

बत्रीस पुतळीनी वारता. १८२

प्रख्यात कवि शामळभटे दोहरा, चोपाइ
अने छपामां रचेली

त

छपावी प्रसिद्ध करनार

पुस्तकालय जगज्जनन दलपतराम

अभिलाषा

युनाइटेड प्रिंटिंग अने जनरल एजन्सी कंपनी "लिमिटेड"

ना प्रेसमां रणजोडलाल गंगाराम छापी.

संवत् १९३६.

सन् १८८३.

होम्मत उ इपीया.

વત્રીસ પુતળીની વારતા.

વારતા ૧ લી, હરણની.

નંદા નામની પેહેલી પુતળી બોલેછે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

છપા, પરણુમુ દુંદાળો દેવ, શિવ કરે એક ચિતે; કમળજ તનયા શરણુ, ચરણુ પુણુ દો પ્રીતે. નીમ્ણ વીરંચી ધૃષ્ટિ, શીશ નામુ કરે જોડે; સગી શેશ રવી ચંદ્ર, ઇંદુ આરાધુ કોડે. નમું રશીને પાય, સાશ્વત સખ દેવ જો કીલે; સકળ કવીતા શુભ, સીધ વિચારી દીલે. ગુરુ ધૃષ્ટ મુજ માત, તાત પ્રાણુ માહા જોગી; ગીતા ગ્રંથ અભેદ, વેદ પંડીત બ્રહ્મ ભોગી. એકાદસ માહા રૂદ્ર, બદ્ર ભૈરવ મહુ કાશી; છપન જોડ ચામુંડ, ચુંડ માળા ઉર રાખી. કેહે શામળ સહુને નમું, અરજ એ ચિતમાં મરો; વીક્રમ ચરિત્ર વરણુવ કરે, પ્રીત ધરી પુરણુ કરો. દોહરા.

વાકવાદની પરણુમું, ગણપત પુણુ પાય; કરણુદ્રષ્ટ અવીલોકતાં, બુધ પ્રકૃલીત થાય. રાજે-ધર રાધે રમણુ, જનંતકી જીવણુ રામ; મટે કોટી પાતીક સકળ, જપતે નીરમળ નામ. તીરથવરત મિ નામમાં, પંડીત પુણ્ય કરોડ; જપ તપ સાધન નામમાં, મટે રહું કરજોડ. દામોદર દયાળજી, કરણાનીધ કૃપાળ; ગદાધર ગીરીધર નમુ, ગોવીંદ ગોપાળ. આદ્ય શક્ત તું ઈશ્વરી, કર કોટી પર-કામ; સામી દેવી સંખલપૂરી, બહુચર બાળા નામ. શામળ કેહે હું મંદમતી, ઇછુ મોહોદું કાળ; વીક્રમાઝ્મક મહીમા કહુ, રાખો માહારી લાજ. સંસ્કૃત કાળીદાસ કૃત, નરખો ગ્રંથ જે નેહ; તે પ્રાકૃત પ્રીતે કરે, તમ કૃપાથી તેહ. શીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ; પીતા પુર-શાતમ તણો, કેહે કવિ શામળદાસ. તેણે એ પ્રાકૃત કર્યું, પ્રીતે બુદ્ધિ પ્રમાણુ; તે સ્ત્રીહનપતી ર-ખીદાસને, જીવે કીધુ જાણુ. ગુણુ સાગર ગુજર ધરા, માતર પ્રગણા માંહ; વાસણુ વંશે અંશપત, કથી કાઉજી કૃળ તાંહ. મનજી સુત રાજસરખી, સકળ કંજા ગુણુસાર; લઉઆ માંહે લાજ જશ, દલ રૂડે દાતાર. વીરધરજી વીધપત, ખરી નખખંડે ખ્યાત; મોદીક મણુ જે તાંડુળ ચડે, તેતો કૌતક વાત, પરતક્ષ પીંડુ પૃથ્વી વિશે, કૌતક સરખુ હોય; મહીમા એ માહદેવનો, કળી શુંકે નહી કોય. રૂડી કીરપા રખી ઉપરે, પ્રીતરીત પુરે પેર; કરચું નવાણુ કો કારચું, ગંગા આંણી ઘેર. એક પરમારંથ એ કર્યું, બીજી ધાર્યું મન; પંડીત તેડ્યો પ્રીતશું, જોગ પુરૂષ જે જન. મુમ પરકાર સં-તોશીઆ, ખાન પાન ધન ધાન; વસુધા વસ્ત્રાવિવિધે વીધ, દીધાં બહુ વીધ દાન. પંચ પુત્ર પ્રસી-યથુ, મનજી સુત રખીદાસ; વઉહથ સુત વેણી જો, શાભા તે ધરવાસ. શુભ શીક્ષા તેને હી, પવિત્ર પુન્યની પેર; તેણે પંડીત તેડીઆ, ધણા હેતથી ઘેર. પુરાણ પરમારંથ તણું, કરો રૂડા ખેરાજ; પરમારંથ પ્રીતે કરે, કામ દસેદી કાળ. બગત બાટ જીપત સમો, સુરસંગ ગુણુ મન; પુત્ર પરમણુ પીંગળ તણો, તે ગુણુ સાગર સમાન. તે કારણુ રખીએ કર્યું, કમ્પાર્પણું કાળ; થ જગ બાધે વિસ્તર્મો, રાખી લક્ષ્મીવર લાજ. રખીએ રખી સખી કરે, કીધાં ગ્રંથ પ્રકાશ; જે સંધ દીધી સરસ્વતી, વાંણી એજ વિદ્યાસ. ઇંદુ થકી ઉતપત હવો, ગરધવ સેન રાજન; ત્રંબક સેન-મેટડી, પરણુપો રૂપ રતન. ત્રંબક ધડ તેણે રખ્યો, રાજ રૂપ એક અનુપ; અકળીત કામ બારે રી, વીરને પામ્યો જીપ. ઉતપત તેની આવશે, અકળ એ સંદેહ; નીશા સમે તે દેવતા, દાહાડે ગરધવ બાળી ત્વઆ ગરધવ તણી, તે અઝ્ઞાની માત; નદંતર થયું નમ્રમાં, વરસો મહા ઉતપાત. ની નારી તે સમે, ઉદરે ગરબાધામ; રૂપી આધન જા. સુત ની, વીક્રી ધર્યું તે નામ. ઉજણી

નગરી વિશે, જીતી વીર વૈતાળ; પામ્યો રાજ તે નમ્રનું, કરી પ્રજા પ્રતિપાળ. કહ્યું રાજ
 ભત્રાંડનું, એક છત્ર અનુદીસ; પંચ ડંડ જીતી શક્યો, ધર્યું છત્ર તે શીશ, વિક્રમા એક અજ-
 તહે, પરદુઃખ ભંજન નામ; સહોદર પરનારનો, કર્યો કોટી પર કાંમ. નેતીશ શાસ્ત્ર શુભ સકળતે,
 નેવો યુધિષ્ઠીર હોય; અકળીત કામ તેણે કર્યો, બીજો ન કરે કોય. છપો. — સુંદર સરસ સ-
 રપ, ભુપ સુભુવણ અંગે; સકળ કળા ગુણ જાણ, માન્ય રાગે અતી રંગે. અતુરે વિદ્યા ચઢેદ,
 લેખ લક્ષણ બતરીસ; સીધા શાસ્ત્ર છવીસ, છતે ગુણ રાગ છત્રીસ. ચોરાશી આસન બેદ, વેદ
 બાકરણી વાંણી; પીંગળ પાઠ પુરાણ, સાન નેતીશ જીગ જાણી. લઘુ લાઘવી વિદ્યાએ, પરવેશ
 કરે પર કાયા; ગતી સ્વર્ગ પાતાળ, રચે દેવતાઈ માયા. કુત દયા માહા ધીર, વીર ધનુર ધર ધારી;
 ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિમાળ, સહોદર ને પરનારી. પરદુઃખ ભંજણ સુખ કરણ, સત જીગ તે સાખી
 જીઓ; શામળ સહસ ધીર, વીરઅજી વિક્રમ હુઓ. ચોપાઈ. અંક્ષવતી આપે અવતર્યો, પરદુઃખ
 ભંજણ પ્રીતે પરવર્યો; દુરમત વીર સાહસ ધીર, અજીત જીત્યા નેણે વીર. સ્વરગ મૃત્યુ પાતાળે ગયો
 એક છત્ર ચક્રવર્તી થયો; કર્યો ધર્મ પુન્ય મારગ ઘણા, શક લખાણા નેતીશ તણા. તેહ તણે
 વાંચુ મહીમાય, સુણતે પાંચે પાતીક જાય; નેયું રામાયણ પરમ પવિત્ર, તેહ સમું એ હું વિક્રમ અ-
 રિત્ર. કુતરણાં જશ મહીમા ઘણા, પ્રભ પ્રતાપ જશ મહીમા તણા; સુણતે પુન્ય હોય ને આજ,
 રૂંજે મનવાંછીતનાં કાજ. વંઝા નારી પામે તન, દુરબળ જન તે પામે ધન; પુન્ય પદારથ ઉપર
 બાવ, સ્વપ્નામાં તે ના આવે તાવ. માંહાંકાળેશ્વર કીરપા કરે, સકળ વિધન હરસીધી હરે; વિક્ર-
 મસેનનું સુણે ચરીત્ર, પરીઆ પંચોતેર હોય પત્રીત્ર. મહીમા કેહેતાં ન લઉ પાર, સતમુઝા માહે
 કરણ ચાર. દોહરા. પાળ્યુ રાજ પૃથ્વી વિશે, ધળહળ ઘણા ધરસુત્ર; પ્રજા પાળી પ્રીતશુ, નેમ
 પોતાના પુત્ર. વીક્રમ કેરા વંશમાં, મહોપત મોહોટો મુજ; સીંહલ સુત શીરોમણી, તે બપ નીવારણ
 જીજ. મુંજે બત્રીજો મારવા, મોકલીમા ચંડાળ; પતીત વનમાં પરજા, બીહીન્યો મનમાં
 બાળ. બત્રીસ લક્ષણો બળકો, બીહીનો મનમાં તેહ; સમસ્યા લખીને મોકલી, બાગ્યો મન સંદેહ.

શ્લોક. ॥ માંધાતુસમહિપતિક્રતયુગેલંકારભૂતેર્ગતૌ । જ્વેતુસ્તેનમહોદયૌક્ષીતીતલેકાંસાદસાસાંત
 કાભ્રવ્યેશ્વાપીયુધીષ્ઠિરોમ્ભૂતયોયાવત્ત્વંવનમૂતલે નેકેન્યાપીસમંગતા વસૂમતિમુંજંતયાયસસી ॥

દોહરો. યદ કરણા કાકાજીને, દુરમત કીધીતાળ; સુભ જુદિ જોઇ સુંપીયું, બાજ ધા-
 રાનું રાજ. (તે બાજ કેવોછે) છપો. કાંમ સમાને રૂપ, ભુપ દુરયોધન દામી; દાતા કરણ
 સમાન, કોક નેવો મહા કાંમી. સત્યવાદી હરીચંદ્ર, છંદુ નેવો રક્ષણકારી; સુર્ય તણા પરતાપ,
 અગસ્ત સમો આચારી. અમર તપે સુભ વેણું, નેણ હોય અમૃત બરીયા; રદ બહુ વીશાળ, બાલ
 શુભ રેખા કરીઆ. કુળાચાર કરે કરમ, ધરમ શાસ્ત્ર નવ લોપે; સબા પંડીત સેહે પાંચ, સુદ
 કવી કાળી આપે. કવીજન જાસીક બાટ, ઠાક ચારણ ગુણ ગાવે; વિપ્ર વખાણે વેદ, ચરમ
 હરી શુણ બાવે. દાતા બાજ બારે હુવો, નહી હણમ રોધ સીધ કશી; કેહે શામળ સુખ ભા-
 ગવે, પુન્ય વાત નેને મન વશી. ધારા નગરનો રાજ, કાજ કરે શુભ રીતિ; પુન્ય વરતે પુરમાંય
 પરજા પાળે બહુ પ્રીતે. બીપ્ર પાળે ખટ કરમ, ધરમશુ સંખ્યા સાવિ; ક્ષત્રી ચઢે રણમાંહે, અહરની
 ધથ આરાધે. વેશ કરે આપાર, સત્ય વેહોરત વેહોરંતા; કરે દાન વિશેષ, પુને બંડાર બરંત
 દિવની કરે શેવા સહુ. વરત આચરતા વદિ; કરે કીરતન ગુર ગામ, નૃપ વખાણે નાદે. પતીવ્રત
 સહુ નાર, બાર સતીનો આણે; દેવ સમાને શેવ, પુત્ર મા બાપને જાણે. રામ રાજ સરીખ
 બાજ રાજ કરે જ્યાંહાં; શામળ કહે વસુધા રૂંજે, મેહ માગ્યા વરસે ત્યાંહાં.

ચોપાઈ—દેશ માળવ શુભ ધારા ગામ, બાજ રાય નરપતનું નામ; વાદ નગરમાં વરણ અઠા
 સતધરમ રડો આચાર. ગરજા રાજ મહામત માજંગ, અશ્વ અબલખ અતી ઉજળ અં

ધવળ ધોરી રઠીયાળા રથ, શુભ કામે રાજ સમરથ. પાવક પુરા પુંઠે પરવરે, જડીત શુભ છતર જે ધરે; નહી નગર ધારા સમતોલ. યો યો ધડ યોબારી પોળ, એકસો દસ દરવાજા વળી, બારી ખતરીસે ભાંતે શુભ ભલી; પરાં પંચાંણુ પંદર વાટ, નવા રેહેટ પાણીના ઘાટ. ખસે બાર કુવા વાવડી, પુરણ રેહેટ પુંઠળ વાવડી; કુલી વાડી વનકૂળ કૂળ્યાં, બાર અંધારે મહીપર મળ્યાં, એવી નગર તણી શોભાય, કનક શોહાસન બેઠો રાય; પરદેશ પંથી ચાલે વાટ, બોલે જથ ભલેરા ભાટ, ચારણ તે ચતુરાઈ દાખવે, નાગડ લક્ષણ બહુ લાખવે; પંડીત પંદરસે સુભણ, જોશી જુગતે બોલે વાંણ. નવું કવિત કરી લાવે જોહ, પામે લાખ સવાયો તેહ; ભંડારથી જાચીક પાછો વળે, હુકમ લાખ અહીનો કરે. એવાં પુનનાં કરે નિત્ય કામ, ખમણુ ભોજ પડાવ્યું નામ; વીચીધ નિત્ય વાજાં વાજંત, બંદી જન બહુ જથ ભોલંત. નૂતકી નાચે આઠે પોહાર, જથ જથ શયદ બોલે તે ઠોર; ધોષ નાદ નિશાને ધાય, હાસ્ય ગીત યથારસ ધાય. વાળે તાળ તાની મરદંગ, ઘેર ઘેર વરતે આછવ રંગ; કું દબીના ડમકારા થાય, અંતરીક્ષથી સુરીનર ગાય. પેહેલુ નામ ભોજન ચડ્યું, ખમણું ભોજ પુને થી પડ્યું; માધ પંડીત મન ગમતા માન, કાળીદાસ સરખા પરધાન. માત કાળી પરસન જોહને, આશીશ દે એવા તેહને; ખરી વાત તણો જે ખોજ, ભીક્ષુકનું પીઅર તે ભોજ. માગણુ કેરે એ મોસાળ, વખાણું જન ઊપર વાહાલ; કલ્પ તરવત કળીયુગ વીશે, ભારે નહી ભોજનડપમે. માહા રાજ મોટો ભડબુપ, કંદ્રપ સરખુ જેનું સ્વરૂપ; અવનવા આપે હોય ઇંદ્ર, નવ લક્ષ તારામાં જેમ ચંદ્ર. ભાનુમતી જેની સ્ત્રીમતી, અશ્વ સહસ્ર પટરાણી અતી; શીવ શક સમારથ ધરમ, કુળ આ ચાર કરે સહુ કરમ. સુર્ય ઉગે આપે સત ગાય, પછે ભુમીથી મોહેલે પાય, દંતધાવન કરી દેદાન, મહીપત દે બ્રાહ્મણને માન. નાહી પોઈ દેવતાચન કરે, હીમ મોહાર યાળીમાં ભરે; નહતમ વિપ્ર કો આવે જોહ, પામે દાન સવાયાં તેહ. દાન પુનનો ન લહુ પાર, સહુ સુખી છે વરણ અંધાર; કરેયાં કામ નિત ભોજે ઘણાં, ક્યમ વીખાણુ કરે તે તણાં. કુખ નહી કોને નહી શોક, કરમ અનુ સારે વરતે લોક; એને જાચક કળે અડે, તેનું કુખ અરણુવ જઈ પડે. એની દ્રોષ્ટે ન આવે રોક, તેમાં શો દાતાનો વાંક. દોહરો—ભોજ નગરે બ્રાહ્મણ હરી, આપે પરમ પવિત્ર; સોની સાથી તેહનો, મનનો માંયો મીત્ર. કેહે સોની તું વિપ્ર મુણ, મુજ સાથ વિદેશ આવ્ય, શામ દામ બેદે કરી, દ્રવ્ય ઘણેરો લાભ. કરાવ્ય મંદિર ને માળીયાં, જોયા કરચ અવાસ; સુખ ભોગવો સંસારનાં, લીલા લોહર વીલાસ. અમરત વચ્ચે અદકાં કલ્યાં, રીઝયો તે રૂપીરાજ; કેહેતાં સમરંધ ધર તણી, આવે અદકી લાજ. અંગે પેહેરું વચ્ચ ને. ઉદર પોખ્યુ અંન; એહ રીઘછે આપણી. માહારાજ વીખાણું મન. ચિંતા મ કર ચીંતની, જેમ તેમ કાહાડો દીસ; થોડક દીવસે આવશું, સુખ કરશે જુગદીશ.

ચોપાઈ—એક વિપ્ર બીજો સોનાર, બેઠ જણ પળીયા પંથ અપાર; પૂછે ગામ એક બીજુ લોક, નીશા પડે ત્યાંહાં વાસો રહે. પશ્ચિમ દેશ પરી આંણુજ કંઈ. સુંદીર સાગર અરણુવ ભરયુ; દીકું ઘેરયુ નિરમળ નીર, વસે ગામ એક તેની તીર; ગુણ સાગર સરખુ તે ગામ, ડરી રહ્યા બે તેણે ઠામ. નલકાપુર નામે કેહેવાય, વીજપાળ ત્યાંહાંનો છે રાય. રહ્યા ઉતરયા તેને ઠામ, વળગ્યા બે પોતાને કામ; વિપ્રે તો માંડી નિશાળ, લઘુ વેશ રાજનો બાળ; વિપ્રને રાયે દીધાં માન, સાંપ્યો પંડીતને સંતાન; રાત દિવસ રહે રાજને ઘેર, પુત્ર ભણાવે રૂડી પેર. તેજપાળ કુંવર નિત્ય બોલે, ગુણ સઘળા લેખામાં ગણે; વરસ થયાં એમ કરતાં બાર, તારે મનમાં કર્યો વિચાર. સોની એ પેદા કીધા દામ, તારે સંભાર્યાં અરભક ગામ; અરભક નારી ચિતમાં ચડી, આવ્યો વિપ્ર પાસે સે ધડી, આવો સાથે તો સીઝ કીજીએ, નહી તો વેહેલી શિક્ષા દીજીએ.

દોહરા—વિપ્ર કેહે તેજપાળ મુણ, માહારાજ સાંભળ મુજ વાત; જે આપો મુજ આગના, તો જાઉ સોનીની સાથ. ઘાટ જુએ ઘેર બ્રાહ્મણી, બીજાં નાહાનાં તન; અનાથ ધરમાં તેહને, નહી હોય તેને અંન. રાજ

કહે રશીજી સુણો, ત્યાં ગયાનો શે અરથ; વિશ્વાસ આવે ને મિત્રનો, તો મોકલો ધણેરો ગરથ.
ઓપાઈ—ભુપત્ય કહે સાંભળેરે બ્રહ્મ, કહુ સોની કેર કરમ; તસ્કરે સહુ તણો સરદાર, કોડ વસા
 જણો સોનાર. સોની તણો વિશ્વાસજ કરે, તે ડાહાપણ પોતાનું હરે; મોકલશે ધન આપી જેહ,
 ક્ષેમ કુશળ પેહિયે નહી તેહ. કેહેતામાં ન કરશે કોપ, ગુરૂ વચન કર કેમ લોપ; કહે વિપ્ર
 સોની છે મિત્ર, પરમ સાધુને પુણ્ય પવિત્ર. ના આપો તો કોહો આડો આંક, શીદ કાહાડો સોનીનો
 વાંક; વિપ્ર વચન પરમાણુ કરયાં, રતન ચાર લેઈ આગળ ધર્યાં વશત અમુલક છે એ સહી,
 વાવેરે ખાતે ખુટે નહી; સુખ્યાં રાએ પ્રાણુ હાથ, વિપરે ચલાવ્યાં સોની સાથ; તુજ ભાભી હાથે
 આપળે, કુશળ વાત માહારી થાપળે; મિત્ર મારગમાં પંથે પળ્યો, વિપ્ર વળાવી પાછો વળ્યો; વાટે
 જતાં કર્યો વિચાર. માલ અમુલ્ય અપરમપાર; એ વિપ્ર છે દુરબળ રાંક, માહારા કરમનો
 મોહોટો આંક; ક્રૂ ઉપાય પરપંચા પેર, રતન ચાર રાખુ મુજ પેર; આવ્યો પેર તે પોતા તણે, ભામ
 ની આગળ મોહોટમ ભણે; ઇદ દેવ અમને તો ફળ્યો, રતન ચાર તે વેગે રળ્યો; સામાને આપ્યાં
 સાટીયાં, ખાટ તળે ઊંડાં ડાટીયાં; તેડ્યા જણ પટલીઆ પાંચ, લોભ દેખાડી પરડી લાંચ; પ્રાણુ પાસે
 તેડી ગયો, અપર કહીને સાચો થયો. વિપ્ર થોડક દિવસે આવશે, કરમ અનુસારે ધન લાવશે;
 એમ કુશળતો કહ્યો વિચાર, ચાર હુન આપ્યાં તે ઠાર. પ્રાણુ જે સોખ્યાં મને, આ પંચ દેખતાં
 આપુ તને; તે નારી રળીઆતજ થઈ, કુશળ આપ ધણીની લહી. એક હુનનાં વચ્ચજ કર્યાં, બી-
 જનનાં તો તુણજ બર્યાં; ત્રીજુ દેવાદાર લેઈ ગયો, ચોથુ ઘર સંચરામણ થયો. દીન પુટે દીન ચાલ્યા
 વહી, રતન વાત વીસારે રહી; રાજની વિદ્યા પુરણ થઈ, વિપ્ર આગળ વાતજ કહી, તમો પધારો.
 જી તમ પેર, ભાગવો ગ્રહસ્થામન શુભ પેર; અખુટ ગ્રથ મોકલીયો જેહ, ખાઓ પીઓ ને ખ-
 ર્યો તેહ. વળી કહેાં તો આપુ ધણું, વાટે જોખમ જીવજ તણું; તુંબી પાત્ર લેઈ વિપ્રજ વળ્યો,
 ઠાલો માલો પંથે પળ્યો. આવ્યો પેર વાટેથી વહી, વધાઈ વીનતા આગળ ગઈ; દીધાં માંન કીધાં
 ભાજન, મળવા સકળ સહોદર જન. સોનીને પણ જણજ થયું. આવ્યો મળવા દુઃખજ ગયું; કુશ-
 જ વારતા કોડે કહી, નીશાં અરધી તે વેળા ગઈ. સહુ સહોદર મંદીર ગયાં, નર નારી એ ગુંજે થયાં;
 કાં દરીદ્ર વેઠતું નાર, ગરથ ધણો છે તાહારે બાર. કેમ કરી કીધાં જતન, મોકલ્યાં ચાર અમુલક
 રતન; લાવો નંગ તે ક્યાં મુકીયાં, નથી યદ્યામાં તે ચુકીયાં. કરો મંગળ પરણાવો બાળ, ઉતારો મા-
 થાની ગાળ; જોયા મેહલ કરો આકાશ, ભાગવો લીલા સેહર વૈલાસ. સહોદર સહુ તેડો મંગ, આ
 બુથણુ ઓપાવો અંગ; જનદાન માહારૂ કીજીએ, મનુષા દેહનો લાવો લીજીએ. સુણ્યાં વચન કંથ
 કેરાં ધણાં, પ્રલે થયાં નર નારી તણાં; ફોગટ દાહાડા ખોઈ આવીયો, નથી દામ ખોટો લાવીયો. રત-
 ન રત અંખે છે કંથ, થયો ઘેહલો આવતો પંથ; ધન ધન કેહેતાં જીવજ જશે, હાંણુ હુંથ કરતાંમાં
 થશે. નારી કેહે સુખે નિદ્રા કરો, જર તણી અંખના પરહરો; કુંભી ટળકે જાએ પ્રાણ, લોક હસારત
 ધરમાં હાણ. ધર પામ્યા તો ધણુંએ ધન, એમ કરીને વાળો મન.

દોહરો. વાત સુણી વીનતા તણી, વદ વીપ્ર અપાર; સોની સાથે મોકલ્યાં, રત અમુલક
 ચાર. કહે ઘેલો વીનતા મુને, વીપરીત મોલો વાણ; જુડુ જે મોલુ અમો, તો હથરની આણ.
 કામની કહે સુણ કંથજી, આપ્યાં ચારજ હુન; તર્ત તે દાહાડે અરચીયાં, તેની આણી તુંન.

ઓપાઈ. માહા ચિંતામાં રાતજ ગઈ, પ્રાતઃસમેની વેળા થઈ; કહે પોતાની વીતજ પેર, ગયો
 વિપ્ર સોનીને પેર. સાખાથ અફલ રૂડી તાહરી, તે ચિંતા જણી માહરી; રત ચાર તે પેર રાખી
 યાં, સ્ત્રી જણીને નથી આપીયાં. હસે સોની ને પ્રાણુ રૂવે, તેહ અનુચર દ્રષ્ટે જીએ; દસ શી-
 શક સાંપ્રદ ધાધયા, સહુ સાથ જોવા આવીયા. **દોહરો.** કહે સોની મેં આપીયાં, તાહારી સીને
 હાથ; પડ ગળે કો પારખને, નહી ચાલે મુજ સાથ. પંચ પરમાણીક દેખતાં, જીવતી હાથે જેહ;

પોહાર દીવસ હતો પાછલો, તે વેળા આપ્યાં તેહ. ધરમ સખાઇયો રામછે, રાજ ભાજનું રાજ; બીજી વાર ગળે પડે, તે નહીં આવે કાજ. ચોપાઈ. મહિમાહે રાડજ થઈ, તે ખબર રાજ દારે મઈ; ખાલણ ખાલણી ને સોનાર, ગયાં સમીપે રાજ ફુવાર. જુપતે પરચમ પુછ્યું ખલ, ન કરીશ કુકુ આપે કરમ; પછે ખાલણીને પુછી વાત, મહેલ્યો કાંન ઉપરે હાથ. પૂછ્યું સોનારે તે રાય, આપ્યાં કે નામુકરે જાય; રાજજી ખાલણનું ધન, નવ રાખે કોઈ ફરીજન. ખાલણ ધનનો જે ભાગીઓ, દસ અવતારે સુધી રોગીઓ; આવતાં વાંત નથી ભાળીયાં, તરત એ નારીને આલીયાં. અગ્ની માહે કચમંદાય ધાલીએ, વિપ્ર જરે તો નવ ઝાલીએ; રાજ કહે સાંભળે ભાઈ, એ વાત કો લાવ ગુહાઈ. તો તો તું સાચો જાણીએ, પંચ કહે તે પરમાણીએ નથી કર્યું ને કાચુ કામ, લીધાં પંચ જણાતાં નામ. દોહરો. પંચ પરમાણીક ખાલીયા, સાંભળ સત્ સુંજણ; ચાર વસ્ત સોંપી સોનારે, દીકુ દ્રષ્ટ પરમાણ. રાજને કંઈ સાન નહી, કાને સાંભળે વાત; વિપ્ર તે જુઠો ઠર્યો, ખરી સોનાની ખ્યાત. ચોપાઈ. બીજાને સુળી દીજીએ, વિપ્ર જાતને શું કીજીએ; એણે કર્યું જે આવું કામ, તજવો પોતાનું ગામ. એમ કહી ગયે ધરે માહે, નરે નારી ઝાલ્યાં બે બહે નગર થકી બાહાર નીસરે, જુઠાં જુઠાં સહુકો કરે. સાખી સાથે સોનારે જોડ, હોડે મનથી મોડા મોડ; ગામ ભાગોળે ટીંચા એક, એહ જાગ્યો વડો વિવેક. વિપ્ર કરે એક ખેતી તાહે, માળો ટીંચા ઉપર જ્યાંહે; જે કો લોક મોહો આંગળ જાય, પોંખ ત્યાં સુખેથી જાય. આપવાને ઉતરે જા હરે, પાડે જુમ આપે તાહેરે; મલેચછે તારો મહીપતિ, ઉતરેચા તારે દરીદ્રી અતી. તે ડેકાણે બે સેગોવાળ, વરણ અઢાર તણાં જે બાળ; એક તે માહે રાજ થાય, બીજા સહુ તેની પરજાય. બતરીસ લક્ષણો જુધવંતો ગોપ, આસા કોઈ કરે નહિ લોપ; હસે સોનારે ખાલણ રૂએ, તેહ વનચર દ્રષ્ટે જુએ. દસ વીશક સાંપ્રદ ધાઈયા, સહુકોને બાંહે સાહીયા; ગોપ આગળ જઈ ઉભા કરેચા, હાથે ધેર મુતારા ધરેચા. જે કો જુઠી બાલે વાંણ, મારી મુતારે લેઈયું પ્રાણ; પુછી હકીકત લીધો પાર, મન માહે તે કર્યો વિચાર. સોનારે કહે મેં આપ્યા કથી, કહે ખાલણી પોહોત્યાં નથી; આપ્યાં આપ્યાં કહે લાંચીઆ, ભાલે અમને કીધા સાચીઆ. કહે ગોપ જે સાચા થાય, તે મલપતા મંદિરે જાય; જુઠો જે પડે આ દીસ; મારી મુતારે બાગુ શીશ. કહે વાત સાચી સાચમાં, આપો પંકદ નીલાં હાથમાં; જેણે જેવાં દીઠાં હાથ. તેવાં ધડી આંહી લાવો સોય. દોહરા—એક એક કેડે દસ જણા, ઝાલ્યા લઠા જણ; કોને કો નવ કહી શકે, જાણમાં લેશ પ્રાણ. ચારે શક્ષી જુજુવા, મનમાં પામ્યા કષ્ટ; કેવાં રતન કરી આપશુ, નથી દીઠાં જે દ્રષ્ટ; કોણે ધડો કોણે સખો, કોણે કુલડી કીધ; તરફડતાં સહુ ધૂજતાં, આવી અંત ફુગ્ગ દીધ. ચોપાઈ—જેના મનમાં જેવાં અડચાં, તેણે તેવાં ઘાટે ધડચાં; આણી આગળ ઉભા કરેચા, ચારે શક્ષી જુઠા કરેચા. દીઠાં હથે તાહારે સહુ સાથ, જુજુવાં ધધાંણ ધડચાં કયમ હાથ; નીચુ જોઈ રહ્યા તે ચાર, પ્રતિ ઉતરે ન થયો તે ઠાર. વળતાં ગોપને આસા દીધ બાંધીને ચોખેઆ કીધ; દીધો માર મુતારાં તણો, જુઆપાત કરે બહુ ધણો. સાચુ ખાલ્યા જણ તે ચાર, જ્યારે નવ સેહવાણો માર; પેટ અરથે લાંચે લોભીઆ, કર્યું કરમ જુઠુ ખાલીઆ. સુણી સત્ મોકલીયા ધેર, પછે પકડી સોનાની ધેર; જંધુ મસ્તક ને જોયા પાય, ઉપર માર મુતારા ખાય. સોનારે સાચી ખાલ્યો વાંણ, જાણ્યું નિશ્ચે લેશ પ્રાણ; રાખ્યાં ધેર કરીને જાતન, ધરમાં દાઢ્યાં છે ચાર રતન. રત મંગાવ્યાં તે સાચમાં, આપ્યાં ખાલણના હાથમાં; નરે નારી રળીઆતજ થયાં, ચાર રત લેધને ગયાં. દોહરા—ગોપ રાય કહે ગોપને, જુઠાં જુએ પરચંડ; શામ વદન કરી ફેરવો, એને એવો દંડ. ગોપ ધણેરા ઉઠીઆ, ઝાલ્યા બેહુ તે દીસ; શામ વદન કરી ફેરવ્યા, ગામ ઉઘાડે શીશ. નગર માહે લેઈ ગયા, ભાજન ભાજો છે જ્યાંહે; પુછી ધેર પરધાન ને, કહી રાવળે ત્યાંહે. જાય આપણો ચુકવ્યો, ગોપ રાખે તે વરત; રતન

ચાર સોની તણાં, તેજ અપાયાં તરત. રીઝયો એવું સાંભળી, રાજને પરધાન; છડી અશ્વારી નિસરચા, દીધાં ગોપને માંન. આસ્વાસન અદકી કરી, જે રાજની રીત; અનેક શમશા ચાતુરી, પ્રી છી છે બહુ પ્રીત.

ઓપાઈ—પુછ્યાં બીજા બહુ પરપંચ, પ્રતિ ઉતર આપ્યા શુભ સંચ; ઉડયો ભાજ ભડ માગી શીખ, ન આણી ગોપે મન બીક. વખાણ કરે સહુ વીરને થાય, એટલે ત્યાં તો પડી નિશાય; ગોપે ધન હાકયું છે તાંહ, સહુકો આપ્યું નગરજ માંહ. લોકે જોયો નાહાનો બાળ, ત્યાંય ચુકવ્યો તે ગોવાળ; તે રાજએ તેડ્યો પાસ, ખોલાવીને દીધો આશ. તેમાં નહીં અક્કલ કે સાન, વનચર રોઝ જેવું હોય રાન; રાજ પ્રજાન જોયો ઉદવેશ, નહીં અક્કલ એમાં ઉપદેશ. **દોહરા**—વછરે રાય વિચારીયું, નહીં કાંઈ એનું કામ; આસન ખેસે એ બ્યાંહાં, તેહ અમુલક હાંમ, રાજ લક્ષણ આગળો, તેવો છે પરધાન; ધડ હુનો જે ગોપનો, ખોલાવ્યો રાજન. માળો ધાલ્યો તો બ્રાહ્મણે, તાંહાં સુધી ખોદી ભામ્ય; કાહાડ્યું શીહાસન કારમું, રવી મંડળ જેમ બોમં. જળ સુધી ભુમી ખણી, અમુલક અપરમપાર; નિર્મયું તે રત્ને જજ્યું, શીહાસન શુભ સાર. (શીહાસન કેવું છે)

ઠ્ઠોક. રત્નજડીતસુવર્ણસ્પષ્ટચત્રમરસંયુતં, દ્વાદશવીશનમોહારી; કનકપુતળીકાંસુચં.

ઓપાઈ. ઇંદ્રાસન થકી અવતવું, તત્વ ત્રીભાવન કેરે હવું; રવી ઉદેહ્યો હાય જેમ, ઉદ્યોતકાર દોડુ તે તેમ. સુર ભોક સહી આસન જસુ, આણ્યું ભાજ સભામાં તસુ; સુર્ય કાંત મણીછે જડીત, પંચ ડંડ કરે શીર છત્ર. પંચ પરચાર સોના સુતળી, બત્રીસ પુંકે બાવન પુતળી; બત્રીસ ગજ ગોળા આકાર, હાથ હાથ પૂતળીકો ડાર. પદમનીશી દીસંતી વડી, સ્વએ વિધાતા હાયે ધડી; કોને કર વેણાને તાળ, કોના કરમાં ચંત્ર રસાળ. વદન સરદ પુનમની જોત, આણ્યું તે આસન ઉદ્યોત; વચ્ચ શણગાર દીવ્ય દામની, નહીં ભુતળ એવી ભામની. શાભા દીઠી આસન તણી, લાગી ખાંત રાજને ધણી; તેજ્યા પંડીત જોશી સીધ, પુશારકનું મુહુરત લીધ. રાજ ભાજે કરાવ્યું કામ, શુભ મંગળ છે ઠામો ઠામ; વાજે મૃદંગ ઢોલ. નીશાણ જળહળ જોત ઉદ્યો છે ભાણ. સૌકોને તો દીધાં માંન, લીધાં લક્ષ સવાયાં દાંન; પાન ફૂલ રાજ વેહેચશે, શુભ શીહાસને ખેસશે. જોવા મળીછે વરણ અદાર, ગુણ ગાંધરવ છે અપરમપાર; પંડીત જોશી મંત્ર મંત્રીશ, રાજકળી છતે છત્રીસ. વાજાં વાજે શુભ મોહોંવાટ, જશ ખાલે ભુપતના ભાટ; ચારણ લોક ચતુરાઈ કરે, ભલો ભલો એવું ઉચરે. સુભ-મુહુરત શુભ વેળા થઈ, ચીંતા મન તણીતો ગઈ; શુભ ગંગોદક માર્ગન કર્યું, ધ્યાન ઇષ્ટતાણું તો ધર્યું. સમયું નારાયણનું નામ, આસન ખેસવા ધાડી હાંમ; પરથમ શીહાસન શુદ્ધ કર્યું, પુરુષ ચંદનને કુમ કુમ ધર્યું. વેદ મંત્ર કીધો અભીશિક, પુજ્યા પરવત પાડ અનેક; અશ્વ ગજરથ બેનુને ધન, સંતોખ્યા ભચીક બહુ જન. પગ આસન મુકે જેટલે, નંદા નામ ખોલી તેટલે. **દોહરા.** અચરત પામ્યો અતી ધણું, ભાજરાય ભડબુપ; ખોલી નંદા પુતળી, જેનું શુભ સ્વરૂપ. સરવ સભા વીશમે થઈ, અચરત દોડુ પ્રોહ; કનક પુતળીએ કહી, થઈ રહ્યા દીગમુંહ. પગ ખેંચી કર જોડીઆ, નાં કહી તે કુણ કાજ; કોનું આસન કુણ ખેસસે, તે કહેા અમને આજ. નંદા નામ કહે પુતળી, ભાજ સુણો આ ઠામ; શીહાસન વિક્રમ તણું, પર દુઃખભંજન નામ. ઇંદુ થકી ઉતપત હવો, સુરપુર માહાધીર; હરસીધ હજુરી તેહને, જીત્યો અજીત વીર. ચકવે રાજને તેણે કર્યું, સહકો ચાલ્યો જેહ; સહોદર પરનારનો, નારાયણ્યું નેહ. અહરણી અવની કરી, અહરનીશ આનંદ; નરપત તે નવ-ખંડનો, વીક્રમામ્કે તે ચંદ. તે સરખો દાતા થશે, તે ખેસે એ ઠામ; બીજો શીહાસન પુજશે, નહીં ખેડાનું કાંમ. કહેા વાત તે વીરની, સાચો તે મુજ સાથ; ભાજ કહે મેં માનીયું, રેહુ જોડી ખે હાથ. કહે નંદા સુણ રાયજી, પોહોચાડું તુજ આશ; આદ વાત ઉતપત હવી, કહે કવી શામળદાસ. નંદા કહે સુણ નરપતી, પાંચે પાતોક જાય; ઘેર ખેડાં ગંગા મળે, પુરણ પાવન થાય. એહ ચરીત જે

સાંભળે, મનમાં આંણી બાવ; ટાકો જીનો ચોથીઓ, શ્વપ્ને નાવે તાવ, ચોપાઈ. દેશ મુખ્ય એ મોહોડું કામ, તીરથ જ્યેષ્ઠ ઉજેણી ગામ; નદી ક્ષીપ્રા ગંગા સમતુલ્ય, મોહોડું ક્ષેત્ર મુકિતનું મુલ્ય. નગર ઉજેણી છે અતી સાર, જેવું ઇંદ્રાસન અતીસાર; નવતેરી નગરીનું નામ, ધરમવંત બાધુ છે ગામ. સાહક હરસીધી મમાએ, છપન કોડ તણો જે રાએ; માહાકાળેશ્વર જોતી શ્વરૂપ, ભક્ત વત્સળ જે ભારે ભુપ. મુકિત ક્ષેત્રમાં મહીમા ધણો, અતી પ્રતાપ ઉજેણી તણે; અખીલ પુત્ર માટે અનુપ, વિક્રમસેન સરખોછે ભુપ. સતવાદી વસે સહુ લોક, નહી કોને બાધી કે શોક; સદાવંત આપે બહુ સતી, પતીવ્રતા શ્રેષ્ઠ શુભ પતી. બ્રાહ્મણ આદિ આદારે વરણ, હરી કૃપા મુણે નિત્ય કરેણ. તિરથ ભત્રા વરત આચરે, આંણ નિત ધરમની કરે. હવડાં સંજોષે કહુ વાણ, આગળ થાશે નગર વખાણ; રાજકળા છત્રીસે સુર, નરપતમાં ધંધરેનું નુર. વાળે તાળ મૃદંગને વંસ, સહુ લોકમાં ધંધરનો અંસ; ગંગા સમાને ક્ષીપ્રાનાં નીર, સીંધ વડે તેની તીર. વસે સીંધ ચોરાશી ત્યાંહ, બાવન વીર એલે તે મંદે; ગાંધુ છે પ્રાઢ મચાણ, ભુતાવળ સમ્રાજીનું રાન. ચોસઠ જે ગણિઓ માહામુદ. અવર નગર નહી એ સમતુલ; વસે વીર મોહોટો વધતાળ, ભુત પ્રેત વંતર માહાબાળ. જસ્ટકીતરને ગંધર્વી ધણા, સહચર નીશાયર નહી મણા; સ્ત્રીધવડ કાંચો બહુ સાખ, ન્યાં ચેટક ચોરાશી લાખ. હાકપતી વસે એક ડાળ, બીજે અષ્ટ ભૈરવ માહાકાળ, અનેક ડાળાં બીજાં જુગત, તેમાં રહે પોતે હરશકત. ચાચર દેવ્યા ગામજ તણી, જેની માયાએ અતી ધણી; વિક્રમાઝકું કેહેવાણો આપ, તે સરવ હરસીધી પ્રતાપ. દુઃખ ના બાપે કોની દેહ. મનવાંછીત વરસે છે નેહ; કૃણે વનશ્પતી ભાર અદાર, ચોર ચુગલ નહી ભય લગાર. કરે લોક સહુ ધરનાં કાજ, રામ સરીખુ ચાલે રાજ; વાચા અવિચળ નીરમે ધીર, પરદુઃખ ભંજન વડહથ વીર. સોહોદર પ-રનારી તણો, ગઉબ્રાહ્મણ ખર નેહળં ધણો; તેણે કીધાં કામજ નેહ, કહુ સંજોષે તુજને તેહ. આહિરી એક નગર વસંત, કરે ચેટક હણે નીત જન; નામ નરપતીઓ નિતે જય, કરે અચેટક દાહાડી વનમાંય. એક નારીને ચારે તન, વડોછે આહિરી જન; પશુ વૈધીને લાવે પાર, નહી બીજી મન ધરમ વિચાર. તેના કુળનું કારજ કરે, પશુ વૈધી તે પેટજ ભરે; વાણું વાએ વંતમોજર, સાંજે લાવે અદકી આહાર. એક દિવસ તે બાપે ભમ્યો, સેહેજે વીત્યો સંધ્યા સમો; આહાર ન આવ્યો તેને હાથ, તેણે વિચાર્યું રૂદ્યા સાથ. ઠાલો ધેર જઈ શું કરે, સ્ત્રી સંતાન આગળ શું ધરે; રહુ વનમાંહે બધી રાત, મળે આહાર મુજને પરભાત. એવો ઘાટ તેણે મનમાં ધડ્યો, એક વૃક્ષ વડ ઉપર ચડ્યો; વાઘ સીંહનો ભય મન ધરી, રહ્યો વડલા ઉપર ઢરી. તે સામે એક ચરચા થઈ, નીશા રહ્યો વડ ઉપર જઈ; શ્વપ્ના માહે દેખીએ જેમ, પ્રતક્ષ કઉતક દીડુ તેમ. અકસ્માત આ બા જણુ સાત, આડા દીધા તેણે હાથ; અસંખ્ય લોક એવે આવીયા, કનક તાણું આસન લાવીયા. ઇંદ્રાસન સરખો તે ઘાટ, તે વડ હેઠળ મેહેલ્યો પાટ; તે ઉપર બેઠો એક હરણ, કરે છત્ર હરણને શરણ. અતીશ કોમળ રૂપ અપાર, કનકાસન બેઠો કળીઆર; સોના શીંગડી અતીઅમુલ્ય, મુસ્તક મુકતાકળની ગુલ્ય, પાએ ધુધરી ધમકે ધણી, શી કહુ શોભા હરણજ લણી; મૂગ મોહોટો બેઠો તે રાજ, પાસે ઉભા શેવક કાજ. કેટલાએક તો ચમર કરે, કેટલાએક છત્ર ચીર ધરે; કેટલા તો લીંજણુ કારણે, કઈ પ્રતિહાર, ઉભા બારણે. અકળીત એક વાસ્તુએ ગામ, દેવલોકના જેવો ઠામ; અનેક મેહેલ મેડી માળીયાં, ગોખ જડીત શોભે જળીયાં. પીતાંપર પાથરીઆ પાટ, કનક તણી શીઓળાખાટ; નગર પાછળ કોટ નુવરંગ, પરાં શહેર માણસનો સંગ. અથ ગજ રથ પાયક ધણા, અલખત અતી માહે નહી મણા; દોશી કણીઆ પારેખ બહુ, દીઠાં વરણ અદારે સહુ. મણી માણિક ભારે ભંડાર, અલખત અદકી અપરમપાર; જેવી શોભા નરપત તણી, તે થકી શોભા મીઠી ધણી. બેઠો વડ આહિરી જુએ, મનમાં હરખે મનસુમુદે; મુખથી કાંઈ ન બોલે વાચ. જાણે

દેખુ શ્વપ્તુ કે સાચ. એવી રચનાનો નહીં પાર, જેતાં વીત્યા જામજ ચાર; એવે પુરવ ઉદ્યો અરણ્ય, આજસ મોડી ઉઠ્યો હરણ. સભા સહીત તે ખેડો થયો, જાણે જાંખરે નાહાશો ગયો; નગર સરવ અલોપજ થયું, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયુ. ફરી ફરીને બાધી જોય, માનવ દ્રુષ્ટ ન આશ્ચર્ય કોય; જેતે કાંઈ દ્રષ્ટે નવ પડ્યું, આહિરીને અચરત અડ્યું. ગયું નગર ભોકને ઘડ, રહ્યો આહિરી વૃક્ષ વડ; કરે આલોચ વીમાસણ મન, કોઈ વાત ન જાણે અન્ય. હસતો રમતો આઓ ઘેર, સ્ત્રી આગળ માંડી ફહી પેર; કો આગળ ફહી ને શું કરે, ભારે વાત હઈડે કેમ ધર. નારી કહે કાંઈ નથી ફાવીયો, માટે ડોંગ એવી લાવીયો; તાહારા સમ જે સાચો વાત, દ્રુષ્ટ બરી જોઈ જે ખ્યાત. માન-ની કહે દેખાડો મુને, તો સાચો જાણું હું તુને; કરે વાત મન માંહે પુર, એવે ઝરજ ખેડો મુર. સ્ત્રી ને પોતે તેડી સાચ, આઓ વનમાં પડતે રાત; વડ ઉપર ચડીયાંછે ખેહ, નર નારી મન આણ્યો નેહ. પેહેલે દીવસે દીઠીતી જમ, તેવી શાભા દીઠી તેમ; તેવું નગર ધર તેવા લોક, સાચું માન્યુ શામાએ શોક. તેવા હરણ દીઠો તે ધડી, આસન ઉપર ખેડો ચડી; નીશા આખી કઉતક નરખી યું, બનેનું હૈકું હરખીયું. પ્રાતઃસમે તે થાનક હુઆ, હરણ ઉઠી જળામાં ગયો; એટલે સમરધ સઘળી ગઈ, રણભિખ્યહત્તી તે રહી. એટલે હેડળ ઉતર્યા નર નાર, તેમણે મનમાં કર્યો વિચાર; દીઠી શાભા એહ અનુપ, જઈ ચેતાઓ ભારે ભુપ. મહારાજ રાજ કઉતક એક હોય, મહીમા કળી શકે નહીં કોય; તેજ્યો બાધીને એકાંત, ભાગી આપ મનડાની લાંત. નુપતે માની સાચો વાત, તેજ્યો બાધી પડતે રાત; પેહેલે દાહાડે મેનો લલ્યું, તે માહારી ધરણીને કહ્યું. સ્ત્રી ભરથાર મળી બે ગયાં, દેખી રચના સુખીઆં થયાં; મોહાટા છો-મહીપત માહારાજ, આઓહું કેહેવા તમકાજ. કહ્યો ખોલ મેં તમને તે ખરો, એ ઉપર ગમે તે કરો.

દોહરો. એહ વચને આનંદીઆ, વડહથ વીકમવીર; નઉતમ વાત નરખી તમો, તેડી જા તે તીર. કરો વાતથી વાયદો, કહ્યું આપ ઇધાંણ; સાંજ સમે તેં સંચર્યા, ગ્રહી ધનુષને બાણ. એકા કી તે એકલો, તેજ્યો બાધીને સાથ; નીશા સમે બે નીસર્યા, ગ્રહી હંધીઆરાં હાથ. વડ શીખરે તે બેઠ ચડ્યા, ધીર વીર જન જોહ; દીઠી રચના કારમો, સુંણીતી કાને તેહ. તેવું છત્ર તેવું ચમર; તેજ લોક સહુ સાર; તેવા ઘડ તેવું નગર, તેની શાભાનો નહીં પાર. રતન સમરધ કંઈ કો-ટીધા, ગરથ હીમ ભડાર; દીઠી રચના બે દેવની, કીધો મન વિચાર. મનોહરમાં દળ વાજતે, રાજ જીત સુભ રંગ; વરણ અદાર વસે સહુ, અધીપત રીઝ્યો અંગ. એમ કરતે રવી ઉગીઆ, ઉઠ્યો હરણ અનુપ; એહ કરામત એહની, ચિતમાં ચેત્યો ભુપ. દાનવ કહે એ દેવતા, હરણ રૂપ એ આપ; જે મૃગીયાને મુકીએ, તો તો ખેસે શીર પાપ. દાવા ફુત મૃગીઆ રમણ, એ ક્ષત્રીનો ધરમ; ચતુર નર ચુકે નહીં, કુળ કલંક શીર કરમ. તતક્ષણ ચાંપ ચડાવીયો, પુખ્ત પુરો બાણ; કહ્યો ને માર્યો હરણને, તતક્ષણ લીધા પ્રાણ. વડથી હેઠો ઉતર્યો, ખેડો આસન તરત; આણ વરતાવી આપની, શીર સોહાવ્યું છત્ર. ઉગ્યો રવી ઉજ્જસ્યું, રાજા ખેડો રાજ; નગર તેવું સ્થંભી રહ્યું, થઈ ન શક્યું તે તાજ. ઓપોઈ. એહેવે એક તાંહાં કઉતક થયું, નગર તો સરવે સ્થંભી રહ્યું; એટલે આણ્યું એકવિમાન, તે દ્રષ્ટે દીડું રાજન. આવી ઉતર્યું વડને શરણ, વિમાન ઉપર ખેડો તે હરણ; ઉત્પતી ચાણ્યું આકાશ, તવ સજાએ ગ્રાણ્યું પાસ. કોણ દેવ કોણ હુતુ હરણ, કેમ આઓ તો આણે સરણ; આપ વાત પ્રતિ ઉત્તર જોહ, ભાગ્ય મારા મનનો સંદેહ. વળતો હરણ બોલ્યો તે વાત, મધ્યા તોતો મારો તાત; પીતા વચન મેં ક્રીધાં લોપ, તવ મધવાને ચડીયો કોપ. તારે મુજને દીધો આપ, વનચરે વનમાં થા તું આપ; તે પરતે મેં જોડ્યા હાથ, સુરપત મુજને થયો સનાથ. વરસ એક વનચર કાહાવળે, પછે હજુર મારે આવળે; બોલ્યો સર્વે તું રા તે સુખ, દાહાડે વચન દેહનું દુઃખ. તમથી વશછે બધું ગામ, લેઈ ન શકે કોઈ તાહાર નામ; ઉ

જણપત જે સૌકો જુપ, વંશ-આવરણે દેવ સ્વરૂપ. તે લેશે પુત્ર્ય કાળે માહા પ્રાણ, સ્વર્ગ આવ-
જે પુત્ર મુજણ; તાહારી દેહ થશે ત્યાંહાં તાજ, ભાગવશે તે તાહાર રાજ. તેહ સ્વરૂપ અવતરી
ઓ આપ, નથી ખેસતું તુજને પાપ; ભાગ્યો સંદેહ સુખીઓ થયો, તે હરણ તો સ્વર્ગ ગયો. મહી
પત કેરે હરખે મન, આપ્યું રાજ રિદ્ધ માહા ધન; આહિરીને રાજ કહે, તારે ધન જોઈએ તે લહે.
પેટ ભરીને નોહિતો આહાર, બાંધી જા તુ ધન ભંડાર; સો પરીઆં સુધી જે આઓ, બાંધી ગાં-
ડડી જુગતે જાઓ; આહિરી વાણી સાંભળી, પોતે મન ગયો પરજળી; ઉપડે એટલું બાંધ્યું ધન,
પણ તેનું નવ માન્યું મન. ચતુર રાય તે ચિત્તમાં હસ્યો, વીચાર બાધનો મનમાં વશ્યો. દોહરો.
રાજ કહેછે બાધ મુણ, જે તાહારે મન હોય; મન મેહલી મુને કહે, ખેદ માં કરશે કોય. ધન
આલે હરખે નહિ, વાર કહે તે વાંણ; સત્ય કહે નહી મુજને, તો તારી દેવીની આણ. ચોપાઈ.
કહે આહિરી મુણ રાજન, માહાર તો વત માન્ય મન; મેં તો મારા મનમાં ધર્યું, પ્રથમ જાણ મેં
તમને કર્યું. મૂગીઆ કર્મ એતો માહર, શું એમાં ડાહ્યાપણ તાહર; દોષ દેતો નથી હું તુને, ધીક
ધીક મનમાં કહ્યું મુને. મૂગને જીવતો મેં મૂકીઓ. દેખાડ્યો તમને તેં ચુકીઓ; પ્રથમ મૂગને જો
કરતો ધાત, રાજ તણી જુગતાઈ ધાત. તમોએ માર્યો તે હું મારતે, કનક છત્ર તે હું ધારતે; એવું
વિચારો જ્યું અમો, ડાહ્યા છો વિચારો તમો. રીઝ્યો રાજ મનમાં હસ્યો, સાચો બોલ બાધીનો
વશ્યો; હા ભાઈ હું જુલ્યો આજ, રીઝીને કરે તું રાજ. સાચું તું બોલ્યો તું આંક, મેહ માર્યો તે
મહારો વાંક; કુકમતી કોડેથી કર્યું; છત્ર આહિરી માયે ધર્યું. બાધી તણી વરતાવી આંણ. એવો
પરકુઝ બંજણ જાણ; અથ કુંજર રથને ધન, રાજ થઈ સોંપ્યું રાજન. અનમી શેઠ અધિકારી
વરણ, તે સહકો નમાઆ ચરણ; મેડી મેહલ અટારી જેહ, સોંપી સઘળી સમરધ તેહ.

દોહરો—સોંપ્યું રાજ તે રાંકને, રાજ થઈ બોલ્યો રાય; સુખ લીલા તે ભાગવો, અમ દીને આ
જાય. ચોપાઈ—વાર કહીને બાધી રહ્યો, અંતઃકરણ ઉલટ નવ થયો; મહીપત તેનું ન માન્યું
મન, નજીવ કરી બોલ્યો રાજન. શા માટે હજી મોડો મુખ, કોહો કાંઈ ચિંતા કાંઈ દુઃખ; મન મે-
હેલી તું ન કહે વાત, ઉણમત કાંઈ ન રાખીશ ભાત. વળતો કહે આહિરી મર્મ, હું નીચ આહિરી
કર્મ; તમ પસાએ પામ્યો રાજ, માહારો મનમાં આવે લાજ. દોહરો—વિક્રમે એ સાચુ લહુ,
માની કારણ વાત; પોતાની કન્યા હતી, પરણાવી તે સાથ. ચોપાઈ—પટરાણી વીખાણે જેહ,
આહિરીને સોંપી તેહ; નવખંડના તેડ્યા નરપતી, અવર બીજા આવ્યા છત્રપતી. લખી કુંકોતરી ઠામો
ઠામ, મંડપ રચ્યો તેણે ગામ; અનેક રાય તે આવીયા, બેટ સામંત્રી બહુ લાવીયા.

દોહરો—વિક્રમજીતથી લક્ષ ધણો, વધભવ પામ્યો વેદ; ચતુર રાય ચરણે નમ્યો, વળતી રહ્યો શો
બેદ. પુત્રી પટરાણી તણી, લાડકવાઈ લાખ; તે આપી રાજ નમ્યો, બલો ભલો કહી ભાખ. તે દાહાડે
સોમાડીઆ, રૂક મનાવવા રાય; પુત્રી પોતાના પેટની, પરણાવી લાગ્યા પાય. વખાણ કરે ત્યાંહાં વિ
પ્રાસહ, બલો ભલો કહે ભાટ; તે વળા પરણ્યો પ્રેમદા, એક સત ઉપર આઠ. ધન અનંગળ આ-
પીયું, આખ્યા હેમ ભંડાર; કન્યાદાન કર્યું કોડથી, શોભા કીધી સાર. એવાં કામ અનેક કીધાં, એક
એકથી એક; વરણવ કોણ કરી શકે, વિક્રમ તણા વિવેક. નંદા કહે નરપત મુણો, ભાજરાય બડ
જુપ; એવો થયો તે અધિપતી, વિક્રમ રાજ સ્વરૂપ. એવાં પુત્ર્ય પરાક્રમ કરો, એવાં દેળે દાન; તો
એ આસન ખેસજો, પરડો બીડાં પાન. સક લખાણો શાસ્ત્રમાં, જુધીટર કેરી જોડ; તે ખેડા એ
આસને, હાકી જીતે હોડ. એમ કહો ને પુતળી, આપે ગદ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે
કવિ શામળદાસ. ચોતા વકતાં સમજતા, કહે કવિતા કર જોડશામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રીરણજી.

છત્રી શ્રી હરણની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૨૭, વિપ્રની.

શુભદ્રા નામની બીજી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—શ્રી મુખ્ય શેવું સારદા, હંસ વાહની માત; વેણા પુસ્તક ધારણી, વાંણી વેદ વીખ્યાત. બ્રહ્મ તનયા બ્રહ્મ રૂપણી, બ્રમ વિદ્યા ભરપુર; નિરમળ નામ નારાયણી, નારાયણનું નુર. જ્યેને તુઠી સારદા, કવિ કેહેવાણા કોડ; મત દેવણ તું માવડી, માટે રહુ કરજેડ. બરદાલી બુદ્ધ દેવણી. બોહિા ગુણ દેવણ બુધ; ગ્રંથ કરે કવિજન કહે. સારદા આપે શુધ, શ્રી ગણપતી ગરબો ધણું, ગુણનો ધોગંબીર; કુંદાળો દુઃખ ભંજણો, ધર્મ ધોરંધર ધીર. ઇશ્વર સુત સલક્ષણો, સુંદાળો સમરથ; પુણ્યો નહી જોણે પ્રીતથી, વિદ્યા તેનો બંધ. સીંદુર અંગે શાભતો, મોદીક અન્નત આહાર; ઉમીયા અંગે ઉતપત હવો, દેવ વડો દાતાર. બુદ્ધકન્યુ બળવંત બહુ; નોધારાનો આધાર; વર દાતા વર દેવણો, કરતા પુરૂષ કીરતાર. મારલીધર શ્રી મુગટધર, ધીર ધર શ્રી ધર સત; લક્ષ્મીવર શ્રી ચક્રધર, શ્રી કમળા વરપત. પંચ વદન પ્રસન્નવરો, પંચાક્ષર પર પ્રીત, રૂઢમાળા રૂઢાક્ષર, વર દેવ નિત નિત. નાહાના ભટ ગુરને નમુ, કરે ગ્રંથ ગુર સાન; આરાધુ અંત પુરણા, માતા દેવણ માંત. સિંહાસન બતરીસની, પરમારથ પુરાણ; રામ ચરિત જેવું રમણ, જાણે જાણ સુજાણ. પુણ્ય વધે પરાક્રમ વધે, વધે આતુરી ચિત્ત; અકલ વધે ઉપમા વધે, રાજ સભા ગુણ રીત. હેત વધે હરી ઉપરે, વધે હિંમત ગુણહામ; સત્ય વધે સુરતા વધે, કરે ઘણાં પર કામ. વિદ્યા વિનય વિવેક વર, બળવંત ઉપર બાવ; ધીર વધે દહતા વધે, (કરે ઘણાં) નાટક કેર નાવ. ભોજ રાજ ભાવીક ભલો, ધારા નગર મો ધોશ; પુણ્ય કરે પરમારથી, અહરનીશ પૂજે ઇશ. સભા પંડિત નિત પાંચસેહે, માધ સરીખા મુલ; કાળીદાસ કંદ્રપ જશે, બુધ બારતી તુલ્ય. બમણુ ભોજ પડાવીયું, નિરમળ રહુ નામ; ભરત અંડનો ભુપતી, કરતો રહુ કામ. નવું કવિત નવી વારતા, નવું કઉતક નવી ભાષા; તરત ગણી દે તેહને, ટકા શુભ સવા ભાષ. કાલા ઘેલા કે દુખળા, તે ધન પામે તરત; નિરમુખ કોઈ મળે નહી, વેદ પામે એ વરત. ભુપતે કાહાડ્યુ ભુમી યકી, સિંહાસન અનુપ; શોભાગ્યું સભા વિષે. રઢીયાણુ જેનું રૂપ. નગર ભોજન કરાવીયું, દીધાં બહુ વિધ દાન; જાચક જશ બોલે ઘણા, માગણ પામે માન. શુભ ગંગોદકે શુદ્ધ કર્યું, લીધુ રહુ લગન; આસન ખેસવા મત કર્યું, મહિપત થયો મન મગન. પ્રીતે પરદક્ષણા કરી, ધરે શીંહાસન પાય; બોલી સુભદ્રા પુતળી, રહે રહે વેગળો રાય. રપર્ય ન કરી શ શીંહાસને, નહી તાહારો વેહેવાર; નથી જોગ તું નરપતી, આભડવા અધિકાર. પરદુઃખભંજન સુખ કરણ, કલ્પ વૃક્ષ કેહેવાય; એ શીંહાસન ઇંદ્રનું, ખેસે વિક્રમ રાય. તે સરખો દાતા થશે, પર કામે દે કાય; પરમારથ વાહાડુ પ્રાણથી, તે ધરે શીંહાસન પાય. બીજી કો ખેસે નહી, રાજા મનનો રાંક; પછે પશ્તાશિ રાયજી, કાહાડ્યો માહારો વાંક. ચતુર હોય તો ચેતજી, હુંશે થાશે હાણ; દેહ દુઃખ દાવો થશે. પરદવા પડશે પ્રાણ. ભોજ કહે ભલે કહ્યું, રહુ જોડી ખે હાથ; પ્રખાણુ જે વિક્રમ તણાં, તે શોભાવો મુજ સાથ. કેવો દેશ કેવું નગર, કેવું પુણ્ય પરિવાર; કેવું રાજને રીધ ધર, કેવો એ દાતાર. પરાક્રમી પરમારથી, કેવાં કર્યાં પર કામ; મહીમા કેવો મહીપત તણો, હરી રહુ આ હામ. તેવો થાઉ તો પગ ધરે, નહી તો કરે પુજન; બોલ સાચુ ઉતાવળી ધન આજનો દન.

ચોપાઈ.—સુભદ્રા કેહે સુણો નરેશ, તેનો તુજને કહુ ઉપદેશ; ભરત અંડને જાંચુ દ્વિપ, દેશ માં જવો તેતો દીપ. માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, મુક્તી પદારથ હારક હામ; ખરી ગંગા ક્ષીપ્રાની તીર, અતી નીરમળજે જેના નીર. રાય વિક્રમ કેરાં રાજ, અસત્ય અન્યા તનથી તાજ. સકળ લોક સંપતે સુખી, ધરમ પાળે રહા માહા રખી; અગ્નિ હોત હોમ અતિ ઘણાં. પ્રતિપાળ કરે રાજા તે તણાં; સદાવ્રત અપાવે વાટ, વેહેપારી એવાનાં હાટ; ખેડુ જનને રહો લાગ, રાજા પામે દસ. મો ભાગ. બાર અઢાર તો સફળે રૂળે, માગણને મન માંચ્યાં મળે; નરપતીને સહુ ઉપર નેહ, મો

હોતા માયાં વરસે મેહ. સુખ સહેદર મોહિ સુખ, ફુનીયાં કો નવ પામે દુઃખ; વજરે રાજ રાજ નું કરે, પોતે પર દુઃખ ખોનો કરે. અહરનીયને આઠે જામ, કરે રાય પરમારથ કામ; પંચ દંડ છૂતી જથ લીધ, અહો રાત જોણે અવની કીધ. બીજી થયો હોય વિક્રમ પામે, તો જોતીય શાસ્ત્ર શકમાં લખે; જથ છૂતી જગતનો લીધો, દલ-રીઝાને દાંત બહુ દીધો. કીરત જથનો કિંકર કરી, બલાઈ સરવ બંડારે ભરી; ન્યાય તણા ચલાવે નેક, અધિક અફલ કેહેવાણો એક. વથ કીધા ઉમયા ને ઈશ. જેને ચરણ સમરખું શીશ; માર્યો અહંકાર ને માર્યો ક્રોધ, માર્યો અન્યા કેરો બોધ. અસત્ય અન્યા કીધું તાજ, રામ તણું ચલાવ્યું રાજ; શુભ પરાક્રમ કીધાં લખ લખ, સંક્ષેપ કહુ તેમાં એક સાખ. મેહલ આગળ મરુલી જેમ, સિંધુમાં ખિંકુ હોય તેમ; એક સ્ત્રી રાય ચઢ્યો શિકાર, સાથે સેન તણો નહિ પાર. શુભ સાથે હાથી ઘોડલા, પ્રોઠ પાયક જુગતે જોડલા; જે બો અવનવો હોય ઈંદ્ર, જેવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર. જેવો ઉતરાયળનો રવી, કેલે શોભા કેટલીએક કવી; અઢ્યો દદામે દેઈ ઠાર, ધેયું વન એક માહા ધમધાર. તેમાંથી નાકો મૂગલો, પુકે થયો રાજ એકલો; મહારી સાથે ન આવો કોય, જે કાંઈ કરમ લખ્યું તે હોય; નરપતને કોણ પોહિંચો શકે, પાછા વળ્યા સહુ વિક્રમ વખે; આગળ મૂગને પાછળ રાય, કેડા વેરે રણમાં ધાય. રાજની ચીંતા નવ મંજે, સહુકો એનાં પરાક્રમ ફળે; અછૂત એ માર્યો કેમ જાય, નથી સુંક ખાધો કો મામ. ગયો મૂગ પડીછે રાત, રાય વિચાર્યું રૂદયા સાથ; રણ માંહી ગયો મૂગરાજ, રાજ પામ્યો મનમાં લાજ. બુખ તરશ તડકો ને ટાઢ, ધુજવાને લાખાંછે હાડ; મનુષ પગલાં દીડાં જ્યાંય, રાજએ અથ અ-લાખો ત્યાંય. એટલે દીડું નગર અનુપ, સુખ પામ્યો તે ભારે બુપ; મહીકાવતી નગરીનું નામ. મહીપાળ રાજનું ગામ. પુછ્યું ગામ ને લીધો પાર, વિક્રમસેને કરચો વિચાર; વિપ્રનું ધર પુછી રાય ગયો, પામ્યો માન ને સુખીઓ થયો. અત્તદત એક રૂડો રૂખ, જેને વેદ વશ્યાંછે મુખ; તપો મુખ, ભ્રમ કેરે રૂપ, દેખી હરખ્યો મનમાં બુપ. પંદર વરસની પુત્રી એક, તેતો જાણે સરવ ત્રિવેક; તે બ્રાહ્મણની નારી સતી, પતીવ્રતા ધરમ તે પાળતી. તેને પેટ આખ્યો છે તન, તે દાહડે થયા અટ દન; રૂખી બેઠો છે ઉલટ ભર, એટલે રાજ આખ્યો ઘેર. વટેમારગુ નિરમળ નામ, તેજપુરૂષ આખ્યા તે ઠામ; તેવો ઘોડો તેવો મુખી, દીક સુખ પામ્યો તે રૂખી; રાજ અથ થકી ઉતર્યા, વાડવને ચરણે શીર ધર્યા; વિપ્રે દીધો આશીરવાદ, રાજ મન પામ્યો ઉલાસ. રૂખીને મન રાજ ભાવીયા, કોહો માનુંભાવ કયાંથી આવીયા; અમ સરખુ કોહો કીજે કામ, એ આશ્રમ તમારો ઠામ, રાજ કે હે હું પંથી પેથ, બુલ્યો આખ્યો છું તમ દેશ; રેલેશું પરણા એકજ રાત, પંથ ઉઠી ચાલશું પ્રભાત. સુણી વિપ્રનું હરખ્યું મન, ધન ધનરે આજનો દમ; અધિપત દેખી પુછ્યું અંગ, આળસું ઘેર પ-ધાર્યાં ગંગ. અમ ઘેર ઉછવ. મોહિટો જગ, આજ ફળ્યાં હમારો ભાગ્ય; પુત્રી કેહે પીતાને વાત, સાંભળ ડાહ્યાં માહારા તાત. વરધ સુતક આપણે છે ઘેર, પ્રીઠાવશા માં તેહેની પેર; ભલુ માણ સ સુતક જાણશે, અંતરમાં આંધું આણશે. કોરી ગાગર ઉદકે ભરી, રસોઈ તણી સામગ્રી કરી. રાએ કીધુ સ્નાન શરીર, નાજા પોતે નિરમળ નીર; રૂખી તણા તો પુન્યા પાય, સાત મોહાર સ-મરખી રાય. પુરણ પાક કર્યો રાજન, ભાવંતાં કીત્રાં ભોજન; લવીંગ સોપારી બીડાં પાન, પુરણ પ્રીતે પરમ નીધાન, રૂખીએ પાથરી સુખ સેન્યાય, કરચો નકાર દેખી તે રાય; અમો પોડશું બારે આંહી, તમો રૂખી પોહોડો ધર માંહી. અમને તો નિદ્રા નહી ધણી, અમે ચોકી કરશુ તમ તણી; સુખે સુતાં નિદ્રા થઈ, એટલે અરધ નીશા તો ગઈ; બાર વચે બેઠો છે રાય, કોયલુ અડગ ધર્યું કર માંય; આગીયો ઈટ પાસે છે ઘોર, કર ઝાલી ઘોડાની દોર. નહી નિદ્રા નયણે અનુમાન, હરો કરનું ધરેછે ધ્યાન; કહતક એક થયું તે ઠાર, એટલે એક આવી ત્યાં નાર. સોળ વરસ સરખી શુભ રૂપ, નરખીને હરખ્યો મન બુપ; અંગ શણગાર સન્યા છે સોળ, મુખ બીડાં બોહાળાં તંબા-

ળ. હસતી રમતી રમઝમ કરે, પુરંદરી જેવો પરવરે; અંગ રાગ ઓપે કઠી પઠી, હાથે કુમ કુમ કં-કાવટી. કુમ કુમ પીયળ કરી લેલાટ, ઓડ્યા આખલા રીઝી રાડ; ધરી પેસવા ગઈ ધરે માંહે, રા-જાએ તે ઝાંતી બાંહે, નથી દેખતાં બેડા અમો, કયમ પેસો છો ધરમાં તમો; લોપે કેમ અમારી લાજ, અરધી રાત હલાં શું કાજ. ચોર લંપટ કે છોડો ફુટ, કે જાલ કે છે તું કુત; રાણી રાંક કે છો મોહની, કે દાશી છે તું કોયની. લક્ષ્મી દેવી કે તું સતી, કોણ તારો પીતા કે પતી, આપવા કે લેવા જાયછે, કેહે ખોટી શને યાય છે. રક્ષણ કરવા કે મારવા, જાઓછો જીતવા કે હારવા; સીધ શીકોતર કે વ્યંતરી, વેચ્યા કે ખેચર ઉતરી. જલ્લ કીંતર કે ગાંધ્રવ નામ, કેમ આરી છે આણે ઠામ; સાચુ નહીં બોલો આ દીશ, તો હવડાં હિંદાશ શીશ. ક્રોધ કરી બોલી તે નાર, બાળી ભસ્મ કરે આ ઠાર; મેહેલ હાથમાં પુછીશ વાત, જોતાં કરીશું તાહારી ઘાત; બાળી ભસ્મ તો તુજને કરે, જો હું એવું રૂદેમાં ધરે. દુહા—તારો ડરાવો નહીં ડરે, સાચું કહું આદીશ; મેહેલુ ખડગ આ કો-હેલુ, તતક્ષણ છેકુ શીશ. જાણ્યું તું ખોળતી, દાહાડી મોહોટા રાક; તાંદાં મળતી તુને ધોધિકા, આ જ મળ્યો છે સાપ. નાદ ઉતારે તાહારા, પ્રીછુછુજી પાર; ડર નહીં દાનવ થકી, નિશ્ચે એ નિરધાર. બિવરાઆ છે બહુ જણા, દેખાડીને મુળ; આજ હાથ તે ઘાલીયો, ગોખરે કેરે મુળ. અજીત પાસ આઆં તમો, જીતાની નહીં આશ; વાદ મુકી કોહો વારતા, પ્રીતે ખેસો પાસ. ચોપાઈ—નર, પત સાથે બોલી નાર, આપ થકી કયમ કરે અહંકાર; મૃત લોકે માનવ જેટલા, તે કો નવ જીતે તેટલા. શું કહું તુજને વારંવાર, માનવીને તો માંડે ઠાર; કાનું બળ હઈએ નવ ધરે, વિક્રમસેન થકી ઓસર. ઉજેણીપત ભારે ભુપ, વિક્રમ રાજ દેવાંશો રૂપ; મુને માનવ દેખે નહીં કોય, એ અચરત માહારે મન હોય. સામુંદ્રિકતાં છે એઘાંણુ, બત્રીસ લક્ષણ ચતુર મુજણુ. દેવ રૂપ દીસાછો તમો, પ્રીછ્યો પાર તમારો અમો; બોલોજો આણી મન ધીર, શકે હોયરે વિક્રમ વીર. કેહે રાજ ઓળખે તું મુને, હું નથી ઓળખતો તુને; શેવક સરખુ કોહો મુજ કામ, પ્રકાશ કરો તમારે નામ. દોહા—ધરમ પુરીથી આવીયાં, વિધાતા માહાર નામ; લખુ અક્ષર છઠી તણા, આવી હું તે કામ. એ બ્રાહ્મણને સુત થયો, અરો થયા ખટ દન; લખુ અક્ષર છઠી તણા, માન્યું માહાર મન. ચોપાઈ. ખોટી મુજને નવ કીજીએ, મુકો કરે જવા દીજીએ; જાઓ મુખે લખી લાવજો, આ મારગ વેહેલાં આવજો. ગઈ વિધાતા લખીઆ લેખ, વાર ન લાગી પલમાં એક; પાછી વળીને આવી તાંદ, રાજ વિક્રમ બેઠો જ્યાંદ. રાજ કહે લખ્યું જે કર્મ, મુજને તો સંભળાવો મર્મ; કેહે વિધાતા મુજ ને નહીં ગત, પાર ન પ્રીછું સાચુ સત. ઉદરે ગરબ રજાં જે દીશ, તે દાહાડે લખ્યાણું શીશ; તે લખનારો છે હોનાર, તેનું કરમ કરણી કીરતાર. પુરવ જનમ સંચા પરતાપ, સુખ દુઃખ હાથ વૃધ જીત છાય; તે અક્ષરની પુજા કરો, હું તો માહારે પાછી ફરી. રાજ કેહે જવા નહીં દેજો, એજ વાતનો કેજો લેજો; શામ દામ કૃતભિદજ કહો, તાહાર સુધી આ સ્થાનક રહો. સ્ત્રી કેહે પુછી આવશું, કારણ તુજને સંભળાવશું; વચન દેહ વિધાતા ગઈ, ધરમ પુરીને મારગ વહી. જઈ ધરમને જાણજ કરશું, વિક્રમને મેં વચનજ ધરશું; બાળક લેલાટે લખ્યું જેહ, નરપતિને કેહેવું છે તેહ. કેહે ધરમ નવ જાણું અમો, તો ત્યાં જઈ કયમ કેહેશો તમો; કેહે વિધાતા વચનજ જાય, તો માહારે નવ ધરવી કાય. ગયા ધરમ જ્યાં અકળ સ્વરૂપ, મહાન પુરૂષ કોઈ ભારે ભુપ; યથાવર જંગમ જેનો વાસ, તેજ પુજા પુરણ પ્રકાશ. જડ ચૈતનમાં રમતો રાંમ, આણું માત્ર ઠાલો નહીં ઠામ; પંચમા ભુત ત્રીગુણ માં તેહ, નર નારી અકલ ગત એહ. પચાસથી પસો આવનથી બાર, થીર થાવર જે ઠારો ઠાર; રાગ દેશ નહીં વિખવાદ, પંચે ઈંદ્રિના નાણે સ્વાદ. પુણ માંહે વાસના જેમ, તલમાં તેલ રહ્યું છે તેમ; પયમાં ધૂત કાજમાં અગ્ન, ધક્કામાં ગોળ રહ્યો છે મગ્ન. પુરૂષ પૂગણ એનું છે નામ, સૃષ્ટિ કે રણી કીરતારે કામ; અનેક નાંમ નર કામ અનંત, લક્ષ ઓરાશી રાજ જંત. બરપૂર ભરે અન પા

ણી પુર, નિરમળ નામ નારાયણ નુર; જોગી ભોગી ભાષે ભેદ, વરણવ કરી શકે નહીં વેદ, મોહાટા જોગી તે લે મરમ, તે પાસે ગયા શ્રી ભક્ષ.

દોહરો.—વિરંચાએ વિને કરી, જઘ તળાંચ્યા ચરણ; મેહર ઘણી પોતે કરી, ખાચ્યા અશરણ શરણ. કોહો વિધાતા ક્યમ આવીયાં, કહો અમ સરખું કાળ; સંદેહ કોહો તમ મન તણો, તો રહે મારી લાજ. ખટ દીવસ બાળક જણ્યો, તે જાતેછે ભમ; અક્ષર સમરાવી પુજ્યા અમો, તાંહાં સુધી લખીયું કરમ. કહુ કથા કરમની, ધરમ વિચારી જોય; લખ્યા અંક છઠી તણા, મટાવી ન શકે કલ્પ. ગંગા વેહે જો ઉલટી, પશ્ચિમ ઉગે ભાંણ; તોયે લખ્યું મટે નહીં, માને સત્ય પ્રમાણ. જનક જનુની સુખ પામશે, હોય નવખંડ નામ; તેજ પુજ બાળક યશે, કરશે રડાં કાંમ. પંચ વરસે ઉપવિત હશે સુખ પામે માયાપ; તે દહાડે વીવાહ મળે, વેદ પુરાણે છાપ. સાતે વરસે પરણશે, મળશે લક્ષ્મી લોક; તે વેળા કહિંતક યશે, સુખમાં થાશે શોક. મોંઘું મંગળ વરતશે લાખેણું સુખ લાગ; તે વેળા એને મારશે, વાંચે એને વાધ. પ્રાણ જશે એક પલકમાં, જોઈ સ્તેશે સહુ સાથ; ઉતપાત વરતશે એ સમે, સઉઠો ધસશે હાથ. લખ્યાણું એ લક્ષ વસા, ટાળ્યું નવ ટળે એહ; જાઓ વાત સુખે કોહો, નરપત આગળ નેહ. જેહ લખ્યાણું કરમમાં, હનાર વાત જે હોય; કોડ ભમા મળે એકઠા, ટાળી ન શકે કોય. માત ગરમ મિંદુ પડ્યું, હાંણ વધ કે ખોટ, સુખ દુખ જન્મ જરા મરણ, વરણનો મહીમા મોટ. રોગ ભોગ કે જોગ જીગત, જાત્રત સ્વપ્ન કે સંચ; ટાળ્યું તેજ ટળે નહીં. પુરણ કરે પરપંચ. અંન તોલ પાણી વજન, નેત્ર પલકારા કામ, આવીશ બાંધ્યો એ વીધ, સ્વાસોસ્વાસ દેહ દામ. એકવીસ સહસ્ત્ર ઉપર છસે, સોહો અજંખ્યા જાપ; દમ વાયુ એહ દેહને, વેદ પુરાણે છાપ. જા કહે જઘને જોખમાં, ધીરજ રાખી ધરમ; લેલાટ લખ્યાણું બાળને, કોડ વસા એ કર્મ. ધરણીપતે ધરમને કહ્યું, તે થયું વિધાતા જાણ; ક્રતાંતર માંહી કહ્યું, વિક્રમ પ્રતે વાંણ. ચોપાઈ.—એમ કહી વિધાતા ગઈ, વિક્રમને મન ચિંતા થઈ; પરદુઃખભંજન હું કહેવાઉં, સુખ કીધા પાકી કેમ જાઉં; વચન જતે તો જીવજ જાય, દુખ સાગરમાં પડીયો રાય. એમ કરતાં વીતીછે રાત, ઉગ્યો સુરને થયો પ્રભાત; પંચમ રાગ પ્રભાતે થાય, વધજીવ જન હરી કીરતન ગાય, તે વેળા ઉઠ્યો રાજન, મહિપતીએ વિચાર્યું મન; હવડાં શી કરું વાત, વચ્ચે વરસરજાંછે સાત. ઉઠ્યો વિપ્ર ઉગમતે દીશ, અધીપતને દીધી આશીશ. તાહારાં દોહલાં દુરે જળે, નીરમળ નામ નવખંડે હળે, જીવી જીવ જો ડુંગરતણી, વાઘો ભાજ વિક્રમથી ઘણી; હું નથી જાણતો તાહાં નામ, કરણ સરીખાં છે કુળ કામ. પ્રીતે રાજ લાગ્યો પાય, પાસે બેસાર્યાંછે દ્વિજ રાય; વિક્રમ સેવને લખ્યો એક પત્ર, આપ્યો વિપ્રને હાથે તત્ર. હ્યો કાગળ તમો ગ્રાહો હાથ, હું કહુ તે કરજો એક વાત; તમ ઘેર પ્રગટ્યોછે જે તન, હોય જ્યારે વીવાહનો દન. ત્યારે ઉજેણી આવળે, માહારા હાથ અક્ષર લાવળે; મુઠથી થાશે તે શેવા કર, તે વાતે સત્ય વાચા ધર. મુજને દો તમે એક વચન, મળ્યા પુંઠે પરણાવો તન; મુજને મળ્યા વીણ કરો વીવાય, સુકિત તાહાં નિષ્કુળ થાય. તેજ વાતનો દોને કોજ, તો જાણું રૂરો બોજ; ત્યારે રૂપી કહે સુણો માહારાજ, માહારે ક્યાંથી વીવા કાજ. મુજને વરસ પંચાવન થયાં, તે તો સર્વે એજે ગયાં; ધધરે આપ્યોછે તન, નથી થયા પુરા દસ દન. એ બાળકનો વીવા થયો; તે દહાડો કચરે આવયો; કેહે રાજ તે આવશે કાલ, એવું જાણી વચનજ આલ. પ્રાહ્મણ પુત્રી ત્રીજી સ્ત્રી સાથ, આપ્યું વચન પંચીને હાથ. જન્મકત સુકીત હારીએ, જાણ કરચા વીન પરણાવીએ; વિપ્ર કહે તવ જાણું નામ, તમ મળ્યા રહે જે ઠામ. નગર ઉજેણી વિક્રમરાય, અમો મળું સભાની માંય; રાત દીવસને સાંજ સવાર, રહુ એકો અહરનીશ તે ઠાર. હાથ અક્ષરનું લેઈ એધાણ, આવળે નગર ઉજેણુ રેડાંણ; એવાં અનેક વચન દાખીઆ, વચન માંહી સુરજ સાખીઆ. અંડીષાક ને શાળીંગરામ, ઉપડાવ્યા કર્યું એ કામ; પરસ્પરે દેહ વચન, ત્યાંહાં થકી

આલ્યોછે રાજન. પ્રધાન પુત્ર જુવેછે વાટ; આલ્યા રાજ ગયા ઉચાટ; શીપત આપે સુખીયા થયા. બાધી શોક લોચના ગયા. વિપ્ર પેર તન મોહોટો થાય, દીન પુટે તો દીન વહી જાય; નગર નારીને હરખજ ધણો, શોક સમે નીતે તે તણો. વિક્રમ કરે પોતાનું કાજ, રામ રીત ચલાવે રાજ; વરસં થયાં એમ કરતાં પાંચ, જનોઈ તણો પછે માંડ્યો સાંચ. દોહરો.—કહે બ્રાહ્મણી ભરથારને, હરખ ધણો મન આજ; વરસજ બેઠું પાંચમું, કરીએ ઉપવીત કાજ. વષશાખ માસ દસમી તીથી, સત બીધા ગુરવાર; કુટુંબ સહોદર સહુ માથા, માંડ્યો મંગળ ઉપચાર. તેડ્યા વિપ્રજ વેદીયા, કુણ આચારે કરમ; ગરથ ખરચ્યાનો જે હતો, ધારણે રૂડો ધરમ. જગત દાનને ધરમ નીમ, બ્રહ્મ ભોજન દક્ષણાય; રીતભાત પુરણ કરી, આનંદ અંગ ન માય. નાત શીરોમણ વિપ્રજે, તેને કન્યા એક; તેણે કીધો ચાંદલો, દીધું દાન વીશક. ચોપાઈ.—ત્યાર પુરે દીન વહીને ગયા, સ્ત્રીને દીવસ અવધના થયા; વરસ પાંચ થયાં જેટલે, વેતાઈ પેર આલ્યો તેટલે. કહ્યું બ્રાહ્મણ વીવા. કીજીએ, પરણાવી લાહો લીજીએ; લગ્ન નિરધાર્યું સજન મળી, મનતણી તો પોતી રળી. ત્રણ માંસ બ્રાહ્મણે તાહિ, વિચાર કરવા માંડ્યો ધર માહિ; કોહો ખરચ આલ્યું સરવથી, ખોટો દામ એક ધરમાં નથી. દોહડુ છે આપણું ધર સુત્ર, લાડકવાપો પરણે પુત્ર; સ્ત્રી નરનાર એકલાં ગુલ કરે, કહે કામે હવે ક્યમસરે. કોનું જમને લીજે દાન, જમ્યો કોઈ જમ જજ્ઞાન. એવી વાત મનમાંહી કરી, એટલે વાત પેલી સાંભરી; કંથ પોતાનાને કહી પેર, આલ્યો પંથી પડણો ધેર. તેણે કીધો વાયદો, નથી કહ્યો બીજો કાયદો; તમને ધેર તેડ્યા છે ત્યાંહ, નગર ઉજેણુ દેવચંચળ જ્યાંહ. માટે તાંહાં જાઓ માહારાજ, સદ્ય આપણું સરથે કાજ; દીધાં બહુ કપરા સમ, માટે તાંહાં નવ જમ્યે ક્યમ. શામાટે દક્ષણા મુકીએ, વચન બાપનું કાં મુકીએ. દોહરો.—એક રાત વાસો રહ્યો, સહસ્ર સમરપી મોહાર; માટે દાતા જાણીઓ, જાઓ તમો તે ઠોર. કહે બ્રાહ્મણ સુણ બ્રાહ્મણી, તે શું ક્યાંની પ્રીત; રાત રહે ગળે પડે, નહી ધરમની રીત. નામ ઠામ નવ જાણીએ, પ્રીત થોડી પંથ દુર; વળતી તું કેહે તે કરે, લાગી મનમાં ઝૂર. હું તેને નવ બોળજુ, તે નવ બોળજે મુજ; વાતે વરસજ વહી ગયાં, તે બતાવું તુજ. સ્વામી જાઓ જર ત્યાંહાં, જ્યાં ઉજેણી ઘાટ; પાટ ઉપડાવો સરસ્વતી, સમ આધા તે માટ. ચોપાઈ.—પેણુ ખત લખી આપ્યું જેહ, વિપ્રે સાથે લીધું તેહ; માગી શીખને વિપ્રજ ગયો, નમ્ર ઉજેણી માંહે રહ્યો. શીવ શક્તિ પ્રીતે પુંજન, જયેષ્ઠ પછે પામ્યો ભોજન; દેખી લીલા શોકજ સમ્યો, ગામ ઠામ ગુણવંતે ગમ્યો. શ્વર્ગ લોક સરીખુ ગામ, દુઃખભંજન નરપતનું નામ; પદમની જેવી સહુ પ્રેમદા, જે આકારે જ્યોત્સવ જદા. વશીષ્ઠ સરીખા સરવે રૂખી, દેશમાંહી નહી કો દુઃખી; લંકાં જેવા કનકજ કોટ, સાગર જેવી ક્ષીપ્રા એટ. રામ રાજ સરીખો રંગ, ગુણવંતી શ્રી બીજી ગંગ; માહાકાળેશ્વર પુજ્યા ધણ, એટલે ઉગ્યોછે જગદીશ. હરખે હૈકુ હેતનુ હવું, ઇંદ્રાસન દીડું અવનવું; બત્રીસ લક્ષણા સરવે લોક, નહી કોને બાધી કે શોક. સ્ત્રીને ચંપક વરણા ચીર, સુવરણ કુંભિ આણે નીર; નગર ઉદ્યોત રવીનું તેજ, હરીહર ઉપર સહુને હેજ. જ્યાંહાં પુત્ર વરતે અનુદન, ત્યાં કેમ લોપે વેર વિધન; નગર નિરખતાં વીતી રાત, ઉગ્યો અરણવ બીજો પ્રભાત. વિપ્રે સ્નાન ખટ કરમજ કર્યું, ધ્યાન આદ શંકિતનું ધર્યું; રાજ્યદાર સર્મપે જાય, આસન બેઠો વિક્રમરાય. નાચે અપહરો અપરંપાર, વાજ શાભા વરણ અદાર; સભા પંડીત બેઠા સૈહે સાત, વિખાણુ કરેછે વેદ વાત. સાધુ સતરસેહે તે ઠાંમ, નિમિશ નિમિશ જપે શ્રી રામ. અસસ વાત ન બોલે કોય, માહામોદક સહુકોને હોય. ધણી વિપ્ર સભામાં ગયો, રાજ ઉઠી બેઠો થયો. વિપ્ર જાણીને પુજા કરી, ચરણાંમૃત પીધું મુખ ભરી; કહે ક્યાંયે આલ્યા માહારાજ, તમ શ્રવકને કહે કાંઈ કાજ. તારે વિપ્ર તે દે આશીશ, જીવો રાજ કોડ વરીશ; પત્ર લખ્યો તે દેખાડીએ, રાજને સુખ પમાડીએ; આ લખનારાનું છે કામ, કીધો વાચદો.

આણિ ઠામ. પૌઠી નથી કાંઈ બીજી પેર, આઝો છું તમરે ઘેર; દીઠા અક્ષર પોતાતણા, વિક્રમ સેન મન હરખ્યા ધણા. કાગળ શીથ ચઢાઝો તરત, ખેસન માંડયું આસન વરત; શ્રી મહીપત ઉઠીને મળ્યા, તાપ હતા તે સરવે ટળ્યા. સુખ સાગર પ્રગટ્યો બહુ પેર. કહો બાળક કુશળ છે ઘેર; એ અક્ષર તો છે માહારા, પુર મનોરથ હું તાહારા. રહ્યા પરોણા તમ ઘેર અમો, શિવા રૂડી કીધી તમો; કહો કુશળ તમારે ઘેર, વાત માંડી કોહો પુરણુ પેર. ચેત્તો ખાહ્યાણુ વીર્ય યમો, શંકે રાય માહારે ઘેર રહ્યો; નથી શિવા કરી એ તણી, એ મોહોટો ઉજ્જણી ધણી. એ તો અવનવો હેાય ઈંદ્ર, નવ લખ તારા માંહે ચંદ્ર; એમ વિચારી ગ્રાંખો થાય, તેતો સમગ્યો વિક્રમ રાય. શું વિચારો રૂડા રૂખી, તમ ઘેર અગો થયાંયું સુખી; તમ આવે અષ્ટમાસીધ આજ, મન વાંછીત માગ્રેજી કાજ. સુખીયા થઈ સલામાં રહો, કામ નીજ શેવકને કહો; રાખ્યો ખાહ્યાણુ દેધને માન, અન વચ્ચ આભુશણુ દાન. પુરપત નિત્ય ખેસાડે પાસ, વિપ્ર બાગવે સુખ વીલાસ; દીન ચાળીસ ગયાં છે વહી, વિપ્રે વાત વીકમને કહી. અધીપતને તેજ્યા એકાંત, બાગી મનડા કેરી ભાંત; વીવા કીચી છે ફુંવરજ તણો, હરખ માહારા મનમાં ધણો. તમો દીધાતા કપરા સમ, તમ વિના પરણાવું ક્યમ; આઝો નોતર દેવા કાજ, સુખ કેહેતાં આવે છે લાજ. તમો રાયને હું તો રાંક, નવ કાહાડો રમે મુજ વાંક; હવે થોડા રહ્યા છે દન, માહારાજ આવે વિચારો મન. દોહરા.—વિપ્ર પ્રતે વિક્રમ કહે, માહારે પુજ્યુ હેજ; માંડવે આવું તાહરે, એ માહારો ભાણેજ. ફુંદભી વજડાવું દેવનાં, દોહોદશ વાળું વાટ; સદાવ્રત કર સામટાં, તજ તું મન ઉચાટ. ચોપાઈ.—માહારાજ પધારો તમો, પાંચ પદારથ પામ્યા અમો; પુરપતીએ તેડ્યો પરધાન, મહીપતીએ દીધાં બહુ માન. સમજાવીને કહી સૌવાત, જાઓ તમો રાવતની સાથ; શણગારો જઈ નગ્રનીવાસ. રંગાવો તે મોહોલ અવાસ. તરીઆ તોરણુ બંધાવો ઘેર, કરો વીવા સજ્જઈ પેર; અસંખ્ય લેખે ખરેચો દામ, કરો આપ જેમ ધરનું કામ. એક લક્ષ મુંદો અસવાર, દીધો હુકમ નવ લાગી વાર; આંણ્યાં ખચરે બેગે કરી, લક્ષ ખેહતાળીસ મોહારો ભરી. ડેરાં તેજુ પોતા તણા, સુખાસન ગજરથ બહુ ધણા; સદાવ્રત કરો તે ગામ, ચોકી મોકલો ઠાંમોઠામ. ધર શણગારો રૂડે ઘાટ, ધરમ ધન બાંધો તે વાટ; અમ્મે તે નોતરે આવશું, સેન સહીત બહુ ધન લાવશું. કરું છું તેમાં ઉણમ હથે, તેતો તમશીર દંડજ થથે; રાએ શીખામણુ એવી દીધ. ચાહ્યો પ્રધાન કરીને સીદ. સાથે ખહા વદાયજ કર્યો. હસ્તી કે પરતેને ધર્યો; અચરત પામ્યો મનમાં ભૂમ, જોજો માહાર ખોલ્યુ કરમને નગર જઈ ડેરા કર્યો, નગર નરપતી તેથી ઈર્ધ્ય; તે નગર અધીકારી જેહ, નમ્યા પ્રધાન જઈ ચરણે તેહ. ગયો વિપ્ર પોતાને ઘેર, સજ્જન સહુને કહી તે પેર; રાજ વિક્રમ હાં આવશે, સેન સકળ સાથે લાવશે; ધરમાં ધરણીને કહી વાત, હરખ્યાં માનુવ જાતેજાત, દેવાંશીનાં દરશન થથે. પાતીક પંચ જનમનાં જથે; રાજજીએ વચનજ ધર્યું, તે પરધાને સરવે કર્યું.

દોહરો—જળહળ ધર શણગારીયાં, ઈંદ્રપુરી વ્રત અદા; ધન બંધાવી ધરમની, સઘળી શાભા સદા. નીશાન ડંકા ગડગડે, શાભીત બાંધી અટ; પૂજ્ય પ્રતાપ પુરણુ કરી, દેવ પુષ્પતી વ્રજ. ગોખ રંગાબા માળીયાં, મેડપ રચોયો મુલ, પુરવત પુરવ કર્યું, શાભાએ સમતુલ્ય. ઘડમઠ ચોકને આવડી, શણગાર્યું શુભ ગામ; પડો વજડાઓ પૂર વિશે, હ્યો જાંઘએ તે દામ. મંગળ ઓછવ સહુ કરો, જેમ ઘેર વીવા દન; વિપ્રે નાતજ નોતરી. ધરમ કારણે ધન. ધેમર ગાજે હણહણે, બાલં વીવીધ ચેહેચાટ; કવિજન જથ બાંધે ધણા, વખાણે ચારણુ ભાટ. આનંદ કેદ્યો અતી ધણો, ઈંદ્રાસન શાભાય; લગન સમીપે આવીયો, મન વિચાર્યું રાય. લખ્યા નેખ ખોટા કર, હેડે એવી હામ; જીવાડું એ વિપ્રને, તો વિક્રમ માહાર નામ. વીડાર એ વાધને, લક્ષધા મુકુ લોક; જોઉ વિધાતા શું કરે, લેખ લખ્યો તે ફાક. જાણ્યા ગ્રહ ક્યમ પીડશે, ક્યમ મરશે એ બાળ; પ્રપંચ રચુ પ્રાકમથી, ચુકાવું એટ એ કાળ. ચોપાઈ.—વિક્રમસેન જાવા સજ થાય, પડો વજડાઓ છે પૂરમાંહે. છપા—

લક્ષ્મીદેતાળીસ ગજ ધન નીશાને ફરકે; કછી મુલતાંની શાંણ, જાણ કેકાણજ હુકે; દેહ દદામે દાવ ધાવ ફુંદલી દુમકારે; સેત્ય ઘટા ધન ધોર સોર સુનાદ નગારે; જેમ અરણ્ય પુરે પરદીપો, જેમ અસાડો મેહ અડયો; શામળ ભટ કહે એ વીધે, વિપ્ર કાજ વિક્રમ અડયો. હયદળ પેદળ મુ-
રપુર, ચડે અસાડી; શારદુલપર સિંહ, જેમ પરદલ પર સાડી; વત્રાસુર પર ઇંદ્ર, ચંદ્ર રાહુ પર ર-
ડયો; જેમ મેર ઉપર મેહ, વાસવ હુકમથી વુકયો; અહંકાર ધરમ થાતે ધરો, આપ જીવ ઉપર અ
ડયો; શામળ કહે સુખ કરણે, વિપ્ર કાજ વિક્રમ અડયો. ઓપાઈ. વિપ્ર ગામ ઊતારા કીધ,
નવેનીધ અઝમા સીધ દીધ, શીમાડીયા રાજા જે જન, હુકમ હુકમ દસે દસ દન. નરખ્યા નરપત
લક્ષ્મી લોક, રધયત સહુનો સમાઓ શોક; મહીપતે એક મત આચરી. વજર મેહલો એક પેટી કરી,
દસ ગજ જોયો દસ ગજ સમી, પોહોળી દસ ગજ સહુને ગમી; પવન પ્રવેશ માંહી નવ કરે, જીવ
જંત કીડી કયમ સંચરે. એવી લોહ તણી કોટડી. પુટે વજૂને પટે જડી; ચિત્રામણ કીધું અનુપ, ખ
રચે દામ ઘણેરો બુપ. સેનિરી તે કામજ અડ્યાં, મણી મુકતાકુળ હારે જડ્યાં; આંધ્યા ચંદરવા ચો
પાસ, કીધું લાયક લીલ વીલાસ. એવી વીપરીત કીધી વાત, કરચા કોટ શીરોમણ સાત; એક એક
કોટી એકજ લાખ. મુઠ્યા રખપતી તે લાખ. ઓછવ મંગળ વરતો ઘણો. દીન આળ્યો તે લખજ
તણો; ભાજન કરેછે બાધું ગામ, વાળે માદલ ઠામે ઠામ. વિક્રમરાયે માંડયો જગ, કીધો હરખ ર-
ઓ બહુ રંગ, સત ગાઉ ફરતા રખવાળ, જેને કર આયુધ માહાકાળ. પશુ પક્ષી કે માનવી જેહ,
પુરમાં આવી ન શકે તેહ; ઠામ ઠામપરવરીયા જોધ, દીધો શીખામણ પ્રતિબોધ. રાત દીવસ ચોકી
ફરનાર, કેટલા રણમાં કેટલા બાહાર, મુકી ચોકી ઘાટે ઘાટ, કો પેશી શકે નહી વાટ, એવું ડાહ
પણ એણે કર્યું, પણ તેણે કારજ શું સર્યું, કોડ ઉપાયે ઓશડ કરે, (પણ) આવરદા ખુટે નિ
શ્ચે મરે. કોડ ઉપાય કરો સહુ સોય, કાળ પાસ પડુ સહુ કોય; નામ જેહનું તેનો નાશ, ઉપાય કરે
તે સરવે હાથ. લખ્યા લેખ કોના નવ મટે, તલ ન વધે ને જીવ નહી ઘટે. ઉપાય સરવે આળ પં
પાળ, અજીત માયા છે કો કાળ; એમાં નવ ચાલે કો તણું, હનાર વસ્ત્રજેરાવર ઘણું. રાજા ધર્મ
વંત દહ ધીર, પરદુઃખજન વિક્રમ વીર; ધીર વીર ધરમ ઉપર ધસે, હનાર વાત છે તેતો હશે.
ડાહાપણ કર રાજા તાહર, કાળ કેહે ખાવું માહર; મહીપત એકલો ચેતે મન, બીજી કો નવ જાણે
અન્ય. જીવ કાળને કેહે રાજન, કર પેર સમજીને મન. કરે કુળ આચારી રીત, પરણાવા ઉપર
બોહોળી પ્રીત, એમ કરતે વર ઘોડે ચડે, નિશાન ગાળે ને ગડગડે. સામેલા બ્યાં વિક્રમ રાય, તેની
શોભા કયમ કહેવાય; રીધ શીધને ઉણમ કથી મહાલક્ષ્મી બ્યાં વાસો વશી. નગર લોક હરખે છે
બહુ, બહુ મુખે બોલેછે સહુ; કો કેહે રાંકને હાયે રતન, કો કેહે વાસવ એહ વતન. કો કહે એ ક્યમ
છાજશે, કો કેહે ગુણ ઝાંઝે ગાજશે; કો કહે કાંઈ વિધનજ થશે, કીડી મુખ કોણ ક્યમ હશે. કોને હ
રખ ને કોને શોક, પેર પેર બોલે છે લોક, વર તરતીએ તોરણ ગયો, સાસુને તે ઉલટ થયો, પુખ્તણું
કુળની રીતે કરી, બેશી માહરે કન્યા વરી; ઉલટ ભરે બીતી છે રાત, ઉગ્યો રવી થયો પ્રભાત. વિપ્ર
વેદીયા મળીયા બહુ, આશીરવાદ વહે છે સહુ. દોહરા.—સહુ સજનસુ બોલીયા, પોતે વિક્રમ રા
ય; લોહ કોઠી છે વજૂની. ચોરી રચો તે માંહ. ભુત પ્રેત વંતર વીધી, જલ્લ કીંનર કેહેવાય; ડાકણ
સાકણ શીકોતરી, દ્રષ્ટ તેની નય થાય, કનક કળશ ચોરી રચો, સઘળી શોભા સાર; જગન કરો ત્યાં
જાગતો, ઉપર પૂત નીરધાર. વર કન્યા માંહી બે જણાં, તેનાં માતને તાત; એક વિપ્ર માંહે વેદી
ઓ, વેદ શાસ્ત્ર વિક્ષાત. ઘડ લોહનો છે દસ ગજ, પેસવા વસમી વાટ; પ્રવેશ નહી બ્યાં પવનનો,
વીકટ ઘણો એ ઘાટ. તરવરી જોધ પાછળ રહ્યા, સત ગાઉ રાણા જાણુ; ધરી ખડગ દારે રહ્યો,
વીક્રમ વીર સુજાણ. ધર્યું ધ્યાન વધતાજનું, ખડગ કોયલું હાય; બેઠો વિક્રમ બારીએ, સમરી હર
સીધ માત. પેહેલું મંગળ વરતીયું, બીજી તીજી હોય; લખ્યું જે સલાટમાં, ટાળી ન શકે કોય. ઓથ

મંગળ વરવતે, જોયો વીધાત્રા લાગ; અંદરવે સોતરાંમણે, ઝોળખ્યો તે વાધ. શારદુલ નવ હાથનો, મોહાટી. જેની મુંછ; વિકરાળ ડાઠ કકડાવતો, શીર ઉપર છે પુંછ. દીઠી સજીવન કુરમતી, દીધી ધ શીને ડોટ; વર ઉપર દુટી પડ્યો, કરી કારમી ચોટ. હાહાકાર સઘળે થયો, વિક્રમ આઘો શરણ; વાધ અલોચન થઈ ગયો, તે પર પામ્યો મરણ. મગ કોરીને પેશીએ, તોએ ના મેલે અન્ન; જોતાં હરખ સમી ગયો, તે વેળાએ તરત. સોત્રામણને શું કરે, રાજાએ ધશીયા હાય; સુખ ફીટીને દુઃખ થયું, શોકાતુર સહુ સાથ. માત તાત મુરછા થયાં, પ્રગટ્યો સહુને શોક; વરણ અઘાર બાકુળ થઈ, ત્રાહ ત્રાહ કેહે લોક. જેવો હર્ષ ઝોઝવ હતો, જેવો દ્રવ્યોતો રંગ; સ્વેત શાંત થઈ ગયું. મનુષ્ય થયાં મન ભંગ પોહાર એક સહુ કળકળ્યા, જેની જેવી પ્રીત; વિપ્ર કેહે વેગે કરો, મનુષ્યારી રીત. અગ્ની દાઘ દો એહને, અણો હઠડે ધીર; વીવીધ વાત લોકે કહી, નરખે વિક્રમ વીર. છપો.— કો કેહે આઘો તાવ, કો કેહે પ્રીછી મળીયો; કો કેહે કરજ્યો નાગ, કો કેહે વાશી વળીયો; કો કેહે વાધ્યો રોગ, કો કેહે સહજાન વાયુ; કો કેહે મારી મુક, કો કેહે પાપન લાયુ; ધશ્વર માથે લે નહી, જગત તણો મહીમાન્યો; શામળ ભટ કેહે શક્ષીએ, મોત આંવે નિરખે મૂએ. પેસે અરણવ નીર, તીર ગંગાની ખેસે; ચઢે કો પરવત મેર, કરી પાતાળે પેસે; પરવત માંહી પ્રવેશ, રહે આપ એ-કાંતે; ઝોસડ અન્નત આહાર, ભજે ભુલા બહુ ભાંતે; કીકરે રાખે કુંઠ કોટીધા, સંચ પરપંચ આઝા કરે, શામળ ભટ કેહે શક્ષીએ, મોત આંવે નિરખે મેર. માત તાત પરીવાર, પુત્ર મિત્ર જો પ્રૌઢા; અલખત અપરમપાર, હસ્તી બહુ મૂલી ધોડા; શેવક સાથ સહુ સુર. પુર પુરણ પરતાપે; બળવ તા બહુ બાહ, છત છાંહે છત છાપે; અલખત અધુત ઇંદ્ર તણી, કોડ વાર કહું શું કધી; મોત થકી મુકાવવા, શામળ કેહે કો સમરથ નથી.

ઓપાઈ.— મુઝાં કોઈ નવઆંવે ઘેર, પરીવાર કેહે કરો એ ઘેર; સમશાન સલીતાએ લીજીએ, અગ્ની દાઘ એને દીજીએ. કો કેહે રાંકને આબું ધન, તો ક્યમ જીવે એનો તન; રતન રાંકને છાંજે ક્યમ, સાચુ ન કોહો તો માહારાં સંમ. કો કેહે એતો ભાળો ખસ, કો કેહે એનાં કુડાં કરમ; રાજ નાષત એવડું ધન, તો એનો નવ મરતો તન. જો ભુવન નાઆવત ભુપાળ, તો જીવત ખાહણનો બાળ; તેડ્યો રાય ખાહણ હારીયો, વિક્રમે વિપ્ર મારીયો. એહ બાપડા ખાહણ રાંક, એવડો વીક્ર-મનોછે વાંક; ઉડળમાં ક્યમ આવેઆભ, વેળુંમાં ક્યમ ચાલે નાભ. અગ્નિમાં ક્યમ બાથ ભરાય; સાગરને ક્યમ નરથી તરાય. જેઠ માથે ક્યમ ઉપડે, અપંગો ક્યમ આકાશ ચડે. અહિનો ક્યમ લેવાએ મણી, એ અલખત પામ્યો અતી ધણી; રાંક હાથ રતન કેમ રહે, કુડા લોક તે કુડુ કેહે. હાલે જીભ જેમ પીંપળ પાન, તે રાજ સાંભળેછે કાન; એ અકરમી ખાહણ આપ, ખસહત્તા રાજને પાપ. એમ બોલતાં વાગે બાણ, છાંતી છાંતી વદેછે વાંણ; કો કેહે એ સતવાદી ભુપ, રામચંદ્ર સરીખુ રૂપ. એતો હતા આપે આપ, પાપી ખાહણ કેર પાપ; શું સુખ લેઈ રાજ ઘેર જશે, કો કેહે કાંઈ અનરથ થશે. બહુ સુખે વાતો સાંભળી, પુરપત મન રહ્યો પરજળી; કાંઈક શોક મનથી છાંડીયો, સખ કાચે બાંધવા માંડીયો. વિક્રમસેને વિચાર્યું મન, તળ્યું આપ નીંદ્રા જળ અભ; ધી ક ધીક એ માહારો અવતાર, ધીક ધીક ધર સુત ભંડાર. ધીક ધીક જીવત ધીક એ રાજ, હવે પ્રાણ રાખુ કુણ કાળ; પરદુઃખ ભંજણ નામજ ગયું, હવે મુજમાં દહિવત શું રહ્યું. બાળકને સ-જીવન કરે, નહીતર હું એ સાથે મરે; હીમત ન મુકુ ધાણ હામ, કરે ઇશ્વર જો માહારે કામ. રા-જાએ જોડ્યા મે હાથ, બાલ્યો તેના સજન સાથ; પુત્ર મુંપો મને રૂડીઘેર, સુખે મેસો તમારે ઘેર. વચન પ્રમાણુ માહરે કીજીએ, હું કહું તે કરવા દીજીએ; કોડે બાલ્યો રૂડો રૂપી, માહારાજ કાં થાઓ દુઃખી. તેતો દુઃખ મારે બાજીયુ, મારે કરમે નવ છાજીયુ; તમથી એને રૂડુ થયું. અમ નિ-રભાગ્યનું સરવશ્ત ગયું; તેતો આપી રૂડી જગ, અમ અપરાધીનું અભાગ્ય; તેતો વાળ્યો આડો આંક, કરમ અમારા કેરો વાંક. માહારાજ મોહાટા દાતાર, એમ લખ્યું કરમે કીરતાર; તમો

જાઓ ઉજેણી દેશ, કાં દુઃખ પામોછો નરેશ. રાજા દુઃખ કરો એ તાજ, રામવત ચલાવો રાજ;
હવે અમો રહીશું નહીં બાહાર, પ્રાણ તજીશું નરને નાર. સાચો પુત્ર તણોછે શોક, ખીંચી મેહોછું
દેહે લોક; ધારણ આંણી રાખી ધીર, બોલ્યો રાજા વિક્રમ વીર. તમો તનના તળે ઉચાટ, વરસ
એકન્દ્રી જીઓ વાટ; પેટ ચારી કરતુરી ભરી. મલવરજીત શુભ કાયા કરી. કાજ પેટીમાં રૂની જાળ,
તેમાં તે પોઢાડ્યો બાળ; દીધુ તાજી જતને કરી, ઉપર મોહાર પોતાની ધરી. એક સહસ્ત્ર મુકયા
રખવાળ, સાચવળે પેટી એ બાળ; એક વરસમાં ન આપું અમો, તારે પેટી છોડળે તમો. પછે
હોય જે કુળનો ધર્મ, તમો તમારું કરળે કર્મ. પોતાના પંડીત પરધાન, ઘેર વળાવ્યા દેહને માન.
રાજા ચલવળે રામજતાણું, પ્રજા સુખ પામે જેમ ધાણું; એક વરશે અમો આપશું, મંત્ર સજીવ
નનો લાવશું. આસો પાલવ એક જીગતે ગ્રાહ, પેટી બાંધી તેહની ડાળ; વળાવ્યા સોહાર સરવ,
વાતે મનથી મેહો ગરવ. સદાવૃત કર્યું તે કામ, ધરમ ધન બાંધી તે કામ.

દોહરો. જીવાડું જા્યો તાહારો, મુરછા છે એની દેહ; સજીવન થાશે સંવચરે, જેમ દુષિ વુઠોમિહ.
હરસીધી પરતાપંથી, થાશે પુરણ હાંમ; માહાકાળેશ્વર મહાદેવજી, કરશે રૂડાં કામ. ચોપાઇ.

રાજા પૂરવ પંથે જાય, જ્યાંછે જાંહાંનવી ગંગા માંય; તરણ તારણ ત્રીલોકજ તણી, ત્યાં ચાલ્યો
ઉજેણી ધણી. કામ થશે તો દુષિ મેહ, નહીતર ત્યાં જઈ પાડું દેહ; સદગત મુગતી મારગ સુખે,
ના કેહેવી પડશે નહીં મુખે. એમ કહી ચાલ્યો રાજાન, હઠડે હરસીધ કેર ધ્યાન; ફરતે ફરતે દીન
બહુ થયા, અધારે વનમાં રાજા ગયા; ઉજણકાળ અગ્નીની ઝાળ, થયા ખરા મધ્યાંતજ કાળ; અ
ણ્યણ પાગ તરવાતુર નીર, કામળ કાયા શુદ્ધ શરીર. એક વડ મોહોટો ગંબીર, તાંહાં જઈ ભો
વિક્રમ વીર; તે વડ હેડળ મોહોટો રાક, ત્યાંથી નિકળ્યો મણીધર સાપ; તે રાજાએ દીઠો દ્રષ્ટ, તારે
મનમાં પામ્યો કજ; એ વીખધર ડસે જો સાપ, પરો પ્રાણ જો બેસે પાપ. એમ કહી ચાલ્યો
જેટલે, કહીતક એક થયું તેટલે; તેહ સર્પને વાચા થઈ, વિક્રમ આગળ વાણી કહી. ભાઈ પંથી
તું ઉભો રહે, સુખ દુઃખ કેરી વાતો કહે; ઇશ્વર આંણ ડસુ નહીં અમો, સુખે પાસ બેસોજી તમો.
દુઃખની વાત કેહેવા આવીયો, તારે તું પંથે ચાલીયો; મનો કપરા આધા સમ, માહારી પાસ ન
બેસો ક્યમ. સુણ્યું વચન તે સરખજ તણું, રાજા અચરત પામ્યો ધણું; દુઃખ સાંભળી ઉભો રહ્યો,
એક બાલ અધીપતે કહ્યો. કેહેરે ભાઈ તાહારે શું દુઃખ, ઇશ્વર તાહારી ભાગે ભુખ; શું તાહારે
દુષીદર ધણું. પહલું કરવું પુત્રજ તણું. સાસરવાસો કરવો દીકરી, કે લીધુ કોણે ધન હરી; કે ક-
વાયાં તારાં વહાણ, કે દેશપતી માગેછે દાણ. કે માથે લેવીછે મોટ, કે વેલપારમાં આવી ખોટ;
ઉતાવળો થઈ દુઃખ કેહે મૂને, જગત માત સુખ કરશે તુંને. કહે નાગ માહારા કરમના ભાગ,
માહારી દેહમાં પ્રગટ્યો રોગ; અગ્ની ઝાળ ઉઠેછે અંગ, રેહેવું ન ગમે કોને સંગ. લક્ષ વીંછીની
વેદના જેમ, રાત દીવસ અગ્નીછે તેમ; માહા રોગ પ્રગટ્યો છે આપ, પુરવ જનમનાં પ્રગટ્યાં
પાપ. પાપે રોગ પેદા થાયછે, પુરવે દુઃખ સઘળાં જાયછે; તેહ તહારી ભાગ્ય ભાંત; એક ધડી
બેસો એકાંત. દાવાદળ જેવુંછે દુઃખ, માટે સુજને કર તું સુખ; વડો માણસ દીસે વિવેક, તુજને
પ્રમ્મ પ્રુછુછુ એક. દુઃખ ભંજનછે સાહસ ધીર, કાને સાંભળું વિક્રમ વીર; ઉજેણી નગરીનું
રાજ, નીત પ્રતે કરેછે કાજ; કેહે તે સાચુ છે જીહ, બેસ ગમે તો કે તું ઉઠ. એહ સંદેહ પ્રુછુછુ
તુને, જાણો તેવુ કેહેળે મુને; વિક્રમનાં સહુ કરે વિખાંણ, તે સાચુ કે જીહુ જાણ; માહારું દુઃખ
ભાગે કેવાય, વિખાણ સાચાં કેવાં થાય. દુઃખભંજન ખોટો કે ખરો, જેવું જાણો તે ઉચરો.

દોહરો. વાત સુણી વિસમે થયો, પોતે વિક્રમ રાય; દુઃખ ભાગ્યા વીણ નાગનું, મારગ કેમ
જવાય. કેહે પંથી તું નાગ સુણ, તાહારા દેહમાં દુઃખ; તે વિક્રમથી ક્યમ થશે, સેહેજ વાતમાં
સુખ. શું વધકુ વિક્રમ કરે, કે શું આસડ પાય; મંત્રજંત કે ઔષધી, તેથી ક્યમ સુખ થાય. નાગ
કેહે પંથી સુણો, વિક્રમમાં વિદ્યા હોય; નોળી કરમ નરપત લહે, કળી શકે નહીં કોય. બોહોતર

કોઠા નવ નાડીયો, અમૃત વિખના જેહ; મહીમા તે મહીપત લહે, તુજને કહ્યું તેહ. બરદ રાખે
જો ભાલનો, પ્રીત રાખે પાસ; સુખ થાય સંસ્થેપમાં, આપે ઉદરે વાસ. પ્રીતે રાખે પેટમાં, અમૃત
કોઠા જ્યાંહ; તો સુખ થાય શરીરમાં, એક અદક્ષણ માંહ. રોગ વધે તે રાખને, આપર પામે
મૃત્યુ; માહારો રોગ તો નિસરે, તે વેળાએ તૃત. મરવા ઉપર મન કરે, શરીર માંહે સાપ; એવો
કુણ અભાગીયો, અતિ દુઃખ પામે આપ. ઊઘ વેસો ઉત્તંગરો, કુણ કરે એ કામ; પરદુઃખ
ભંજન લોક કેહે, વિક્રમ નરનું નામ. ભુખ્યો તરશે કો ભાટ જન; કે કોઈ ભીક્ષુક જન; અબ
આપાવે તેહને, મેળવ મનાશે મન. કોડ પુરે કવિયો તણા, તે ગુણ ગાથા ગાય; કિરતી જેહર
સમુદ્રની, દહો દશાએ જાય. ભાગે દુઃખ ક્યમ ભુપતિ, માગિ ક્યમ લે મોત; ગરજી પેલો જાણવો,
જેવો બાળે ખોત. દેહ વાહણો માહારો મુને, રણમાં વસુધું રાંક; એને ક્યમ અજાણ્યાંમણા; અ
લખત આડે આંક. ચોપાઈ. રાજા બોલ્યો કેહે મુજ કાંમ, નરપતિ વિક્રમ માહાર નાંમ. દુઃખ
ભંજન દાતા તે અમો, જે ગમે તે માગો તમો. રહ્યો નાગ એહેવું સાંભળી, વીપરીત વાત કુડિ
મન કળિ; કહું તુજને કેટલું એક કથી, હું વિક્રમને ઓળખતો નથી. પ્રગટ પારખું તેહેનુ સુખે,
ના અક્ષર બોલે નહી મુખે; અહંકાર ઉપર અદકુ હેત, ના અક્ષર ન બોલ્યો નેટ. ડીગઠાગ
કરેછે તું, તે દિલેમાં જાણુંહું હું; માહારા મનની પુરે હાંમ, માહારે મન તે વિક્રમ નાંમ. વિક્રમ
હોય તો પુરે આજ્ઞા, આપે ઉદર મધ્યે વાસ. વચન સાંભળી રાજા રહ્યો, અદકો ઉલટ મનમાં
થયો; મહીપતે વિકાસ્યું મુખ, પેશ ભાઈ જો થાયે સુખ. તાહારે મન રૂડુ ભાવશે, કાયા શા કામે
આવશે; પંચમામૃત મેળ મુતરે ભાર, અસ્થિર ઉપર શો અહંકાર. એ બે મનમાં હરખ્યા
આપ, વીક્રમ ઉદરે પેઠો સાપ; દેવાંશીની અમૃત દેહ. રહ્યો નાગ સુખ પામી તેહ. સરપ તણો
તો શોકજ ટળ્યો, રાજા પુરવ પંથે પળ્યો; દીન ઉપર દીન વહી તે અપે, રાજા ઉદરે રોગજ થયો.
વીખનું રૂપ ને વીખની ઝાળ, કાયામાં જઈ પેઠો કાળ; અંગે બાધી બાધી ઘણી, દુઃખ પામ્યો
ઉજેણી ઘણી. દેહનાં ચર્ધતન સરવે ટળ્યાં, વધું ઉદરને અસ્તજ ગળ્યા; ગયું વાન તેજ રૂપને
રંગ, કસ્ય થયો કાયાનો અંગ; માહા ભયાનક દુખણી દેહ, નયણે ચાલે જળ જેમ મેહ; ન પચે
અંન ન ભાવે નીર, સ્થુર થયું તે શીત શરીર. વેદના તે લક્ષ વીંછી તણી, તેથી બધા રાજાને
ઘણી; તોયે રાજા પંથે જાય; આબો સદાવતી નગરી માંહે. પડ્યો વાટમાં અંગ બેવડું, થયું
ઉદર ગોળા જેવડું; અઢિટા વચે પડ્યો છે ધરણ, મીઠ્યાં નેત્ર હલાવે ચરણ. નગરના વાશી
મળીયા લોક, દેખી રાખને પામ્યા શોક; તે નગરીનો કો એક ભુપ, મહેદ્રવછ તે નામ સ્વરૂપ; સદા
વ્રતીનું રાજ તે કરે. ત્યાંહાં આંણ વિક્રમની કરે; શેવકે જઈને કીધું જાણું, મહેદ્રવછણું બોલ્યા
વાણ. કો એક પંથી આવી અડ્યો, દેહ રોગ મારગમાં પડ્યો; અંગ બધું તે પીળું થયું, ચર્ધતન
જ્ઞાન દેહમાંથી ગયું. પડ્યો આવરદા પ્રશે કરે, મુખો હથે કે વાહણે મરે, તેવુ રાજા સાંભળી
રહ્યો, પ્રતિ ઉત્તરે પાછો નવ કહ્યો. તે રાજાને બે દીકરી, છે કુંવારી નથી તે વરી; નવ સવચર
નાની સાર, મોહોટીને થયાં છે બાર. નથી પુત્ર રાજાની દેહ, લાડકવાઈ ખેટી ખેહ; નાહાની
ખેટી સુંદર રૂપ, જીવ થકી વાહાલી છે ભુપ. સુણી વાત પંથની જેટલે. કુંવારી બે તેડી તેટલે;
ખેહુ તણા તે ગાલ્યા હાથ, પીતા કેહે પુત્રીને વાત. ખેસો ઉછંગે સાચુ કહે, જેવું જેના મનમાં
હો; સાચો વાતનો દંડજ માપ, કહે આપ કે કરમી આપ. આપ કરમી કુંવારી હોય જેહ, મારી પાસે
ખેસો તેહ; આપ કરમી જેહેયે રંગ, તે આવી ખેસો ઉછંગ. મોહોટી કન્યા કેહે છે આજ, હુંતો આપ
કરમી માહારાજ; આપને કરમે રાજજ કર, નવનવા શણગારજ ધર. જે જોઈએ તે તમે આપશે,
રૂડ ઠામે પરણાવશે; હુંતો એવી જાણું વાત, માહારે કરમ તે માહારો તાત. વડી કન્યાએ વાંણી
જે કહી, હેત ધરી ઉછંગે રહી; લક્ષ કરોડ વરાં. કહુ આપ, માહારે કરમ તે માહારો આપ.

દોહરો. બોલી નાહાની ખેટડી, સાંભળ ઘેલા બાપ; તાહાઈ કરમ તે તુજ કને, માહાઈ કરમ તે આપ. સહુ સહુને કરમે કરી, વશ વરતે છે લોક; સુખ દુઃખ પામે કરમથી, ડાહાપણુ હરખ ને શોક. મન અહંકાર મુરખ ધરે, મુજથી સમજી થાય; તેતો જીકું જાણુને, આપ કરમથી આપ. પીતા અલખત મુકે ધણી, કરમ હીણુ હોય પુત્ર; ધન વીનાનો તે રહે, બીજા માગતો સુત્ર. પીતા હોય અભાગીયો, તાલેવંત હોય તન; હાથી ઘોડે તે ચડે, આપે સદાવ્રત અંન. ચોપાઈ. કરમે રંક રીધ પામે રાજ, કરમે દુઃખ દળીદ્ર તાજ; ચઢી રાય સાંભળતાં રીશ, પગની જ્યાળા લાગી શીશ. વનીતા બોલી જોહ વચન, ચઢી રીસ ખીજ્યો રાજન; વળી ધુધું એ ચારજ વાર. તે ની તે ઉતર એ દાર. બાલ સાંભળ્યાં ખેટી તણો, કોથે રાજ ભરાણો ધણો; તેજા શેવક કહે છે રાય, પંથી પડીયો ચઢ્યા મણે, તેને લાવો વેગે કરી, પરણાવો નાહાની દીકરી; જોઉં કરમ એક. શું જોગવે, રાજ રીધ કેવી જોગવે. માહરી જો કો લોપે આણુ, પ્રાણ કરું તેના પ્રાણ; બાળરે શેવક આવીયા, પંથીને તેડી લાવીયા. રોગી પંથી પડ્યોતો જોહ, રાજ સમીપે આણ્યો તેહ; ઉદર મોહો દુ વિકાળ સ્વરૂપ, તે દેખીને હરખ્યો બુપ. વિપ્ર તેડીને આસા દીધ, ગુરુ કામ કર્મે એ જીધ; કંઠે આરોપી વરમાળ, રોગીને પરણાવી બાળ. ઉજડ આખ્યો રહેવા હામ, આપ કરમ શું કરશે કામ; કહે કુંવરી સાંભળરે તાત, કરમ તણો તું ન લહે વાત; મેં પરણ્યો તે ધરવર એહ, શેવા કર મન આંણી તેહ. ઘડી એક લાખેણો લાય, હું નાર એ નરપત નાય; માહારાં કરમ જો રડાં હશે, રોગી મટીને રાજ થશે. એયું કહી આવી નીજ ઘેર, પીયુની શેવા માંડી પેર; મહીપત કાનો નોહે મીત્ર, પક્ષી કાગ તો નોહે પવિત્ર. વિક્રમને નહી શુધ કે શાન, નહી દેહમાં ચૈતન કે જ્ઞાન; પાત્ર ઉજાણકથી ભરયું, કંથ શરીરે મરદન કરયું; કરી શુધ કાયા તે તણી, સુખ પામ્યાં ધણીયાણી ધણી. નીંદ્રા આવી નયણે વહી, એટલે જામનીશા એક ગધ; બાળે દીપક તેણે દાર, સનમુખ આવી બેઠી નાર. મનુશ નામ બીજી નહી કોય, એટલે એક કઉતક ત્યાંહાં હોય; વિક્રમ સુખ વિકાશ આપ, નીકળ્યો પેટથકી તે સાપ. અરધો સુખમાં અરધો બાહાર, તે નરખ્યો રાજની નાર; સ્ત્રી અચરત પામી એટલે, બીજી સરપ દીઠો તેટલે. ધર દરમાંથી આખ્યો એક, બીજી ઉદરે નાગ વીવિક; પરસપેરે બહુ નરખીયા; પંનગ હૈડામાં હરખીઆ. વાતો કરવા માંડી માંત, બોલ્યો નાગ ધરનો અનુમાન. દોહરો. ધરનો સરપજ બોલીઓ, ઉદરની પ્રતે વાંણ; વિક્રમને દુઃખ દે ધણું, મુરખ મુઠ અજાણ. રાજ વિક્રમ રત એ, પરદુઃખભંજણુ હાર; મારી નાંખે સેહે જમાં, કૂટ ઘેલા ગુમાર. કોડ બ્રહ્મહત્યા થકી, કરેછે કુક કાજ; પરદુઃખભંજણુ સુખ કરણ, વિક્રમસેન માહારાજ. તું જીવીને શું કરીશ, પાપ કરીશ તું પુર; એ સતવાદી સોહામણો, નારાયણનું નુર. નીકળ ઉદર એના થકી, જો માને મુજ વાત; રાજ દુઃખ પામે ધણું, એ તો માહા ઉતપાત. બીજી બોલ્યો રીસથુ, ઉદર તણો જે નાગ; જા મારગ તું તાહરે, નથી વઘ્યાનો લાગ. ચંચો બોલે સુખ માહરે, મેં વરયું તાહાર મન; તું નથી એ બોલતો, બોલે તાહાઈ ધન. લક્ષ્મી તુજ હેઠળ ધણી, જ્યાંહાં રહેછે દર વાસ; તે છાંડી જ રણ વિષે, તાહારે શાંતી આશ. ધન નથી દતો કાઢવા, રહે ઉદર નીસ દીસ; મજે કો તાહારો ભામીયો, તોડી નાંખે શીશ. આંણી તેલ ઉનું કરે, રેડે તુજ દર જાંહી; તો ધન અનગળ નીકળે, જે છે તુજ દરમાંહી. કોઈ પાસે હોય તો શીખવું, રેડાવું હું તેલ; મહિથી લક્ષ્મી નિકળે, મજે એ રડો મેલ. ધરનો સરપજ બોલીયો, આંણી મનમાં દાજ; નથી વેદ તુજને મળ્યો, ત્યાંહાં સુધી તું ગાજ. આણે કેડવી કોચલી, તક સંઘાતે પાય; કટકા યધ તું નીસરે, ભવની ભાવટ જાય. કામછે ઘડી એકનું, તક કોચલી તરત; પાય તો પ્રાણ કરે, મેલથી પામે મરતં. જાત જાતે જે વડે, પ્રગટ કરે જે છીદ્ર; તેતો દુઃખ પામે ધણું, બાળનીધી જે બદ્ર. ચોપાઈ. માહો માંહમાં વડીયા નાગ, તેતો સ્ત્રીએ જોયો બાગ; એક નાહાશીને દરમાં ગયો, એક ઉદર ડેકાણે થયો. એમ કરતે થયો પરબાત, સ્ત્રીએ વિચારી

વાત; ઝોળખ્યો રાજા રૂડી પેર, ઝોસડ ખેનાં કાહાડ્યાં ઘેર. અવણે સુણ્યુંતું જોઈલું, સ્ત્રીએ તરત કર્યું તેડલું; રેડ્યું તેલ તાવુ તે તાણું, કાહાડ્યું ધન અનંગળ ધાણું. પછે કર્યું જે ઝોસડ નેટ, રેમ લાગ્યો પુરંદર પેટ; રાજાનો તો રોગજ ગયો, સહજ વાતમાં સુખીઓ થયો, શુદ્ધ કર્યું તે રાય શરીર, વિમામ માયો વિક્રમ વીર; કટકે કટકે નિકળ્યો સાપ, અધીક સુખ પાંખો તે આપ. નેત્ર ઉઘાડી જોયું દ્રષ્ટ, કાયાથી ગયું સરવે કષ્ટ; પાસે ખેડી દીઠી નાર, જોખનવંતી રૂપ અપાર. કરે મીઠળ ચુડો વરમાળ, દ્રષ્ટેથી દેખે જુપાળ; પરનારી સહોદર રીત, પ્રેમદા સાથ કરે ક્યમ પ્રીત. બાક્યો રાય ચડાવી રીસ, ભરત આપ ચડાવ્યાં શીશ. વરત ભંગ કરે માહાર, હું મુખ નવ જોઉ તાહાર; તું તો સ્ત્રીએ કોણજ તણી, પુછે એમ નગરનો ધણી, કંથ તાહારાનું કેહેનામ, મુજ સાથે શું તાહારે કામ; એકાંત સેન્યા ખેડી ક્યમ, સાચુ ન કહિં તો માહારો સમ.

દોહરો.—નારી બોલી નેહથુ, જોડીને જે હાથ; માંડીને પુરવ કયા, કહી રવામીની સાથ. મહેદ્રવજની દીકરી, પુછ્યો પીતાએ મરમ, કોડ વારને લક્ષ વસા, મેં વીખાણ્યું કરમ. તાપ લાગ્યો મુજ તાતને, અતી આણ્યો અહંકાર; રાજ આણવા રાવળે, ક્ષણ ન લાગી વાર. સાન વાન હતું નહી, નોહાવું ચૈતન સાન; કરમ વીખાણુ કર્યા થકી, દીધુ કન્યાદાન. શેવા કારણ સજ થઈ, ઘડી લાખેણી જાય; રાયજી સનમુખ હું હતી, પોહોડ્યાતા તમે રાય. નિકળ્યો નાગનીજ ઉદરથી, ધરથી નિકળ્યો એક; માહોમાંહી તે વઢ્યા. વચન તણો વિવેક. કહ્યું એકનું મેં કર્યું, તરતજ રેડ્યું તેલ; ધન અનંગળ કાહાડીયું, માહાનક્ષત્રી વત મેલ. કડવી આંણી કોમલી, પાઈ તકસુપ્રીત; પનંગ તો કટકા થયો, રૂડી એ તો રીત. નાગે નામ ઝોળખાવીયું, ધરમ ધોરંધર ધીર; માહારે કરમે હું વરી, વડહય વિક્રમ વીર. એ હકીકત માહરી, દીન રાવળી દાસ; દો આત્મા મુસ્તક ધર, અરેખરી એ વાસ. ઓપાઈ. કટકટરે નમેરી નાર, કીધો અન્યાય તે અપાર; ધરમાંનો વડો જે સાપ, દુઃખ આપણું જાણી આપ. તેને શમાટે મારીયો, હું જીતી બાજી હારીયો; બીજને ઉદરે રાખીઓ, નારી તે મારો નાંખીયો. પરદુઃખભંજણ માહારે નામ, તે મીથ્યા કહે એ કામ; કામ વણસાર્યું તે માહાર, મુખ નવ જોયું હું તાહાર. નાગ તણા કટકા કરે ધરયા, પાંણી પખાળીને મુખ કરયા; બીજે તેલથી બાળ્યો તેહ, તેને કંડીએ ઘાલ્યો જોહ. બેથી રહે તુંતો વાશીએ, હું કાવડ લેઈ જાઉં કાશીએ; નાગને જઈ પધરાવું ગંગા, પછે સમરપુ માહાર અંગ. એમ કહી નાક-

ળીયા રાય, કરગરો કામની કેડે થાય; પરદુઃખ ભંજણ છો માહારાજ, મુજ રંકની રાખો લાજ. મુજ ખરી દાશી તાહરી, તમારી ગત તેવી માહરી; માહારે બીજી શી છે ઓથ, દેહ સમરપુ સ્વામી સાથ. કાંઈક પુન્ય પરતાપે કરી, માહારાજ રાજ વિક્રમને વરો; પર લોકની પુરોહો આથ, મુજને તે ક્યમ કરો નીરાથ. મુકી જશો પંથ પ્રમાણ, તો નિરથે છાંડુ પ્રાણ; તે હતા એસે તમ શીશ, દુભાશે ઉમીયાપતી ધણ. ગંગા માંહે પાડ્યું દેહ; તો તો દુષે ઉઠ્યા મેહ. જનમ મરણ જોખમ વાંમીએ; મુગતી પદારથ એ પામીએ. દીન બાલ કામનીએ કહ્યા, દેવ રૂપને આવી દયા.

દોહરો. કાવડ ગ્રહીને કામની, કોડ ઘણેથી કંથ; પોહાર રાત રહી પાછલી, પળીયાં પ્રોઠે પંથ. પુરપત પંથ પાછો પળ્યો, અફલ વિચારી આપ; વિક્રમ આઘો તે વડ તજે, જ્યાંથી તેઓતો સાપ. વાત વનીતાને કહી, આ રાક્ષમાં રહેતો નાગ; એટલે એક આવી નાગણી, ગાત્ર મોટે ભાગ. બીહિશ માં તું બાળકા, એસ રૂડી આ ઠામ; પંથી પુછું તુજને, માહારે તાહારે કામ. તુજ સરખો તુજ જેવડો, તાહારી શાભા સુવ; વિક્રમ નામ તેણે કહ્યું, પેટ ઉતાર્યો પુત્ર. પેટ રોગ તે યુવને, અખી ઉઠતો અંગ; તેને તે ભેડી ગયો, મુખ કરી રાખ્યો સંગ. હું તે તેની માવડી, તે તે માહારો તન; તેવા પંથી છો તમો, મહીપત રૂડે મન. તે સુખીઓ કે દુઃખીઓ, કે મરત જીવત હોય; પંથી બીજે કે તે તમો, કળી ન શકે કોય. સાચુ ન કહે મુજને, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; એહ સમ માહારે શીર, જે દેખુ દૂરીને સાપ. ઓપાઈ. પુરપત લાગ્યો તેહને પાગ, જઈ ખેડો

જોડી તે જાગ; જેહ હકીકત થઇતી જયા, કહી માંડી તે કરમજ કયા. હુ તો માહારૂં સત હા-
રીયો, તાહારો પુત્ર અમો મારીયો; નાગણુ કેહે નહી તાહારો વાંક, એમ લખ્યો વીધાતા આંક. ત-
મથી થાય તો કરો એક વસ્ત, એક કટકો જડે જે અસ્ત; અસ્ત તણી આપે કરકડી, તો સુત
જવાડું આ ધડી. અંજન સજીવન છે મુજ પાસ, અસ્ત જડે તો પેહિયે આથ; કેહે વિક્રમ
સાંભળેરે માત, માંડીને કેહે મુજને વાત. એતો મુજને અચરત અડચું, અંજન સજીવન ક્યાંહાંથી
જડચું, કેટલા જન જીવે તમ હાથ, સાચુ ખોલો માહારે સાથ. દોહરો. નાગણુ કેહે નરપત
સુણો, પીયર માર પાતાળ; માતાને મળવા ગઈ, કોઈક સંબવ કાળ, તણુ માસ હું ત્યાંહાં રહી, પીતા
ખોલ્યો મુજ પેર. પ્રથવીથી પાતાળમાં, નાવીય માહારે ઘેર, ભરતખંડથી ભુમીમાં; આવે એસે પા
સ; નાગ લોકતા નરપતી, સદા છે તેતો સાપ. માંત માગુ મુજ માવડી, કહી પીતાને વાત; પુત્રી
મુજને ક્યાંહાં મળે, એ-તો વીપરીત વાત. કુશળ એમ કેમ જાણીએ, ક્યારે જોઉ મુખ; એમ કહી
ને આંસુ ભર્યાં, દેહમાં પામ્યાં દુઃખ. પીતા મહારો પરસન થયો, સાસરવાસો સાથ; તણુ જણુ
જીવે જેટલુ, અમર આપ્યું હાથ. ધણી ધણીયાણી દીકરો, સુખે સજીવન થાએ; મૃત તણી
ચિંતા નહી, મંદીર મલપતાં જાઓ. અંજનની એક દાખડી, પરદી રૂડી પેર; માત પીતાને હું મળી,
વળતી આવી ઘેર. તે સમકપ્રકારે સંધરચું, કરવા રૂડ કાજ; અસ્ત પામુજે કરકડો. સુત જવાડુ આજ.
ઓપાઈ. ચીનતા ખોલ મન માંહે વસ્તો, હેત ધણેથી રાજ હશ્યો; તું મોહો ખોલી માહારી માત,
સાંભળ માહારા દુઃખની વાત. શીકાર કારણ હું તો ગયો, વિપ્ર મંદીરમાં વાસો રહ્યો; તેને ઘેર
આવ્યોતો તને, દીઠી વિધાતા મેં તે દન. પુછી પાર મેં લીધી તરત, જાણ્યું મેં બાળકનું મરત; ઉ-
પાય કીધા મેંતો કરોડ, પાડી હનાર સાથે હોડ. માહારો અમ તો મિથ્યા થયો, જીવ તેહ બ્રાહ્મણ
નો ગયો; મમત કરી બાંધ્યો બારણે, નિકળ્યો છું તેને કારણે. જાતોતો ગંગાની તીર. સમરપવાને
ત્યાંહાં શરીર; એટલે હું આઓ વડ હેડ, તાહારો પુત્ર રાખ્યો મેં પેટ. ઉદર વધ્યો તે રણમાં પડ્યો,
આ ચતુરાને હાથે અડ્યો; કાંમની કામ કરચું છે જેહ, મેંતો માંડીને કહ્યું તેહ. જે કાંઈ તમને
સુઝે માત, તે રૂડી કોહો મુજને વાત; દેહે નાગણુ સાંભળ નરપતી, તાહારી રૂડી રેખા રતી. આ
અમૃત અંજન માહર, જેમ કામ થાયે તાહર; તે પરમારથ દાહાડી કરો, વણુ મોતે શા માટે મરો.
નાગ પુત્રની થઈ છે હાંણુ, માહારે તો તજવા છે પ્રાણ; અમૃત રાખી હું શું કરે, પુત્ર વીળિગે
નિશ્ચે મરે. જીવાડ્યો નાગણીનો તન, આપ્યું તેને અતીથિ ધન; સોંપ્યું અમૃત રાયને હાથ, સ્નેહ
કર્યો રાજને સાથ. સારે રાજ હરખ્યો મન, જીવાડ્યો નાગણીનો તન; માંતા પુત્ર દીઠો બ્યાહરે,
આનંદ અતી પામી તાહરે. રાજને દીધી આશીશ, પ્રસન હજી ઉમીયા ને ઈશ; રાજ કેહે દુઃખ
હોયે દેહ, પેશ પેટમાં આંણી નેહ. અમૃતથી સજીવન થયો, રોગ ભાગ હતો તે ગયો; જીહાર કરીને
આલ્યો રાય, સદાવૃત્તી નગરીની માંહ. હેત પ્રીતને ઉલટ ભર, આઓ ધન કાહાડ્યું તે ઘેર, ધન
પાછું ધરણીમાં ધર્યું, જેમ પેહેલું હતું તેમ કર્યું. તેલ થકી પામ્યો તો મરત, તે સજીવન કીધો
તરત; કોડી એક ન રાખી પાસ, સંતોખ્યો બીજી તે સાપ. બરદ નામ તાણું રાખીયું, તે દુનીયાં બા
ધે દાખીયું; તેની આશીશ લેધને વળ્યો, મહીપત પેહિડે પંથે પળ્યો. વિપ્ર પેઠી બાંધી છે બ્યાંહ, પો
તે રાય પધાર્યો ત્યાંહ; રાણી પરણી પોતા સાથ, અમૃત જોરે હેતે છે હાથ. રાત સમે એક કહ
તક હોય, તેતો અન્ય ન જાણે કોય; ગામ લોકમાં જાણુજ થયું, દેશ બધાનું દુઃખજ ગયું. રાણીને
તેડી આવીયો, ભુપત સંહને મન બાવીયો; પુન્ય કાળ પ્રોઢે પરભાત, વિશ્વ બધામાં ચાલી વાત; પે
ઠી બાંધી ગયોતો જેહ, માહારાજ રાજ આઓ છે તેહ; સજીવન વિદ્યા પાસે હશે, બાળક બ્રાહ્મણ
નો જીવશે. ઘેરે ઘેરને ઠામે ઠામ, જોવા આબું બાધુ ગામ; વધામણીયા આવીને અડે, નીશાન
ગાળે ને ગડગડે. જેનેકાર જગ માંહે થયો, કલ્પવૃક્ષ કવીતાએ કહ્યો; મોહોરાનાં માંજ જોડીયો,

પેટી સહીત બાળક છોડીયો. ભુપતીએ નવ ભાગી ભાંત, શીવ સાનાધ ગયો એકાંત; અમૃત અંજન નિરમળ વળી, મૃત્યુ ધાતની મુરંછા વળી. ત્રીલોકનાથ તેને તૂટીયો. આળસ મોડી તે ઉડીયો; પુર પતી કેરા પ્રભુમ્યા પાંગ; એલવી મૂતકી કેરી આગ. શીવ પ્રતાપ સજીવન કીધ, લાખેણી જશ એણે લીધ. દોહરા—માત પીતા તે વિપ્રનાં, દીધી તે આશીશ; તેજ વલો ત્રીલોકમાં, જેમ ઉતરાય ભુ દીશ, સત ગામ લખી આપીયાં, ત્રાંયા કેરે પત્ર; એ ગામનો તું અધીપતી, શીર સોહાવું છત્ર; રાણી જે રાજ તણી, તે રાણીનો તાત; ભાટ ચારણ કવીએ કહી. વીખાણી વિક્રમ વાત. તમો પુછ્યુંતું પુત્રીને, ધન બાંધીને ધરમ, તેણે વીખાણ્યું હતું, પોતા કેર કરમ. માડુ લાગ્યું તે તુને, શુ ઠા કીધો જોગ; તે પરણાવી પુરૂષને, રઉરવ જેને રોગ. તે માહારાજ રાજેશ્વરી, ધરમ ધર્મધર ધીર; ઇંદ્ર થકી અધીકો થયો, વિક્રમજીત વડ વીર, હરખ સમુદ્ર ઉલટયો, રાણી સહીત તે રાય; પગલે પાગે લાગતો, જમાત મળવા જાય. મહેલવડે મહીમા લલો, માંણી સધળો મરમ, તે કુંવરી વિક્રમ વરી, આપ ધીખાણુ કરમ, ધન બાંચ એ ભામની, ધન કુંવરી અવતાર; ભુપત જે ભતખંડનો, દેવાંશી દાતાર. વર પામી વિક્રમ થયો, પ્રગટ્યું પોહીડુ પુન્ય; ઇંદ્રિયે પરીયાં તરયાં, ન રહી એકે તુ ન્ય. ધન ગોત્રજ ગુણનીધી, ધન પરીવાર ભરપુર; ધન વિક્રમ વરને વરી, નારાયણનું નુર. પાળે પગલે પરવરયો, બાંધી પોતે હાથ; દાંતે તરણું લેઈને, સસરો શ્રીમુખ સાથ. કાલાવાજા કોટીધા, પ્રભુમ કરી બહુ પેર; જમાત જોડે કન્યકા, તેડી લાલ્યો ઘેર, કુંડુભી વાગ્યાં દેવનાં, હેતુ જનને હરખ; રોગી પડયોતો વાટમાં, તે વિક્રમજી વરખ. રીત ભાત પ્રીત કરી, પુરણ મન પરસન; દેશ બધામાં દાખીયું. દેવતાઈ દરસન. સજ્જન સાથ સંતોખીયાં, ભોજન કીધું ગામ; હસ્તી ઘોડા પાલખી, દસ કોટીધા દામ. જેવા હર્ષ અમને થયો, તેવા તમને હોય; સાખ લખાણે શાસ્ત્રમાં, ગાંજ ન થકે કોય. ભુપ મળ્યા ભતખંડના, કર્યા અધિપત આપ; તીલક કર્યું તાંહાં ત્રીવીધે, છત્રપતીની છાપ. કોટી કલ્યાણ તાહાં થળે, એવી દે આશીશ; પુરપતી પરસન હળે, આદ્ય ઉમાપત ઇશ. રાણી તેડી રાજવી, આબ્યા ઉજેણી આપ; જેનેકાર જીગમાં થયો, તે પુન્ય તણો પરતાપ. પ્રધાન આદિ પુર સહુ, ગ્રાંત કરી જતન; વેહેપારીએ વધાવીયા, રૂડાં પુણ્ય રતન. પ્રૌડુ પૈરમારથ જાણુને, પ્રોટે સહુથી પુન્ય; પુન્ય વાત જેને વશી, તેને શાની નુન્ય. વાસો રહ્યોતો વિપ્ર ઘેર, એક રાત એક જામ; તેટલા માટે એટલું, કર્યું નવખંડ નામ. પુત્ર જીવાડ્યો વિપ્રનો, ઉદરમાં લીધો સાપ; રોગ ટળ્યો પનંગ તણો, એવા બળીઓ આપ. નિત નિત એવાં નવનવાં, સત સહસ્રધા લાખ; પુરાણ લખ્યાં પંડીતે, શાસ્ત્રજ પુરે સાખ. થયો નથી ને થાય નહી, વિક્રમ કેરી જોડ; અહરણી અવની કરી, હાકી જીતો હોડ. કાં ઊંચ કાં નીચ જન, કાં રાજ કાં રાંક; કરો પુન્ય પરમારથી, એહ અલોકીક આંક. પુન્યે જશ વાધ્યો ધણો, પુન્યે પુત્ર પરીવાર; પુન્યે હોય પ્રાક્રમી, અલખત અપરમપાર. એડ કરો લક્ષ કોટીધા, સીંચો પાણી બહુ રીજ; તેણે અરથ સરે નહી, જે વાવે નહી બીજ. સંસ્કૃતમાંથી સોધીયું, પ્રાકૃત કીધુ પુર; ભોજ પ્રબંધ ભરતખંડમાં, નારાયણનું નુર. કેહે પુતળી ભોજ સુણ. રૂડા છો તમ રાય; એવાં જો પ્રાક્રમ કરો, ધરો શોહાસન પાય. વાચા જે ચુંકે નહી, બોલ્યા પાળે બોલ; તેવા થાઓતો પગ ધરો, લોળી જીઓ મન તોલ. ગુજર દેશ ગરવો ધણું, વેગનપુરમાં વાસ; ઓગોડ માળવી વિપ્રશુભ, કેહે કવિ શામળદાસ. શેવક શ્રી સારદા તણો, બ્રાહ્મણ કેરો ભકત; કોંકર સહુ કવીયો તણો, જશ વીખાણે જકત. પુરાણ કર પરમારથી સારદા દાખી બુધ; એની ગત એતો લહે, સાચ જીઠ કે સુધ. એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; શ્રોતા વકતા સાંભળો, કેહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વકતા સમજતા, કેહે કવિતા કરેનેડ; શામળ ભટ કેહે બોલને જય જય શ્રી રણછોડ.

ધતી શ્રી વિપ્રની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૩ ❀, કમળની.

ધન્યદા નામની ત્રીજી પુતળી ખોલે છે તે વારતા રાજા લોભ સાંભળે છે.

ઓપાર્થ—શ્રી મુખે શું સારદા, અક્ષલ દેવાણું તું અરબદા; અમત રસ કેરી તું ખાણું, મુજને આપો રૂડી વાણું. દોહરો—શીંહાસન બતરીસની, કહું કથા કરે જોડ; ઓતા વક્રતા સમજાને, કોય ન દેશો ખોડ. ઓપાર્થ—ડુંદળો દુઃખભંજણ દેવ, સુર સનકાદી કરે નિત સેવ. દોહરો—કમળ તત્તવા કરચ્છો, કમળ મુખ કરણ કીધ; કમળની વાત કોડે કહું, જો દહવે વરદાનજ દીધ, શાવકની જ્ઞાના ધણી, તણ લોકનું તત્વ; મહીમા મોહોટો મેશરી, સકળ ધરમનું સત્વ. વાંણી જેમાં વેદાંતની, કોટીક છુટે કરમ; ભવ સાગર સેજેતરે, ધારણ એવો ધરમ. ધરમ અરથ ને મોક્ષ પદ, ન્યાયવટ શાહાવટ નેક; તરણ તારીણી ત્રીલોકનું, વારતા મ્હાંહે વિવેક. મન વીમાશ્યું મહીપતી, ભાજ રાય ધ્રુવ ધીર, ગંગોદક અણાવીયાં, નીરમળ રૂડાં નીર. શુભ શીંહાસન શુધ કંઈ, લાખેણાં ચંદન લીધ; પંચ પ્રદક્ષણ કરી, મન મેસવા કીધ, દાન દીધાં બહુ દેવને, માગણ પાંચ્યા માંન; ભોજન નગર કરાત્રીયું, પ્રીતિ વેહેચ્યાં પાન. મુહુરત મુખે અર્કનું, લીધો લાખેણો લાગ; આસા માગી ધ્વજની, પરડવા માંડ્યો પાગ. પાગ માં ધરે પુરપતી, બેઠે મુખ નહી યાવ; એ આસન છે ધ્રુવનું, ખેસે વિક્રમ રાય. દાયક લાયક દાનમાં, સકળ વાત સમેત; તે ખેસે એ આસને, હૈડે હરીશું હેત. પ્રાણ આપે પર કારણે પરદુઃખથી દાઝે દેહ; ગૌ વિપ્ર વારે ચડે, નારાયણ પર નેહ. વપુ વાહાણુ નવ કરે, ન કરે નેહ ધર મુવ; શુભ પરમારથ સરવને, પેટ તણો જોમ પુત્ર. ભોજ કહે ભલું કહ્યું, સેહેજે ચડાવ્યું શીશ; મહીમા વિક્રમ રાયનો, કોહો તો આરાધુ દશિ. કેવાં એણે પુન્ય કર્યાં કેવાં દીધાં દાન; પરાક્રમ પરમારથ કર્યાં, માગણ પાંચ્યા માન. ધન્યદા કહેછે ધનતું, ધન એ સરવ સભાય; વિખાણુકર વિક્રમતણાં, વાંણી વેદવાચ્યા. થયોતહી થાયે નહી, રંછત રૂડો રાય; મહીમા એનો હું કહું પછે પરડ તું પાય.

ઓપાર્થ—ધન્યદા કહે છે રાજા ધન્ય, પુરવ જનમનું પ્રગટ્યું પુન; ગરવા પુરવ. તણા ગુણ ગાઉ, ધરમાં ખેડો ગંગા નાઉ. ધન્યદા ધરમ મારગ ઉચરે, ધરણીપત હણડામાં ધરે; નગર ઉજેણી અતી અનુપ, ભારે વિક્રમ સરખો ભુપ. ગુણસાગર ગુણવંતો ઘણો, સેહાદર પરનારી તણો; એક સમે મોહોટો માહારાજ, ગયા આપ મુગયાને કાજ. સત્ય સેન્ય પોતાની સાથ, આયુધ અનુપમ લીધાં હાથ; દીધી વારાહ ઉપર ડોટ, ચિત્તમાં ચાહે કરવા ઓટ. ધણીક ફાળથી નાહાંથી ગયો, મહીપત તેની કોડે થયો; વન માંહેથી સેન્યપત વળ્યા, મહીપતને કોઈ નવ મળ્યા. વાઘ સિંહ ભયાનક વન, એકલો પોતેછે રાજન; વાઘ વરે દીસે વિકાળ, ભોજન એક વન કેરાં આળ. તરવર દીસે બહુ જોડલ, હોડી શકાયું ન ધોડલ; એવે તે કેકાણે રહ્યો, ભુપત વનમાં ભુલો થયો. ટાઢ તડકો ને ભુંડી ભુખ, દેવાંથી પામ્યો બહુ દુઃખ; કોએક કારમો દીડો કુપ, ભાવ થકી દીડો ત્યાં ભુપ. હાથ પગ ગયાંછે ગળી, ચંદન તેનાં ગયાંછે ટળી; દીન દયામણો દીડો દેહ, ખેડો દ્રષ્ટ જુએછે તેહ. ધણીક દીવસથી કુવે અડ્યો, તે વિક્રમની દ્રષ્ટે પડ્યો; પાસે કુપ તણીછે તીર, વિક્રમ સેન્ય આ બો ત્યાંહાં વીર. દેખું કો માનવ કે દેવ, શુભ પ્રકારે કહું હું શેવ; પુછીને લઉ એનો પાર, વળતો એનો કહું વિચાર. ભલો જક્ષ કીનર કે ભુત, અધીક જોગી કે અબધુત; સાચા કે જુઠા હો સીદ, રાજા પ્રભ કે રાખો રીદ. રાજ કે રૈયત કો રંક, ઉત્તર આપો આડે અંક; સેહેજ મારગ બેઠાંછો સુખી, કે દાંમણા દીસાંછો દુઃખી. શામાટે અહીં ખેલી રહ્યા, શા માટે દુરબળ દેહ થયા, નિરમળ તમારું મુંઝેલો નામ, કરી રહ્યાંછો આણું હામ. છો ભિક્ષુક કે આપે ભુપ, ક્યમ લાંબોછો ઉડે કુપ; વસ્તી જાડી વનમાં વશ્યા, કષ્ટ ધણાં કાષામાં કર્યા. બાહડ વાત વીમાસણુ ધણી, ધન પુછે નગરીનો ધણી; ખરી વાતથી મન ખોલીએ, માહારા સમ સાચુ બાલીએ. દોહરો. વચન સાંભળી વાચનાં, ચઢી ધણેરી રીસ; જવાળા પ્રગટી પગથકી, જઇને ભેદી શીશ. દીધની વાત ને દુઃખ તણી,

રીઝ ન કહીએ રાય; અધીક ભાર જાય આપણો, ગાંડ ન છોડે કોય. બળહીણ કહીએ બાપડા, રંક થઈ કહે વાત; દુઃખ કોથી ભાગે નહી, એતો માહા ઉતપાત. તું જ મારગ તાહરે, અતરે નહી ઉચાટ; કામિ આઆ તે કરો, જાઓ તમારી વાટ. ચોપાઈ—હેએ તેને પૂછે કામ, મોહાટો મુરખ તેનું નામ; છુટાયા દેખી જાએ વાટ, શાંણો તે કહીએ શા માટ; દુરબળ દેખી પૂછે દુઃખ, અપવાશનિ પૂછે ભુખ. મરતગને ધેર પૂછે શોક, તેનું નામ ડાહ્યો તે શોક. કોહોડી જનને પૂછે પાપ, પૂવ ગુણકાને પૂછે આપ; દોહલા આગળ કહે પારશી, અંધ આગળ ધરે આરશી, મેહરો આગળ વાજાં વાય, ગુંગાને કહે ગાંધું ગાય; બધીર આગળ ગાયે ગીત, ધાતી સાથે કરે જે પ્રીત. અદાતાની કિરતી કરે, દેખાદેખી જળમાં તરે; તરુકર સાથે કરે વેહેપાર, અસુરને પૂછે આચાર. પંડીત આગળ કરે પાખંડ, દીવાનને દેવા જાય દંડ; શ્યામ સંગાયે હેતે હસે, ઉજડ ખેડામાં જઈ વસે. બોલે આંખો સાથે સાચ, રાઠ તણો જે મેહલે તાચ; બલિચારીનો આણિ વિશ્વાસ, રાખે વેહરે બ્યાં વાસે વાસ. કોયજને દેખાડે દાંમ, આળસુને પૂછે જે કામ; ડસે નાગ ને પૂછે ઝેર, પીતા હણનારને પૂછે વેહર. ખઈ રોગાને પૂછે દુઃખ, સાધુને પૂછે જે સુખ; હડકવા હાલે આરાંડ કરે, તેનો અર્થ એકે નવ સરે. ગઈ વાત વીમાસણ કસે, જળ પીતાં જે હડ હડ હસે; મારગ જતાં આં છું આય. હથિયાર વનો જે ધાડે જાય. રાંક ઉપર રાખે જે રીસ, શતરૂને જે નાંખે શીથ; કરે પટલાઈ ને ભાળો થાય, શેઠાઈ વિપ્રની કરવા જાય. વિદ્યા બણી આણિ અહંકાર, વૃથા શીર માથે લે ભાર; લાલ વિના માથે લે દોષ, દાહાડી ઉઠી પૂછે જોય. મોટા માણસ સાથે વેહરે, પારકી રાઠ જોઈ આવે ધેર; વાત કરતે વણ તેડ્યો જાય, બોલાવે નહી ને ડાહ્યો થાય. અન્યાની અફલ આડીયો, અતુરાઈ કરે આડીયો; ખુનીની વધારે વાત, જુવે સન્યાસી કેરી જાત. નંદે જે પોતાની જાત, વીખાણુ કરે પોતાની વાત; ધાતુરવાદીને પૂછે ગરય, વિશ્વાસીનો નસરે અરય. વરે વાહારે ન જાણે વિદ્યાય, નિરમળ જનની કરે નીંદ્રાય; ચોર સાથે મળે જે સીત, વાવરે જુગટા મોહિ વીત; દાવાથી ખરચે જે દામ, રૂડીવળા ન જાણે રામ; પ્રતાપ કરે ને નકરે પુન્ય, શાણપણુ તેનું તે શુન્ય. વીવાહ કરીને પૂછે વર, પાણી પોને પૂછે ધર; ધન ધીરીને પૂછે ધર, છુટાયા કેડે પૂછે ડર. નારે માર્યો કે હું નર, ખરા એટલાને જાણો ખર; પરનારી શું કરે જે પ્રીત, ચાલ ચાલે રડોની રીત. કરે વગર વિચારે કામ, જુઠાને ધીરે જે દામ; આપી વસ્ત સંભાળે આપ, વણુવડિ જે આવે આપ. વણુ જાણ્યો રાખે વિશ્વાસ, સંમ માને સોનીના સાચ; અહી સાથે કરે જે આળ, આગળથી સજે દેવાળ. ધારાળાની રાખે ધીર, વાવરે જે કો અનગળ નીર; કોકીલ જનની જાણે સાય, એકલો પંથ અજાણ્યો જાય. રાજાનો આણિ આસંક, ધરના છીદ્રનો કહે જે અંક; પરમાણુ કરે જે ધમજ તાણું, આપ વિખાણુ કરે જે ધાણું. ડાહીનું નવ રાખે તોલ, બોલે સભામાં ખરડક બોલા જે કો દુભે કવિતા કવી, ભુંડી રીત કાહાડે નીત નવી. શતરૂની સંસુકા કરે, પુંજ જે પરદેશ ધરે; બ્રાહ્મણ સાથે જીતે જોર, ધણું તેમાં અંધારું ધોર; મુકે સુખ પામ્યો જે ઠામ, મોહાટો મુરખ તેનું નામ.

દોહરો.—જે કો દુઃખ ભાગી શકે, હાયે સમરથ સરમ; તેને કહીએ કરગરી, મન મેલીને મરમ. સુખ મરડે દુઃખ સાંભળી, પાયે ઉપરાંટો થાય; બાલી કરે બધાયની, મારગ ચાલ્યો જાય. તું જ મારગ તાહરે, વધતો હાય જે વાટ; પ્રીત પરડવા આવીયો. અધીક ધરી ઉચાટ. સુખીઆ દુખીઆ સૌ મળે, વાટે શો વિચાર; દુખભંજણુ થઈ દાખવે, દેવ રૂપ દાતાર. જાણે વિક્રમનો જાણ્યો, કે વિક્રમનો બાપ; વડાઉવો વિક્રમ તણો, કે તે વિક્રમ આપ. હૈથ કરે વિક્રમ તણી, પરદુઃખભંજણુ નામ; અરથ સરે નહી તાહરો, કરવુ તારું કામ. વાંણી સાંભળી વિક્રમે, વદીયો વડહથ વીર; આથ દીધી અદકી ધણી, દીધી ધારણુ ધીર. આસનાવાસના અદકી કરી, મુસ્તક મુક્યો હાય; પાસે ખેડો પ્રીતથી, રનેહ કરચો તે સાથ. તળે રીસ કારણુ કહો, મટાચો મનનો શોક; દુઃખ ન ભાગુ તાહરે, તીરથ વ્રત મુજ શોક. હેતે દુખી હડહડ હસ્યો; માણ્યો તાહરો મરમ; પાસ

મેસાડ્યો પ્રીતશ્ચ. હાથ અડાડ્યો કરમ. દુઃખભંજણ દુનીયાં વિષે, ગુણ ઉઠેણી ગામ; તું ક્યાંથી પેદા થયો, કેહેરે તાહાર નામ. નર કોષમે સરખ્યો નથી, વિક્રમ કેરી નોડ; તે તમથી થાશે નહી, શીદ કરો મન કોડ. ચંદ્ર સુરજ અજુઆળડાં, તે તુજથી ક્યમ હોય; કામ કર્યાં ને વિક્રમે, ન કરે ખીન્તે કોય. ચોપાઈ.—થાય હુંથ મુરખને ધણી, થાવું શાસ્ત્ર છએનો ધણી; નીરધન મન થાયે મગન, કહે રાજસોહી જગન. રંક જાણે ને રાજજ કરે, પંગો જાણે પરવત ચક્ર; વાંઝીયો મન વિચારે વાત. સપુત પુત આવેપેર સાત. પાપી જાણે પાવન થાઉ, દુરખજ કેહે અમૃત હું ખાઉ; ધણો દરીદ્ર કેહે ધોડે ચઢુ, કાયર કેહે મુરુ શું વઢુ. અંધો જાણે દેખુ આંખ, પંગો જાણે પામું પાંખ; વૈતરો જાણે કર વેહેપાર, તેને કરમે લખ્યો છે ભાર. શામ જાણે દાતારજ થઉ, ગુંગો જાણે ગાણુ ગાઉ, પાપી જાણે નાહુ ગંગ. કોડીયો જાણે પામું અંગ. પાખો જાણે પટલાઈ કરે. ગાંડો જાણે ધારણુ ધર; અભાગી જાણે હસ્તી ચક્ર, કીકર જાણે પેહેર કક્ર. હૈથ ધણેરી સહુને થાય, તેતો આળ પંપાળે જાય; નીરધનના મનોરથ જેમ, કુવા છાંય કુવામાં તેમ. મોહોટા પુરષ તણાં ને કામ, હૈથ કરે નવ પોહાયે હામ; તમારું મન એવું થાય, નામ દુખભંજણ કેહેવાય. તેતો હૈથ રહે મન ઠેર, જેમ આઘા તેમ જાઓ ઘેર; કહુ તેનો તુજને ઉપાય, જેણે ને દીધુ તે ખાય. લખ્યા પ્રમાણે પામે લોક, મનના મનોરથ કરવા ફોક; એવું મન તાહારું પુન્ય પાસ, તે માટે તુજને સાખાય. તું જાણે ભાગ્ય પરદુઃખ, ધન ધન તાહારી માની કુખ; ખલ પોતે કાયા કસે, તે નર મોહોટે મંદીર વસે. બાળે ગામ ધર ખુંસી લહે, તે વગડે વનચર થઈ રહે; ગામ જમાડે પોખે પ્રીત, ગ્રહસ્થ રાજ સચુણની રીત. આખું ધન ને પાછુ હરે. બીખ માગતાં ભુખે મરે; વરત બીવકી કુષ્ઠ આચાર, અવતરે દેવાંશી દાતાર. અભક્ષાભક્ષ ને ભક્ષણુ કરે, સ્વાંન એનીમાં તે અવતરે; તીરથ કરતાં કાયા પડે, હસ્તી ધોડે સુખપાલે ચડે. દેહે સંત સાધુને માર, ગરધવ થઈ ઉપાડે ભાર; ને આપે ડગલા ડોટીયો, ભંડાર ભરયા તેમા કોડીઓ. ને ખલ નંદામાં રહે ગરક, તે નીચ ચંડાળ વેડે નરક; દેહે દેવ રૂપીને દુઃખ, તે ભુંડી વેડે છે ભુખ. જ્ઞાન ગોષ્ઠીને શાસ્ત્રજ સુંણે, પાઠે વેદ ચારે તે ભણે; પુસ્તક બાળે નંદ પુરાણ, તે નર મુરખ પ્રોઢા પાંહાણ. કન્યાદાન જીગતે નિગવે, તે પદ્મની નારી ભોગવે; હુંટે શૃંગાર શાહાસણના ધણા, તે રવામી સંખણીઓ તણા. વેવીશાળમાં વધરો કરે, તે જનમ જનમ કુંવારા મરે; દાશી દાન કરે ને કોડ, તે સતી શીરોમણીની નોડ. જેણે પુન્યા વિપ્રના ચરણ, મોહોટા તીરથમાં પામે મરણ; ધાયો પાટ ઉપર ને કરે, અખ પાણી વીના તે મરે. સકળ લોક પર પ્રીતે પેર, સપુત પુત તો તેને ઘેર; ધણાક સાધુને ગાંજયા, નર નારી સરને વાંઝીયા, ક્રોધ સહોદર ઉપર કરે, તે વાંઝીયો અપુત્રે મરે; બિપ્ર ધનુ ધાયે મારવા, તેનું કોઈ નવ રહે સારવા. ગોવીંદ ગુણ નિત્યે ગાયછે, ગયા આધ તેનાં થાય છે; વેવીશાળ ભંગાવે ધણી, તે પરણે નારી સંખણી. હુતાશન હોમમાં હોમવી, તેની કીરતી કરેછે કવિ; દાતારી દીલ છે જેહનાં, કવિ વખાંણુ કરે તેહનાં. પર થાપણુ પર નારો હરે, નોંધા-લોઠો તેની કરે; આપી દાન ને અંન ખાયછે, તેની કુખ મુકતી જાયછે. ભણે ભણાવે ગાયે ગીત, તેતો પ્રોઢા પંડીત પ્રીત; ઈશ્વરને નથી જાણતા, તે રોગીમંચક માંણતા. પરનારી પર પુરુષથુ નવ મળે, તેતો કંથ સંગાયે બળે; બલિચારો અદકી થાયછે, તે નારો નીસરી જાયછે. વડ પોપળા વઢાવે જેહ, ખોડા ટુંટા લુલા તેહ; વવરાવેછે વૃક્ષજ ધણાં, સદાવ્રત ચાલે તે તણાં. પાર-કુ સુખ દેખી ને બળે, તેતો અધોર પંથે પળે; પરદુઃખે દોઝેછે દેહ, તે નર ઉપર સહુને નેહ. ખુખ્યા તરસ્યાની વારે ધાયછે, અખત જેવા તે ખાય છે; ગાંમ જમાડતાં ને કરે ભંગ, અધ રોગી તેની દેહે અંગ. તપ જપ ગુણુ ઇશ્વરના ગણે, તેને બારણે હ્ય હણહણ. ભુંડી વાતમાં ભાવે બળે, તેતો કણ્ણકી કુસકા દળે. ક્રોડ વાર કહુ શું કંથી, અધીક આંધું ઇશ્વરને નથી; ને કરે તે ભાગવે ભાવ, આવે તે પામે બનાવ. ખણે ભામ્ય તેતો જઈ પડે, હાણુ વરધ ચડાવી ચડે; ને કો

જેવાં કરમજ કરે, તેવે હામિ તે આવતરે. હૈથ ધણેરી સહુને થાય, આળ પંપાળે વેહેતું જાય, નીરવનનું મનોરથ જેમ, કુવાની છાંય કુવામાં તેમ. મોહોટા પુરૂષ તણાં જે કામ, દુશ્મન થકી નવ પોહિયે હામ; તાહારે મન પણ એવું થાય, નામ દુઃખભંજણ કહેવાય. તે હુંથ રેહેશે ઠરની ઠેર, જેમ આબ્યા તેમ જાઓ ઘેર; કરો હુંથ તે સરવે વરથ, એથી ન સરે તાહારો અરથ. માહારી બાગની હોયે બુખ, તોતો કહું તમ આગળ દુઃખ; હવડાં દુઃખની કહું એક વાત; સાંભળી વાત ને થશે ઉચાટ. માટે તુજને શાંતી ચંત, જાને જાણ તું તાહારે પંથ; તેણે મનમુકીને મામ, પ્રકાશ કર્યું પોતાનું નામ, વિરજીત વિક્રમ તે અમો, મુખે દુઃખ મનથી કોહો તમો; બાપુ દુઃખ મનાવું મન, ત્યાર પછી લેવું જળ અબ, મીથ્યા ન કરે માહારી વાંણ, આદ્ય શકતની વાતે આંણ; તાહારે કામ મુજથી નવ થાય, તો માહારે નવ ધરવી કાય. ધારણ તેને દીધી ધાર. ઓળખ્યો સાચો વિક્રમ વીર; ઓળખ્યાં અંગ તણાં એધાંણ, સાચો એ વિક્રમ મુજણ. સાચુ ખોણું સરવથા, માહારા કરમ ડેરી કહું કથા; તારાપુર પાટણનો રાય; જશવંત દેહ તે મુજ પીતાય. અજીત દેહ તે માહારે નામ, કરે કુંવર પદ્મીનું કામ; બ્રાહ્મણ એક નિત્યે આવવો, નૌતમ વાત કથા લાવતો. કથા એક દીવસની મુંણી, તે મેં માહારા દીલમાં ગણી; પૃથ્વીની પરદક્ષણા કરે, જનુની જ-ઠરે નવ આવતરે. અડસઠ તીરથ જ્યેથી વળે, રધુપતણ તેને મળે; જો પ્રથ્વીની પ્રદક્ષણા હોય, જમ જમકતા કરે નહી કોય. એવું પત્ર વિપ્રે વાંચ્યું, સાચુ માહારે દલ સાંચ્યું; વપુમાં ઉપજ્યો તો વધરાગ, તેથી વધભવ કીધો ત્યાગ. ભોળાનાથ રથમાં જણ, પંથ પળાયો અશ્વે સજ; માત પીતાને ને કહી વાંત, છાનો નિકળ્યો માત્રમ રાત. પ્રથ્વી પરદક્ષણા કારણે, બાળપણે નિકળ્યો બારણે; અહરનીશાએ સમર ધય, અહીં આવ્યે થયા દીન ત્રીસ. માસ દીવસને એકજ દત, તે દાહાડે આ દીકું બન; લાગી તૂષા ને નેહથી નીર, આવ્યો આ કુવાની તીર. મન વલવલતુ પાણી માટ, ઘણું દુઃખે દીઠો આ ઘાટ. દોહરો—દીઠો કુપજ કારમો, ફરતો વીસજ વામ; દીઠો વડ છાયા બહી, ફરી મોઠો આ હામ. તે દાહાડે હુતી અષ્ટમી, દીવસ અડ્યો ઘડી ચાર; કમળ ખીલ્યું એક કારમુ, અદભુત રંગ અપાર. જંચુ હાથ એક કુપથી, ડાંડી તો જળ માંય; કોટી જીભ્યાએ શું કહે, શોભા નવ કહેવાય. સહજ કમળની પાંખડી, દિવ્ય કનકવત દેહ; રંગ અનોપમ જુજુવા, શી કહું શોભા તેહ. પ્રેમલ પારી જતીનો, ડાંડી નવલી બાત; વરણવમાં આવે નહી, એવી અમુલક જાત. કહ્યા થકી કહેવાય નહી, દીઠે તેહ મનાય; દીઠે સઉમુખ ઉપજે, વણ દીઠે દુઃખ થાય. દેવતાને દુર્લભ ધણું, લક્ષ્મી લીલા લેહેર; સરગ મહિ હથે નહી, બ્રહ્માદીકને ઘેર. કષલાસ માહિ હથે નહી, લેહેતો નહી હોય શેથ; તે શોભા મેં તો લહી, આ કુવામાં એથ. સહજ કમળની પાંખડી, સહુના જુજુવા રંગ; ત્રીલોકની શોભા તોળીએ, ના પોહિયે આસંગ. કમળ દીકું તે કારમુ, જનમ્યો હું તે સાથ; ઇચ્છા થઈ એવી મુંને, જે આવે માહારે હાથ. દુરલભ દરશન દેવને, કરે હાથ કીરતાર; સરગ મૃત્યુ પાતાળનું. મુખ સાગરનું સાર. તે દેખી રીઝ્યો ધણું, જાણું જે લેઉ આજ; અડસઠ તીરથ સઉ કૃષ્ણાં, સરયું અમારું કાજ. સરગ તણું મુખ શું કહું, શું કરું ધણેરો ગરથ; કમળ આવે જો કરે વીએ, તો સરે મારો અરથ. ધરમ કામને અરથ મોક્ષ, પામિ પદારથ ચાર; કમળ જો આવે હાથ માં, તો પડીયા પોખાર. કર લેવા આગો કર્યો, તેમ તેમ પાણું જાય; આવી હાથ માહારા રથા, ગળક થયું જળ માંહ. ઇંડુ પેસે જેમ આંભમાં, ખીંડુ ઝબકી જાય; કમળ એમ કુવા વિશે, તરત અલોપજ થાય. આપાઈ.—ખાંત લાગી ઝુરણ મન ખરી, મેં તો મન પ્રતિષ્ઠા કરી; એ કમળ હું લેઉ આપ, ન લેઉ તો બ્રહ્મહત્યા પાપ. સોએક સમ કીધા મન સાથ, તોએ કમળ નવ આવ્યું હાથ; મન જાણે કુવે પડી મર. ક્યાં જાઉ હવે શું કર. પ્રતિષ્ઠાની પીડે પંડ્યો, આ હામિ હું આવી અડ્યો; રાત સમે તો ઝાડે ચક્ર, ઉદેકાજે ધહાં આવી અક્ર. હુંતો તીરથ વ્રત હારીઓ, વધરાગ તો વાધે મારીઓ, વનકળ હું મુખમાં નવ ધરે, કાળ એપની કળે કર. માહારે કમળમાં વળ્યું મન,

આપવા આવે ઘેર. ઘર સનમુખ જેહને, પુત્ર ઉપર વિશ્વાસ; દુર દુઃખ તેનાં રહે, સુખ સમીપે વાસ.

ઓપાઈ—નરપત પડીયો નીરમાં જઈ, ગરજના પાતાળે ગઈ; અભય અજીત એ આસનધોર, નરપત પડ્યો જઈ ઉંડે નિર. અગ્નિ ન બાળે કાળ ન બાય, બિંદો ભુત તણો નવ જાય; સીધ સંગત તણી શુભ શેવ, માથે જેને છે આહદિવ. હજાર હાથનો માથે ધણી, તેને પાંડા હોય ક્યમ ધણી; ત્રાસે હરણુ જેમ દેખી વાધ, તેમ આપ્યો પાંણીએ માગ. રાખ્યા બાળ બલાડી તણાં, તીનોડીનાં ધડાં ધણાં; કુંજર રાખ્યો નિરમળ નીર, જેને સાહક શાંમ શરીર. સુધનવાને તેલે તખ્યો. કયું સીતોદક તે નય બખ્યો; મોરધવજની વેહેરીતી દેહ, તરત કરીતી સાજી તેહ. પ્રહલાદિ પ્રભઓતો ભુપ, ત્યાં ધર્યું નરહરનું રૂપ; ચંદ્રહાસ્યપર ધ્યાનજ ધરી, વીખ ફેડીને વીખયા કરી. લાખ્યાગ્રેહ પાંડવ બાળીયા, વિખ મોદીકથી પ્રતીપાળીયા; સગર તણો ચેલીયો બાળ, રાંધ્યો ખીચ્યો જીવ્યો તતકાળ. અખિય પડે કીરપા કરી. મુચ્યું ચક્ર તે પાછું ફરી, પંચાળીના પુરેમાં ચીર, ભરીસભામાં રાખ્યું નીર. એવા લક્ષ્મી ભક્ત અનેક, વધાર્યો જય તે વડો ત્રિવેક; જેને માથે ધધર અતી, રૂદ દુઃખ નવ પામે રતી. તેહ કુપનો લીધો પાર, સઘળી શામા તેમાં સાર; ગુફા કુપમાં મોહાટો મે હેલ, તે આગળ ઈંદ્રાસન સેહેલ. તે ઉઘાડી પેઠો માંહ, નહિતમ શાભા દીડી તાંહ; ફળ વાડી દુલીને ફળી, ભાર અદાર રહ્યાછે મળી. સુંદર એક સરોવર સાર. કમળ ખીલ્યાં છે અપરમપાર; માંન સરોવર સરખુ વાર, કમળ કારમાં લાખ હજાર. વાત્સ દેવતાઈ વાજંત, ગોચ શબ્દ ધણા ગાજંત; છુટે મેહેક કરતુરી તણા, શાભા ઈંદ્રાસનમાં ન મણા. બાલે મધુરા હંચયકોર, મેના પોપટ મધુરાં મોર; ચકવા ચકવી કલોલ કરંત, હોંશી જનનાં મન હરંત. છએ રતુતી શાભાં જેહ, એક ર તે ખીલી રહી તેહ; જોયું કારમુ છે કૈલાસ, એવું સરવ શામે અવાસ દેખી દુઃખ રાજનું ગયું, જીવીત સફળ પોતાનું થયું; શાભા જોતો આંધો ભય, ભય કોનો નગણે મન માંય. કેતકી ચંપક ને જીવ જાય. માલતી મર્યા લીંબ લતાય; આસોપાલવ આંખાનાં વ્રક્ષ, વડ પીંપળ દાઢમન દ્રાક્ષ. ખારેક ખજુરી અખોડ અનાર, સેહેતુર સીતાફળ અપાર; રાયણુ જંચુ કદળી વન. નાળી કેળે હરખે વદન. મીઠા મેવા મંડપ દ્રાક્ષ, ખડખડ તડખડ શાભીત શાખ; આંખલી પીંપળી તળશી વન, ત્રમ થયું રાજનું મન. માંહી મેઠા મેહન માંતની, ભર જોખન ભારે ભાંમની; જેવી શરદ નીશા ની રાત, જીવતી દીડી જોખન જાત. હસે રમે ગાયે ગુણ ગીત, પરસ્પરે તાળી લે પ્રીત; તે માંહે એક ઓપે સખી, બીજી સત સહચર્યા સખી. પનીતા દીડી રૂપે વડી, શ્વયં વીધાતા હાથે ધડી; પરનારી સહોદર એહ, નારી સાથ કરે નહી નેહ. સ્નેહ કરે પુત્રી કે બહેન, એવા છે સતવાદિયન; પૃથ્વી માંહે જીવતી જાત, નાહાની બહેન ને મોહાટી માત. એને કામછે કમળજ તણું, તે જોઈને હરખ્યો છે ધણું, જીવથી વાહાણો જાચીક જાત, મહીમા પુત્ર ઉપર બહુ મન. સહજ સરોવરે પાળે ગયો, ભાંમનીને ભારે ભય થયો; પાડી બુમ પડ્યો પોકાર, ધાઓરે ચોકી કરનાર, જોર કરી ધાયા સહુ જોધ, કરે આયુધ કર્યાં માહા કોધ; પ્રૌઢો તરકર કોણુ પેદા થયો; લંપટ લુંડહરામી હજો, માર માર કરતા સહુ ધાય, મહીપતે સમરી હરસીધ માય; પ્રીત રીત તેણે છાંડીયો, મોહાકમ માર દેવા માંડીયો. ધાયો વીર મન રાખી ધીર. વિક્રમે સમરીયો વીર. પવન વેગથી સુઢો સાથ. તીર તીરકસ હથીઆરાં હાય; લાગી રીસ રદીવાળી રાઠ, કો કોની નવ માંને આડ. મચ્યું જીવદ રચીયો રણ જંગ, સામદ રહી શમ્યા નહી સંગ; લઘુ લાઘવી વિદ્યા કરે, ફરે ચક્રર તેમ ફુંડે ફરે. દે ભીતર રણમાં ધણા ધાવ, કો કોનો નવ પામે દાવ; મેર સંગે મેહજ પડે, અંનાઅંને આયુધ અડે. કંઈને ઢોળી પાડ્યા ધરણુ, કોના કરે વાંસાને ચરણુ; અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપે રમે, ભુપત વિદ્યાએ નભમાં ભમે. એચર વિદ્યાએ કરો જાણુ, સકળ જીવ માંહે સુજાણુ; વૈતાળ સરીખો જીવો જાત, બીજા બળીયા એ કુણ માત. છત્રીસ આયુધના જાણે ભેદ. ક્ષત્રી ધરમ માંહી નહી ખેદ; જેને માથે શક્તીગ્વ રૂપ, તે કેમ બેઠો જાએ ભુપ. દારણુ રાઠ તે ઢાંચે થઈ, તીથી પંચ એમ કરતાં ગઈ; હોંશીલા હો

કે હારીઆ, સામા થયા તેને મારીઆ. નાહાનું નવ લીધું નામ, અત્યંત જીવંત ક્ષત્રીનાં કામ; રામ
 રાવણની રાજ્ય ધણી, તેવી રાહ થઇ તે તણી. જાણે થયું ભારે ભારથ. સંઘામે રાજ સમરથ; શી
 કાર વિદ્યા રનેહે કરે, દેખી દુશ્મનથી નવ ડરે. કાયર નાહા જે હારીયા, સનમુખ થાય તેને મારીયા;
 પાડી ખુમ ગયા સહિ ત્યાંહ, ખેડી ખેલે આમુંડા બ્યાંહ. આપુધ'નાંખી સહુ કો નમ્યા, દેખી દુશ્મન
 તેને દમ્યા; વાર જીવ કરે વીધ વીધ, દીસે છે કો સાચો સીધ, માહા રૂપાળો છે માંતવી, નથી જ
 છાતો દેવ દાનવી; અવનવો દીસેછે ઈંદ્ર, જેવું તેજ કો સુરજ ચંદ્ર. શેવકની વાંણી સાંભળી, માતા
 પોતે મનમાં રળી; આપુધ કરમાં લીધો ડંડ, આસી અતુરા તે આમુંડ, ભારે માણસ દીકો જુપ,
 રાજ તેજ રહીયાળો રૂપ; મુકી ખારને પરદી પ્રીત, પુછી વાત રૂડેરી રીત, સાંભળે તું વડદથ વીર,
 તુજને કેમ નવ બોળે નીર; કેમ જીવતો આઓ અહીં, માહારી વાડીના વન માંહી. દોહરો.—
 દેવ દાનવ આવે નહી, અવર ન લોપે આંણ; તે નવ જાણે જીવતો, પરે પોતે પ્રાણ. શુકન કે અ
 વશુકન હુવાં, કે ગ્રહ વાંકા તુજ; આવીશ તુજ આવી રહું. મનસા સીધ કે મુજ. દેવરૂપ છે દી-
 સતો, માટે પુછુ વાત; નીકર વણ પુછે ગળુ, કર તમારી ધાત. વિક્રમ કેહે વનીતા મુણો, અકલ
 તારી આજ; તાહારે માથે શીંગડુ, જે લોપે નહી લાજ. માયાં વીસ હથે તાહરે, હાથ હથે હજાર;
 તાહારી લાજ લોપે નહી, એવડો શા છે ભાર. એવુ તે પરાક્રમ કર્યુ, છે તો જીવતી જાત; અજી
 ત કાહાવે છે એકલી, કહેા વાંણી વિક્ષાત. માનવી સુણ મહીમા કહુ, મોહોટાં ઉમયા માત; ધર
 છીપત જેનો ધણી, હીમાચળ તેનો તાત. વિષ બધે બાપી રહ્યા, અકળ સ્વપર અનુપ; કરતા હર
 તા કરણનીધી, ભેદ નહી બ્રમ જુપ. ચોસઃ રૂપ ચોખુટમાં, નિરમળ રૂડાં નામ; શેવકનાં સંકટ બા
 ગવા, થીર કરી થાખાં ઠામ, તારા ત્રીપુરાતે તોતળા, વીધવાંસની વેરાઈ; બાળા બહુચરા બાળીકા,
 અખીલ તેજ અજાઈ. સારદા સીધા સીધવા, રૂડી રાંમા રૂપમાઈ; કુંતી કલ્યાણી કાળીકા, માહા
 દેવી માહામાઈ. જુદી સીધી બહુ નીધી, હિંગળાજ હરસીધ; આરાસુરી અંબપુરણા, વેદ વીખાણે
 વીધ. ભમાંણી પરમેશ્વરી, ગિર ગાનેશ્વરી ગોખ; કાત્યાયની કાંકરેશ્વરી, મારત રૂડે રોખ. રાધા રૂક
 મણી રોહીણી, રંતદે રીધ રૂપ; એક એક પે આગળાં, ભને ખોળતા જુપ. જગદંબા જવાળામુખી,
 નંદા આનંદા નામ; ભદ્રા બામા ભુદરા. સ્થિરતા ઠામો ઠામ. જ્યંતા મંગળા પિંગળા, કરના કાવેરી કેહેણ;
 દુરગા દેવી દાખણી, વેદ કવિશ્વર મેણ. ભુરજીત પાળક સીહણી, કરતા હરતા આપ; અમો દાસી છું
 તેહની, હવે શાસ્ત્રની છાપ. નામ આમુંડા માહર, ઉમીયાજી શીર હાય. પારવતીની સહચરી, આચું
 કહું તમ સાથ; જ્યા વિજ્યા નરાકમા, આમુંડા શુભ સાર; કોટાંતકોટી છે ધણી, આભોંતર એ ચાર.
 પદ પંકજ નિત શેવતા, બોલ્યાં કેટલેક કાળ; એક દીવસ ઉમીયા કહે, આંણી અદકો વાહાલ. ચાર
 સ્થાન પોતે રચ્યાં, ચાર પાસ મોદય; આઓ પીઓ ખુશી રહેા, જોખ કરો સુવેશ. વશ દેશ પુરવ
 ન્યાં, પશ્ચમ ન્યાંનોઠામ; દક્ષણમાં તુળજ વસે, ઉત્તર બહુચરી નામ. શોભા વીવીધ પ્રકારની, ખાન-
 પાન ભર ભોગ; જરા મરણને દુઃખ નહી, નહી બાધી નહી રોગ. અટ રતુ સદા રૂજે, અંબુજ અદ-
 કાં હોય; મહીમા માહાકાળી તણો, ગાંજી ન શકે કોય. ગમતી મોળે માંણીએ, વીવીધ પ્રકારે વરત; આવે
 કોઈ કપટે કરી, નિશ્ચે પામે મરત. અચરત મુજને એક છે, જીવતો આઓ આપ; ઉતપત કેહે તું
 તાહરી, તકશીર ગુનો તે માપ. નીરકેમ બોળ્યો નહી, જીવો અચરત વાત; સાચુ બોલ સલક્ષણ, કોણ
 તાત કોણ માત. જીવ કરતાં કેમ જીતીયો, કેમ ઉગર્યો આ દીસ. ધશ્વર આંણ સાચુ કહેા, કોણ
 ઇષ્ટ તુજ શીશ. ચોપાઈ.—ધરણીપત રાખી મન ધીર, વચન પ્રકાર્યું વિક્રમ વીર; અંબા મનમુકો આંબળો,
 ઉતપત શેવકની સાંભળો. આદ્યસુર નાયકનો અંદા, મરત લોક માનવનો પંથ; માળવ મુખ ઉજે-
 છી ગામ, વીરજીત વિક્રમ મુજ નામ. ઇષ્ટ ધશ્વર હરસીધનો હાય, આગીયો વીર શોભિ મુજ સાથ;
 માહાકાળેશ્વરને પુણ્ય, તેના જોર થકી મુઝીએ. પંચડંડ જીસા છે જોર, ત્રીપુરાસી તેનો છે તોર;
 પુન્ય ધરમ રહે છે મુજ પાસ, જમીક વિપ્ર તણો હું દાસ. ગૌપાદ્મણ સ્ત્રીની વાહારે ચક્ર, ધાટ

દેખી દુશ્મનનો ધડ; મમત કરે તેને મારીયે, હાય જોડે તેથી હારીયે. તન્નું રોડ ઘર સુત્રને રાજ, આબોધું કરવા પરકાજ; કમળ એક અહીંયાંથી લેસ, દુઃખીઓ બાહાર ખેડો ત્યાંહાં દેશ. મુજને તો નવ બોળે નીર, બેદી ન શકે પેઠાંપર પીર; એ હકીકત માહારી ખરી, સુંણ આપ માતા મન ધરી. એક કમળ કેરે કારણે, આબોધું તાહારે બારણે; પરદુઃખ ભંજણ કેહે સહુ નામ, કરવા આબોધું પરકામ. આપો કમળ અહીંઆંથી એક, તારે અમારો રેહેશે ટેક; નીકર જુદા અમારે થશે. લાજ ચોકીવાળાની જશે. દોહરો.—વનીતા હરખી વાનથી, બલે આબો આ ઠામ; વાટ જોડે કઈ દીવસથી, માહારે તમારું કામ. દેઉ વધાઈ દાન બહુ, મહીપત મળવા કાજ; વેર કુલ વનીતા કહે, વિક્રમ આબા આજ. મોતી ચોક પુરાવીએ, દુધે ઉમર ઘોડે; કુમકુમ છડાં દેવરાવીએ, દુઃખ દળીદર ખોડે. બુધસાગર પછે બોલીઓ, રામા એ શી રીત; વાટ જુઓછો માંહરી, કીયા દિવસની પ્રીત. શી ઓળખાણુછે માહરી, કોણ વચાંજો વાટ; કોણે નામ માહારું કહ્યું. વાટ જુવો શા માટ. ચામુંડા કેહે ચીત ધરો, રોય ન કરશો રાજ; કારણ પ્રીત તણું કહુ, માહારે તમારું કાજ. પુજ કરવા નીત્ય જતાં, પારવતીને પાસ; એક દીવસ પરસન થયાં, અદકી દીધી આથ. કહ્યું દાહાડી નવ આવશો, દુઃખ વેઠાંજો જાત; વરસ એક આઠ દીવસ, ગ્યારે હાય નવરાત. માસ દીવસ બે અષ્ટમી, તે દાહાડે કરજો પુજન; કમળથી કરજો આરતી, માનશે માહારું મન. ચોપાઈ—વચન માતાનું મુસ્તક ધર્યું, જેમ કહ્યું હતું તેમ કર્યું; નવરાત્રીનો આબો દન, અમો ગયાં કરવા પુજન; વાટે જતાં આબું અરણ, એક નાર પડીતી ધરણ; ગઈદ્રષ્ટ તે ઉપર તરત, માનની પામી દીડી મરત. ધાવતુ એક તેને બાળ, રક્ષાં ઉમીયા જોવા તતકાળ; નજર નાર ઉપર મેં કરી, મુઠ માત જીવે દીકરી. પેટ ઉપર રમતીતી તેહ, બાળક જોઈને પ્રગટ્યો નેહ; તે કુંવરી ઉછંગે લીધ, કરણા તે ઉપર મેં કીધ. એમ કરતાં ગયાં કપલાસ, બાળકી મુકી પારવતી પાસ; મુભટ બે સામુ જોઈયું, જન્મ દુઃખ તેનું ખોઈયું. કોટે કુસમનો ધાવ્યો હાર, આપું રૂપ બહુ અપરમપાર; મેં કહ્યું એને શું કરું, ક્યાં રાખુ કો આગળ ધરું. મુજને ઉમીયાએ શિક્ષા દીધ, કરણા બાળ ઉપર કીધ; વરસ તેરની બાળા થશે, તાહારે એનું દુઃખજ જશે. વિક્રમાજીત ધરણીપત ધણી, તેની કિરતિ જીગમાં ધણી; કોઈક સંભવને કારણે, આવી ચડશે તે બારણે, તે ઓળખ્યાનું એ એધાણ, પગે પદમ કમળ પરમાણ; હશે ઠીંચણથી હેઠા હાય, તારે ઓળખજો તે નાય. તેશુ પ્રીત ધણી થાપજો, એ કન્યા તેને અપજો; તે એધાંણુ તમારાં મળ્યાં, દુઃખ હમારાં તેથી ટળ્યાં. આ ઠામે આત્રી નવશકે, ધીર વીર માહાદાતા પખે; તે પુત્રી છે માહારે પેર, તુને પરણાવું રૂડી પેર, મહીપત કેહે સાંભળે માત, કહું એક સાચો તુજ વાત; પેર ખેડાં વિવા મુજ થાય, રાણી થઈ રહે મોહોલાં મહિ; મોહોલામાં બેઠે જે કોઈ થઈ, તેતો સ્થીર થાવર થઈ રહી. બાહાર નીકળુ પરકારણે, મળે મોહોલ મુજને બારણે; અરથ ગરથ કે નારો ધણી, સકળ વસ્ત તે દુઃખીઆ તણી; નિકળ્યોધું હું કારણ પેર, સકળ વસ્ત તે તેને પેર; નવ રાખુ નીશાની એક, એવું માહારે વસ્ત વિષેક; એવું જોઈને આપજો મુને, આગળથી ચેતાવું તુને. વળતાં દેશો મુજને આપ, તેતો હું નહી લેઉ પાપ; કેહે ચામુંડા સાંભળ ભુપ, રૂડ છે તમારું રૂપ. જે તમને ગમે તે કરો, માહારા મંદિર-માં-પરવરો; એ વાત ન જાણું અનો, કેહે કન્યા તે કરજો તમો. દોહરો.—વિચાર કરી વિક્રમ કહે, હું આવું તમ સાથ; બીજુ મુજ કામ ઉકલે, અંબુજ આવે હાય. ચતુર ચિંતા કાં કરે, ભુપત રાખ તું બાર; એક કમળ ઇચ્છો તમો, તેવાં આપુ હજાર. મંદિર લઈ ગઈ માનની, દીધાં આસન માન; લવિંગ સોપારી એલચો, બીડલે બાસઠ પાન. ચોપાઈ.—તાહાવા કારણ મુશ્યું નીર, તારે બોલ્યા વિક્રમ વીર; ગ્યારે મુધી કરે પરકાજ, તારે મુધી તો ભોજન તાજ. એક કમળ દુખીઆને દેશ, અંન જળ મુખમાં તારે લેશ; કમળ દેખતાં ભુખજ ગઈ; વચન પળ્યુ તે શાતા થઈ. રંગભરે વીહાંણી રાત, પ્રીત થકી ઉઠ્યાં પ્રભાત; ચંડીએ વિમાશ્યું મન, ભુપત નવ કરે બા-

જન. ખોટી એને નવ કીજીએ, કંયા સમેત કમળ દીજીએ; ત્યારે કન્યા ખોલી વાણ, સાંભળ વિક્રમ ચતુર સુખણ. બલે પધાર્યા માહરે પેર, કહુ માહારા પરણ્યાની પેર; જતી સમરણ છેજી મુને, માંડી વાત સાચી કહુ તુને. પેહેલા જનમ તણી જે કયા, તમ આગળ પ્રકાસુયથા; પરદુઃખભંજણ તાહારે નામ, તોતો કર એ માહારે કામ. પરદુઃખભંજણ જાણું તુને, હુ કહુ વર પરણાવો મુને; પેહેલા જનમ ઉતપત ઘણી, તેપરણાવો મારોઘણી, કરો સરવથા માહારે કામ, તો દુઃખભંજણ તારે નામ. દોહરો.—ભદ્રાવતી નગરી તણા ભદ્રસેન ભડબુપ; જ્ય જગતમાં તેહનો રાજ તેજ રીધ રૂપ. નગર શેઠ તે નગરનો, નાહાલચંદશા નામ; સોળે વરશે સલક્ષણો, કરે નીત રૂડાં ક્રીમ, પ્રાક્રમ પ્રોઠાં તેહનાં, પંચ કરે પરમાણુ; ભાવ ઘણો ભગવાન પર, વાર સુણે વખાણ. આવક ધરમ શીરો મણી, તપા ગચ્છનો ટેક; જીવ દયા પ્રતીપાળ છે, ન્યાય શાહાવઠ નેક. પોસા કરે પખવડીયાં, મુમતી બાધે મુખ; લખ પચખાણ લીલિતરી, દેહ વેઠે એમ દુઃખ. પાંચમ આઠમ ચૌદશ કરે, વંદે મોહિટા વીર; પચુસણ પણ સાચવે, પીએ નીત જોનાં નીર. ભગતાંબર બાધે ભણે, પુજે જ તીના જોગ; આવક ધરમ એ સાચવે, બાધે નહી મન ભોગ. વૈરાગ મન તેને વચ્ચો; પરણે તે શું થાય; અલ્પ આયુષને અલ્પ સુખ, કાળ સહુને ખાય. ચોરણજીવી કોયે નહી, જીવે શી છે વાંણ; ફરી ફરીને અવતરે, લખ ચોરાશી ખાણ. પુણુ શ્રી પરીબ્રહ્મને, નીરદોષણ જેનું નામ; કાયા પડે કેહે કળી; પામું રૂડો ઠામ. પીતા દુઃખ પામ્યો ઘણું, જે પરણે નહી પુત્ર; વંશ માહારો નહી વધે, કેમ ચાલે ઘર સુત્ર. દુઃખ પામ્યો પીતા ઘણું, કરી લાંઘણો સાત; પુત્ર આવી પગે નમ્યો, વળતી પુછી વાત. શા માટે તમો દુઃખ ધરો, રદન કરો તે કોક; તમો કહેા તે હું કહે, શીઘ્ર ધરોછો શોક. પીતા કહે પરણો તનો, સુખ બહુ અમને થાય; મોહિટ ધાલે તુજ માવડી, પ્રેમદા લાગે પાય. વચન આપ્યું તે દીકરે, બહુ સંતોષ્યો આપ, માનની મન વસે માહરે, તો પરણું હું આપ. સોથાસા એક શેઠેરમાં, તેજ તેની નાર; તેની કન્યા હુ કુમકુમવંતી, સોયાશા માહારા તાત. માહાલક્ષ્મી મંદીર ઘણી, અલખત અપરમપાર; ખત્રીસ લક્ષણી ખેટડી, વરસ થયાંતાં બાર. જ્ઞાનવતી ને ગુણવતી, રૂપવંતી માહારૂપ; આવક ધરમ સદાવ્રતી, અક્લ અધીક અનુપ. પીતા કહે પરણાવીએ, મૈતો કહું મુખ નાય; અલ્પ આયુષ માનવ તણું, રથીર નહી કોની કાય. શ્રીશું શિવળ સદા, કરીશું વાર વૃત; સ્વરગ મારગ સુખ ભોગવું, માનીશું જાણે મરત. પીતા કહે નહી પુરવે, કુંવરી તાહારે કામ; કલેક ચડે મુજ કુળ વિષે, નીચ કેહેવાઇશ નામ. મન ગળ્યું પછે માહરે, પરડી પુરણ પેર; પરણાવી મને પ્રીતથી, નગરશેઠને ઘેર, એ જણ તેવડ તેવડાં, જેવા સરખી જોડ; રત્ની કામ સરીખડાં, નહી ખાંપણ નહી ખોડ. જેવાં ઈંદ્રાણી ઈંદ્ર છે, જેવાં રોહિણી ચંદ્ર; જેકુ એવું જુગતથી માણ્યા મોહિટા મંદ્ર. ભરજોયનમાં એ જણાં, ભામની ને ભરથાર; એક એકને મળ્યા તણા, આનંદ અપરમપાર. એક એકને દેખી ડરે, અતી હરખ અતી હીત; એક સેજ સુતા તણા, નેહ ધણેરો નીત. ખાયા પીવા પેહેરવા, તાણુ મુખ તેમોળ; રાગ રંગ રંજીત સદા, કામની કંથ કલોલ. ધરમ પાળતાં આવક તણા, જીવ દયા દીચ દાન; સાચુ ખોલતામાં સરવથા, ગોવીંદના ગુણ ગાન. પોસાજે અમો નીત જતાં, સાંભળતાં વારી વખાણ; અપવાસ કરતાં આઠમ દીવસ, પોસા પંચ પ્રમાણ. પચુસણ કેરાં પારખાં, ગયા દેવને દેહેરે દાખ; ભગતાંબર બાધે ભણ્યાં, જેની શાસ્ત્રજ પુરે શાખ. છપા.—જેણે જીત્યો કામ, બલો મારગ તે ભાળ્યો; જેણે જીત્યો કામ, લક્ષ ચોરાશી ટાળ્યો, જેણે જીત્યો કામ, શીળવ્રત તેણે સાધ્યા; જેણે જીત્યો કામ, વિશ્વ બધા માહે વાધ્યા; કામ જેણે સહ જીતીઓ, ધરમ સધળો તે ધારીયો; કામ અંધ જેકો થયો, તે જીતી બાજું હારીઓ. ૧ જીવ દયા પ્રતિપાળ, જન્મ ધરી નવ જાણ્યો; પાપી પુરા પ્રમાણ, ભોગવે નરકની ખાણ; જન્મ ધરી ને જોગ, ધન તેણે શું કીધું; અશ્રત જીત્યું આપ, ઝેર હળાહળ પીધું; શીળવ્રત સાધ્યાં નહી, ઘણા ક સમજે ધાટમાં; મનુશા દેહ માહા મુલ્ય છે, શામળ કેહે નાખ્યાં વાટમાં. ૨ સેતરંજેહ સર-

ણ, સુમેદ શીખરની જાત્રા; પરશનાથ પુન્ય પેત, પુલ્લે જે પ્રાણી માત્રા, સુમતી બાંધે મુખ, ઉ-
શ્નોદક પીવા આપે; પુજન ગ્રહેવું પાંણુ, ગુણ એ ગુરૂ પ્રતાપે; જૈન ધરમની જોજણા, ભાવ ધણે
જે રહે ભરણા; શામળ કેહે શીળવ્રત ધરમ, નર નારી તેતો તરણા. ૩ નવસે નવાણું નીર, સાસુ
ખાણે તે નાણાં; નંદે નહી કો દેવ, દલ જાણો તે ડાણાં; સરવ દીકુ સમદ્રષ્ટ, ન કરી કોની નંદા; ઉ-
પર કીચો જોણે હાથ, તેણે સરવ દેવતા નંદા; પર ધન પર નારી તણ, પર પીડા જાણી બ્યાંહાં;
શામળ ધરમ ધરણો તેમણે, ત્રીલોક તરણા તે નરે તાંહાં. ૪ નાહ્યા અડસઠ તીરથ, પૃથ્વીની પ્રદ-
ક્ષણા પાડી; જુહુ ખાણે જર કાજ, વાટ સરવે ઉઠાડી; પુણ પ્રવીંમા લાખ, પેહરચું ધાયુ ને ધો-
યું; પર દ્રોહ કરો જે પાપ, મુક્તિનો સરવે ખોયું; તણ વિધવની વાસના, તજ્યું માંડતાહાં રીતીઓ;
શામળ કેહે પાખ્યાં શીળ સંતોષવૃત્ત, તે નર નારી જુગમાં ઝીતીઓ. ૫ કોણે મુડાવી મુંછ, કોણે
જઠાદળ રાખી દાહાડી; કોણે જઠા વધારી જોગ, કોણે તણ જે લાડી; ડંડ કમંડળ કર લીધ, કોને
પેહરી કર કંઠા; કોયેક આસન બાંધી વેડ, કોયેક પળીયા નીત પંડા; કોયેક સંન્યાસી શેવડા, કોય વિપ્ર
કોય વરતીયા; શામળ સત સંતોષ વણ, નામ મોહિટા પણુ નરતીયા. ૬ વધરાગમાં ઉઠી વાટ,
વરતીકમાં વેઠ પડી છે; જોગો કેરા જોગ, જો માયા અંગ અડી છે; વૈભવ ધરમ જે વાટ, છાપો
માળાને ટીલાં; પરનંદા પરનાર, ભણ તે સરવે વીલાં; સિદ્ધ સીપાત ને શેવડા, કલંદા ને કાંનકુટે
શું થયું; શામળ કેહે વેશ વગોતીયો, બ્યાં સુધો હું ને માહાં ન ગયું. ૭ જેને શીળ સંતોષ, દોષ
એકે નહીં તિને; સગપણ સતને સાથ, હાથ હરી ખસે જેને; અલ્પ દશા ઉપર ભાવ, આવે તેને ધેર
મુક્તિ; પરમારથ જેને પુન્ય; ભુવલ રહે તેને ધેર જુક્તિ; કેહેણી કેરેહેણી વીના, કોટી કોટી મુંજો કથા;
શામળ કેહે દલ સાચા વીના, વેશ ધરે તેતો વ્રથા. ૮ વ્રથા જેનો વેશ, જે લાજમને લોભી; વૃ-
થા જેનો વેશ, ખરા સુરા કે ખોભી; વૃથા જેનો વેશ, ડંખ રહેમાં રાખે; વૃથા જેનો વેશ, જર કા-
રણ જઈ ભાંખે; પાપ જુદિ પડપંચ નીત, પાખંડે નીત કરે પરસણી; શામળ કેહે સાધુ નહી, ખોટા
દંભી તે દરસણી. ૯ ખાલણ ના પાળે અલ્પ, અધરમ જાણે તે આપે; વૈરાગ ના જાણે તામ્ય,
પેટ ભરેલાં તે પાપે; સંન્યાસી કરે સ્ત્રી સંગ, જર લોભી તે જુડા; વરતીક ના પાળે વરત, રામ તે
ઉપર રહ્યા; કાંનકુટા કે કંદરી, સાધુ વેશ ધરે સદા; શામળ કેહે સ્વપ્નામાં નહી, કીરપા કીરતારની
નહી કદા. દોહરો.—પ્રતિષ્ઠા કરી પંડમાં, મેં આપ વિચારયું મન અંગ; પંદર દિવસ પક્ષ અ-
જુવાળીયાં, સ્વામીનો ન કરું સંગ. આજ થકી અજુવાળીએ, વનીતાએ કીધી વાત; પરણ્યો જે
પત્ની માહરો, તે માનો જાયો ભાત. જોણે પાખ્યાં છે શીળ વરત, તે તો પાખ્યા ભવ પાર; એવું જા
ણી મેં તજ્યો, ભાવેશું ભરથાર. પ્રતિષ્ઠા કરી તે પ્રેમદા, પોતે ગઈ પીતાને ધેર; પછે દેહેરે પતી ગ
યો, પરઠી શી તેની પેર. સ્વામીએ શાસ્ત્રજ સાંભળ્યું, કામ તજ્યાનાં કામ; જોણે તણ છે તારણી,
તે પાખ્યા સ્થિરતા ઠામ. કુંથે કીધી કલપના, ઈશ્વર આગળ આપ; એક પક્ષ અધારીએ, પ્રેમદા ની
રખ્યું પાપ. સંગ કરે શામા તણો, કોટી થાઉ તે દીશ; કરું સંગ જે કામની, તો સત અલ્પહત્યા શીશ.
નારીને નીરજુ નહી, પંદર દીવસ પચખાણુ; માહાવીર કેરી આગના, પુરણ સાખ પરમાણુ.

ઓપાઈ.—મન સાથે એ કીધી વાત, કો કોની નવ જાણે ખ્યાત; આપે મન પ્રતિષ્ઠા કરી, સાસરે
આવી છે સુંદરી. જોખનવંતી દાતા દેહ, નર નારીને અધીક સ્નેહ; સાસુ સસરે દીધાં માન, ભોજન
કીધાં આબ્યાં પાન. નેહ ધણેથી નીશા પડી, ચતુરા ચતુરાઈએ મેડે ચડી; કુલ પાથરેલાં સુંદર સેજ,
ખરાસ કરતુરી હરખી હેજ. દસ દીસે મેહેલ્યા દીવડા, નર નારી જશ્યંત જીવડા; ભોગ સામગ્રી
ભાવે ભજે, કનક જોત દીપકની બજે. જઈ પરણ્યો પોતાનો પતી, રૂપે રંભા રોહીણીરતી, હરખ
ધણેછે મનમાં હેજ, શામા સુતા સ્વામી મેહેજ, જેવા પ્રકાર છે તરણી તણા, તેથી ગુણ સ્વા-
મીમાં ધણા; હાવ ભાવ કટાક્ષ જ કરી, ભરપુર જોખન માંહે ભરી. દોહરો.—સ્વામી કહે સુણ
સુંદરી, ચતુરા ચતુરસુજણુ; ભક્તિવંત ભાણુ તુને, પંદર દીવસ પચખાણુ. કૃષ્ણ પખવાંડીએ

કામની, તાહારી પુર આશ; બાંધવ જોડે ખેનડી, તેમ પોહોડી રહુ પાસ. આનંદ પામી અતી ધણું, પીઉંચે કીષ્ટ પુન્ય; રૂદે રીઝ કરી નહી, નીમિષ ન રાખી નુન્ય. પંદર દીવસ પુરણ થયા, કમ પક્ષ કદ્યાણ; હરખ્યો ધણું હઠિડા વીથે, શાહાપુત સુખાણ. મળશે રાતે માનવી, શુભ દીવસે સંગેગ; મનના ગમતા માણશુ, બામની સાથે ભાગ. ખાન પાન તરતીખતર, વીવીધ ભાગ વીલાસ; શાહા પુત્ર સેહેજે ગયો, પરણી પ્રેમદા પાસ. માન દીષ્ટ ધણું માનની, પુરણ મનથી પ્રીત; સ્વામી સન્ધ્યાએ ચડ્યો, રંગ ભાગની રીત, કામની કહેછે કંથ સુણ, અધિક પ્રતિજ્ઞા એહ; એક પક્ષ અગ્નિવાળીએ, દાખુ નહી ટુજ દેહ. સુખે સુવો સેહેજમાં, નીચાં ઠાળી નેણ; પક્ષ અગ્નિવાળી પંદર દીવસ, તું બંધવ હું ખેલેન. ઓપાઈ.—વાર ખોલ વનીતાનો વશ્યો, હેત ઘણેથી સ્વામી હશ્યો; કાંમની તે કરેયું શુભ કામ, મમતે રહ્યું આપણું મામ. હરખ ખેલના મનમાં હોય, કષ્ટ ના પામે ખેલમાં કોય; અવતાર ખેલનો એમજ ગયો, નર નારીનો સંગ નવ થયો. કોણે નવ જાણી તે વાત, જસવંતાં ખે સુખાણની જાત; ધરમ તણી રાખી રીતીયો; જગત બધે તેણે જીતીયો. વરસ પંચાણું પાળી પ્રીત, રૂડા મારગની રાખી રીત; અવસાન કાળ આખો જ્યાહરે. વીઝળ જુધ થઈ તાહરે, રહ્યો રૂદેમાં રૂડો રંગ, સ્વામી સાથે કરે હું સંગ; વિતગ વાત બવની વીસરી, જીવ ગયો નિશ્ચે નીસરી. મરણ સમે જેવા વિચાર, તે માટે ત્યાંહાં ધર્યો અવતાર; કત અકત જે ચિતે ચડે, તેવા અવતાર તો સેવો પડે. એમ મન માયામાં અડ્યું, તે માટે અવતારવું પડ્યું; ખે જણ પડીયા પૃથ્વી મહી, સ્વામી અવતરીયો છે તહી. નીચ જુધ થઈ માટે નેટ, હું અવતરી ગુણીકાને પેટ; પેહેમે ભવ કીધીતી થેવ, તો થઈયું દેવાંથી દેવ, પેહેલા બવની જાણું વાત, સતી શીરોમણ હું સાક્ષાત; સત્ય શીળ હવું મુજ હાય, તો આવીયું હરસીધ હાય. પેહેલા બવનો ધરમ મુજ કખ્યો, માહારાજ મહીપત મુજને મખ્યો; તે વરને પરણાવો તમો, પરદુઃખ બંજણ જાણું અમો. માહારો કરે ઉત્તર નર જેહ, મુજને તો વરથે નર તેહ; રાજા કહેછે રૂડુ થથે, શીખ પરતાપે સંકટ જથે. સુખે માહારી સાથે આવ, કોટી હરખ મન માંહે લાય; જે વર મન ઇચ્છોછે તમો, તે વરને પરણાવું અમો. નારીએ જઈ માને કહ્યું, માહારૂં મન કણ્ડજ થયું; વળાવો મુજને એ સાથ, માલ ખજનો આપો હાય. ધ્રુવતા રાખો માહારૂં ધીર, એ માહારાજ વીક્રમ વીર; પર નારી સહોદર એહ, એના સત્યથી વરસે મેહ. સુવમાતંગ એક શણગારીએ, અમુલક રતને ભરાવીયો; મણી માણિક બસ્ત્રાં કાંઈ કોડ, એવાં ચીંતામણીની જોડ, વાર વસ્ત્ર તણા અંખાર, ઉપર અંખુજ એક હજાર; કમળ હેત પ્રીતથી લીધ, મુખથી વાત કામનીએ કીધ. નહી કરમાય નહી સુકી જાય, નિત નિત શોભા અદકી યાય; દેવતાને દુર્લભ છે એક, વિક્રમ પામ્યો પૂન્ય વિવેક. જઈ વાડી મહી રોપો ઘેર, શોભા નિત નિત પુરણ પેર; વળી કહુ તે કરજે કામ, ફરી ન આવશે આંણે ઠામ. સાચુ તમશુ ખોલુ આપ, પુરવે પારવતીનો આપ; આ સ્થનકમાં જે પેસશે, તેની કાયા પ્રણે થશે. એ સ્થાનક ઉમીયાની આંણ, જે આવે તે ખોશે પ્રાણ; તમો આબ્યા માહારે ખારણે, ઉમીયાના વચન કારણે. જે દાહડે કન્યા ઉર ધરી, તાહારે વાત તમારી કરી; જે આવેતે પ્રણે ધાય, તો કેમ આવશે વીક્રમ રાય. દાહરો.—તાહારે બાળા બાલીયાં, નહી બોળે એને નીર; અગ્નિ ભેદી નહી શકે, આવશે વિક્રમ વીર. માટે તમો છતાં આવીયા, કરે રૂડે કન્યાય; ફરી છતાં જે આવશે, તો અધોધો અન્યાય. એક સખી એક સહચરી, એક રાણી એક રાય; હોય નાગ હસ્તી પરે, આપ અસ્વારી ધાય. મીચ્યાં લોચન મહીપતી, ધરયું કાળીનું ધ્યાન; રૂડાં કામ કરો નીત, પ્રીતે આખ્યાં પાન. નેત ઉઘાડી નરખીયું, કારમો દીઠો કુપ; દુખીએ બેઠો દામણો, ત્યાંહાં આબ્યો બડ બુપ, અરજીન જાણે અવનવો, ચતુર શીરોમણ ચંદ્ર; દેવ થકી દસ લક્ષ ગુણ, આખ્યો જોતા ઈંદ્ર.

ઓપાઈ.—રૂડો ગજ મોહોટો માતંગ, કન્યા શોભે રૂડે રંગ; આબ્યા ખાહાર ગુણવંત બુપ, જ્યાંહાં છે કારગો મોટો કુપ. એક કમળ કરે કારણે, બેઠો લાધેછે ખારણે; ત્યાંહાં આબ્યા વિક્રમ માહારાજ,

સે ભાઈ તાહરે જેનું કાળઃ કમળ એક લેઈ સુખીઆ થાઓ, દુઃખ તજીને મંદીર જાઓ; ભાત તાત માતાને મળો, ભાગ સકળ ભાવતા ભળો. નેત્ર ઉઘાડ્યાં દુઃખીએ જેમ, તેણે દોલત દીઠી તેમ; દીઠાં કમળ કન્યા માતંગ, મોહો પામ્યો લાગ્યો મન રંગ. લખ્યો હોય ચીત્રામણ જેમ, ચીત્ર ભ્રમ થયો તે તેમ; એક ધડી નવ ખેલ્યો વાંણ, જેમ બુડ્યાં હોય સાતે વાહાણ. જેમ પેટ તણો હોય પુત્ર, જેમ ભાગ્યું હોયે ધર સુત્ર; જેમ દાવાદળમાંલે પડ્યો, જેમ કો દુઃખી દુશ્મન નડ્યો. કોની વાત સુણે નહી કરણ, ઘટીકા યઈ એમ કરતાં તણ; ધારણ નવ રહી ધરણી ઢળ્યો, જેમ આ કાશિ તારો ગળ્યો. દીઠો અંધરાવત જેવો ગજ, ઇંદ્ર આકાર ફરકે ધ્વજ; કમળ મોટ દીઠી માહા મહેર, તે દેખીને લાગી લેહેર. આસના વાસના રાજ કરે, આપ ઉછંગે તેને ધરે; આપ વચ્ચે તે આંસુ લુપે, નીરમળ નીરે મુખડુ કુપે. વચ્ચ વીસરજન કરે તે હાથ, ખમા ખમા કરે તે સાથ; એમ કરતે ધડી ખે યઈ, વળી ચેતના મુરછી ગઈ. નેત્ર ઉઘાડ્યાં રૂડી રીત, પુરણ કીધી રાએ પ્રીત; નરપતી કેહે કાં પામો દુઃખ, કોહો મુખથી કેમ થાશે સુખ. શું મનમાં આઓ છે જોગ, કે કાંઈ પ્રગથ્યો દેહમાં રોગ; હરખ ઉપત્યો નીરમળ દેહ, બાપી છે દારણ દેહ. બુખે ભમરી આવી ધણી, કાયા સ્થીર નવ રેહે તમ તણી, રોગ હોય તો આસડ કીજીએ; કોહોતો કમળ અધીકાં દીજીએ, વાર કહીંતે દુઃખીઓ રહ્યો, ફરી ઉતર તેણે નવ કચ્યો. સમન્થો મન મહીપતી માહારાજ, લોભિ માગતાં આવે લાજ; બુધ લક્ષણ એમાં બચીસ, કેહે તો કમળ આપુ દસ વીસ. હા ફહીને મુક્યો નિસ્વાસ, અરે દધિવ નવ પોહોતી આથ; મુક્યા નીસાસા દસ વીસ, કર કુટી અડાડ્યા શીશ હાથ હાથ તે કેહે છે મુખ, અધીક તનદાન્યું છે દુઃખ; અખંડ આંખે આંસુ ધાર, વપુ મરોડે વાર મવાર. દંતે જીભડે નેટલે, અલ્યા કર નરપતી એટલે. દોહરો.—વિક્રમ કહેરે વીર સુણ, કેહે મન કેર કાળ; મન મુકી કારણ કોહો, લેખ ન ધરજા લાજ. નીચું જોઇને નરપતી, ખેલ્યો વાર વાણ; જે તમો જાણો તે કરો, આદ્ય શક્તની આંણ. જે વાટે મન ઉલટે, સમે તમારો શોક; તે તમો મુજમે નવ કોહો, તો તીરથવ્રત તમ કોક. ધરસુત પુત્ર કે ગામ અથ, ગજ રથ ઘોડા રાજ; એ વાહાણું નથી મુજને, વાહાણું છે પર કાજ. ભણ્યા મધે ગણ્યો નથી, નંખ્યો અક્ષર નામ; માટે મન મેહેલી કોહો, થાય તમારે કામ. ચોપાઈ.—તારે દુઃખીઓ ખેલ્યો વાંણ, ધન ધન રાજ અતુર સુજાણ; માહારા મનનું જે છે કાજ, તે કેહેતાં આવે મુજ લાજ. સાચુ કહુ સમ દીધા માટ, મુજને તો મોહોટો ઉચાટ; તમો લાભ્યા તે હહડે ધર, માહાર મન તો હરખે ભર. અદેખાઈ તે વાતે નથી, સાચુ કથન કહું તે કથી. આખોતો કામ હું જ્યા-હરે, કમળ દીડું મેં તાહરે. તેની લાલચ લાગી ધણી, મેહે નવ કીધી મોહોકમપણી, હું નવ પડીઓ એ જળ માંહ, ખેચી રહ્યો વડલાની છાંહ. મૈતો નવ પડાયું નીર, વાહાણુ કીધું એહ શરીર; સમન્થો નહી હું મોહોટો મરમ, મૈં તો નવ સંભારયું કરમ. તે ઉપાય કર્યો નહી અગો, એટલે રાય પધાર્યા તમો; તમે પુછ્યું ને મૈંતો કહ્યું, તાંહાંથી જ્ઞાન તમને તો થયું. સાંભળતાં મન ચલાવીયું, કુપ મધે તો ઝપલાવીયું; આવરદાપર રાખ્યું મન. તમો વાહાલ કીધું નહી તન. હસ્તી લાભ્યા રમે ભરી, શો-ભીતી સાથે મુંદરી; અલખત બીજી અપરમપાર, કમળ અમુલખ એક હંજર. તે દેખી જુરહું અમો. પુજોજો તો સુંજોજો તમો; જે કો મન ચલાવી જાય, તે નર ગ્રાગ્રો સુખીઓ થાય; એ તો ફારજ કરમજ તણું, હવે વીમાસુણું હું ધણું. દોહરો.—હવે વીમાસણું હું કરું, મૈં ન ચલાવ્યું મન; હું પડત જો કુપમાં, લાવત અદકુ ધન. અરે દધવ મૈં કાંહાં કરી, એ કાયાની આથ; કાય કરત અજખામણી, તો આવત સરવે હાથ. મુરખ માહારો. પ્રાણીયો, દેહ્યું રાખ્યું હેત; વાહાણો ન કરત જીવડો, તો સઘળી સમરધ લેત. એ ઝરણ મન માહરે, બીજો નહી મન મરમ; દોશ તમને દતો નથી, દોશ દેઉં કરમ. ફટ ફટ માહારા પ્રાણીયા, અક્કલ અજાણ અનુપ; કમળ કામની હસ્તી હરેત, પ્રથમ પડત હું કુપ. કરોડ ઉપાયે કહુ નહી, દીધા મુજને સમ; સાચી વાત તે સીદ છે, સાચુ ન કહું જ્યમ. તમો દુઃખભંજણ હતા, કરતાતા પરકામ; તાહારે મૈં દુઃખ ભાગીયું, દુઃખભં-

જન મુજ નામ. તમો સરજતા ઇશ્વરો, પરદુઃખભંજણ એક; બમણો હું તમથી થયો, વડો એહ વીવેક. બધા જીવ સંસારમાં, દુઃખભંજણ તમો આપ; તાહારો દુઃખભંજણ અમો, તે ઇશ્વર પરતાપ. વાત ન કહી હોત તુજને, તો ક્યમ ઉપજત હેત; આત્મા કમળ ને કામની, તે તું ક્યાંથી જોત. સમજ્યા તમારું શાણપણ, સમજ્યો ભાગુંત દુઃખ; સવારથ પ્રવશ સહુ પડ્યા, ન ભાગે ભામણે બુધ. જમીક દસ વીશે ધર તણા, તેહને આપો દામ; કીરત કરાવો આપણી, ફેરવો બાવે ગાંમ. શેર એક આટો અપાવીને, બાલાવો ચારણ ભાટ; ગાંમે ગાંમમાં ફેરવો, વખણાવો વાટેવાટ. વનીતાને વાહલા થઈ, વખણાવો જઈ વેશ; પરમારથ પુરણ કરો, કીરતી દેશ વીદેશ. વાર થયું વાટે મળ્યા, કળી જોયું મેં કામ; કદાચ દુઃખ હોત દેહમાં, તો આવત ઉજેણી ગામ. પ્રીછો નર પંડીત તણા, પ્રીછો પુરું નામ; રાગ કરી તે રીઝીઆ, તાંત વાગતે નામ. અમો આશે દીન કાહડતા, ખેડા કુપને પાસ; અમો આજ ઉડી જશું, નેટ થઈ નીરાશ. બહુ થળે ભાઈ તમ તાણું, વચન કરજો મુજ માક; આ સ્થાનક આત્મા તમો, તેહ અમારું પાપ. દુશ્મન હશે કઈ દીવસના, પુરવ જનમનું વેહેર; ત્યારે તમો અહીં આવીયા, પુછવા અમારી પેર. માલ લીધો તમો માહરો, ગાળ્યાં માહારાં હાડ; જીવ રાખ્યો કાયા વિશે, તેહ તમારો પાડ. ઓપાઈ.—વચન સાંભળ્યું દુઃખીઆ તાણું, રાજ રીઝ્યો અદકુ ઘણું; ચતુર નર ચિંતા પરહરો, મેહેલી દો મનનો ખરખરો. જે કોહો તે તમને દીજીએ, ઓશીંગણ મુજને કીજીએ; તમો મોહોટાછો આડે આંક, ઘણોક પડ્યો છે અમારો વાંક. આ સરવ તમારો ગરથ, માહાર હાપણ તેતો બર્થ; આ કન્યા છે કારણ રૂપ, ભામની છે એક ભારે બુપ. એ કહે તેનો ઉત્તર કરે, તે વરને એ વનીતા વરે; બીજો આ સરવે લ્યો માલ, કામની કેરો મેહેલો ન્યાલ. તાર વીના સરવે આપશુ, તાહારો માલ સરવે સ્થાપશુ; પુછ્યાનો ઉત્તર આપશે, પ્રેમદાને તેતો પરણશે. રાજ તમો આપો જે ગરથ, તેતો માહારે ન આવે અરથ; હું નહી જમીકનો તન, માહાર માગ્યાનું નહી મન. દોહરો.—રીઝ્યો દુઃખીઆ રાયપર, વાર કહીએ વાત; પ્રશ્ન પુછે એ પ્રેમદા, મુણીએજ સાક્ષાત. ઉત્તર એનો આપશુ, તો વરશુ કન્યાય; તાહાર આપ્યું લેઉ નહી, નહી કરીએ અન્યાય. કન્યા છે માહારા કરમની, નિશ્ચે તે નીરધાર; વીસ વશા પેહેલે ભવે, એ ભામની હું ભરથાર. કહુ વાત તે સાંભળો, મોહોટાછો માહારાજ; કમળ લેવા તમો ગયા, તેતો માહારે કાજ. તમો ક્યાંહાં ને અમો ક્યાંહાં, ક્યાંહાં એ કુપની તીર; ક્યાંહાં પુછી તમો વારતા, પરદુઃખભંજણ વીર. સંદેહ ટળ્યો છે માહરો. તે નિશ્ચે નીરધાર; એક કમળનો ખોરનો, લાભ્યો એક હજાર. તારે કરમે જશ લખ્યો, માહારા કરમમાં સર્થ; ગમતું થાશે ગોવીંદનું, મેહેલ્યો મનનો ગર્વ. પ્રેમદા પ્રશ્ન જે પુછશે, તેનો ઉત્તર દેશ; પ્રીછુ નહી તો પગે નમુ, કહીશતો કન્યા લેશ. ગળે કોઇને પડવું નથી, નથી કરવો અન્યાય; હેત ઘણે રાજ હસ્યો, કરે જોડ્યા કન્યાય. પ્રશ્ન પુછશે પ્રેમદા, વચમાં રાખ્યા રામ; સમસ્યામાં સરવે કહ્યું, ગામ ઠામને નામ. ઓપાઈ.—મુજમાં જે કાંઈ હશે માલ, તો તુજને દેખાડુ ખ્યાલ; જોરે હશે તોતો જીવશુ, જુદું હશે તોતો જીવશુ. શાહાપુત્રને શાહાની સીખ, હું નથી આત્મો માગતા બીખ; નથી ખાજાણ બીક્ષા કારણે, જમીક હુ નથી આત્મો ખારણે. મુજને તમે શું જાણ્યા ભાટ, હું નથી ઝુલકા કેરો ઠાટ; સઈ મુતાર નથી સેલીઓ, નથી જમીક તાહારો ટેલીઓ. નથી હું વેદીઓ કે બાસ, જે માગી લેઉ તાહારી પાસ; હું નથી હાકેમ દેઉ ડંડ, હું નથી ભીજ તરકર લંડ. હું નથી ગામાતર કેરો ઘાટ, વગડે પડાવી લેઉ વાટ; નથી શેક પટેલ હું સાચ, લેઉ તમ પાસેથી લાંચ. હું ન જીગારી આડે અરથ, જીતી હરાવી લેઉ ગરથ; હું નથી ઠગ કે ઠાકરો, હું નથી દાસ કે ચાકરો. હું નથી ગરાશીઓ ઘાશીઓ, હું નથી ફોકટ ફાંશીઓ; હું નથી કુતારો ધીર, હું નથી પીતર કે વીર. અધરમી હું નથી અનાય, તમ પાસે નહીં એહુ હાથ; હું દાતા છું દાનજ દેઉ, કોઇનું આપ્યું હું નહી લેઉ. છેક નીચ હું નથી રાંક, તાહારો માલ લેઉ વણ વાંક; ઇશ્વરની કર્મ આશ, માગુ એક

પ્રભુની પાસ. દોહરા—કેહ ફુલા એક કામની, સાંભળી સુખીઆ થાઉ; ઉતર સુજે તો વર, નહીતર મંદીર જાઉ. રાજાં કેહે રામા કહેા, દોલ રીઝીને આજ; અરથ ન કેહેશો આપણે, લેશ ન ધરશે લાજ. પ્રીતે તેતો પરણશે, પ્રીત ધણેરી પર; નીકર તે નીરાશ થઈ, જશે પોતાને ઘેર. સમથા કેહેછે સુંદરી, ગોળે વીંટી ગ્રથ; પેલા ભવ સ્વામી હશે, તેને સુજશે અરથ. સત્ય રાખે જો સામક, તો તો સ્વરગે જાય; પત મુકે પોતા તણું, તોતો ગોયાં ખાય. જોખન રૂક જાળયું, વધે વી-જ્ઞ હોય; તે નહી સ્વરગ કે અલુનો, અરે રણું પણ ખોય. જથ લીધો જોખનપણે, વ્રધપણે ઉઠાડી વાંટ; તેહ સ્વાન પરીહટ તણે, નહી ધરનો નહી ધાટ. માહા મહેનતથી ધન રણ્યો, ધડપણ સુધી ગરથ; નવ ખાધો નવ વાપર્યો, એક ન સરયો અરથ, અમુલક રતન જોતાં જડ્યું, સુખખાંખ્યા ખે સાથ; તેતો ખોયા જીવટ, વળતાં ધશીયા હાય. સન્યાસ પાળ્યો સાત વરસ, જથ જીવો તે જોગ; અવસાનકાળે મન જાણ થયું, તેના કરમના ભોગ. છપો.—સત વરસે સુધી સન્યાસ, વળતુ માંડ્યું ધર સુત; લામનીએ તજ્યો ભરથાર, પછે પ્રસન્નો એક પુત. ખટ માસના અપવાસ, કર્યા પચખાણ કરીને; એછો રહ્યો દીન એક, ખાધુ અન્ન પેટ ભરીને; જન્મ બધો જથ જીતીયો; મરતી વેળા નર તે નડ્યો; સમજશે તે સલક્ષણે, તેણે અવતાર ધરવો પડ્યો. ૧ જન્મ સુધી સદાવરત, આખ્યાં ધાણું પાયે લાગી; મરણ સમે મરજદ, મુકીને બીક્ષા માગી; જન્મ બધો જર દીધ, વેહેવાર વિવેકે પાળુ; મરણ સમે મુરખ, દેશ કાહાડ્યું દેવાળુ; પાળ્યાં સજન સહ કુટુંબ સરવ, ભરણ પોષણ ભાવે કર્યું; મરણ કાળે સૌ છુટીયું, પુન્ય સઘળુ પ્રલે કર્યું. ૨ મરણ સમે જ્યાંહાં જુધ, ત્યાં અવતાર ધરવો; મરણ સમે જ્યાંહાં મન, કરતુત તેહનો તે કરવો; મરણ સમે જ્યાંહાં પ્રીત, રીત રૂડી કે ભુંડી; ભોગવવા તે ભોગ, દેશમાં વાગે ડુંડી; અમૃતમાં વીખ ભિળીયું, રૂક કરતાં નરતુ નડ્યું; ઉતર તે આપો મને, જે કારણ અવતરવું પડ્યું. ૩

દોહરા—એમ વીલું હોય આપમાં, જેમ સમજ્યો હોય સુત; તે આશા માહારી કરે, પવિત્ર તણે જે પુત. બીજા તો ખેશી રહ્યા, ધણા હેતથી ગરથ; અણસમજ્યા આશા કરો, તે નિર્યે પડશે નરક. ચોપાઈ.—જીવતી વચન સુણ્યું જેટલે, ચિતમાં ચતુર ચેલો તેટલે; પેલા ભવને પુન્યે કરી, ધારણ ધરમની મનમાં ધરી. અજ્ઞાન હતું તે સરવે ગયું, જાતી રમરણ તો તેને થયું; મહીપત ચેલો મનમોઝાર, નિર્યે એ તો માહારી નાર. માહારૂં કહ્યું એ માને કલમ, સો એક ખાવા પડશે સમ; સાચાં સતવાધે સેધાણ, અક્ષય થકી પુરે એધાણ. સમાવું શામાં ફેરો સોક, લક્ષ વસા સહુ માને લોક. દોહરા.—અપવાસ કર્યા એક માસના, સ્વરગ સુખને માટ; પત્ય મુકી પછે પારણે, વરત ઉઠાડી વાટ. રૂક અમૃત રાંધીયું, તૃષ થવા મન માટ; જમતાં ઝેરજ બી-જીયું, વેદ ઉઠાડી વાટ. પોખ્યો પાલ્યો તે પુત્રને, માણવા સુખને માટ; વધ કાળે તે વંધ કર્યો, વંથ ઉઠાડ્યો વાટ. પ્રેમદા પરણ્યો પદમણી, ધણા ધડાબ્યા ધાટ; પ્રોઢપણે તે પરહરી, વીરજ ઉઠાડી વાટ. દાન દીધુ દયા થકી, મોક્ષ પામવા માટ; ખાંતે કીધો ખરખરો, વેદ ઉઠાડી વાટ. જોખન બધે જથ જીતીયો, ધણી કીરત ગુણ ધાટ; મુશ્યા ચતુર થઈ વૃધપણે, વિવેક ઉઠાડી વાટ. નવાંજી ખો-દાબ્યાં નીરનાં, ધણા ચણાબ્યા ધાટ; અંતકાળ સરવ પુરાવીયા, વખાણ શુણ્યાં તે માટ. ગયો અવસર આવે નહી, કરે જો કોટી ઉપાય; મરણ કાળે મન સ્થીર રહે, સેહેજે સ્વરગમાં જાય. છપો — પુરૂષ ગયો એ સાલ, વખાણ સાંભળીયાં વાતે; સમજે શીળ સંતોષ, પચખાણ કર્યાં. જથ જાતે; પંદર દીવસે એક પક્ષ, તરણી મનથી તાગી; એંશી વરસ કાહાડ્યાં એમ, ભાવટ તો ભવની ભાગી; મરતી વેળા માનની, મનસા સીધે મન જઈ અડ્યું; પાછો પડ્યો તે પાપમાં, અવતાર લેઈ અવ-તરવું પડ્યું. ૧ નારીનું નીરભે મન, પેહાઠી રહી પતીની પાસે; જરા ડડ્યું નહી મન, આરભ-કની ન કરી આશિ; ખાવા પીવા સુખ સેજ, હેત પતીશું પુરણ; કામ વાસંતના નહી કાંચ, ચીંતા કીધી ચુરણ; મરણ કાળે તે માનની, સંભોગ ઉપર મન અડ્યું; ગુણકાને ઘેર ગોરડી, અધમ ઘેર અ-

વતરવું પડ્યું. ઓપાઈ—બધો શીઆજો ટાઢે મરે, હનાજે ડગલોરૂએ ભરે; આખો દાહાડો બુએ મરે, માંઝમ રાતે મહીરો કરે. જોબન બધુ ફુવારા જાય, વૃધપણે પામે કન્યાય; ફકીરો આપની મન નવ વધે. વળતો જગ્ન માહારૂઝ મધે. આગળથી પાણી વહી જાય, વળતો પાણ બાંધવા જાય; વઢે રાઢ વેરીની રીત, પછે કરવા જાએ પ્રીત. વરત દીવસ તો ભોજન વહે, અન્ય દીવસ તો બુખ્યો રહે; બાળપણે વિદ્યા નવ થાય, વૃધપણે ભણવાને જાય, કરે જન્મથી કુડાં કામ, પછે સંભારવા માંડે રામ; ચાતુર માસ ન વરસે મેહ, થાય માવકુ ચઘતર તેહ. નર નારી અવસર મુકીયાં, દધવે હથેથી મુકીયાં; જે અવસર પ્રીછો પ્રાણીઆ, તો જીવતી જીતી જાણીઆ. દોહરો.—નર નારી પરણ્યાં નેહથી, ધાસ્યું વળતું ધરમ; માનનીનું તો મન ડગ્યું, કીધુ કુક કરમ. કામની કંથને ઓળખ્યો, નરે ઓળખી નાર; પ્રીછ્યાં બહુ પટંતરે, પેલા ભવનો પાર. છપો.—સો વાતે એક વાત, કાંઈ નહી તેમાં કાંચુ; સુર્ય ચંદ્રની સાખ, સત્યે બોલુ હું સાચુ; ભરતખંડ શુભ ભોમ્ય, ગુણ ભદ્રવતી ગામ્; નાહાજચંદ્ર શાહ શેઠ, નીરભે મુત નીરમળ નામ્; પ્રેમા નામ પદમની, પુત્રીસાથ સાહે તણી; પરણુ ગમે તો પ્રેમદા, તું ધણીયાણી ને હું ધણી. ઓપાઈ.—ચતુરા ચેતી મનથી મજે, ધણે હેંતથી વળગી ગજે; તું સત્યવાદીને હું સતી, હું પ્રેમદા તું માહારો મતી. રામા કહે સાંભળરે રાય, મહીપત સમજે તે મનમાંય; હું કામનીને એતો કંથ, પરમેશ્વરે મેળવ્યો પંથ. પુરણુ પ્રીતે તું પરણાવ, લાખેણાએ લાડ લડાવ; શાહપુત્ર એ સાચો હોય, કળી શકે નહી બીજી કોય. જેણે વત ધર્યાંતાં એહ, દેવરૂપ દેવાંશી દેહ; ગાંધ્રવ વિવા ફેરી રીત, પુરપતીએ પરણાવી પ્રીત. છપો. જે રાખે સંતોષ, તેહ પદમની પામે; જે રાખે સંતોષ, પેદના દેહની વાંમે; જે રાખે સંતોષ, તે મહીમા વધારે; જે રાખે સંતોષ, મેહેજે તે સ્વરગ પધારે; સંતોશી જન જે હોયછે, તેનાં પાપ સધળાં બજે; સામળ કહે સંતોષથી, જન્મ મરણ ફેરો ટૂંજે. ઓપાઈ.—તેત્રીસ કરોડ દેવતાની સાખ, પરણાવ્યો વર કન્યા ભાખ; વરને કન્યા સોંપી તરત, જેણે પાખ્યાં શીજનાં તરત. બીજે માલ આપે નેટલે, દુખીએ ના કહ્યું તેટલે; ન અપે હાથી ગ્રથ તાહરો, અનમી ટેક રાખુ માહરો. ન અપે કમળ તાહરું એક, અનમી જાચીક માહારી ટેક; ન અપે તાહરો એકે દામ, હું ન કરૂં લીધાનું કામ. હું ક્ષત્રાણી ફેરો તન, માગ્યાનું નહી માહારું મન; આશા ન કરૂં હું તાહરી, પરણ્યો જે અચ્છી માહરી. ક્ષત્રીની અપ્પર સાંભળો, બજે દોરી ન મુકે આંબળો; ક્ષત્રી કોનું ન આએ અંન, ક્ષત્રી કોનું ન જાએ ધન. અંબળાતો અંબળાતો ફેરે, ટેક ન મુકે બુએ મરે; દીઠી ક્ષત્રી માહારી જાત, ભુપત પ્રીછો ભણેરી બાત; સાહુને આપનારો મીનાય, તમ આગળ ઓહુ કેમ હાય.

દોહરો.—વિક્રમાજીત કહે વીર મુણ, તે કહી વાત વિવેક; તે કહી તે મેં સાંભળી, તેમ તું સાંભળ એક. ગુણ તાહારાથી હું ગયો, ફીક જોયો મેં કામ; માલ સરવે એ તાહારો, મેં શું કીધુ કામ. એમાં પરાક્રમ તાહરું, મેં શું કીધુ જોર; તમે મોકલ્યો હું ગયો, વાત તણા અંકોર. પરાક્રમ જે હોય માહરું, નાવત તાહારો અરથ; તાહારે પુન્યે તું ગયો, તાહારા કરમનો ગરથ. તાહારો માલ તે વુ બહે, તાહારા કરમની આડ; સાંભળ પણ શું માહરું, દેખે તો દેખાડ. બીજી વાત એક સાંભળો, તું સીમાડો રાય; હું ચક્રવે પૃથ્વીપતી, વાત ધરો મન માંય. સલામી લેહ સદા, હોડ ધણેથી હાણ; શીરપાવ આપુ મેહેજમ, વાહ કરો વીખાણ. રાજ આપુ જે રીઝીએ, બીજી તો લુટી લેજી; રીઝ્યો તાહારી રીતથી, શીરપાવમાં સરવે દેહ. આપવા જોગ સદા અમો, લેવા જોગ તું લાખ; શાણા હો તો સમજજે, શાસ્ત્ર તણી એ શાખ. તુને વાત ત્રીજી કહુ, જે માને તાહારું મત; એ કમળ આપુ તને, તારે લેવું જળ અંન. પ્રતિસાં માહારી જશે, તો જશે માહારો પ્રાણ; જીવ દયા પ્રતિપાળ તું, સત્યવાદી મુજણ. મોથો વાત કહુ ચતુરનર, સાંભળે સધળો સાય; સાસરપક્ષ મુસાજમાં, હેતે લે સહુ હાંય. ધણા હેતથી હું ગયો, એ ગુફામાં એન; કોડે લાખો કામની, એ તો માહારી મેહેન. કરૂં દાન કન્યા તણું, દીધાં જોઈએ દાન; માટે આપુ મન કરી, હ્યો મન મુકી માન.

રાણા રાયને રીધપતી, અનમી અહંકારી અનાય; સસરા આગળ સરવંકા, હેતે હેઠે હાથ. સલા મ કરીને કર ધરો, સુંપ માલ સમિત; સુખ પામી તે સુંદરી, હરખે હવન્યું હેત. વિક્રમ કૂરી બોલવા ગયો, માનનીએ મરડયું સુખ; સાચું બોલરે સુંદરી, દેહમાં છે કાંઈ કુખ. ઓપાધ.— ગુણસાગર પૃથ્વી તુજ ધણી, એહ સીમાડો માહારો ધણી; ભુપત એને કરવી બિટ, પડે પ્રાસકો પોહોડે પેટ. બળ વીના તે શી બાકરી, ચીંત થકી કરવી ચાકરી; ભોગ ધણા ભામની ભરથાર, આવે ત્યાંહાં તાહારા અસવાર. શરણે રહેવું તજીને સુખ, દાવાદળ સમુ એ કુખ; પરવશ રહેવું જો નવ પડે, તો સમજી સુખ શરીરે અડે. તુજ સરખો માહારે શીર તાત, કુખની કેમ કહેવાએ વાત; વનીતાનો બોલ મનમા વસ્યો, હેત ધણેથી રાજ હર્યો. દોહરો.—ત્રાંબાને પત્રે લખી, લક્ષ્મી આપી લાંહાંણ; માહારા દેશને પરગણે, તાહારી વરતે આંણ. ભરણું ન આપણા મુજને, ન કરીશ ચાકરી મન; છત્રપતીનો છત્રપતી, આણ ન કોંની અન્ય. વોળાવી વિક્રમાજીતે, અલખત આપી અપાર; ક્રમજ હથીઆર ને કામની, ભારે જે ભંડાર. અધીપત મન આણુંદીપો, આપ થયો અસવાર; આપ આવ્યો ઉલ્લેખમાં, ક્ષણ ન લાગી વાર. જ્ય જ્યકાર બધે થયો, ગડગડીયાં નીશાન; મોતી વધાવે વિધમાં, જામીક કરે વીખાંણ. રાજ કર્યું અતી રંગમાં, ભરતખંડમાં ભુપ, શાક્ષીઓ ચાલી શાસ્ત્રમાં, એવો રાયઅનુપ. શીંહાસન આસન અધીક, ધણી રીધ ધરસુત; પ્રજા પાળે પ્રીતથી, પેટ તણા જેમ પુત્ર. નથી થયો અનની વીધે, કોકાળે કો થાય; કામ કર્યાં છે કોટી-ધા, અકળીત કો ન કળાય. ભાજ પ્રતે કહે પુતળી, ધન્યદા પુત્ર્ય પવિત્ર; રાજ રહે વિચારજી, વિક્રમ નામ ચરીત્ર. રણીવાત થયો તે રાયજી, કીરત સુણીને કરણ; કાળીદાસ માધે કર્યાં, વિક્રમનાં રૂડાં વખાણ. શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, શામ વેદીએ સાર; સુત તે વીરશ્વર તણો, એહ અકલ અધિકાર. શેવક શીવ શક્તિ તણો, દીવ્ય કવીનો દાસ; બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ બલા, આસાથી અભ્યાસ. ગુણનીધી ગુજર દેશમાં, અમદાવાદ અધીપત; વાસ વેંગણપુર વિપ્રનો, માહા મનોહર મત. સુત શ્રી વીરશ્વર તણા, સામળજી નીજ નામ; પીતા પુરુષોત્તમ તણો, કરતા નીત શુભ કામ. સીદજ ગામ શીરોમણી, માતર પ્રગણા માંહ; રખીદાસ મનજી તણો, વણે રૂપી એક તાંહ. લક્ષ્મી લાજ લેઉવા વીધે, બુધ સાગરનાં બીજ; સપુત પુત સંજક્ષણ, ભાવીક રૂડા ભત્રીજ. કવી તેડ્યો કોડે કરી, શુભ દીધાં સનમાન; પ્રયત્ન કરી પસાયતે, ખાન પાન ધન ધાન. ગ્રંથ કરો ઉત્તમ નવો, પરમારથ જે પુત્ર; ધર્મ કામને અરથ મોક્ષ, નેક ન રાખી નુત્ર. તે ગામમાં માહદેવ છે દેવ વડો દાતાર; મોદીક ચડે ચાખા તણો, મહીમા અપરમપાર. વીરશ્વર વીસંભરે, મોહોટમ પદવી મેહેર; ઓખાનો લાડુ ચઢે, સવા બે મણુને શર. મહીમા શ્રી માહદેવનો, રખીવજ પુત્ર્ય પ્રતાપ; શામળ વિપ્ર વરણ્યો, ગ્રંથ અનોપમ આપ. વિક્રમ મહીમા સાંભળી, આણી મનમાં ભાવ; મન વાંછીત માગ્યાં મળે, ભવજળ તરવા નાવ. પુત્ર્ય કરશે તે પામશે; તેમાં નહી સંદેહ; એ પુત્ર્ય સરવેથી વડુ, જેણે વરસે મેહ. પુત્ર્ય કરજી સહુ પ્રીતથી, શાસ્ત્રજ પુરે સાખ; આપે એક અવની વિશે, લે પરલોકે લાખ. એવું સાંભળી આપણે, અંન વસ્ત્ર દક્ષણા દાન; આ લોકે જશ વાધશે, પરલોકે પ્રભુ માન. શામળજી શ્રીગોડ શુભ, કવીરાજ કહેવાય; શેવક સહુ વિપ્રજી તણો, ગોવીંદ તણા ગુણગાય. કીંકરે સહુ કવિ તણો, રધયત સહુનો રાંક; અધીક ઓધું એમાં હશે, ક્ષમા કરજી મુજ વાંક. ભાજ પ્રતે કહ્યુ ભામની, વિદ્યા વાંણી વીજાસ; શીક્ષા એ છે સરવને, પરમેશ્વર પુત્ર્ય પાસ. આકાશ પુતળી ઉતપતી, કયા સંભળાવી કરણ; એવાં પરાક્રમ જો કરો, તો ચતુર ધરજી ચરણ, પુત્ર્ય કરે તે પરાક્રમી, ધરવર પુરે આશ; એહ કયા પુરણ થઇ, કહે કવિ શામળદાસ. મોતા વકતા સમજતા, કહે કવિતા કરજીડ; શામળજી કહે બોલજી, જ્ય જ્ય શ્રી રણછોડ.

છતી શ્રી ક્રમજની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૪ થી, શીંગલ દીપની.

માનવંતી નામની ચોથી પુતળી બોલેછે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ॥ ઓપાઈ.—શ્રી મુખે શેવું સારદા, જેમાં કષ્ટ નવ હોયે કદા; હંસ વા-
હની મોહોટી માત, જેની વાણી વેદ વીક્ષાત, વેણા પુસ્તક તે ખારણી, લક્ષ્યા કોટે કલ્યાણ કારણી;
તું માતા તુડી જેહને, કવીજન કીધા છે તેહને. તું પુરે મનની કામના, નવખંડે ચાલી નાંમના;
આપો બુધ શ્રી સ્વામી મુખે, કરે અંથ સત્યવાદી મુખે. શ્રી ગણપત કુંદાળો દેવ, સુર સનકાદીક
કેરી સેવ. તેત્રીસ કરોડ પેહલો પુજ્ય, મુધ બુધ રીધ શીધનો રાય. સેવા તો સિંદુરે સાર, અમૃત
મેદીક આપ્યો આહાર; શીવ સુત શ્રી પારવતી પુત્ર, ચીંતામણી કેરાં ઘર સુત્ર, કલ્પ વૃક્ષ જેને
બારણે, સેવું પદ સીધો કારણે; આદ્ય શક્ત ઉમીયાપત ઈશ, સેવક હું નામુદ્ધ સીશ.

દોહરો—કમ્મ કૃપાળ રાધે રમણ, જનકી જીવન રામ; મટે કોડ પાતીક સરવ, જપતાં નીરમળ
નામ. માત તાત ગુરુ ઈજને, ચરણે નામુ શીશ; વરણવું વિક્રમ રાયને, કીરપા કરો જીગદીશ.
પુત્રકારી પ્રભાવતા, પુત્રકારી પુત્ર રૂપ; નગર ધારા નરેંદ્રપત, ભાજરાજ ભડ ભુપ. બ્રહ્મા ભોજન
બહુ પરાક્રમી, પંડીત હાર્યા પ્રમાણ; કલ્પ વૃક્ષ કવીઆ તણા, અસીલ દેશમાં આંણ. ચરચા
અતુરબુજ તણી, ખરી વાતની બોજ; વીસામો વિપ્રજ તણો, ભય નીવારણ ભોજ. સવા લક્ષ
એક સહજમાં, આપે અદકા આપ; શીંહાસન તેને જડ્યું, કાંઈક પુત્ર પ્રતાપ. રત્ન જડીત કંચન
તાણું, ઉપમા અતી અપાર; દરશન દુરલભ દેવને, સ્વરગ લોકનું સાર. પુરવે વિશ્વકરને ઘડ્યું,
શીવને કીધું ભેટ; આપ્યું તે પછે ઈંદ્રને, કોઈક કાળે નેટ. વાસવે સોંપ્યું વિક્રમને, કુમ્ભજન
નરેશ; કોયેક સમે આવી અડ્યું, પ્રથવી માહે પરવેશ. શોભા તેમાં સ્વરગની, વૈકુંઠે વીમાન; કંતમ-
ના કુમરની, આપમા એ અનુમાન. પાછળ બત્રીસ પુતળી, પદમની જીકતે જોડ; જાણે રાજીવન
સુંદરી, ગુણસાગર થી ખોડ. ભોજે કાઠ્યું ભામથી, પરણામ કરી બહુ પેર; શોભાવ્યું સભા વિ-
શે, ઘણા હેતથી ઘેર. શુભ ગંગોદકે ધુધ કર્યું, અક્ષત ચંદન લીધ; અમૃત મોઘડીયું અધીક, પુ
જા બહુ વીધ કીધ. બ્રહ્મા ભોજન કરાવીયાં, દસ કોટીધા દાન; નરપ મળ્યા નવખંડતા, મહીપતે
દીધાં માન. વીપ્ર તેડાઆ વેદીયા, લાખેણુ મુહુરત લાગ; પરદક્ષણા પુંડે કરી, પરદ્યો જમણો પા-
ગ. માં માં માં કહ્યું પુતળી, મહીપત પ્રતે મુખ; પગ માં ધરેશ પુરપતી, દેહ પામશો દુઃખ. અ
ચરત પામ્યો અધીપતી, હેતે જોડ્યા હાથ; નાકાર કર્યો કાં નાર તે, ભોલ્યા શામા સાથ. પુતળી
કહે રાજા મુણે, ભજા ભોજ ભુપત; સત્યવાદી સલક્ષણા, નીરમળ મહીમાં મત. વિક્રમ અવતાર
વાસવ તણો, આ લોકે પગ ઈંદ્ર, શોભ્યો રાય સમશ્તમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર. તરતીઆં આસન તે
હતું, તેવો જે કોઈ થાય; તેવાં પુત્ર પરાક્રમ કરે, તો ધરે શીંહાસન પાય. પર પરાક્રમ પરમારથી, પ-
રદુઃખ ભંજણ ભુપ; પ્રાણ આપે પર કારણે, અધીપત અકળ અનુપ. ભોજ કહે સુણ ભામની,
વિક્રમસેન વીઆંણ; કંત માંડીને કોહો મુને, પંથ કરે પરમાણ. ક્યાંહાં વાંધ્યો ક્યાંહાં ઉછર્યો, ક્યાંહાં
કીધું રીધ રાજ; દુઃખ ભાગ્યું દુનીઆં તણું, કેવાં કંત પરકાજ. ઓપાઈ—કરણ અવતાર તણી તે
કથા, જોગ વાત માંડી કહુ કથા; તે સાંભળતાં પાતીક જાય, નરે નારી સહુ પાવન થાય. ભરતખંડ
જંબુદ્વીપ જાણ, અધીક મુકતી પુરી ઉજેણ. ક્ષીપ્રા તદ્વથ ગુણવંતી ગંગ, સ્વરગ મારગ તણો તે
સંગ; માહાકાળેશ્વર મોહોટો ઈશ, જોતીલોગ સોમ જીગદીશ. હરસીધમાત હજુરી ધણી, ચાચર
દેઆ જામજ તણી; ઈંદ્ર પૂત્ર પામ્યો તો આપ, ગરધવસેન થયો તે આપ. દેવરૂપ દેવાંશી દેહ, જે
ગુણવંતી ગુણીઅલ તેહ. ત્રંબક ઘડ તેણે તો રમ્યો, મહા મનોહર મહીમા મમ્યો; હાંકી હેતે જીભો
હોડ, કન્યા જે પરણ્યો તે કોડ; મેટી ત્રંબક રાજા તણી, ગરવાપણે ગુણવંતી ધણી; પ્રૌઢ ગરબ
વાંધ્યો તે પેટ, પછે નારીઆ નાઠી નેટ; એ જે બાળક જે જણ જણ્યા, જશવંતા ગુણવંતા ધણા.

એક ભરથરી ભારે ભુપ, રાજ તેજ રઠીયાણુ રૂપ; ભુપત કેરા તજ્યા ભાગ, જ્ય જીતીને લીધા ભાગ. તે કહેવાશે આગળ કથા, જે ભોગી કહેવાણા જથા; બીજી પૂત તે વિક્રમ વીર, નાહાનો પણ ધારંધર ધીર. જેણે વીર જીત્યો વર્ષતાળ, કષ્ટક ફુજનાં આણ્યા કાળ; કષ્ટક લોકનાં ભાગ્યાં કષ્ટ, શોભાવી જેણે બહુ અઘ. જેણે જીત્યા છે પંચડંડ, પૃથ્વીથી ટાણું પાખંડ; અહરણી જેણે અવની ફરી. ભિક્ષુકને પેર રીધજ ભરી. મુકતી પુરી મહીમા મુલ્ય, ઈંદ્ર પુત્ર ઈંદ્ર સમતુલ્ય; પ્રથવી પત પુરંદર પાક, જોતીક લેખ લખાણા સાક. સાગરમાં સુક બોલે ચંચ, સત મુડામાં કણકા પંચ; કેમ વીધે હું મહીમા કહું, લક્ષણ બુદ્ધિ સારી લહું. પ્રધાન રાજ પોતાનું કરે. પોતે પરદુઃખ ખોતો ફરે; જીત્યા તારે મુખી જ્ય લીખ્યા, મુખ નિંદા ભાજન નથ કીખ્યા. ન કર્યો મુખે સ્ત્રીનાં સંગ, ન કર્યો રાજ વંદનવ રંગ; ન કર્યું વાહાણુ દેહ કે દામ, વાહાણુ એક પરમારથ કામ. વાહાણુ પુન્ય પરમારથ હોય, પાપી જન વાહાણો નવ કોય; આણ્ય ધરમ મારગની ફરે, ન્યાય શાસ્ત્રથી ન્યાયજ કરે. રાય રમ્યત શતર કે. મીત્ર, પુત્ર પરીવાર સમજે ચરીત્ર; જીતી નીંદા જીત્યો આહાર, અલખત પાખો અપરમપાર. લધુ લાઘવી વિદ્યા બણ્યો, સહોદર પરતારી તણો; પર કાયા કરે પરવેશ, એવો સીધ તણો ઉપદેશ. એક સમે નીંદા વશ હોય, જાગ્યો ઝગડો જીગતે જોય; ઉઠ્યો તે વેળા આગસ તજી, શ્રી ભગવાન બુદ્ધરને ભજી; તે વેળા થયો તજ્યાર. બાંધી સકળ ભાથા હ-થીયાર; જલમ ટોપ શોભાગ્યો સંગ, કીધો રાત્ર સમેનો સંગ. અંધાર પછેડો ઓઢ્યો અનુપ, ભલી ભાતથી ચાલ્યો ભુપ; ખડગ લીધુ છે ઓધાર, હરસીધ તણું આપ્યું જે સાર. બુધનીધાંત નિકળ્યો ખારણે, નીશા ચરચા ને કારણે; જોયો ઘડ ઉજેણી ઘાટ, રાજ ચાલ્યો વનની વાટ. અકસ્માત અજવાણુ હોય, તેજો રાજ દ્રષ્ટે જોય; દવ બળતો હશે કોય ફુત, ભય પમાડવા આવે ભુત. વપુ માટે તો સદેહ વશ્યો, ધરમવંત તે સામો ધસ્યો; રાજ પાસ ગયો જેટલે, ચીતા બળતી દીઠી તેટલે. ચીતા રચી છે વીવીધ વિવેક, પાસે નર ઉભા છે એક; તેણે નાહીને રમરણ કર્યું, ચીતામાં પડવા મન ધર્યું. ઝંપાવા માંડ્યું જેટલે. વિક્રમે દીકું તેટલે; હાં હાં કહીને ઝાલ્યો હાથ, પુંડળથી ભરાવી બાથ, શા માટે તમે દુઃખીઆ થાઓ, શા માટે તમે બળવા જાઓ; દેવ સરખો કાં બાળે દેહ, તે દુઃખ મુજ આગળ કોહો તેહ. શા માટે પરે છે પ્રાણ, સાચુ ન કહે તો ઇશ્વર આણ; સાચુ કે હે તો સીધી સાપ, પ્રલેકાણનું તુને પાપ. દુઃખીઆને બહુ વાધ્યુ દુઃખ, દસ વીસ ગાળ દીધી છે મુખ; મેહલ મને તું ચિતે ચોર, શું મોઢે વણ સમજે સોર. દુઃખ દેહે મુજને શા માટે, તું જ ભાઈ તાહારી વાટ; મુરખ તાહાર મનકુ હોય, દુઃખ વના મરે નહીં કોય. દોહરો.—જ મારગ તું તાહરે, હું લાગુ તાહરે પાગ; ખોટી કરેછે તું મને, હોલાશે માહારી આગ. લોક ભાગે હું આવીયો, જીલમ કરતો જેહ; જે ભાગે હું નીસર્યો, આગળ આળ્યું તેહ. વાહાણું તો વહીને જશે, ટઢિ ગળંશે હાડ; તું મારગ જ તાહરે, હું માનું તાહારો પાડ. વિક્રમ કહે ખોટી થશે, તે આવે ત જ માંહ; વાત કહ્યા વિના મુજને, મારગ નહીં જવાય. હું કહુ તે સાંભળો, તેણે તે શું કાજ; માહારા દુખની સાંભળી, આવે તુજને રાજ. તરકર વિદ્યા નિકળ્યો, રમવા જાઓ જર; એવામાં ઇ હાં આવીયો, કરવા મુજ વિચાર. તુજ મળે લંપટ થયો, તુજ સંગે થયો ચોર; જે છું તે તમે જાણશે, કહે વાત અંકોર.

ઓપાઈ.—તાહરે તે બોલ્યો છે દુઃખી, સાંભળ ભાઈ કહું તે મુખી; જાતે છું બ્રાહ્મણનો વરણ, સાંભળ દુઃખ બોલી કહું કરણ. વસે વેગળે માળવ દેશ, પુરણ પાડ ભણ્યો છું પેશ; જોબન સ્ત્રી માહરે પેર હતી, પતીવ્રતા ધરમ પાળતી. સાસરપક્ષણો હુતો શરણ, થોડેક દીન પામી તે મરણ; તુજને તેશુ હુતો નેહ, પ્રીત જેવી બપમ્યા મેહ. પેહેલુ તો હણુ જે દુઃખ, હવડાં થયું તે કહું મુખ; દીન ઉપર દીન તે વહી ગયો, તે દુઃખ કેરો પાર ન થયો. કર્માનુસારે કરતો આહાર, જેમ સહુ વરતે સંસાર; એક દીવસ શુકલ ચતુરદશી, પોહોલ્યો હું જ્યારે થઈ નીશી, નીશા પોહાર ગઈ જ્યાં

હરે, સ્વપ્ન એક લાઘ્યું તાહરે; હું જાણું જે વનમાં ગયો, એટલે જન્મ બીજી એક થયો. પાસે નહી જન બીજી કોય, એ ક્યાનક એક કહિતક હોય; હવે એક દીઠી હાયણી, જાણે અઘરાવત સાથણી. અનેક આબુશણ દીસે ઘણાં, અંકુશ અંબાડી શોભા તણાં; સમીપ પાસે આવી છેક, ઉપર બેઠીછે સ્ત્રી એક. બીજી ચમર કરે એક પાસ, તે જાણું તેની દાસ; એવા કમળતાનો વ્રંદ, જાણે શરદ નીશીનો ચંદ. એવું સ્ત્રીનું મુખ ઉદ્યોત, જેવી ચિત્રામણની જોત; પહેર્યાં વસ્ત્ર તે અતી અનુપ, શું વખાણું તેનું રૂપ. નાગ કન્યા કે દેવાંગના, નહી બીજી સ્ત્રી સંગતા; જેવી ઇંદ્ર તણી અપહરા, મોહ ભાગી મદની મહરા. શરદ નીશા જેવી જન્મની, નહી જુતળ એવી જામની; પદમની ચીતણીનાં ચેહેન, અતી મોહની આકારે નેન. કનક ચુડો કંચુકી હાર, નખ શીખ શોભા અપરમપાર; કે એ રંભા કે મોહની, કે રાણી હથે કોયની. મે તો રૂપ નીરખ્યું તેહ તણું, મોહનું બાણ વાગ્યુંછે ઘાણું; કરી સનમાન દીધો મને સાદ, દીધો તેને આશીરવાદ. તે કન્યા બહુ રૂપી બાળ, કરે ઝાલી મોતી વરમાળ; આઓ સમીપે મોહોટો બ્રહ્મ આજ થકી ફરેનું તુજ કરમ. અમો માળા કંઠે ઘાલશું, જમણા કરે હાથે ઝાલશું; તમને પરણું રૂડી પેર, સકળ સમરધ આણું તુજ ધેર. રવામી સ્થાપીને સેવા કરે, વચન આપ મુશ્તક હું ધર; તાહરે હું ગયો તેહની પાસ, મે જાણ્યું જે કરેછે હાથ. ફરી ફરી બોલાઓ ઘાણું, દીકું હેત મે નારી તણું; હાથે સાન કરી તે સાર, વળી સાદ કર્યા દસ બાર. હું પાસે જાવા લાગીયો, એટલે અબકીને જાગીયો; પડ્યો અડબડી ઉઠી ખાટ, તરફડતો તે માણેક માટ. દીકું તેતો અલોપજ થયું, સુખ સમણાનું વેહેતું ગયું; પડી કાળને ઉઠી ઝાળ, ગઈ હાથણી અસ્તી વરમાળ. જોતાં રીધ આગળથી ગઈ, જાણું જે અહીં ઉભી રહી, હેતના મુખ બત્રીશી તણી, તેની પીડા મુજને ઘણી. સાચુ કહું તમ આગળ કથી, તે વ્રેલેથી રહેવાનું નથી; કો આગળ કહું ને શું કરે, માહા દુઃખથી વણ ખુટે મરે. બીજુ દુઃખ મનશુ ભાગી એ, ભારે દુઃખ તે કયમ રાખીએ; વળી વિચાર રદ્યા પખે, વિક્રમ દુઃખ ભાગેછે શકે. રાજ પાસ જાય દુઃખીઆ ઘણા, કરે કામ વિક્રમ તે તણા; જાતો તો ઉજેણી જાણ, એવે નીશા પડી મુજ આણ. મે વિચાર્યું રદ્યા સાથ, હહડુ રાખ્યું મેં મુજ હાથ; શમણામાં રાજ શું કરે, શી વસ્ત તે મુજ આગળ ધરે. માહારો કયમ મરે તે અરથ, ગણી આપે તે રાજ ગરથ; દેવરપને દુઃખ કયમ દેઉ, તેનો દોશ માયે કયમ લેઉ. લોક મુજને પેલો કહે, કેહે શમાણું સાચુ કયમ રહે; વાત એ ખોટી લાવીઓ, રાય ને દુઃખ દેવા આવીયો. તાહરે હું તો હળવો થાઉ, ઉજેણીમાં હવે નહી જાઉ; આખર રૂદે રૂદે મુકવું, રાયનું શીદ વરત મુકવું. પંચ ઈંદ્રાણી કરશે લોક, કેહેશે દુઃખ દેહે એ ક્રોક; એવા મનમાં ઘડ્યો મેં ઘાટ, કર્યાં એકાં અગ્નિ કાઠ. જેમ મુજને પાણીવળ જાય, ઘડી એક વરસસો થાય; મરેવું મુજ લાગે સોહણું, દુઃખ સ્ત્રી તણું દોહણું. એ તુજ આગળ કહ્યાં મેં ભેદ, નથી બીજી માહારે મન એદ; માટે તમો પંથે પરવરો, જાતા હોય તે કારજ કરો, સાંભળી માહારા મનની વાત, મુકી દે માહારો ભાઈ હાથ; માહારે કામ કરવા દીજીએ, ખોટી મુજને નવ કીજીએ. દોહરો.—

તેહ તણું દુઃખ સાંભળી, બોલ્યા વિક્રમ વીર; તાહારે કામ અમો કરે, હહડે રાખો ધીર. છાંડ શોક મનડા થકી, કાળજકુ થીર રાખ; ભાચુ દુઃખ હું તાહરે, તેનો અગ્નિ સાખ. માસ તણી મેહેતલ કરો, ધરો ચંડીનું ધ્યાન; તે અસ્ત્રી પેદા કરે, આણી આણુંદ જ્ઞાન. પરણાવું તે પદમણી, સમણે દીઠી જેહ; અંન ઉદક મુખ નવ ધરે, લક્ષ પ્રતિષ્ઠા તેહ. તાહરે વિપ્ર તે ખોલીઓ, વાત કરે એ જીક; પાપીનું એ પારખુ, ડીંગ લેઈને ઉઠ. પર દુઃખભંજન સાંભળો, અવંતી વિક્રમ રાય; તે વીન નહી કોનો અણરો, તો તુજથી કયમ થાય. નથી ગરથ માહારો કને, નહી વસ્ત્ર વધુ પાસ; તમો હથા કાંઈ તાકતા, મુકો તેની આશ. શ્વપનાનું સુખ માહરે, ઈશ્વરથી ન અપાય; બીજુ હોય તો જાઓએ, આપે વિક્રમ રાય. પાણીમાં નવ નાંખીએ, સોના કેરી ઝાલ; વિક્રમને જઈ શું કહું, શમણે દીકું આલ. જીકો જીકો સહુકો કહે, સાંભળતામાં લોક; અન્યા અધરુ ખોલીએ, તે મુન

જાણું કોંક. નહીં તેઓના આશરા, રાજા વચન ન ચુક; કામ સરે કયમ તમ થકી, મિથ્યા લવરી મુક. તાકો જો તે તો નથી, વાહન વચ્ચે કે ગરથ; જાઓ કો એ વસ્તી વીંચે, બ્યાંહાં સરે તમ અરથ. ચોપાઈ.—દુઃખીઓ એમ બેલે તે મુખી, કરે કુણ મુજને તે મુખી; ફરી પ્રગટે કોઈ બ્યારે રામ. તે દીન થાય અમારું કામ. ઉગે જો પશ્ચિમમાં રવી, તો નરખુ નહીં નારી નવી; ગંગા જ દક્ષણમાં જાય, તોયે કામ માહારું નવ થાય. મેરૂ મળે ડોંગપાજ, તો ન મળે નારી વરમાળ; ફરી અવતાર વિસ્તુજ ધરે, તોયે કામ માહારું નવ સરે. દોહરો.—શમણું સાચું હોય નહીં, ડાહ્યો હા કેહે કયમ; દુઃખભંજણ એક સાંભળયો, વિક્રમ ઉજેણી ગામ. એક દુઃખ બીજુ હસુ, આતરે ઉપર તેલ; પરહર દુઃખ પેદા થયું; તું મીઘ્યાં લવરી મેલેલ. તું ક્યાંહાંથી પેદા થયો, કેહેને તાહારું નામ; વિક્રમ કહે છે વિપ્ર સુણ, રાખો હાડે હામ. સેવક હું તુજ ચરણનો, વિક્રમ માહારું નામ; ચરચા જોના નીસરયો, જોતો આખો જગ; મુખ શમણાનું સત્ત થયું, તે બ્રાહ્મણ તુજ બાપ. પરણાવું તે પ્રેમદા, તો મુખમાં લેઉ નીર; મહીનામાં મેળો કર, તો જાણે વિક્રમ વીર. કદાચ કામ થાએ નહીં, તરણી ન મળે તેહ; આ સ્થાનક જોતા રચુ, બળથુ આપણુ મેહ. વચન તે જવ પુજ્ય, બેલે અબોધું થાય; તેતો નિરચે જાણુજો, તો પ્રલેકાળ મુજ થાય. હરસીધ માત પ્રતાપથી, જો શીર માયે ધથ; માસે મેળવું માનતી, તજ રૂચેથી રીસ. વિશ્વાસ થયો તે વિપ્રને, પુરણ હેતે પેર; માસ તણી મેહેતલ કરી, ફરી રહેા મુજ ઘેર. સમ દીધા બહુ સામગ્રા, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; માસ મુધી મંદીર રહેા, હું આણું આપોઆપ. ચોપાઈ.—રાખ્યો વિપ્ર ગુણવંતે ઘેર, પછે પ્રભા તે શી યઈ પેર; હોમત રાખી હા તો કહી, મહીપતને માહા ચોતા યઈ. દાહાડા ત્રીસ કાલે વહી જશે, વિપ્ર વાવદો પુરો થશે; શું કહુ કો આગળ વાત, આરાધુ જઈ હરસીધ માત. ક્ષીપ્રા ત્રઠ ગાંધ રવ મથાણ, જુત પરેત બહરવનું રાણ; બાવન વીર છોરાશી સીધ, છપન કોટ આમુંડા નીધ. સીધવડ ગાંધરવ ગંભીર, ગંગા સમાન ક્ષીપ્રાનું નીર; શ્રી હરસીધજી મોહોટી માત, વરદાએણી વધજણવી વાત. આચરે દેચા ગામજ તણી, ચાલ્યો મહીપત માતા બણી; કર્યું આસન મન ધરીયું ધ્યાન, ચુવા ચંદન કોક્ષ પાત. પ્રગટ કરીછે ધૂતની જોત, કર્યું અજવાળુ અતી ઉદોત; કર્યો કુંડ હુતાશન કાજ, રાજ રીધ કર્યું તે તાજ. જવ તલ અત પંચામૃત ખીર, સરવે હોમ્યું વિક્રમ વીર; તોય માત નવ થયાં પ્રસન, દીધું નહીં દેવીએ દરસન. માહાનીશા પાસે નહીં કોય, વિક્રમસેન વિચારી જોય. દોહરો.—પુજા પુરણ નીશા યઈ, ઉદે થયો જવ દીસ; આહુતી પુરણ કરી, છેદવા માંડ્યું શીશ. કાહાડી ખડમ કોટે ધર્યું, પ્રસન યઈ તવ માત; હાંહાં કહી હજુરયી, હેતે બ્રાહ્મ્યો હાય. શા માટે તું દેહ તજે, શા માટે ધરે શોક; મજ શેવા પરતાપથી, વશ તાહારે ત્રણ લોક. અરે રાય પ્રથ્વીપતી, કાહાચો ચતુર સુજાણ; શું દુઃખ તુજને પ્રગટ્યું, સહેજે છંડે પ્રાણ. માગ માગ આપુ તને, જે મન તાહારે હોય; તુજ શીર હાથજ માહરો, ગાંજ ન શકે કોય. પ્રદક્ષણા ફરી પુરપત, જોડીને બે હાથ; માહારું દુઃખ જાણો તમે, શું બાણ તમ સાય. વિપ્રસ્વપ્નામાં પરણીઓ, આરોપી વરમાળ; તેતો કન્યા કો તણી, કોહિની બેટી બાળ. ગામ નામ ને ઠામ કહો, કોહો મજવાનો ઉપાય; પરણાવું તે વિપ્રને, સીધ મનોરથ થાય. કેહે શક્તી સુણો રાયજી, તાંહાં છે વસમી વાઠ; ગામ ઠામ કહુ તુને, મહેલો મન ઉચાટ. ચોપાઈ.—નગર અનુપમ શીંહલ દેશ, બ્યાંહાં નારી નવજોબન વેશ; પદમની પ્રગટેછે પેર, શીંગલ દેશ તે ઘેરે ઘેર. બીજી નહીં કોઈ એવી નાર, પ્રગટે પદમની ઠારે ઠાર; તાંહાં નવ જાએ કો માનવી, તાંહાં જાએ દેવકે દાનવી. નવ જવાય ધાંધ્રવ કે નાગ, નવ જવાય અંકારી આપ; નવ જાએ તાંહાં કપટી કોય, વીકટ વાટમાં ચોકી હોય. તેજ વાટ તણો કહુ વાંક, નવ જવાય રાજા કે રોક; જે જવાની ઇચ્છા કરે, ખુટા વીના નિરચે મરે. ફનીઆમાં જો જીવ્યું ચાહો, રમે રાય શીંગલમાં જાઓ; જોયું અમૃત દ્રષ્ટે ભરી, દેહ રાજની સાજી કરી. માતા માહારાં કષ્ટજ કાપ, વરદાન એ માગુ તે આપ; શીંગલ જાઉં લેઈ આણું નાર, આપ

આજ્ઞાણને આ ઠાર. તાહારે દેહ અમારો ધર, નીકર વણ ખુટે હું મર; નવખંડમાં જણાએ જમ, પાળો વચન મરે માં તેમ. સમણે દીડુ તે આપવું, કષ્ટ કુખીઆનું કાપવું; જાઉં શીંગલ પાંસરો, માહારે તો તાહારો આશરો. વાટે રક્ષા કરજો માય, પંથ ચાલવા માંડ્યું રાય; તારે ખાટ્યાં હરસીખ રૂપ, સાંભળે સતવાદી ભુપ. અદકી છે તે વાટે આંચ, પ્રૌઢ ચોકી વસે છે પાંચ; એક એકથી અદકી હાય, તે મારગ જાએ નહીં કાય. પ્રથમ રણમાં જાશે જ્યાં, વીકટ દધત્ય વસેછે ત્યાંહાં; રાંક સામદ જાએ શરણ, જે જીએ તે પામે મરણ. તે જનને જાળવીને જાને, સુરપુર તાંહાં ધીર વીર થાને; ખીજી ચોકી રણમાં વસે, ચોપાસે અગ્નિ તે હશે. તે અગ્નિ તો નવ હોલાય, જે જાય તે પ્રલેયાય; ત્રીજી ઠામ જાશે જ્યાંહરે, દેખાશે પંખી મોહિટાં તાહરે. મોહિટી આંચ સંચાણા નામ, માંસ આહારનું તેને કામ; તે ઠામે કોઈ નવ જાય. રૂધીર માંસ કરડીને આય. લક્ષ કરોડો અસંખ્યા વસે, દેખે માનવી ઉપર ડસે; તેથી ચોથો આવશે ઠામ, અભેદ પોળ છે તેનું નામ. હશે કરકશા તે આરણે, મનુષ્ય આહાર તણે કારણે; બુદ્ધો ચુક્યો કો જઈ મળે, વણપુછે તેને તો ગળે. વીકટ વાટ છે વરૂં વેશ, તાંહાંથી આવશે શીંગલ દેશ; તે દેશમાં કોઈ જે જાય, વાહાણ પુતળી કાયા થાય. મનુષ્ય થયા કાંઈ પાપાણ, શીંગ દેશની એ એધાંણ; તે દેશનો વાપુ અડે, મનુષ્ય પાપાણ થઈને પડે. સમીપ તાંહાંથી શીંગલ દેશ, પુરમાં નહીં થાએ પરવેશ; લક્ષ કોટીધા હસ્તી વસે, દેખી હસ્તી તે ઉપર ધસે. મારે દંતુસર પ્રૌઢ પ્રહાર, હણતાં ક્ષણું ન લાગે વાર; મુજ પુત્રનું, પરાક્રમ હાય, તુજને ગાંજી શકે નહીં કાય. માહારો તાહારે મુશ્તક હાય, વૈતાળ વીર વડેરો સાય; જઈ સીય કરો એ કામ, વાટે હોભવળે મોહિટા ઠામ. શીય વચન શક્તિનું ધર્યું, ડંડવૂત કંડોથી કર્યું; પગલે પગલે પળીએ ધીર, તજ્યું આહાર નીંદાને નીર. રાજ રીધ કરી તે તાજ, પરદુઃખ ભંજન વિપ્રનું કાજ; ભાવે મંત્ર પોતાનો. ભણે, ભય મનમાં કોઈનો નવ ગણે. આદ અંશ છે મોહિટો પાત્ર, તે આગળ ખીજી કુણ માત્ર; ધર્મ સખાધમો જેને હોઈ, તેને દુઃખ નવ દીજે કોઈ; જેને પુત્ર વાહાણ છે ધણો, તે અવતાર ધર તણો. એક તણો છે મોહિટો મર્મ, સહુથી અદકો તેતો ધર્મ; પંથ પળાવો વિક્રમ વીર, ગયો આપ ચોકીને તીર. મોહિટો દધત વીકટ વિકાળ, જેવો કોઈ કૃતાંતજ કાળ. દોહરો.—જિઓ તાડ સરીખડો, પરવત જેવું ગાત્ર; જલ્લ ભલ્લ મછ તેહનો, તો માનવી કુણ માત્ર. કરમાં સાંચ એક લોહની. પરવત જેવો દેહ; રણમાં દીડી રાયને, ધશીને આબો તેહ. ચોપાઈ—દીડી રાજાને જેટલે, ધસીને આબોછે તેટલે; કીધા લાંબા તેણે હાય, રાજાને ભરાવી બાથ. આજ દુઃખ અમારું ટણું, ધણેજ દાહડે ભક્ષજ માણું; બુલો પડ્યો દીસેછે જાગ, પ્રગટ્યું પુત્ર હમારું ભાગ્ય. તાહારે વિક્રમ ખાટ્યો વાણ, આબોધું તજ લેવા પ્રાણ; મારે રાક્ષસ કેરો આહાર, માટે આબોધું આ ઠાર. તે કીધાંછે કુડાં કર્મ, તને મારવા આચા ધર્મ; રખે જાણે તું બુલો પડ્યો, તાહારે હાથે આવી અથ્યો. આબોધું તુજને સાંભળી, પોહોઆડવા મન કેરી રળી; હૈડે બાલ વિક્રમનો વશ્યો, ખડખડીને તેતો હસ્યો. હા ભાઈ તું મારીય મને, એવો બળીયો દીડો તને; એક ગ્રાસ માહારો છે તું, હવડાં મુખમાં મુકું હું. જો હાય તાહારો ઇષ્ટ દેવ, એક ઘડી કરે તેની સેવ; કુનીયાનો વા પરવારીઓ, તાહારે કાળે તને મારીઓ. રહ્યો સાંભળી વિક્રમ ભુપ, પરચંડ કીધુ સેલેજે સરૂપ; લધુ લાઘવી વિદ્યા જેહ, તેથી બમણો કીધો દેહ. કરડી દાંતને દીધી ડોટ, દૈય ઉપર કીધો બહુ ચોટ; તાહારે તેતો વિશ્વે થયો, દ્રષ્ટ ભરી નોંધને રહ્યો. દીડોતો નાહાનેરો બાળ, ઘડી એકમાં થયો માહાં કાળ; માનવી નહીં કોઈ કારણ જેહ, અકસ્માત વધાર્યા તેહ. પછે અથ્યો બે જણને કોધ, વખ્યા મોહોમહિ નોધ; એક એકને મેહેલે ધાવ; કો કોનો નવ ચુકે દાવ. રૂદે ધ્યાન ચંડીનું ધરે, તે ક્યમ કોઈનો માર્યો મરે; જેને દ્રષ્ટ સાથે વધતાળ, જેને ખડગજ કોહોણ કાળ. જેને આ-વરદાનું જોર, તે આગળ અધતન સહુ ચોર; જેને ધર્મ પોતાનું સાહે, તે ક્યમ કોઈનો ગાંજ્યો જાય. મરકારજ કરે જે મરે, વિસ્તુ ચરણે તેતો ઠરે; વળી મનમાં જાણ્યું તેહ, આવરદે પડે નહીં દેહ. એવું

વિચારીને દે ધાય, ન ધરે પાછો કોઈએ પાય; દહત્ય મારેછે જ્યારે સાંચ, તાહારે પ્રસન્ન અડાડે અંગ. ગડદે ગડદે મારે ફરી, પાટુએ પાટુએ કોધે ભરી; મુજીએ મુજીએ બાયે બાય, ચરણે ચરણને હાયે હાય. ઢીંચણુ ઢીંચણીએ પ્રોઠ પ્રહાર, ઉછીનાં જોમ હોય વેહેવાર; એક એક ઉપર આપુધ ચડે, એક પડે એક ઉપર ચડે. બે જણને પોહાસો બહુ ભાર, કોઈ કોઈથી નવ પામે હાર; રાત દીવસને સાંજ સવાર, વઢતાં દીવસ વીંચ્યા છે ચાર. તાહારે દહત આસરીઆ તાંહ, ગયો પોતાના મંદિર માંહ; પાછે પગલે પોતે ગયો, રાજ તેની કેડે થયો.

દોહરા—મોહોટું મંદીર દહતનું, રાજ વધભવ કેરામ; દેવ રચના કોઈ દેવની, અસખત અતી અગામ. એપાઈ.—દીડી તાંહાં તો દહતનો વાસ, લીલા લેહેર વીવીધ લીલાસ; પાકશાળા વીલાશજ ઘણી, શી કહુ શોભા મંદીર તણી. પરવાળા રજ જડીત પાટ, કનક દોરે હીડોળા ખાટ; હોંએ છે તાંહાં તરણી એક, તેની શોભા વીવીધ વિવેક. ચંદ્રવદની મૂગની નયણી વંક, સીંહ કોટી કટીનો લંક; કરે એકલી આપ કલોત, અંગ શણગાર સજ્યાં છે સોળ. વાંશાળ ભાલ પર મોહોટા કેશ, આપ રૂપ છે જોગન વેશ; રાય રહ્યો તે જોવા તાંહ, ગયો દહત તેના ધર માંહ. વિક્રમે રૂપ પોતાનું ધરયુ, સ્ત્રી પ્રત્યે વચન ઉચ્ચરયું, દીસા છો કોઈ શોભા સતી, કોણ પીતા ને કોણજ પતી. ક્યમ આપ્યાં આ પાપી હાય, મન મુકી બોલો મુજ સાય; તારે અસ્ત્રી કહે વચન, સાંભળેરે ડાહ્યા રાજન. કનકવતી નગરીનો નાય, કનક શીખર છે માહારો તાત; ચંદ્ર કામા માહાઈ નામ, કનક શોભા મુજ અભીધામ. રમતી જમતી ભમતી ફર, નીત નીત નવલી કાંડા કર; એક દીવસ હતું કાંધ પર્વ, સાથ તેડીઆ સખીઆ સર્વ. નાહાવાકારણ એકડાં થયાં, રમવા આપ વાડીમાં ગયાં; સહુ મુજશુ રાખે પ્રીત, ફરે કુદડી ને ગાએ ગીત. રમત રમતા શોભા શી થઈ, હું તો વચમાં બે શી રહી; એટલે પાપી આપ્યો તાંહ, તતક્ષણ ઝાઝી માહારી બાંહ. તાહારે સહુને પડીયો તાસ, ના શી ગયું કોઈ ન રહ્યું પાસ; ઝડપે બાજ હાલાણો જોમ, મુજને ઝડપી નાકો તેમ. માત સોહોદર ચુકાવીયાં, આ સ્થાનક આણી મુકીઆં; માહારા પીયરમાં ખબરજ મળી, રજાં હશે તે રોષ ટળ વળી. માહારી મુકી હશે તાંહાં આથ, હું તો પડી આ પાપી પાસ; મુજને દુઃખ દેતો નથી ધણું, રાખે હેત એ મુજખર તણું. એહ હકીકત માહારી આપ, મળીયાં પંથી તાહારાં પાપ; રહે રીસ તો નહી સાંખશે, જોતામાં મારી નાખશે. કુણ ગામ તમારો વાસ, ક્યમ આવ્યા પાપીને પાસ; એના જોરે તણી શી મણા, મારે પંથી જલે ઘણા, એ આવવાની ઘટીકા તણ, તાહાર મુખી સાંભળેરે કરણ; નાહાશી ગયાથી છુટશે નહી, એના હાથથી જશે કહી. તાહારે બોલ્યો વિક્રમ વીર, રાખી રૂઢ્યા માંહે ધોર; ક્ષીપ્રા ત્રઠ ઉત્તેણી ગામ, નરપત વિક્રમ માહાઈ નામ. ઇંદ્ર સરખો છે માહારો તાત, પ્રસન્ન સદા હરસીધો માત. માહાકાળેખર મોહોટો નાય, તેનો માથા ઉપર હાય. વીર અંગીયો સાથે ફરે, અણચીંત્યાં તે કારજ કરે; પર કાન્તે આપ્યાં અમો, પુછોછો તો મુણને તમો. શીંહ લક્ષ્મીપમાં જલું આવ, લાવું પદમની પાલણુ કાજ; જુદ થકી અમો વીડારીએ, કુજ જનને મરડી મારીએ. એ રાક્ષસ ગયો ધર માંહ, નાકો કે ફરી આપ્યો આંહ; માનવ માટે પુછું તને, જો જણો તે કોહોને મને. દોહરો.—પ્રીતે બોલી પ્રેમદા, સાંભળ ડાહ્યા રાય; એ દહત મહા કુજ છે, તે જાતો નહી જાય. ઉપાશીક જક્ષણી તણો, તે સ્થાનક તણી ગુઝ; સ્વર્ગ મૃત્યુ જીતી શકે, એવી એની બુઝ, તે પુજ કરવા ગયો, સાધન અદકુ હોય; તે પ્રસન્ન જ્યારે થશે, જીતી ન શકે કોય. મુજને જો પરણો તમો, તેનું દોજ વચન; તોજ મોહિત એનું કહુ, પાપી થાય પતન. આણુ શુ નહીં મન ખરખરો, થયું હશે વ્રત ભંગ; સ્પર્શ નહીં પુરૂષ તણો, કોમળ છે મુજ અંગ. તેનો મુરજ સાખીઆ, પ્રતક્ષ દેવ માહારાજ; વચન દો વરવા તણું, કરે તમારું કાજ. નહીતરે દહત આ વીજશે, કરશે મારો માર; દ્રુષ્ટ વીરજ તાહારો, રેહેશે મારો ઠાર. એપાઈ.—વિક્રમ કહે મુજ વચનજ છે, હું તાહારે હાયે મને દે; માહાઈ વચન કરે નહી ભોપ, માહારી વાતથી ન કરે કોપ. માહાઈ કહ્યું

જે નારી કરે, તે મારા આંડાને વરે; જ્યાં મોકલ્યું ત્યાંહાં તે જાય, માહારી તે વેચી વેચાય. કહુ વાજ
 ગુજ આગળ કથી, માહારે કો વાહાણુ આજ નથી; માહારે વાહાણુ છે પરકાજ, આપવું પડેછે
 બધુ રાજ. કો માગે તો આપુ પ્રાણ, કો માગે તો ગજ કેકાણ; કો માગે આપુ ધરસુત્ર, કો માગે
 રાણી કે પુત્ર. કો માગે તો આપુ દ્રવ્ય, રાજ રીધ સામગ્રી સરવ; કામનીએ તો દીધા કોલ, બોલી
 સાત પરીવાનો બાલ. તાહારે વચન પરમાણું આપ, લૌપુ તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; પરસપરે દીધાં વચન,
 રદ્યામાં રીઝ્યો રાજન. તારણી ધીરજ રાખો તમો, ઉજેણી જઈ વરશુ અમો; વળતી વીનતા
 વાણી વહે, રાજ વાત ધરજેજી રહે. દધત્ય પુત્રથી ઉઠશે જ્યાંહરે, નહી જીતી શકો તાહરે; તેજ
 ઠામ તમને નહી જડે, છે અગોચર દ્રષ્ટ ન પડે. અણુઆળ મણી એક લીધા હાય, પોતે ગઈ
 રાજની સાથ; આસન વાળી બેઠો તેહ, પરવત જેવા તેનો દેહ. મીઝ્યાં છે તેણે બે નેન, બ્રહ્માંડ ચ-
 ડાચ્યાં એન; આસન વાળી બેઠો હશે, જક્ષણી તેની પાસે થશે. તે પછવાડે રહેજે તમો, સાચે
 શીક્ષા દેઉં અમો; એક ચિતે ધરશે તે ધ્યાન, નહી સાન એના દલ માંહ. જ્યારે ધ્યાન થકી
 છુટશે, આળસ મરડીને ઉઠશે; પરદક્ષણા કરે જ્યાંહરે, સૌથ તમો યાજે તાહરે. તે આયુધ કરમાં
 આલજે, પ્રથમ ભાગ એહેને આલજે; કેહેજે જે જે ચંડી માત, કરજે એ પાપીનો ધાત. તે ધાએ
 પાછો નહી કરે, શીલ એ પાપી તો મરે; કદાચ ચોટ જો મુકી જશે, ખોશા પ્રાણ ને દુખીઆ થશે.
 તેનો બેલ રહે ધાલીઆ, મણી લેઈ મહીપત ચાલીઆ. ઘડી તણુ થઈ જ્યાંહરે, પ્રસન થઈ જ-
 ક્ષણી તાહરે; તાહારી ચીંતા સઘળી ગઈ, પ્રસન આજ ગુજને હું થઈ. જો તને આપુ ત્રીશુળ, છેદ
 તાહારા વેહેરોનાં મુળ; અજીત અભેદ અનમી હશે, તો પલક માંહે પ્રાણે થશે. લેઈ ત્રીશુળ તું
 સુખીઆ થા, માર શતરૂને સુખમાં જ; ત્યારે વિચાર્યું વિક્રમ રાય, હવે હું તેનો કરૂ ઉપાય.

દોહરો.—ધીરજ ઉઠ્યો ધસમર્યો, ધન ધન માહારી માય; ગુજ વીના મા મુજને, કુણજ પ્રસન
 થાય. જે જે કરી મુકીઆ, ધા ત્રીશુળનો જોગ; પાપીને પ્રાણે કર્યો, લેજે ભવાની ભોગ.
 માર્યો દધત કટકા કર્યો, ક્ષણું ન લાગી વાર; આયુધ લેઈને આવીયો, કન્યા કેરે દાર. ચોપાઈ.—
 તે રામા નીરમે રાજન, માન્યું તે જીવતીનું મન; નોહિતી માહારે હઈડે ધીર, વિશ્વાસ થયો એ
 વિક્રમ વીર. સાચો રાય ઉજેણી ધણી, લાવે પદમની શોહલ તણી; તેનો મુજને દટ વિશ્વાસ, હર-
 સીધ માત તમારે પાસ દધત્યે હણ્યાતા લોકજ ધણા, છુટ્યાતા ગરથ તે તણ; રત કંચન અપરમ
 પાર, બરી જહેલ્યા હુતા ભંડાર. આત્યા હાય થયું તે કામ, સ્ત્રીએ દેખાડ્યો ઠામ; રાજ કહે રહે.
 આ ઠામ, અમો જઈ આવું શોહલ ગામ. આવતામાં તેડીને જશું, ઉજેણી જઈ સુખીઆ થશું;
 રામા કહે ચતુર જો રાય, વિચાર કરો મહીપત મન માંય. ઘડા જેવું સ્ત્રી છે રત, આઝાં કરવાં
 તેના જન; જો માણસ તે રાંધ્યું ધાન, રહે એકલી તાંહાં ઉપમાન. પગલે પગલે ક્ષણુંએ ખોડ,
 રહે નહી એનો કોઈ જોડ; મુકી આવો માળવ દેથ, પછે કરો સુખે પરવેથ. તાહારે મોલ્યા વિક્રમ રાય,
 પાછાં પગલાં નહી ભરાય; જે કોઈ દુશ્મનથી ડરે, પાછાં પગલાં કાયર ભરે. ચોકી મુકી વીરજ
 તણી, તે રક્ષા કરશે તમ તણી; પથુ પંખીને માનવ નામ, કો નવ આવે આણે ઠામ. મુકી ચોકી
 વીર વિક્રાળ, કપટે આવે તો આણે કાળ; કરી વાયદો ચાલ્યો પંથ, બીક ન આણે કોની કંથ. પવન
 પેહેલો ચાલ્યો રાજન, ચાલ્યો એક નીશાને દન; પડી સાંજ થઈ સંધ્યાકાળ, દુર થકી દીઠી બહુ ઝાળ.
 તેની સંખ્યા કો નવ કળે, બહુ કારમી અગ્નિ બળે, આકુળ બાકુળ અદ્ધો થાય, આ અગ્નિમાં
 કેમ જવાય. રહે વિચાર્યું વિક્રમ વીર, ક્યમ જવાય અગ્નિની તીર; એક જોજન જ્યાંહાં પાવક બળે,
 તેની ઝાળકોહા ક્યમ પળે. જોતાં મુજ એકે નવ પડે, વળી ઉતરે ટીંબે ચઢે; કોહોને પુછુ ને શું કરૂં, અગ્નિ
 ઝાળમાં ક્યમ પગ ધરૂં. એમ વીમાથી ચીંતા થઈ, માસ એક તો જશે વહી; બ્રાહ્મણ બેઠો જોશે
 વાઠ, અંતરમાં એતો ઉચાટ.

દોહરો—અધીપત છે એકલો, કરૂં હવે શું કાજ; અરે માત હરસીધ તું, રાખે માહારી લાજ.

વૈતાળ જાવાસવ કને, વીર વકારો વણ; તોતો અગ્નિ આલયો, શાભાવો એ અષ્ટ. રાજા તે રણમાં રહ્યો, વીર ગયો આકાશ; પવનથી પેટેલો જઈ રહ્યો, ઇંદ્રાસનને પાસ. કરી સ્તુતી સુરપત તણી, તમો સુરનાયક નાય; વિક્રમ સેવક તાહરો, તાહારો જે શીર હાથ. દુઃખભંજન દાવો લીધો, તે તાહરો પરતાપ; શીંગલ જાવું તેહને, અગ્નિ ઝાળ છે આપ. વચન પળે તો દેહ ધરે, નહીતર છાંડે પ્રાણ; માહારાજ પુત્ર તે તમ તણો, તેની તમને હાણ. શીંગલ જાવા મન કર્યું, મુક્યું સઘણ રાજ; લેવું તાંહાંથી પદમણી, તે પ્રાણણને કાજ. ત્યાં ચોકી છે અગ્નિની, જોજન ઉડે ઝાળ; ત્યાં જઈ કોઈ નવ શકે, વન છે માહા વિકાળ. બાલ્યું અબાલ્યું નવ કરે, જે હોય વરતની હાણ; તોતો રાજા નવ ધરે, આપ શરિરે પ્રાણ. તમ પાસે હું મોકલ્યો, પામ્યો તમ દરશન; સૌંદર્ય યથા શીક્ષા કરો, પાટ જીવે રાજન. સુરનાયક રીઝ્યો ધણો, ધન ધન વિક્રમ વીર; પરકાજે પરક્રમ કરે, તેતો મુજ શરીર. પાવક બળે છે કારમો, જલદી નહીં આલાય; આણ દેજે તું માહરી, કામ તમારું યાવ. ચોપાઈ.—તતક્ષણ તોડાચો વરસાત, આચો તતક્ષણ જોડી હાથ; વીર તણી સાથે પરવરો, જઈ વિક્રમની રક્ષા કરો. પાવકને જઈ દેજો આણ, મુખથી કહેજો રૂડી વાણ; તે અગ્નિ યાજે બે ભાગ, એક માણસનો દેશે ભાગ. અગ્નિ વચમાં ચોલો ચઢે, સુખે તેમાં પગલાં પડે; તે કામ સૌંચળે નીર, સુખે પધારો વિક્રમ વીર. વળી કજકારી જે હોય, તુજને ગાંજી ન શકે કોય; એ આદ્ય માહારો કુમાર, નહીં એને કોઈ ગાંજણહાર. સાથે જળનીધાને તેડીઓ, તે વીર મારગ ખેડીઓ; ખેડો રાય જીવે છે વાટ, મન માંહે તો અતી ઉચાટ. ખેડો ખેડો ઝરે રાય, આચ્યા બે તે પલકજ માંય; વાસવ સાથે વાતજ થઈ, તે નરપત આગળ માંડી કહી. હરખ્યો રાજા મુણતાં વાણ, પછે પાવકને દીધો આણ; યથા રહ્યો અગ્નિ બે ભાગ, મેહેલી વાટ જવાનો લાગ. પછે મેહની કીધી વ્રજ, સાચી ધરતી શાભી અષ્ટ; મધવા પ્રતાપે વરશ્યો મેહ, શીતળ થયો રાજાનો દેહ. જોજન વેળાઓ વસમો કામ, થયું રાય કહ્યું માહારું કામ; દીધી શીખ જોડીને હાથ, વદાય કર્યો વિક્રમે વરસાત. ત્યાંથી આધા ચાલ્યા જોડે, ચોકી એક દીડી તેડે; પંખી ઉડતાં દીકાં દ્રજ, જેમ થતી હોય મેઘની વ્રજ. એમાં આધા કેમ જવાય, પંખી દુઃખ કરડીને આય; તોહોટી ચાંચ વિકરાળી દેહ. ગાજે જેમ અસાડો મેહ. લક્ષ જીવ ઉડે આકાશ, રહી ન શકે કોઈ તેને પાસ; વીમાથી તે કામ કર્યો, આપે બાલ રૂદ્ર થયો. વૈતાળ સંધાતે કીવો યાપ. ચાલ્યો ચોકી મધે આપ; દીકો તે રાજાને જેમ, પંખી સૌંદર્ય યથા આચ્યાં તેમ. જંઘરથળ પોતે કાપીયું, રંધીર પાહાણ મધે યાપીયું; રંધીર વાળા પાહાણ કર્યા, પંખી આગળ પોતે ધર્યા; પંખી પડે વાટે જે આય, રાજા મારગ ચાલ્યો જાય; લો લો કહીને નાંખે પાહાણ, ગળે આપ્યા પંખી અજાણ. પ્રેમાં પંખી દીકા પડ્યાં, બીજાં નાહાશી ઝાડે ચડ્યાં; જે કોઈ જાજે એને પાસ, તે જાજાની મુકો આય. એમાં ભરીયું દીસે ઝેર, શીદ વધારો એશુ વેર; સીંચાણો મન બીકજ ધરી, રાજા પાસે ન આવે ફરી. સૌંદર્ય યથા મુખ્યો તે ધોટ, ચાલ્યો પંથી શીંગલ વાટ; કરે મન એથી કલોલ, એજે આવી ચોથી પોળ. દોહરો—ખેડો કરક શા કારમી, પરવત જેવો વેશ; દંત તાડ સરીખડા, મહા ભયાનક કેશ. સ્તન મોહોટા છે તેહના. વરવી લાંબી કોટ; ગજચંપર થુ અંગ છે, ઉચર જેવા હોડ. નેત્ર ચક્ર સરીખડાં. પીળું તેનું રૂપ; કરકશા નયણે નીહાળતાં, મન ચમક્યો તે ભુપ. આ અખળાને ક્યમ તજી, ક્યમ જવાશે વાટ; કરે લાંબા કરી તે રહી, રોકી મારગ ઘાટ. હસે રમે ને ઉછળે, હરખે ગાયે ગીત; ભલે તું આચ્યો ભુપતી, પ્રાણ આપવા પ્રીત. મુખવાસ માહારા મન તણો, મેહેલું હું મુખ માંહ; એમ કહી કર આલીઓ, ભલે આચ્યો તું આંહ. ચોપાઈ.—રાજાજે મનમાં ધર્યું, પ્રથમ હેત તે સાથે કર્યું; સામ દામને ભારે ભેદ, એમ કહ્યું છે વાણી વેદ. એમ વિચારી આચો જાય, જીહાર લે તું મોરી માય; આણ તાહારી તાહારું અરણ, હું આચ્યોધું તાહારે શરણ. સરણાગત રાખો છો તમો, એવું જાણી આચ્યા અમો; એમ કહીને નામ્યું શીશ; મુખ્યો કોઈ રૂદ્રથી રીસ. આવ આવ હો પંથી તું,

લે વચન નહીં માફ હું; જો નવ દેતો મુજને આશ, તો કરતી તાહારો મુખવાસ. રાજની તો ચીંતા
 ગઈ, ખેડો તેની પાસે જઈ; કેહો બાઈ માનવ કે દેવ, કે કાંઈ બળીયાની શેવ. કેહો કો વાંકા છે દી
 સ, કે કોખ્યા તમને જગદીસ; કે, આવરદા આવી રહ્યો, પાપ તુજને પુરણ થયો. કે અમાનક જુલો
 પડ્યો, આઠેકાણે આવી અડ્યો; કયમ મુકયો રાક્ષસનો ઠામ, કયમ ઓલવીયો અગ્નિ ઠામ. કયમ
 સીંચાણે મુકયો તુને, સાચો વાત માંડી કહો મુને; ગામ નામને કોહો તમ જાત, કહો વિગતની માં
 ડી વાત. મુકયો મહીપને મન આંખજો, મા માહારે કારણ સાંભજો; માળવ મુખ ઉજેણી ગામ,
 તમ સેવક વિક્રમ મુજ નામ. નોધારાની વારે ચક્ર, ઘાટ દુઃખી દુસ્મનનો ઘક્ર. અજીત માહારી પા-
 સે આણું. દુષ્ટ પાપીના લેઉં પ્રાણ. પરકાંજ વરતે છે અંન, શીંગલ જાવાનું છે મન; પદમની જી
 તી લાંવતી, તે દુરખળ વિપ્રને આપવી. તેમાં વીધન કરે કોઈ કામ, નિશ્ચે કેડુ તેનો ઠામ; પ્રથમ
 દહત તોમે મારીઓ, જીવ કર્યું પણ તે હારીઓ. પછે ઓઝવ્યો અગ્નિ જાણ. મજથી તો હાર્યા
 સાંચાણું; એવા દુષ્ટ મેં હાથે હણ્યા, ભય પામે એ પાપી ઘણા. પછે આઓ ધું તાહારે પાસ, શી-
 ગલ જાવા દે મુજ આશ; તાહારે ખોલી કરકશા વળી, નહીં પોહિયે બાઈ તાહારી રળી. જ્યાંહાં
 મુધી માહારા દેહમાં પ્રાણ, લોપે નહીં કોઈ માહારી વાંણ; મુજ લગ્યા લોપે સર્વથી, તે બ્રહ્માએ
 સરજ્યો નથી. માહારો આણું જો લોપી જાય નથી મુંડ આધી કો માય; તાહારી પેરે વરતજ ક
 ર્યું. તે નહીં થાય મુજથી પર. મુકી ચોકી લોપી લાજ, પોહિયાડુ જમ લોકે આજ; પ્રથમ જીહા
 ર કર્યો તે મને, માટે મુકુ જીવતો તને. માટે ખોટી શાને થાઓ, અધીપતી આપ ઉજેણે જાઓ;
 પરદુઃખ ભંજણ વરતજ કર્યું, તે આજથી અધુર રહ્યું. આટલા દાહાડા પોહિતી રળી, જા
 ર મુધી હું નહોતી મળી; આજ થકી તાહારે વરતજ ભંગ, જે નાહ્યા તે પુન્યજ ગંગ. માહારે પ્રતિ
 જ્ઞા છે તે કહું, અહીં નીજ ખેડી સ્થાનક રહું; જાવા દેઉં તો બ્રહ્મ હતા પાપ, એ પ્રતિજ્ઞા આપો
 આપ. પૃથ્વીપત છો પાછા વળો, શા માટે જમને જઈ મળો; શા માટે કરો દેહ તાજ, કરો જઈ
 પોતાનું રાજ. ગરીમ થકી તે વત કેમ પળે, જ્યારે મલને પ્રતીમલ મળે; અનમી નર અહંકારી
 હાય, માહારી લગ્યા લોપે નહીં કાપ. જે દાહાડે વશ્યો શીંગલ દેશ, મેં તે દીવસ કર્યો પરવેશ; તેહ
 દીવસથી આજ પરમાણ, કોઈએ નહીં લોપી મુજ આણું. અનેક અહંકારી આવીયા, જમ મુદન
 એવા લાવીયા; વરત મુકી પુરે પરવેશજ કરો, નીકરે જમ લોકે સંચરો, જ્યાં ત્યાં તું પ્રતિજ્ઞા કરે, કો
 થી તુંતો નવ ઓસરે; આજ પોહિયાડુ નામનું નીર, જોડે શું કરેછે તાહારો વીર. વૈતાળ શું કર
 શે તાહારો, જોજે તું પરતાપ માહારો; પશ્ચમ ઉગે કશ્વપ તન, સત્યવાદી તું ચુકે મન. ગંગાજી દ
 ક્ષણમાં વહે, ચંદ્ર તણો રથચીર થઈ રહે; ઉગે મેર ચુકે માન, ત્રીલોકમાં જો ચુકે તાન. અગ્નિ
 જો શીતળ થઈ જાય, લોપે સમુદ્ર મરજદા રાય; એ સર્વ તો હોયે કદા, પણ માહારી લોપે નહીં જ
 દા. માહારે પણ મિથ્યા કરી લેઉં. તાહારે તુજને જાવા દેઉં; હરસીધનો શેવક જાણીઓ, માટે પં
 ડ રાખ્યો પ્રાણીઓ. ખોટી કંઈ કેમ માહારી જાત. સાંભજો વિક્રમ માહારી વાત; બ્રહ્મહત્યાદીક પા
 તીક જેહ, મદીરા પાતી ઘાંતી તેહ. બાળક સ્ત્રી ગૌવધ થાય, પરદારા ગમની કેહેવાય; ગુરૂ પ-
 નિયું કરે ગમન, મરતી વેળા જે લે અંન. એમાં પાપ મુજ માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દેઉં;
 વિપ્ર થઈ નવ પાળે ધર્મ, કરે કળીમાં કુડાં કર્મ. ગોત્રીની પરણે કન્યાય, અનેક ધર્મ છે એ અન્યા
 ય; પંડીત થઈ કરે પાખંડ, રાજ દે રહયતને ડંડ. એવાં પાપ મુજ માથે લેઉં, તુજને શીંગલ જા
 વા દેઉં; બ્રાહ્મણનું જે આમે ધન, પ્રેત ભોજનનું જમે જે અન. પારકે સુખે જે કો બળે, હાય
 વાય બત્રીસી કળે; કલંક જીકાં ચઢાવે શીશ, રોક ઉપર આણે બહુ રીસ. વગડે જઈ પડાવે વાઢ,
 ઉથલે જે શીવના ઘાટ; સાસરવાસણી લુટી લે, પણ અપરોધે ડંડજ દે. પરરામાથુ રાખે રંગ, ક
 રે મદ્યપાનીનો સંગ; અસ્લાની જે અંતજ આય, જીકાં ગુણ સુગલીના ગાય. કુડી સાખને કુડાં
 કામ, કરે મદીર દેવજને ઠામ; એહવાં પાતીક માથે લેઉં, શીંગલ તુજને જાવા દેઉં. એવી તે પ્રિ

સા કરે, ધરણીપત મન મહિ ધરે; એણીએતો અમ્ભનાં ભર્યાં, એથી કામ માહારાં નવ સસ્યાં. વેહેરીને જાણ શીર નામીએ. તેથી સાધી નવ પામીએ; વેહેરીની વખાણે વાત, પીતી પંડ નવ આણે હાથ. વેહેરીનાં જે કરે વખાણ, તેથી તજવા રૂડા પ્રાણ; જે કો વેહેરીના ગુણ ગાય, નીરાશ તેના પીતી થાય. વેહેરી કરાં જે કરે કામ, નામરદ નિર્માણ નામ; વેહેરીના ધર મહિ જમ, તેના ગુણ કોને નવ ગમે વેહેરીનો જે ફેડે હામ, મરદ મુછાળો તેનું નામ; કાંઈક બળ જે મુજબમાં હશે, તો તો કામ આકેશ થશે. કરગરે વળવાનું નહી કામ, નારી નીચ નમેરી નામ; જોઈ એમાં કેટલુ છે જોર, એના બળનો લેઈ અંકાર. રાય ભમર ચડાવી શીશ, કાડયું ખડગ કરીને રીસ; સંભાળ જે હવે તુંતો રેડ, પાપ રૂપ કરતી પાખંડ. નાંખે ધાવ રાજા જેટલે, કહિતક એક થયું તેટલે; નાંખી આસ કરકશાએ ઘણી, નવ ડ્યો ઉજેણી ધણી. જાણે કાંઈક ગાળ્યો મેહ, લાગી બીક રાજાને તેહ; જાણે કાટકો માહા ધનધોર. ખજાંડ ગડગડે તેમ થયો સોર. લાગી રાઠ મચ્યો માહા જંધ, સેવક માહ કોઈ નહી સંગ. જેમાં જેટલુ હુવું જોર, અધીક તે કીધો અંકાર; જેવું પરાક્રમ જેવો માર, કો કોથી નવ પામે હાર. વિક્રમ મન વિચારી જોય, નવ હારે નવ જીતે કોય; માહારી મારી એ નહી મરે, માહારો અરથ એકે નહી સરે. વઢતાં વઢતાં દીન વહો જશે, વિપ્ર વાયદો પુરો થશે; એમ કરતાં પડી છે રાત, વિક્રમ વિચારી વાત. રાય કહે નહી જાઉં અમો, સુખે એમાં રહેને તમો; ઉભા રજો છે ત્યાંહાં ડોલતો, બીનતા શું વાણી બોલતો. કરે પ્રતિજ્ઞા હું તો ક્ષાત, સાંભળજે તું માહારી વાત; કંથ આસા લોપે સતી, જુલમ જર કરે જે જતી. વ્રત દીવસે જે અંન વાવરે, પરણી નારને જે પરહરે; વિપ્ર સાથે કરે જે વ્યર્થ, ગોત્ર હીણનો લેજે ગર્થ. પાટધાઓ તે પાપી દે, પ્રાણુ લાંચ લોભથી લે; જુડો જે કો બોલે બોલ, અદકુ આધું લે જે તોલ. વિશ્વાસઘાત કરે જે દ્રોહ, માત બેહેન-જીપર નહી મોહ; કુટુંબ કળેશ ને પરશુ મેળ, ધૂત મહિ જે ભેળે તેલ. દુધ પાણી કરે એકઠાં, ઉદવસ કરે જે જોગી મઠાં; ગામ ભગાવે વાળે ગાય, આપ ગરજે કરે અન્યાય. કયા વિકરે વિકરે ગાય. શીવ નિર્માણ આંતેથી આય; વેચે પુસ્તક વેચે ભોમ, વેચે દેવ વેચે જે બોમ. વેચે કનક વેચે જે ખીર, વેચે રાંધ્યું અંન ને નીર; આપ્યાનો અહંકારજ કરે, આપી વસ્ત જે પાછી હરે. પંચ ગ્રાસવણ ભાજન કરે, અહંકાર અદ્ધામનમાં ધરે; એવાં પાપ મુજ માથે લેશ, જોનવ જાગે શીંગલ દેશ. તેલ કપાસ વેચે જે ગળી, સજન ખસવા નરદે મળી; વસ્ત વિપ્રની કરે જે લોક, લેવું પ્રાણુ ઉપર કોપ. મા આપની સેવા નવ કરે, મુકી યાપણ હુંજે હરે; મંદીર ધાલે કલોહ જેહ, રાખે મેલ પોતાને દેહ. અણુમળ પાડી જે કો પીએ, જીવ મારતાં જે નવ બીહે; તજે સાધુ સેવા સજન, માઠી વાત પર રાખે મન. એવાં પાતીક માથે લેશ, જો નવ જાઉં શીંગલ દેશ; ખજાંડ સાનું મોહાડું પાપ, વચમાં કે જે કાંઈ દે આપ. ગર્ભપાત કરે જે જર, પાડોશી પર રાખે ખાર; એવાં પાતીક માથે લેશ, જો નવ જાઉં શીંગલ દેશ. રોકી એથ તું તાહારો ઘાટ, લાવું પદમની આણી વાટ; તાહારે કરે તુજને પરણામ. તાહારે કેહેજે વિક્રમ નામ. કરકશા કેહે છે પાછા વળો, રાખો મન મહિ આંબળો; જોરાવર થઈને આવજો, હેમાતી તેડી લાવજો. મુઝ મરડી હવડાં તો જાઓ, અમથા સમ આવા તેમ આઓ; પાછા વળોને રાખો ઝેર, પેલે અવતાર જોને વેહર. એમ કહીને કરકશા હથી, તાહારી વાત માહારે મન વશી; જેમ તેમ કરીને ઉગારો જીવ, વણ ખુટે મરેજે દીવ, ફાકટ કુળ વખાણી જાવ. શીંગલ જાવાનો નહી દાવ.

દોહરો.—પાછે પગલે આસરે. વિક્રમ વીસજ વામ; સ્મરણ કર્યું વૈતાળનું, વીર કરો આ કામ. ખોદી સજંગ પૃથ્વી વીશ, અકળીત તે ન કળાય; નીરમે થઈ નીશાં થઈ, તેમાં પેડો રાય. અણી પૃથ્વી પાતાળમાં, વિકાળ વીરનું રૂપ; કરકશા તે ત્યાં રહી, પૃથ્વી પેડો ભુપ. કાંઈએ મરમ ન જાણીએ, આલ્યો અતુરસુખણ; મુકો કતા તણા, આગળ આલ્યો પાંણ. સજંગ ત્યાંહાંતો ચાલી નહી, કીધો મન વિચાર; ઉપર આલ્યો અધીપતી, શીંગલ દેશ દરબાર. પુરૂષ આકારે પાંહાંણુછે, કોઈ લાંબા

ચોડો પાસ; આ પોળમાં પેસવું, મુખ્યો મુખ્ય નીસ્વાસ. જોષો હોય તો જુદા કરે, વેહરીનું લેઉ વેહર; પવન થકી થાય પાંણીઆ, તેની શી એ પેર. પવન જાણ્યો તે ક્યમ રહે, અડે આપણી કાય; પછે પરાક્રમ શું કરે, પાહાણુ પુતળુ થાય. ઓપાઈ.—તે કારણ તે પોળે જાય. પાહાણુ પુતળુ કાયા થાય; તે ઠામે આઘો અધીપતી, અંતરમાં ચીંતા છે અતી. આયો આવે તો વા અડે, પથર થઈને હેઠો પડે; મહીપત મન વિચારજ કરે, હોંમત મુકે અરથ ન સરે. ઉઠી અંતરીક્ષ નવ જવાય, સ-હાંગ જુમી નવ ખોદાય; વીર પ્રતે તો આત્મા દીધ, કામ એક કરોને સોધ. લોહ તણી એક કોઠી લાવ, પલક માહે તું વેગે આવ; ધાયો વીર કેહેતાં તે દીસ, લોહ કોઠી ઉપાડી શીશ. મુહુરત વાર ન લાગી તાંહ, આઘો નરપત એઠો જ્યાંહ; શાપાય વીર કરચું તે કામ. તુજ વીન કુણુ આવે આ ઠામ. રાજ પેઠો કોઠીમાં ફરી, દીધુ ઢાંકણું જતને કરી; પવન ન કરે તાંહાં પરવેશ, નહી અજવાળુ તેમાં લેશ. મહીપત મન એવી મોહોટીએ, ફરી રહ્યો લોહની કોઠીએ; વાયુ રૂપ વૈતાળજ થયો. કોઠી આગળ લેઈ ગયો. ત્યાંહાંતો વાયુ અડ્યો જેટલે, લોહ પાહાણુ થયા તેટલે; મુખ્યો પાછો જોજન કોર, તાંહાંથી તેનું ભાગ્યું જોર. કોઠીથી રાજ નીસર્યો, બય પાહાણુ તણો વીસર્યો; દીઠો શીંગલ ધડ અનુપ, નીરખતામાં રીઝ્યો જુપ. પેસવા માંડ્યું નગર મોતર, દીઠા હરતી અપરમપાર; નઉ-તમ લોકજ ઉપર ધસે રાજ વિક્રમ મનમાં હસે. આઘા સામટા સહજ દસવીસ, મારે મુંઢ હઠાવે શીશ; કરે ગરજના દોહોદસ ધાય, ધમકે ગાજે ધાયડ ધાય. અરે વીર એ ક્યમ હારશે, નાસંતો તોએ મારશે; સહુ સાથ વઢાશે ક્યમ, દીસંતા છે મોહોટા જમ. સીય વાર થયો તે સહી, કરી ગર-જના ટોળા મહી; ધાર્યો રૂદેમાં આંણી રીસ, નાઠાં હરતી નાંખી ચોસ. પાકું જોવા કો નવ રહ્યા, રણ વણુ સહુકો નાહાશી ગયા; નાઠા ગજતો ધસમસ ધસ્યા. વિક્રમ વીર એ અડઅડ હર્યા; પેઠો શીંગલ નગરી માંહે, ઇંદ્રાસનની શોભા તાંહ; શીમલ દેશની એવી પેર, પ્રગટે પદમની ઘેરેઘેર. અ-ત્રીસ લક્ષણા સરવે લોક, સ્વપ્નામાં નહી કોને શોક; ફળે વનસ્પતી બારે માસ, સહુકોને મન લીલ વીલાસ. એવી નીકટ જ્યાંહાં ચોકી કરે, તેની રક્ષા કુણુ કરે; માન સરોવર રૂડાં નીર, દેવતા ઇષ્ટ તે તેની તીર. લાંબી દ્રાખ બીજોરાં ઘણાં. ડુલ્યાં ઝાડ તે ચંપા તણાં; પાન લવીંગ તણાં તે વન, અમત જેવા ચંદન ધન. શીંગલ કેરી વાડી વિવેક, કેહેતાં નાવે તેનો છેક; જાણે રનાગરની આંણ, જાણે કો ધરમની આણ. કુડ કપટ નહી તેનો દેહ, સદા નીરંતર વરસે મેહ; ઉત્તમ સ્વરથી ગાયે ગીત, પરીબ્રજપર સહુને પ્રીત. પગલે પગલે શીવ પ્રસાદ, મુખ સાગર તાંહાં અતી ઉલ્લાસ; સદા-વ્રત ઘેર ઘેરજ હોય. નહી કો દુઃખીઆ બુખ્યો કોય, જ્યાંહાં જુદા બોલ્યાનું નેમ, સદા નીરંતર કુશળ ક્ષેમ; મહીમા જોતાં અટકે મન, જોતો તે ચાલ્યો રાજન. ધન ધન જુમી માહારે ભાગ્ય, પુજો દેવ અલોકીક જગ્ય; ધન ધન હરસીધ પુત્ર પ્રવેશ, ધન ધન છે આ શીંગલ દેશ; પર કામે આઘો આ ઠાર, સફળ થયો માહારો અવતાર. ધરે બીહીક ન મનમાં છેક, એટલે દીઠી વાડી એક; નીરખી વાડી પેઠો માંહ, સખી બાહાર બેઠીતી તાંહ. રમત રમે પોતાને મન, જોડે જઈ ઉભા રાજન; પેહેર્યા છે સોળે શણગાર. રૂપ અલોકીક અપરમપાર. નાટાંગનાં કે દેવાંગના, શોભા કુણુ બીજી સંગના; જાણે ચંદ્ર તણી અપછરા, માનની મદ બરી મછરા. પાકું જોયું સઘળી નાર, દીઠો માનવી તેણે ઠાર; એક એક સામુ જોઈ રહો, આ કુણુ આઘો વીસમે ધઈ. સાન કરીને તુંતો જ, આકીવાળા કરશે ધા; ક્યમ આઘો આ સાથમાં, કેમ જાણ્યું આજુહ હાથમાં. પુરૂષ વેશ છે પાછા વળો, માનનીઆ કહે સાથે મળો; નરપત કહે સાંભળરે નાર, શું જાણુ હું વારોવાર. તમમાંથી એક નારી લેશ, જાણુશે બાવો શીંગલ દેશ; નથી આઘો રમવા કારણે, બળ કરી તાહારે બારણે. તાહારી ચોકી મુજને શું કરે, કરે ખેદ તે નિશ્ચે મરે; રમત રમવાને આઘો નથી, તુજને લેવાને સર્વથી. વોળાબા છે વસમા ઠામ, તે એક પદમની કેર કામ; આઘોકું અમો તમ કાજ, માટે શીદ ધરોછો લાજ. વચન રાયનો સાંભળી રહી, અચરત દેખી ઉભી ધઈ; એવી વાત તેણે સાં-

બળી, મુખ વચ્ચે ઘાલી આંગળી; કુણ દેવ હશે દાનવી, કુણ હશે મોહિટો માનવી. દોહરો.—
એકજ બોલી બાળકા, તુજમાં પરાક્રમ એમ; બોધું પાળો આપથી, નર રાખ્યો છે નેમ. વસમી
મોકી એજવી, કેમ જીત્યા તે કુત; દેવ હશે કે દાનવી, સીદ્ધ હશે અબધુત. નથી ગત માનવી તણી,
જે આવે આ ગામ; તમે તે કેમ આવી શક્યા. કુણ તમારૂં નામ. શીંગલ દેશ કેમ સાંભળ્યો, પદમની
પરદી કેમ; તે વાત માંડી કહે, સ્ત્રી બારેના સમ. લેવા આત્મા પદમની, નયો વાટમાં તેહ; નથી
વેચાની મુલથી, નથી નર ઉપર નેહ. આપ કાજ કે પારકે, જો રહ્યત કે રાપ; આત્મા વરતી
આપથી, કે અમથી ઇચ્છાય. ઉજેણી નગરી વિશે જે કરે પરકામ; સેવક મી હરસીધનો, વિક્રમ
નર નીજ નામ. સંહોદર પરનારનો, કુખબંજણ દાતાર; વાચા અવીચળ વીમળવર, કરેણુએ કીર-
તાર. કામનીએ કાને સાંભળ્યો, હશ્યો તમો જો તેહ; આદ્ય પુત્ર તો ઇંદ્રનો, હવડાં માનવ દેહ. દેશ
માહારે હુંડો ફરે, જે કો દુઃખીએ જન; તે મુજને આવી કહે, તરત મનાવું મન. એક દીવસ એક
બ્રાહ્મણે, કહી સ્વપ્નાની વાત; પરણી છે કોઈ પદમની, રૂડી તેની ક્ષાત. હાથણી ઉપર તે હતી, કર
હુતી વર માળ; એક સખી એક સેહેચરી, બુધનીધી તે બાળ. વિપ્રને વરવા કારણે, સાદ કરેલા
દસ વીસ; આવ વિપ્ર તુજને વર, વચમાં આણી ઇશ. તેજ વિપ્ર પાસે ગયો, તેતો જાણ્યો તરત;
તેના કહાને કારણે, વાહાણ કીધું મરત. કાઠ કર્યાં બહુ એકઠાં, પડતોતો ચેહ માંહ; દબવ જોગ
સંચા થકી, હું જઈ પોહોતો તાંહ. રૂપી રાખ્યો મેં સાંસતો, કરી પ્રતિજ્ઞા કરોડ; સાચા બોલો તે
સહી, ક્ષણ ન રાખો ખોડ. વિપ્ર રાખ્યો છે પાસમાં, કરી વાપદો વરત; પરણાવું તે પદમની, સમ
આધા છે સરત. વાટે દબતને મારીએ, આજ્યો અગ્નિ રાજ; સીંચાણું સંતોડીએ, વહી આબ્યો
આ વાટ. કરકશા કુડ મનમાં રહ્યું, રહ્યો કેકાણે પાહાણ; હસ્તી સર્વ હાવીયા, તે ઇષ્ટ જોરથી
આણુ. શ્વપનામાં વરી મુંદરી, તેતે કેઈ આપ; જાણી સાચુ નવ કહેા, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ.

ઓપાર્શ.—તાહારે એક તો બોલી મુખી, સાંભળવા રહી બીજી સખી; સાચુ કહુ સમ દીધા માટ,
હું ગઈતી માળવની વાટ. રમવાનું થયુંવું મન, હુતો ચતુરદશીનો દન; અતિ ઉપયો મન ઉલ્લાદ,
મેં દીધોતો તેને સાદ. વિપ્ર જેમ કહ્યુંવું તુને, સમણું તે લાધુંવું મુને; હું પોહોડીતી માહારે ઘેર,
સમણું પણ સાચાની પેર. તેણું પ્રીત કરવા લાગીયો, એટલે ઝમકીને જાગીયો; વરી શ્વપનામાં
વિપ્રજા આમો, તે વાત જાણી કેમ તમો. તે વાત જો નવ કહેા મુને, તોતો સમ દેહુંવું તુને; વિક્રમ
કહે સુણ રામા રીત, તે પંડીતશુ માહારે પ્રીત, જે મારા માંજવામાં રહે, તે નહતમ માંડીને કહે;
તે વિપ્ર કહી મુજને વાણ; તાંહાંથી થયું મુજને જાણ. મેં કીરતી સાંભળી તે તણી, તાંહાંથી પ્રીત
વાધી મુજ ઘણી; મનમાં રાખી બાંધી મુક, જોઉ સમણું સાચુ કે જુક. તે વેળા ધર કીધું તાજ,
આબ્યો ધર તમ જોવા કાજ; કાને સાંભળીતી જે હવી, મેં નજરે દોડી તેહવી. વીકટ ચાકી મુજને
શું કરે, એદ રાખે તે નિશ્ચે મરે; બાળે અગ્નિ ન બાળે નીર, સીદ્ધ તણી વિદ્યા છે ધીર. માહાકા-
જેશ્વરનું છે નુર, હરસીધ હાજર છે હજુર; વૈતાળ વીર બાંધ્યો છે વીક, પછે પૃથ્વીમાં કોની બીક.
રમો જમો તમે જોખન વેશ, અમે અમારે જાણુ દેશ; એવાં વચન રાવનાં સાંભળ્યાં, તારે અસ્તીનાં
મન ગણ્યાં. જોઇતો હતો એવા આવીયો, બુપત તે મનમાં બાવીયો; એહ મરદ છે આપણી જોડ,
એમાં નથી બાંપણ કે ખોડ. અહીં બીજો આવી નવ શકે, ધીર વીર માહા દાતા પચે; આપણે
હહડે વર પ્રીછતા, તે ઘેર આત્મા છે ઇચ્છતા. કરમ આપણામાં એ વળી, દુષ માટે કાંઈ સાકર
બળી; તેહ દેશમાં એવી રીત, જેને જશુ આવે પ્રીત. તે નાર તે નરને વરે, માખાપ કો વિવાહ
નવ કરે; ઇચ્છાવર વરે કન્યાય, તેમાં કો નવ કહે અન્યાય. વિક્રમ સાથે હહડુ ધરી, વરવા કર
મનજ કરી; બારે સખી સરખી વરણીએ, એ વરને બારે પરણીએ. વળી શાધવા જોવા ક્યાંહ,
એથી અદકો મળશે જ્યાંહ; એવી વિચારી મનમાં પેર, રાજને લેઈ આવી પેર. માખાપ પાસે
સહુ આવીયાં, વર રૂડો જોઈ લાવીયાં; ગામ નામનું પરાક્રમ કહ્યું, સહુકોનું મન સીતળ થયું. બધા

ગામનો શોકજ સમ્યો, વિક્રમ સહુના મનમાં ગમ્યો; સહુ સંગે દીધાં સનમાન, પાસે મુક્યાં ફેફળ પાન. વિક્રમ માન પામ્યાછે ઘણું, હરખ્યું હૃદય તરણી તાણું; ભોજન કેરી વેળા થઈ; ત્યારે ના રાજ્યએ કહી. જાથુ અમો ઉજેણી તીર, ત્યારે મુખમાં લેથુ નીર. હરસીધ તણી તો પુનઃ કહ્યું, અંત ઉદક તાહારે મુખ ધરે. સહુ સાથે સીમ કીજીએ, કયાદાન કોડે દીજીએ; ધવળ મંગળજો માંજ્યો જંગ, ખારે ધેર વરતોછે રંગ. જેના ગામની જેવી ચાલ, કરી રોત આપણુ તે વાલ; લગન તણીતો વેળા થઈ, તાહારે રાજ્ય ભોલ્યા સહી. જેકો વચન આપે મુજ હાથ, તે પરણે મુજ ખાંડા સાથ; વચન લોપ માહારું નવ કરે, જે કહીએ તે હૃદયે ધરે. પરકુખ ભંજન હું કેહેવાઉં, કોનો બેચ્ચો હું ન વેચાઉં; માહારી વેચા જે વેચાય, તે ખાંડાની અચ્છી થાય. મેહલ ગયા કેડે માહરી, આગળથી કહ્યું જાહરી; વાટમાં ગરજી પેદા થાય, નકાર મેંતો નવ કેહેવાય. ઓઝલ પડે રહી જ્યાહરે, કઈ સંગચી તાહરે; તાહાર કેડે માહારી આય, બોલી તે ધધિરને હાથ; એ પરજણ પ્રથમ હું કર, તાહાર કેડે ખાંડાથી વર; હું નવ ઝાલુ તેનો હાથ, વિક્રમે એવી કીધી વાત. પછે દોષ નવ દેશો કોય, આગળથી ચેતાવું સોય. દોહરો.—વચન દીધું ખારે સખી, રાય ન કરશો રીસ; વણ મુલે જે વેચશો. તમારે ચરણે શીથ. વચન તમાર પાળવું, અમ પ્રતિષ્ઠા એહ; આણુ તમારી લોપીએ, કુછી થાજે દેહ. પ્રતિષ્ઠા એરી કરી, ધારણુ રાખી ધીર; ગાંધિય વીવાએ કરી, પરણ્યો વિક્રમ વીર. કંકણ મેંઠળ ચુડલો, પરણી ઉઠ્યા વાટ; હજાજ કરીને શીખ દો, જઈએ માળવ વાટ. દ્વાદસ શણગારી હસ્તની, તેપર બેઠી નાર; એક સખી એક સેહેચરી, રૂપ તણો અંખાર. ગજ ઉપર ગજ ગામની. ગજ ઉપર ગજરાજ; જન ચમરે રચના રચી, કરતીમ સરખાં કાજ. વાજન માફલ વાજે ઘણાં, ઓછવ મંગળ થાય; શંગર દેશ સોહામણો, દેખી રીઝ્યો રાય. ઓપાઈ.—હસ્તી ઉપર અનોપમ ઝુલ, બરેયાં રત મોતી અમુલ; સાસરવાસો કરોડજ તણો, બરેચો માલ ખજાનો ઘણો. કરી વળામણ માગી શીખ, ધીર ન આણે કોની બીક; મુખ્યો ત્યાંથી શીંગલ દેશ. માળવ પંથ કરેયાં પ્રવેશ. રાજ્ય કહે કાંઈ ઘડવો ઘાટ, વસમી છે જાવાની વાટ; કાંઈક પેર કરો તે તણી, વીકટ વાટ ચોકી છે ઘણી. પદમની કેહે સ્થિર રાખો મન, બીક નથી એ વાટે વન; આવનારાને ચોકી દમે, જનારાને પગે નમે. આવનારો આવે માહા દુઃખે, જનારો વાટે જાય મુખે; કુટ ઠેકાણું મુખું ત્યાંહ, આખ્યાં બેઠી કરેકશા જ્યાંહ. રાજ્યએ ત્યાં દોષી આશ, લાખ્યો પદમની હું તુજ વાસ; સવાલ કહુ જે ચારજ વાર, આખ્યો એક અમુલક હાર. તુજ સમો કોઈ નહી ધીર, વીરજીત વિક્રમ તું વીર; મુંઠ ખાધી તે તાહારી માય, ખાકી તો ખીજ નવ જાય. શીખ માગીને મારગ લાંબો, સીચાણાને આસા દીધો; અચ્છી બેઠી જોતી વાટ, રાજ્ય ઉતરચો તેની ઘાટ. એક એક દેખીને કરી, આગતા સ્વાગતા અદકી કરી; તે દહિયનો જોજ્યો રથ, બરેચો અસમે સંખ્યા ગર્થ. ખાતાં ન ખુટે નીક નહી, એટલુ ધન બરેચું રથ મહી; આખ્યો માલખજાનો હાથ. તે અચ્છીને તેડી સાથ, અહર નીશા હીડે જોડલે, ક્ષીપ્રા ત્રઠ દીડી તેડલે. માતાજી હરસીધ પરતાપ, આખ્યો અંધીપતી આપોઆપ; થયું નગર મથે તે જાણુ, આખ્યા વિક્રમ વીર સુજાણુ. પડો વજાઓ છે પુર માંહે, પરધાન વજરે સહુ સામા જાએ; હસ્તી દીઠા વિક્રમ તણા, અચરત પામ્યા લોકો ઘણા. લાખ્યો વિક્રમ એ કુંલાસ, સકે ઇંદ્રનો લુટ્યો વાસ; ઇંદ્રનો શકે ઉતાર્યો ગર્વ, સમરધ આણી એની સર્વ. શકે કુખેર તણો ભંડાર, અજખત દીડી અપરમપાર; શકે માન સરોવર ગયો, શકે વરસાદ મોતીનો થયો. શકે ધધિર ત્રુક્યા એહને, કીધો દેવાંશી દેહને; આંખળા પ્રમાણે મોતી મુલ, તેહ તણી બરીછે મુલ. દીડી પદમની ગુણવંતી ઘણી, એ સમરધ સુરનાયક તણી; એહ વીમાન વીમાસણુ કરી, રધિત જોવા તે તરવરી. પુષ્પ મોતીએ વધાવીયા, સભામાં રાજ્ય આવીયા; કુમ કુમ ચંદન તે અરચ્યા પાય, તેડી ખાહણુ પુન્યા પાય. શ્વપ્રામાંહ તમે જે વરી, તે આણી મેં હાજર કરી; ઓળખી તેમાંથી બીજીએ, હસ્તણી સહીત તેને દીજીએ, જોણીએ તમને સાદજ કર્યો, તેને પરણીને પ-

રવરો; બ્રાહ્મણ જીવે ને કરે વીચાર, કન્યા તો દીઠી દસ બાર. અમુલક હસ્તણી અમુલક ધન, તે દેખીને ઇજકયું મન; ચીત્રામણ લખ્યો હાય જન્મ, રહ્યો ઉભા વીમાસી તેમ. જન્મ કળેવર નોંહે પ્રાણ, જન્મ જીવ્યાં હાય સાતે વાહાણ; જન્મ વાંઝણીનો પુત્રજ મુખ્યો, જન્મ વિન્નગ વિનાનો હુવા. જન્મ ધર સુટાણું નેટ, પડ્યો ધરાસકો તેને પેટ; નવ બોલે મુખેથી તેહ, થરથર ધ્રુવે તેની દેહ. જાણે હવડાં જીવજ જશે, જાણે હવડાં પેલો થશે; જાણે હવડાં પડશે કુપ, એવું રૂપીનું દીઠું રૂપ.

દોહરો.—વિક્રમ વાણી બોલીયો, સાંભળ વિપ્ર માહારાજ; આ તરણી તમ તણી, બળતાતા જે કાજ. રહેવાનું નોંહેતું અદધડી, દહન કરતાતા દેહ; નેત્ર ઉઘાડીને જીવે, પરગટ તરણી તેહ. તોય વિપ્ર બોલે નહી, ન મુજે એક વિચાર; ગદગદ કંઠ તેના થયા, આંખે આંસુ ધાર. જાણે તન મા-હાંડે તજી, દેખી ક્યમ ખમાય; નરપતને કહી નવ શક્યો, આકુળ બાકુળ થાય. નરપતે જાણ્યું નરે મરે, તોતો હસ્યા થાય; પુત્ર કરતાં પાત્રિક થશે, રૂદ વીચારયું રાય. મોહ ઉપત્યો છે મન વિશે, કે ગજ ઉપર હેત; કે અચરત છે એહને, એહ થયો અચેત. **ઓપાર્શ્વ.**—વિપ્રને કહે રાજા વાણ, જેને માને તેની આણ; તાહારી સંધ્યા નિશ્કુળ થાય, સુક્રિત સાત જનમનું જાય. તાહારા મનમાં હુંશજ હાય, કેહેતાં કેદ કરે નહી કોય; સાચુ કેહેતાં આણું રીસ, તો તાહારા સમ માહારે શીશ. કહે વિપ્ર સુણ વિક્રમ રાય, માહારા મનમાં ચીંતા થાય; સમ દીધા માટે હું કહું, નીકરે મનમાં જાણી રહું. ગમે તો વચન હારજી, ગમે તો હવડાં મારજી; સાચુ કહું તમ આગળ કથી, માહાંડે હુટવા કાંચે નથી. આપે જીવ છે તેતો જશે, સાચુ કેહેતાં માડુ થશે; તમો મુજ ઉપર કોપશો, લાજ માહારી તો લોપશો. જે દીઠી શમણામાં જેહ, આકારે ઓળખાવી તેહ; તમે ઓળખી મનમાં લહું, તે દાહડે મુજને નવ કહું. મન માટે રાખ્યો કાયદો, માસ તણો કીધો વાયદો; સાંભળતાં મોકલતા મુને, તો સત્તવાદી જાણત તુને. એમ એ તારી પરણત મને, સીદ સપાડુ કરત હું તને; જાગ્ય કરતાં હુંતો જાત, સર્વ તણો ભાગદારી થાત. તો તમને આશીશજ દેત, અચ્છી સાથે લાહાવો લેત; મુજને રાખ્યો ધેર છેતરી, કન્યા લાભ્યા કપેટે કરી. દુઃખ બંજન એમ નવ થવાય, આપ વિચારો મનમાં રાય, પરદુઃખ બંજન માહાંડે નામ, કીધુ રાજા તાહાંડે કામ. સકળ લોકના પુરણ તમો, તાહારા પરદુઃખ બંજણ અમો; તને ન મળ્યો હેતે જામની, તો ક્યાંથી દેખત કામની. મેં તો કામ તમારું કર્યું, અચ્છીઓ ધન આણી ધરે બરયું; રૂપ રંભાને કન્યા ધન, હાથણી ઉપર માહાંડે મન. હવડાં કરતા તે કરજી કાલ, સત્ત રાખે તો સધણ આલ; આ સર્વ છે માહારો માલ, ભુપત કહીએ તે મન બાલ. એક પરણતે પરણત બાર, અલખત પામત અપરમ પાર; બ્રાહ્મણ ના થાશો ભાગીયા, સાત અવતાર મુધી રોગીયા. ગરથ માહારાને કરશો ગરક, તો નરપત જઈ પડશો નરક; સધળી સ્ત્રીને સધળો ગરથ, એ સરવે તે માહારો અરથ. કષ્ટજ માહાંડે મહિપત કાપ, સત્ત પાળે તો સધણ આપ; રીસ કરો તો મનમાં સાંખ, આપ મને કે મારી નાંખ. દીધી પ્રતિષ્ઠા માટે કહું, લક્ષણ લોકે સરવે લહું; પુછો આ લોકોને જાય. કોહાની એ સર્વે કન્યાય. એ તો સાચુ બોલ્યા અમો, મન ગમતુ તે કરજી તમે; લોભીઆ થાએ તો લેઈ જાએ, નીકરે આપી ઓશીંગલ થાએ. **દોહરો.**—રાજા મન આનંદીઓ, સત્ત કહું માહારાજ; તમ પ્રતાપ હું તાંહાં ગમે, તો રહી માહારી લાજ. વગર વોળાવે હું ગયો, લીધુ તમારું નામ; એ રામા રીઝી સહુ, કરી આબોધું કામ. તમ પ્રતાપ તમ પરાક્રમે, તમ કરમે તમ કાજ; તમ ચરણે તમ મંદીરે, માન્યની એ માહારાજ. કૃણાર્પણ કામની કરી, હૈડે આણી હેત; અરથ ગરથ ને રતન રીધ, સ્ત્રીઓ સર્વે સમેત. અચરત પામ્યા અધીક જન, અલખત અપરમપાર; આપી તે ઉભા રહ્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર. ઉલટ હરખ આનંદ ભિર, દાન દલડાથી દીધ; નિત નિત એવાં કોટીધા, કામ પરમારથ કીધ. તતક્ષણ તેડી તારણી, મુંખી વિપ્રને હાથ; બારે બોલી નવ શકી, એક બોલી રાજા સાથ. રીસ ન કરશો રાયજી, કેહેતો કહું એક વાત; આપણી સ્ત્રી આપવી, એતો મહા ઉતપાત.

દીકુ નથી સાંભળ્યું નથી, કીધું એકે કામ; મુજને સોંપો વિપ્રને, તેનું તે થું નામ. ભામની એકજ ભાગવી, થઇ તે નીરવે નાર; મોહાલે રાખી રાણીને, એક તે રમવા સાર. ખાર ન પરણ્યું ત્રેમદા, દ્રષ્ટ ન જોયું ધીર; અભડાનું અંગે નહી, માહાઈ શુદ્ધ શરીર. લક્ષ્મી ખરેવે તેહની, મારે તેની તરવાર; આપે તેનું ધર્મ છે, ભાગવે તેની નાર. વિદ્યા બણે તો તેહની, બળે તેના ભગવાન; વરત કરેછે તેહનાં, દેહે તેનાં દાન. કાંસલ ચુકો સાધવી, કાંખાંચું અખાલ્યું કીધ; નારીઓ નીરખી જદા, તદા વિપ્રને દીધ. ભામની કહે રાજ બલે, સુણી વાત મેલે સેલ; મનમાં જાણ્યું માણ્યું, મહીપત ફેરા મેલેલ. હીમોળા ખાટે હીન્નશું, પોહોડ્યાં આવશ્ય પાન; રમશુ રમત જે સોગટાં, દેહશુ રૂડાં દાન. પડી અમો પંડીત ધરે, આખરે ભુંડી ભીખ; વધબવ શાએ વણજમાં, શાણાને શી શીખ. ભુંડ કાંઈ નહી ભીખથી, માગ્યાથી રૂડ મરણ; ભીખારી નામ બહુ નહી, તુછ છેક તે તરણ. વિક્રમ કેહે વિનતા સુણે, દેહથી ટાળો દુઃખ; આશા પૂરે ધધરી, શીવજી કરશે સુખ. મેલેલ જે મહીપત તણા, નવ ટુંકા નવ લાખ; શોભાવંત સુંદરી, સુરનાયકની સાખ. શામા હાથે સમરપીયા, પરવાણાની પાઠ; અલખત ઇંદ્રાસન તણી, કનક હીન્ડોળા ખાટ. ખાર ખાર ગામ એક એકને, લખ્યાં ત્રાંખાને પત્ર; સમરપણ સખી સહીત, શીરે શોભાવું છત્ર. સુખ પમાડી સુંદરી, દુઃખ ટાળ્યું તે દેહ; પાળ્યાં લાડ પ્રજા તણાં, સદગુરુએ કીધી સેવ. કેહે પુતળી ભાજ સુણ, કર્યાં એવાંપર કામ; તે નીરખ્યા અમો નેહથું, માનવંતી માહાઈ નામ. નીશા ચરચાએ નિકખો, દીડા દેવ તે દ્રષ્ટ; સ્વપ્ન હતું તે સાચુ કર્યું, કોડે ટાળ્યું કષ્ટ. પવિત્ર કો નહી પુન્યથી, પાપીથી નહી પાપ; પુન્યવંત જે પ્રાણીયો, ધધરે જાણે આપ. દાતા તેતો દેવલા, દાતા તેતો દેવ; દાતા સીધુ સેવતા, દાતા સકળજ સેવ. દાતાની કીરતી થઈ, દાતા રીઝે રામ; દુનીયાં જીવે દાતારથી, કેહે મોટા ભગવાન. ભાને ભારથ સાંભળ્યું, વિક્રમ તણો વીલાસ; પુરાણ લક્ષણ તે પંડીતે, કવીતા કાળીદાસ. નીરમજ ગ્રંથ એ નીપત્યો, પટેલ તણો પરતાપ; સહીજ શીરોમણ ગામમાં, પૃથ્વી પ્રસાયત થાય. શીંગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, વીરેશ્વરનો તન; સેવક શીવ શક્તિ તણો, નીરમજ રૂડ મન. રાગ ન જાણું રાગણી, ભગવતનો નહી મિદ; લધુ દીર્ઘ લહુ નહી, વાંણી બાકરણ વેદ. ખાલણ બાટ ચારણ સહુ, અન્ય કવિતા હોય; સેવક હું કવિતા તણો, ખોડમાં દેશો ક્રોધ. જે જુદ દીધી સારદા, સાંભળી જે વિક્ષાત; જેવું સંસ્કૃત સોધાયું, તેવી વાણી વાદ. જમણો કર જે ઉપરે, તેના ઉપરે ખાલ; જેવું પુન્ય કર જશે, તેવું પરાક્રમ તોલ. વિક્રમ પરાક્રમ વખાણીયા, એક કેહેવાણો આપ; મુજ મહીમા એનો કલ્પો, પ્રોઠા પુન્ય પ્રતાપ. શામળભટ કહે સાંભળો, દલથી કરજો દાન; આ લોક જશ પામશો, પરલોકે હરી માન. ગાય શીખે ને સાંભળે, કરે પરમારથ પુન્ય; ધધરે આશા પુરશે, નીચેખ નરાએ ન્યુન. સાચાને સાચુ વસે, જુઠાને દલ જુઠક; ગરવાને ગુણનીધી વસે, અહંકારી મન ઉક. સત્તવાદી મન સોહામણું, મોહોટાને મન મોત્ર; પાપી મન પાખંડ વસે, પુન્યવંતને મન પવિત્ર. ઓતા વકતા સમજતા, કેહે કવિતા કરજોડ; શામળભટ સાચુ કહે, જેને શી રણજોડ, એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કેહે કવિ શામળદાસ.

છતી શ્રી શીંગલદ્વીપની વારતા ૪થી સમાપ્ત.

વારતા પ મી પંચડંડની.

હંસા નામની પાંચમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાએ નમઃ દોહરો.—શ્રી સરસ્વતીને હું નમુ, પ્રીતે પુણ્ય પાય; ક
 રૂણા દ્રષ્ટ જુઓ તનો, તો સકળ મનોરથ થાય. આદ્ય શક્ત તું ધધરી, આરાસુરપતી જેહ; ન
 વે ખંડ બાપી રહી, સ્થાવર જંગમ તેહ. જેને તુજ કીરપા હવી, થયું તેને કલ્યાણ; ન્યુનતા એકે
 રહી નહી, જોતાં એહ પ્રમાણ. દસરથ નંદન નામ, નકં નીવારણ નામ; માહારાજ રાજ રાજેશ્વરે,
 રાજ્ય લોચન રામ. ભાજ રાજ મન હરખીઓ, લાયક મુહુરત લીધ; શીહાસન શુક કરધીયું, શો
 ભા વીધ વીધ કીધ. પંડીત પુરાણીક વેદીયા મળ્યા વિપ્ર સુજાણ; કીધી શોભા અવનવી, જાણે ઉ
 દ્યો ભાણ. શીહાસન પર પગ ધરે જુપતી ભાજ રાજ્ય; બોલી હંસા પુતળી, ભાજ ન ધરશો
 પાંચ. એ શીહાસન ઇંદ્રનું, અતુલ તેજ માહા મુખ્ય એ ઉપર બેસો તમે, થાઓ વિક્રમ સમતુલ્ય
 પાળક ગૌપ્તાત્મણ તણો, પરનાર સહોદર જેહ; એવો જે પેદા થશે, આસન બેસશે તેહ. એ આ-
 સન છે દેવનું. ઇંદ્રાસનનું સાર; આમુશણ એ સ્વર્ગનું, તેજ તણો અંબાર. કહે ભાજ સુણ પુત
 ણી. આસન એહ અમુલ્ય; વિક્રમ હાથ કયમ આવીયું, જે શ્વરગ સુખ સમતુલ્ય. પંચડંડ તેને
 જેડ્યા, તેણે તે શું થાય; તે કયમ જીતી લાવીયા, પોતે વિક્રમ રાય. તે ડંડે પરાક્રમ કર્યું, પ્રતાપ ક
 ર્યો શી પેર; જીત્યા ડંડશા પરાક્રમે, હતા કોહોનેપેર. તે શુણવાઇછુ અમો, જેહ કન્યું પરાક્રમ; તેવાં
 પ્રાક્રમ હું કરું, તો બેશુ એણે ઠામ. ચોપાઈ.—હંસા પુતળી બોલી વાંણ, સાંભળ રાજ ભાજ
 સુજાણ; ઉજેણીનું કરતો રાજ, અસત્ય અન્યાય તેને તાજ. તેણે પરાક્રમ કીધુ ઘણું, ચક્રમે રાજ
 તે પોતા તાણું; ધરમવંત સહુ બધા લોક, નહી કોહને બાધા કે શોક. શીહાસન સોનાનું પત્ર, મુરત
 ક ધરે પંચડંડનું જત્ર; ઉતપત તે શીહાસન તણી, વિશ્તારી કહુ શોભા ઘણી. કહુ વાત તેની વિ-
 સ્તરી, સુણ માહારાજ હેતે કરી; નગર ઉજેણી અતી અનુપ, રાજ કરે વિક્રમ નરે જુપ. અતી
 પવિત્ર અષ્ટાદસ વરણ, ક્રમ કથા સુણે નીત કરણ; વિપ્ર સહુકો પ્રજ્ઞોતરી, વેદ પાઠીત તે અગનો
 તરી. ક્ષત્રી રણવટ કુદી પડે, ગૌપ્તાત્મણની વાહારે ચડે; વૈશ કરે વેહેપારી હાટ, ધર્મ તણી ચલાવે
 વાટ. શીજવ્રત સહુ લોકજ અતી, પતીવ્રતા ધર્મ પાળે સતી; એવો રાજ અતુર સુજાણ. કોઈકો
 ધની નવ લોપે આણ. દોહરો.—એક સમે રાજ ચઢ્યો, દેઈ દદામે ઠાર; ધમકારે પૃથ્વી ગડગડે,
 વાજે વાજાં ધોર. આગળ હારે હસ્તી તણી, મદગરતા માતંગ; ધજા નેજા અતી શોભીતા, શીંફુર
 ઓપીત અંગ. અંબાડી અંકુશ ભલાં, અધરાવત આકાર; બીજા ગજ તો અતી ઘણા, એવો ચ-
 હસ્તજ બાર. અરખી કચ્છી મુલતાની, ખુરાસાની કાસમીર; કુતલ કાળા કાખરા, સુરપુર રણ ધીર.
 ઉજવળ અબલખ જુખરા, નીલા પીળા રંગ; જડીત પલાંણ હારે જડચા, અતી અતળીબળ અંગ
 અનેક રથને પાલખી, અનખી અતી અસવાર; ચઢ્યા વેડાગ વાંકડા, જુઝમ માહા જુઝાર. કંઈ
 પાળા કંઈ પાખરી, કંઈ વાજાં ચેહેચાટ; કંઈ નાટક ચેટક ભલાં, ભણતા જુપત ભાટ. જશવંતાના
 જશ ભણે, પીંગળ પાઠ પુરાણ; ગુણ ભેદ ગણ બહુ ગણે, દે મન ગમતાં દાન. વિક્રમ વાડી સંચ
 ચો. રમવા કારણ આપ; શેષનાગ બાળ્યો સજકવા, દુશ્મન લાગ્યો તાપ. સામદ સાથે સંચરેચા, તે
 ની શોભા દેહ; ચઢ્યા રાય દેહ ફુંદભી, જેમ અધાડો મેહ. જેમ ગાજે સીંહ વનમાં, જેમ પરાઠી
 પુર; વિક્રમ સંગ સેન્યા ચઢી, સામદ સઘળા મુર. જેવો ઘડ લંકાંપતી, જેવો અવનવો ઇંદ્ર; જેવો
 અરજુન હસ્તીનાપુર, તારામંડળ જેમ ચંદ્ર. પુન્ય તણો પરતાપ છે, ભલપણ કેરો ભાણ; એવે પ્ર-
 કારે નિસર્યો, વિક્રમ વીર સુજાણ. આલ્યો વાડીએ, અતી સુખે, દીવસ ચડ્યો ઘડી ચાર; નરત
 કરે જોતમ ભલા, ઓપીત અપરમપાર. રંગ ઓછવ અદકો કર્યો, સજ્જનને સનમાન; પુન્ય ક-
 ર્યાં બહુ પ્રીતશ્ય, દાન પાવને દાન. તે શોભા સુખ નીરખતાં, દાતા હરખે મન; કરવી કલાઈ આ

ઈ મરે, શામ્ર તો છંડે તન. દીવસ પોહિર રહયો પાછલો, પુર અસવારી પેર, કંચન મેહ વરસાવતે, જાવા માંડ્યું ધેર. જાણુ ઉજેણમાં થયું, આંખો રૂડો રાય; શાભા જોવા કારણે, જીવન જીવનથી જાય. કામ અધવચ કોનાં રૂઢાં, અધવચ મેહિયાં અંનં; વેહેપાર મુખ્યો વેહેપારીએ, તરણીએ મેહિયા તન. વણીક તોળતા ત્યાં રહ્યા, કર્યા લાભ તે તાજ; આહાણુ ભણતા ઉઠીઆ, નરપત જોવા કાજ. કોઈ મેહિયે કોઈ માળીએ, કોઈ ઘર કોઈ બાહાર; અટારીએ નારી એક, નાહાનાં મોહોટાં નર નાર. રાજાનું મુખ નીરખવા, ઉલટ અંગ અપાર; ધરને વાહાણો ધણો. દાતાને જીજાર. એમ વિચારી સંચરે, નાંહાનાં મોહોટાં લાગ; મળી અસંખે મેદની, નહી પગ મેલણ માગ. કાંન પડ્યું સંભળાય નહી, વાજે ધોર નીશાન; એ રીતે આંખો નગરમાં, વિક્રમ વીર મુલ્કણ. ગજ ઉપર વાહન કર્યું, છત્ર ફરેછે શીથ; સનેહ સનેહ સહુ સંચર્યા, પોહિર પાછલો દીસ. અધવચ વચમાં આવાયા, ત્યાંહાં ધાંચણનું બાર; ત્યાંહાં એક કઉતક નીપળ્યું, કહુ સંસ્થેપે સાર. ચોપાઈ.—

દેવદમની ધાંચણનું નામ, તે અલ્લી રહી તેણે ઠામ; મહીપત આવે મોહોલાં પાસ, તેણે ધેર ખોલાવી દાસ. જાઓ માળીએ વાળો છાર, કરો અજવાળુ ઘર ધરબાર; કહે દાશી કાંઈ આણો લાજ, આવે છે મહીપત માહારાજ. હવડાં છાર તે ક્યમ વાળીએ, ઉડે રજ મોહોલે માળીએ; તો આપણે શીર ડંડજ થાય, ધરબાર ખુંચી લે રાય. વચન સાંભળ્યું દાશી તાણું, દમની મનમાં કોપી ધાણું; છાર વાગેરે ભુંડી રંડ, મોહોટો રાય શું દેશે ડંડ. તને મારે તો દંડજ દેઉ, કહે તો સરવસ્ત ખુંચી લેઉ; કહેતો ઉરાડુ આકાશ, એટલુ જોર રાખ્યું પાસ. તાહારો રાજ ક્યમ કહુ હું, માહાં રંડ વચન ક્યમ લોપે તું; જા ઉતાવળી વાળો છાર, રાજા જાય ને લાગે વાર. સુણી વાત વીમાસણ પડી, તતક્ષણ દાશી મેહોડે ચડી; ઉડાડી રજ દોલોદસ ધણી, આવી અસ્વારી રાજા તણી ઉડતી દીડી અદકી છેહ, રજ ભરાણી રાજાની દેહ; ઉડાડે રીસે બહુ છાર, અદકી છેહ થયો અંધકાર. ફટફટારે તું તો યુમારે, શું ઉડાડે હવડાં છાર; અધીપતી આવે ઉદયો બાણ, ક્યમ રંડા છટિ અજાણ. તો વારી તેની નવ રહી, જેમ વારે તેમ બમણી થઈ; ત્યાં છુટ્યા દસ વીશિક જોધ, અંતઃ કરણમાં આણી કોધ. કોણે મુક્તી કોણે લાત, કોણે કુતકાં કેરી ઘાત; છુટી હાયથી નાહી ત્યાંહ, આવી બેઠી દમની ન્યાંહ. તમારે કહે હું તો ગઈ, અદમુઠ મારંતાં થઈ; મારી લો ભાગ્યાં હાડ, જુજમાં બળ હાય તે દેખાડ. મુજને મારી મોહોકમપણું, તે પાણી ગયું તમ તાણું; કોપી દમની સુણતાં વાત, લીધો ડંડ ધરમાંથી હાય. આગળ ત્યાંહાં હાયીની લાહાર, સામા આવી તેને હાર; કોપી વાત સુંણીને કરણ, મારગ રેખા કીધી તરણ. રસ્તા વચ્ચે રેખા ત્રણ કરી, ધેર પોતાને પાછી ફરી; અકસ્માત બીતો ત્રણ થઈ, અસ્વારી થંભી તે રહી. રોક્યો મારગ રંધી વાટ, જઈ ન શકે કો આગળ ઘાટ; સેન્ય સહુકો થંભી રહ્યું, જાણુ રાય વિક્રમને થયું. કોઈક કામનીએ કીધી કોપ, મારગ વાટ થઈએ લોપ; રંધી વાટ જાવાની માપ, રાજા આંખો આપોઆપ. ખોદી ખોદાય ન પાડી પડે, અધીપતને મન અચરજ અડે; અનેક પેરે કીધા બહુ ભેદ, તોણે પાર ન પામ્યા ખેદ. અડાડ્યા હાયી તે સાય, ખેલદાર વળગાડ્યા હાય; ટાંકે ટાંકી નવ ટંકાય, ખુંજો એક બોલો નવ થાય. આવી પદમની ડંડજ હાય, બોલી બી વિક્રમની સાય; બળ તાણું નહી રાજા કામ, અભેદ બીત છે એનું નામ; પંચડંડ ધરાવે જોહ, પાછી બીત કરે જન તેહ.

દોહરો.—સુંક તણો એક ગાંડીઓ, નથી ખાંચો કો મામ; નથી મુજ મુખ્ય કો તણે. જે બીતજ પાછી થાય. વચન સાંભળ્યું તે તણું, મનમાં થયો ઉચાટ; પાછો ફરીઓ રાયજ, બીજી લીધો વાટ. ધેર આંખો માહા ડુખમાં, નવ કીકુ ભાજન; પ્રાતુસકાળ સભા કરી, બેઠો તે રાજન. ઠામ ઠામ વાતો કરે, ટોળે ટોળાં લોક; શત્રુને સુખ ઉપજ્યું, રાજાને મન શોક. રાએ તેડુ મોકલ્યું, તેડી દમની ધેર; મેહોણું દીકુ પંચડંડનું, પ્રીત કહો તે પેર. પંચડંડ તે નામ શું, તે છે કોને દાર; કેવું છે કાજન વડું, હું જાઉં તે દાર. તે મુજથી બોલો તમો, સાચી જો મુજ વાણ; તેમાં ખેદ કંઈ અમો, તો ઈ

ધરની આણ. ચોપાઈ.—દમની કેહે સમ ન વદો તમો, હવડાં નવ કહીએ તે અમો; વગર સમને કહુ ને વાણ, પૃથ્વીપત ખોશો કંઈ પ્રાણ. કન્યા માહારે ઘેર અનુપ, પ્રથમ તેને જીતો જીવ; રમત સહુ કરો એકઠી, સેવંજ ગંજીકો સોગડી. રમો તમો ને ઉપર કોડ, માહારી પુત્રી કેરી નોડ; એ જીવ્યાનો જથ કાહાવશો, પંચડંડ જીતી લાવશો. નહી જીતો પુત્રીની પાસ, ડંડ જીત્યાની મુકો આશ. દોહરો.—તેને ને તમે જીતશો, તો મુજને વિશ્વાસ; નહી તો કામ સેરે નહી, મુકો તેની આશ. એવું કહી પાછી વળી, મંદીર તે તતકાળ; કુંવરીને તેડુ મોકલ્યું, રાજ્યે સુખપાલ. શણગાર અંગે સોજે સન્ધ્યા, મોતી પરોખ્યાં વાળ; પીતાંચર પટ પેહેરીઆં, બહુ તીલક છે બાલ, હામ કામ અગલોચની, સીંહલંકી સુખાણ; વીનતા સોજળ વરસની, ભચુટી કામનું બાણ. દેવદમનીની દીકરી, નીરમળ દમની નામ; સશી વદની અગ લોચની, રૂપતાણું ને ધામ. શીખ સ્થિ માતા તણી, ચાલી ચતુરસુખાણ; અહંકાર અતિ મન વિશે રાજ તૃણ સમાન. સુખપાલિથી ઉતરી, રાજે દીધાં માન; આદરભાવજ અતી ઘણો. મહેલ્યાં કોડળ પાન. શી શી રમત જાણો તમો, તે આચરીએ આજ; તમે કહે તે સાંભળ, કરીએ રૂડાં કાજ. દમની કેહે તમને ગમે, રમત માંડો ને નોડ; હું કહુ તે પછે પરડીએ, હાર જીતની હોડ. ચોપાઈ.—હરખો રાજ મનમાં ધાટ, માંડ્યો તણ પાસાનો પાટ; રાજ કેહે ને તાહારે કોડ, તેની મુખથી ખેલો હોડ. તે કહી તે મારે મન ખરી, કોટી ઉપાય કર નવ પરી. દોહરો.—દમની કેહે હાર અમો, તો મુલ ખરીદી દાસ; પરણું તમને પ્રીતથી, રહુ તમારે પાસ. ને તમો હારો રાયજી, તો દેશ કરાવું તાજ; સેવક કરી રાખુ અમો, ભાગવું હું તમ રાજ. ચાર દીવસનો વાવદો, થોડે અદકી ધાત; તેનો સુરજ સાખીઆ, ફરી ખેલ ને વાત. ચોપાઈ.—રાજ બાંધ્યો કોણે કરી, રમત રાજ સભામાં ધરી; વાણ વેગે વાતજ થઈ, બધા નગરમાં ચરચા થઈ. પરધાન પંડીત જોઈને રહ્યા. મુંણી વાત સહુ અચરત થયા; રમત રમે બે પેહિરજ હોય, નવ હારે નવ જીતે કોય. રાજને નવ મુજે ધાટ, અંતરમાં ઉપજો ઉચાટ; તે દીવસ રમત એમ રહી, દમની ઘેર પોતાને ગઈ. દેવાસન કીધુ રાજન, બાવતાં કીધાં ભોજન; બીજી દીવસ થયો નેટલે, રમત જારી જારી તેટલે. કોઈ કોઈથી નવ પાસે હાર, ઠાળે પાસા વારંવાર; બે પેહિર મધ્યાનજ થયા, રાજ મોહાલમા રાજ ગયા. ગઈ જીવતી પોતાને ઘેર, કરે કામ મનવાંછીત પેર; દુરાચાર ખેલે સહુ બોક, રાજને મન પ્રગચ્છો કોક. ત્રીજે દીવસ થયો પરભાત, નગર વિશે ચાલી વીખ્યાત; રાજ સભામાં નારી ગઈ, રમત હતી તે જારી થઈ. અનેક ઉપાય રાજજી કરે, તેણે અરથ એકે નવ સેર; ખરા મધ્યાન થયા બ્યાહરે, રમત ઠાંકી મુકી તાહરે. દોહરો.—રાજને દમની કેહે, રહ્યો કાલનો દાસ; કાલ પેહેલા જીતશો. તો પાગ નમાવું શીય. ચેતાવું હું ચતુરનર. સભા શુણતાં પરમાણ; વળતી કેશો કહ્યું નહી, પાણું પરડણ વાણ. કાલ પેહેલા જીતો નહી, તો પાણુ માહાઈ વરત; શેવક કરે સહુ દેખતાં, રાજ તળવું તરત. વિક્રમ -કહે વનીતા સુણો, રેડેશે હુંથ તમ પાસ; વુજ સરખી લાખો કરી, તમથી અદકી દાસ. ચોપાઈ.—એવું કહી શ્વસ્થાનક ગઈ, રાજને મન ચીતા થઈ; રમે રાંડ જીતીને જાય, તેનો કાંઈક કરે ઉપાય. નીચ ચરચા નેઉ બાધે ગામ, લોક વેહેવાર ખેલે ને ઠામ; ગલી કુંચીને હાટે હાટ, ચોરે ચકલે વાટે વાટ. માનવી ટોળે મળીયાં બહુ, વાત કરે મુખેથી સહુ; જીતે કાલ ધાંચણની બાળ લેશે રાજજીમો માલ. કોઈ કેહે એ માહુ થયું, રામ રાજ વિક્રમનું ગયું; કોઈ કેહે એતો વીપરીત, નીચ સંગાયે નોડી પ્રીત. કોઈ કેહે રાજ ખેલો થયો, હોડે ખેલ કામનીને કહ્યો; કો કેહે થાશે બીજી વાત, એને માથે હરસાધ માત. કો કેહે એ વાચા ચુકશે, કામનીને કાહાડી મુકશે; કોઈ કેહે માઠો કરશે મરમ, કહે મુકે નહી રાજ ધરમ. કો કેહે હાય દરપણ શું કરે, ને તે કાલ વાહાણમાં ડરે; એવું સાંભળે વિક્રમ વીર, સ્ત્રીઓ ભરે બ્યાં નિરમળ નીર. જીથ મળ્યાંતાં જીવતી તણાં, વરણવ થાય રાજનાં ઘણાં; એક કેહે એ રૂડુ થયું, માંત મોટપ રાજનું ગયું. દાહાડી ઉઠી ચરચા જીવે, નર નારીના

પ્રાણજીવન જીવે; કોઈએ છાની વાત ન થાય, ઘેર જાહેને દુકે રાય. કોઈએ હશીન ગવાય ગીત, કોઈએ કોઈશુ ન થાયે પ્રીત; સખી સખીમાં સુખ કે દુખ, બોલી ન શકે કોઈએ સુખ. જાણે રાજ સુણશે કાન, એ સ્ત્રીએ ઉતાર્યું માન; ધાંચણ નીચશુ કીધો વાદ, ઉતરશે નરપતનો નાદ. બહુ મુખે તે વાતો કરે, હસે તાળી દે પાણી ભરે; કોઈ માહુ કોઈ રૂડુ કહે, લક્ષણવંતો મનમાં લહે. જ્યાં જ્યાં રાજ દ્રષ્ટે જોય, બીજી વાત કરે નહીં કોય; લીધો ગામ બધાનો પાર, નવ સુખે એકે વીચાર. પડી પુર નિશા જ્યાહરે, મન વીચાર કરે ત્યાહરે; મોહોટા જન મન ભંગજ થાય, પ્રાણ તજે કે વીદેશ જાય. માટે પ્રાણ તજી સરવથી, ઉપાય બીજો એકે તો નથી; કોઈને વાત જણાવી નહીં, વાત આપ રહેમાં લહી. ભરી પુજન સામગ્રી સાથ, વધતાજ વીર લીધો છે હાથ; જ્યાં છે હરસીધ મોહોટી માથ, પાળો પંચ ગયો છે રાય. ચાચર દેખા નગરજ તણી, ચાલ્યો મહીપતી માતા બણી; ત્યાં ધરણીપતે માંડ્યું પ્યાન. ધુપ દીપને ફોફળ પાન. કુમ કુમ ચંદન અક્ષત ઘણા, પુજા બહુ વીધ નહીં કંઈ મણા. પ્રથમ પેહિર એક નીશા ગર્ધ, પુજા પુરણ તાહરે થઈ; અડગ પોતાની કોટે ધર્યું, આવાહન ચંડીનું કર્યું. પ્રસન્ન થઈ છે મોહોટી માત, માં માં કહીને આલ્યો હાથ; શા માટે તજે છે પ્રાણ, માગ માગે વીર સુજાણ. માતા સરવે જાણો તમો, સુખથી શું કહુ આજજ અમો; અંતરમાં બેઠી છે રાજ, પાળો ભાડ ને સારો કાજ. નીચ જાત ધાંચણ છોકરી, મેહલું દીધુ તે ડોકરી; પંચડંધ ધરાયે જેહ, રમે દુત દમનીશુ તેહ. તે સંગાયે પાડી હોડ, ઝીતાડો તો પેહિયે કોડ; દીગવજે તે સાથે કરે, પંચડંધ શીર છત્રજ ધરે. દોહરો.—તાહરે હરસીધ બોલીયાં, એની જીતમ જાત; એમાં પરાક્રમ છે ઘણું, આગળ જોશો ખ્યાત. પરપંચ એ જીત્યા તણો, તે તમને કહુ આજ; તમે જાઓ ઇંદ્રાસને, ત્યાં રહેશે તમ લાજ. વૈતાળ સંગાયે પરવરો, માહારો તુજ શીર હાથ; ઇંદ્રાસન શોભા ઘણી, ત્યાં મળશે સહ સાથ. કામ કરી ઘેર આવશો, પેહિયે મનમાં કોડ; એ જીવતીને જીતશો, હુંશ કરીને હોડ. છત્ર મળે પંચડંધનું, થાશે જીગમાં નામ; તુજને ઝીતી નવ શકે, એ નહીં સેહેલું કામ. પુર્યે ગ્રહ પીડે નહીં, પુન્યે નાસે પાપ; ત્રીદસ વશ એક પુન્યને, ત્રેકે ઇશ્વર આપ. વચન શીશ ચડાવીયું, તેડયો વીર અનુપ; પવન પહેલો પરવરયો, વીરને વિક્રમ ભુપ. ત્યાં જોઈએ છે અતી ઘણો, શોભા નડતમ હોય, નાચ કરે દમની ત્યાં, રાજ દ્રષ્ટે જોય. અચરત પામ્યો અતી ઘણું, જેશું પાડી હોડ; તે નૃત્યકરે તેતો અહીં, ઉરવંશીની જોડ. દમની નહીં કોઈ દેવતા, નહીં માનવીનું રૂપ; એ જીતે અચરત કર્યું. ભાગ્યે સંદેહ ભુપ. સભા સહુ બરપુર છે, પછવાડે છે વીર; અદ્રશ રાજ ત્યાં રહ્યો, મનમાં આણી ધોર; રાય સુર રીજ્યો ઘણું, દીઠી રમત અપાર; દમનીને ત્યાં આપીયો, એક અમુલક હાર. ચોપાઈ.—પાછળ હાથ દમની એ કર્યો, હાર વીર વૈતાળે હર્યો; તે દમની નવ જાણે કોય, રહ્યા દેવ સહુ દ્રષ્ટે જોય. બીજી રમતે આપ્યાં પાન, પામી દમની મનશુ માન; પાછળપાન આપ્યાં તે કરી, વધતાજે લીધાં તે હરી. પછે કાનની લીધી ઝાલ, એવો વીર મોહોટો વૈતાળ; પછે પગનું લીધુ ઝેર, દમનીને નિંદ્રાની ઘેર. ઉગ્યો સુર ઉઠી સભાય, સહુકો પોતે સ્થાનક જાય; પરણ્યો સુરનામક બહુ પેર, વહાણે રાજ આબો ઘેર. પુર મધે પરીયાણજ કર્યું, સ્નાન દાન વ્રત પુન્ય આચર્યું; આવી બેઠો રાજ સભાય. દમનીને ઘેર તેડુ જાય. દોહરો.—ડયમ ઘેર મુખે મુઠ રહી, પ્રીતે માને પાસ; રાજ તુજને જીતશે, મુશ ખરોદી દાસ. નોહે કામ નાડા તણું, મોહોટાશુ પાડી હોડ; બોલ્યાં બોલ અહંકારનો, પેહિયાડો તે કોડ. ચોપાઈ.—બેઠી સુખપાલે તે નાર આવી રાજને દરબાર; મહીપત મુખે નાંખ્યો હાથ, બોલ્યો વચન શામાને સાથ. તણુ દીવસ રમાડ્યા તમો, તેવાં પ્રાક્રમ જોઈએ અમો; છેલ્લે દાહાડે જીતે હોડ, પેહિયે તેના મનના કોડ. ત્યારે દમની બોલી વાણ, સાંજળ રાજ ચતુર સુજાણ; મારાથી કંઈ હારી ગયા, તેતો મારા શેવક થયા. મુખ્યે વાદ કોઈ તે કરી, રમત હતી તે ભરી કરી; જોવા મળ્યું છે બાપુ ગામ, અચરત બોલે ઠામો ઠામ એમાં કોનું પાણી જાય, જોરાવ

રીની જીતજ થાય; ધડી એક બે રમતજ થઈ, કામની સાથે વાણી કહી. સુપના ફેરી કહુ એક વા. ત, દીકુ શુભ વાતે સાક્ષાત; જોયો ઇંદ્રાસનનો તાચ, નારી તું કરતીતી નાચ. રીજ્યો નરપત તુજશુ. સાર, હેતે તુજને આપ્યો હાર; તે સાચી કે જુડી વાંણ, સાચુ કહે જે હોય પ્રમાણ. ત્યારે જીવતી. ઝાંખી થઈ, જુડી વાત રાજાએ કહી; આજ પંપાજી જુડુ એ હોય, સુપનુ સાચુ હોય ન કોય. પ્રત્યક્ષતાં દેખાડ્યો હાર, દીકો દમની નવ લાગી વાર; માંતખંગ થઈ જેટલે, ચુકી દાવ દેતાં તેટલે. મનમાં પેઠી અદકી ભીત, એક ભાગે રાજાની જીત; બીજી વાર ખોલ્યા છે બુપ, સાંભળ નારી વાત અનુપ. પાસે ખેડો તો ઇંદ્રત તંણે, નરત્ય કરતીતી હેતે ઘણે; માનની તુજને દીધાં માન, તુજને ઇંદરે આપ્યાં પાન. દીકાં પાન ઝાંખી થઈ ગઈ, બે બાકજ જોતામાં થઈ; બે ભાગે જીત્યો તે રાય, વીમાસણ વીનતાને થાય. ત્રીજી ધડીએ વાણી ભણી, હું જોતોતો તેણી ધડી; આલ કાનની તાહારી પડી, તે માહારે હાથે તો ચડી. દમની કહે એ જુડી પેર, આલ ઉતારી મુકી પેર. રાજા કહે તું સાચી હોય, આપી આલ પ્રગટ તું જોય; ત્યારે ઝાંખી થઈ તે નાર, ત્રીજી હાર થઈ તે હાર. દોહરો.— એ ક્યાંયો ઇંદ્રાસને, બાચો ખરાં એધાંણ; પડી વીમાસણ માનની પરવશ પડીયો પ્રાણ. કહે રાજા સુણ કામની, જુડી જાતે ફેર; કહે નારી તે ક્યાં ગયું, તાહારા પગનું ઝેર. સ્ત્રી કહે મુકયું ધેર વીજે, પડી એટલે ફાળ; મન થકી મહીપત વદે, તરણશિશુ તતકાળ. મુકયું ઝેર તે આગળે, નીરમાલ થઈતે નાર; પાણીથી થઈ પાનળી, ચુકી ગઈ તે હાર. પછે તે પાસા ઢાળતાં, થર થર ધૂળે હાય; હારી હારી સહુ કહે, હસી પડ્યો સહુ સાય. વાગી હાક હાર્યા તણી, જીત્યો વડહગ વીર; પ્રતાપ પુન્ય પોતા તણો, રાખે નારાયણ નીર. વીચ્યાં વાજાં જીતનાં, ગડગડીયાં નીશાના; હારી દમની હોડશુ, જીત્યો વીરે સુજાણ. ગાંધરવ વીવાહ સહી કર્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર; તે વીનતા વિક્રમ વરયો, પરાક્રમ અપરમપાર. સાસુને વિક્રમ કહે, જોડીને બે હાથ; વાત કહે પંચડંડની, જે બોલ્યાં મુજ સાય. મુંણો આપે સજ થઈ, ધીર વીર સજ યાવ; પ્રથમ કહુહું એટલું, કુંકણ દેશે જાવ. ધ્યા ન ધરે ફરસરામજી, સોપારા ઘડ ગામ; તેમાં વિપ્ર એક વેદીઓ, શીવશરમાં એ નામ. રહેજો વાસો ધરે તે, જોજો એ એધાણ; સ્ત્રી ઉમાદે તેહની, ચતુરો ચતુર સુજાણ. ચરચા જોઈને આવજો, ગામ ઠામ ધર એહ; જગશો તો જીવશો, જીથે જોશો રહે.

ચોથાઈ.—માહારાજા મન માન્યું સાચ, માન્યું સાચુ વીનતા વાત; વડા વજીરને સોંપ્યુ રાજ, ચાલ્યો કુંકણ જોવા કાજ. વૈતાળ સાથે તેડ્યો વીર, ચાલ્યો મન ધરીને ધીર; અનેક દીવસ હીડંતા થયા, કોડ ધરી કુંકણમાં ગયા. દીકુ નગર થયો ચલ્લાદ, દીકો શીવ સુંદર પરસાદ; હરખ્યો મહીપત પોતે મન, પ્રીતે કીષ્ટે પુજન. પામ્યો મોહાર પુજારો સાત, કર જોડીને પુછી વાત; શીવશરમાં છે વિપ્રજા નામ, કોહીને ભાઈ વસે કુણ ઠામ. કહે પુજારો પ્રાણજી ઘણા, શીવ શરમાની શી છે મણા; જોયા નીચા ને વામણા, કો ગોરા રહે દામણા. કાંઈ તેનું એધાણજ હોય, તે વીના પ્રીતે નહી કોય; શુભા એધાણ રાખ્યું છે સાર, ઉમાદે જોને ધેર નાર. જામ્યો ડાભી પોળ નિશાળ, ખેડો વિપ્ર ભણાવે બાળ; શીતળ છાયાને કારણે, વૃક્ષ આંબલીનું બારણે. તેનું વચન હજડામાં ધરી, લઘુ લાઘવી વિદ્યા કરી; રાજવંશી રહીઆથી રૂપ, શીવશરમા ધેર આચો બુપ. ડંડવૃત કર્યાં એકી ચરણામૃત લઈ મુખમાં ધર્યો; વિદ્યા ભણવા આચાર્ય અમો, કીરપા કરી રાખોજી તમો. ગોરાંણી બાહરે નીસરી, જોઈ વિક્રમ દ્રષ્ટે ભરી; આનંદ અદકો મનમાં થયો, રીઝીને રાજા ત્યાં રહ્યો. ધેર વિદ્યારથી માહારે ઘણા, મુખે રહે અહીયાં શી મણા; માનુભવ મોહોટા જે મુખી, વિદ્યારથી થયો ત્યાં મુખા. કરે ગોરાંણી હીતજ ઘણાં, આપે સાકરીયા શેકયા ચણા; ઉદર તણો જેવો હોય તન, તેથી અદકુ રાખે મન. ખાસક પેહેલા નાંહાના તન, ત્રેસડયો વિક્રમ રાજન; રમે જમે ભણે મન મુહે, રાત દીવસ તે ચરચા જીએ. એક દીવસ ગઈ છે મધરાત, મુતાં માંતવી જાતો જાત; સહુકોને છે ધારણ બાણ, જાગે રાજા વિક્રમ બાણ. ઢીકો ઉમાદે પરચડ, લીધો હાથમાં ઉડણું ડંડ; નીકળી બાહારે રાખી મન

ધીર, તેતો દીકું વિક્રમ વીર. માઝમ રાત ને જાતે નાર, ક્યમ નીકળી એકલી બાહાર; અરપર જોયું અદ્ધડી, વૃક્ષ આંખલી ટોચે ચઢી. આંખલી થડ પોતી ગફાય, અદ્ધ યધ ત્યાં ખેડો રાય; ચઢી ઝાડ ઉભાદિ નાર, કીધા ડંડના ત્રણ પ્રહાર. ઉડ ઉડ કહ્યું મુખથી વળી, ગયું વૃક્ષ બાકુ ઉચળી; ઉપર ઉમાદિ હેઠો રાય, સો જોજન મુઘી તે જાય. ત્યાંહાં એક પ્રાદુ છે મથાણુ, સઘણું જુતાવળનું રાણુ; જુત પ્રેત અગ્નિ દવ બળે, સીધ લક્ષ મોરારી મળે. બાવન વીર ચોસઃ જોગણી, બારે ભોગ તણી ભોગણી; ચોસઃ ખેડી ચામુડ ગ્યાંહ, દેવ. ફુંદભી વાજે ત્યાંહ. તે ડેકાણે શોભા હોય, વરણવ કરી થકે નહી કોય; જુહાર જુહાર ઉમાદિ કહે, જોગણી સહુ સાંભળવા રહે. જુઠી જુઠી સહુકો કરે, ઉમાદિ હેઠી ઉતરે; તું સાચો ન પડી એક દીસ, આવે કુખવા દાહાડી શીશ. દોહરો.— ઉમાદિ કહે જોગણી, સાચી છું હું આજ; ચોસઃમાં આવી ભજુ, તો થાય આપણું કાજ. બાસઃ ધેર પેહેલા હતા, ત્રેસઃમો મુજ કથ; ચોસઃમો આવી મળ્યો, આનંદ ઉપત્યો ચંત. બત્રીસ લક્ષણા મલા નહી, તો શી કરીએ ધેર; ભોગ આ વા ભવાનીને, થયા ચોસઃ મુજ ધેર. તમો કહેા તેમ હું કર, ટાળે આપણો રોગ; મને કરો તમો જોગણી, ભર ભરપુરણ જોગ. ચોપાઈ.— હરખ્યાં જોગણી પ્રીતિ પાસ. ઉમાદિ તુજને સામાથ; અમો કહ્યું તે મનમાં ધરો, ચૌદશ દીન નૈવેદ્ય કરો. વડાં બાકળા લાકુ ખીર, કરો પાક મન આણી ધીર; ચોસઃને સ્નાન કરાવજો, હાર કરણના ધરાવજો. શીફુર તીલક કરજો ભાલ, પાસે પાસે ખેસાડી બાળ; ભાણા માહે ભરજો ખંડ, હાથથી હેડો મુકજો ડંડ. તે પાછળ પરદક્ષણા કરો, ઉદો ઉદો મુખ એચરો; ઉદક અંજલી ભરવી હાથ, લેજો ભોગ ભવાની માત. અમો હુંકારો અમો દેહથું, અકેકો વેહેચો લેહથું; આબ્યાં અમો પાછા નહી કર, નહી તો તુજને ભક્ષણ કર. એવી તેણે કીધી શીખ, વીદાય થઈ મન આંણી બીક; મારચા દંડ તેણે પ્રતક્ષ, ચઢી આંખલી કેરે વૃક્ષ. એક ઘડીમાં આવી ધેર, નરપત નીરજેસઘળી ધેર, ઉતરી હેડી ધરમાં ગઈ, રાજને મન ચીંતા થઈ. દેખાડી સાસુએ વાઢ, મોકલ્યો ધડવા માહારો બાઢ; વેકુ દુઃખ માહારી દેહને, ઉગાર ત્રેસઃ એહને. પરાક્રમ એમાંછે પરચંડ, કરામત સઘળી તે ડંડ; આવે હાથ તો જીતી લેઉ, નહી તો પ્રાણ આ શ્યાનક દેઉ. કરચો વિચારે પોતાને મન, પ્રાતુસકાળે ઉગ્યો દન; શીશ સરવ સુતા જગીયા, ગુરજીને પાંચે લાગીયા. સરવે નાહાવણુ કરવા ગયા, વિપ્ર કર્મ કરી સુખીયા થયા; નરપત કહે જોડીને હાથ, ગુર સંગ ખેડાસહુ સાથ. એક પ્રશ્ન જુઓ રખી જન, આપણે માથે કાંઈ બીધન; જુઓ જ્ઞાન વિચારી કરી, સપનામાં ભિચ્યા મન ધરી, તાહારે સહુએ ખોલ્યા બાળ, સુપનુ એ તો આંખ પંપાળ; આજ કાલનો તું આવયો, ડાહ્યો થઈ ડોંગળ લાવીયો. દોહરો.—સારે ગુરજી ખોલીયા, તમો ન સમજો કોય; હા બાઈ કહે તું મુજને, સુપન તુજને હોય. આજથી ચોથે દાહાડલે, છે ચઉદસનો દન; ઉમાદિ નૈવેદ્ય વેહે. ચથે, કરથે ચંડી પુજન. ખેસારી ખંડ પુરથે, કંઠ આરોપથે માળ; ભોગ આપથે ભવાનીને, ચોસઃમો ખુશ્યો કાળ. બત્રીસ લક્ષણા સરવ છે, તેણે માથું સત; ગુર સમેત કળે સઉ, કહે તે કરીએ ગત. બીહીને નાથી નવ જથે, નહી દેવા દેઉ નામ; કહુ તે મારેગ ચાલજો, થથે તમારું કામ. ડંડ લેઈ નાસુ અમો, કેડે આવજો તરત; પાધું જોવા ને રહે. તેતો પામે મંરત. ધીરજ રાખી સહુકો રહ્યા, થાથે શુભ કલ્યાણ; દેખો તો સાચુ માનજો, નહી તો કેહેજો અજણ. કો કહે જુઠુ ખોલીયા, કો કહે સાચુ પાસ; સાચુ માથું ગુરજીએ, કીધો દહ વિસ્વાસ. પ્રતિષ્ઠા કરી આવીયા, કોઈનું નહેકુ મન; ત્રણ દીન એમ વહી ગયા, આબ્યો તેરથનો દન, ત્યારે ઉમાદિ ઉચરી, સાંભળ મારા શ્યામ; માહારે બાધા નૈવેદની, કહેા તો કર શીર નામ. ચોપાઈ.—વાર કહીને દીધા આથ, સહુને આબ્યો દહ વિધાસ; દાળ પલાળી અડદળ તણી, સામગ્રી બહુ કીધી ઘણી. નોતરચા સરવ વિપ્રના તન, વાહાણામાં ચઉદથનો દન; રસોઈ સરવે કીધી સાર, તેડી વિપ્ર તણો કુમાર. તમો ખેસજો સ-

રવળ સાથે સંકલ્પ કરવો માહારે હાથ; ચોસઠ જોગણી સંતોષ્યવી. પુરણ પ્રીતિ તે પોષ્યવી. સમ-
જાળ્યા પોતે રાજ્ય, કોઈ બીક ધરણે માં મન; નાહ્યા સરવ તે ક્ષુધારથી, પરવશ છે તે વિદ્યારથી.
ગુર પત્નીનું વચનજ જાણ, વિદ્યા બણી તે મિથ્યા થાય; કુમં કુમં ચંદન સુંદર સાર, ધાલ્યા કંઠ
કુશમના હાર. બાણમાં પીરચ્યાં ભોજન, સ્વામી સહીત ખેડા છે જન; પંચામૃત લાડુને ધૂત, પ્રાસી
પાક સામગ્રી તરત. કાહાડી ફુંક વચે આણીયા. બત્રીસ લક્ષણ જીગતે જાણીયા; ઉમાદે વચમાં
આવીયાં, ઉડણ ડંડ કરમાં લાવીયાં. મંત્ર હતો તે મુખમાં લીધ, જોગણીનું આવાહન કીધ; મે-
હેલ્યો ડંડ ને નીચો થઈ, પ્રદક્ષણા કરવાને ગઈ. ઉદો ભવાની લેજો ભોગ, મન વાંછીત ટાળો મુજ
રોગ. દોહરો.—એટલે રાજા ઉઠીચો, મારી હાંક પરચંડ; નાહો ચેતાવી સરવને, લીધો ઉડણ
ડંડ. ગુર સહીત તે દોડીયા, પાકું ન જીવે કોય; એટલે આવી જોગણી, કારમુ કઉતક હોય. ખાઉ
ખાઉ કરતી ઉતરી, નર ન દીડા તે દાર; વેહેચો ભોગ ચોસઠ કરચા, બક્ષ કરી તે નાર. હાહાકાર
સમજે થયો, કોપ્યા તાંના લોક; ચોસઠ આધા ભવાનીએ, સજ્જન પામ્યા શોક. નાહો ચોસઠ એક
લા, કરચો મન વિચાર; વાહાણું વાતે નિસરચા, તાંહાંથી જોજન ખાર. ચોપાઈ.—ચાક્યા ધણી
લાગીછે ભુખ, સહુ કટ્ટી વેઠે માહા દુઃખ; નગર સોમાડે આંખો એક, રાજા બોલ્યો કરી વિવેક.
સહુ ખેસો ઠરીને આ ઠામ, હું જઈને જાઉં આવું ગામ; રહ્યા ત્રેસઠ ઠરી તે ઠામ. રાજા ચાલ્યો
જોવા ગામ. વળ્યો નગર બણી તે વાટ, નહી માનવી ઉઘાડાં હાટ; ભરચા માલ ખજાના દ્રવ્ય, મ
નુશ વીના સુનાંછે સરવ. હાટ ઉઘાડાં દેસી તણાં; ભરચાં વચ્ચે અમુલક ઘણાં; પારેખ સુખડી
આ સોનાર, ફુકાન હાટ છે અપરમપાર. ખોળ કરી પરને કોટ; નહી પશુ પંખી માનવી ઓટ;
અચરત પામ્યો અદકુ રાય, જોતો આધો જાય. રાય ધીર મનથી નવ ડરે કાયક નિશ્ચે બીહીને મ
રે; જોયું નગર ને લીધો પાર, એટલે આલ્યો રાય દરબાર. પેઠો મોહોલા ઉપર અડયો, જોયો અ
ટારી ઉપર સહયો; પાથરી છે સેન્યા એક ત્યાંહ, બેઠી બીલાડી એક તે માંહે. જોઈ રહ્યો છે તેને
ભુખ, નહી બીલાડી કારણ રૂપ; સુના મંદીરમાં ખેશી રહ્યાં, નગર તણાં માણસ ક્યાંહાં ગયાં. હું ઉ
જણપત વિક્રમ રાય, આલ્યો તાહારા મોહોલજ માંહે; બોલો મન કાંઈ હોયે દુઃખ, ધસવર તાહારી
ભાગે ભુખ. બીલાડીએ સાનજ કરી, કાળજા કુંપલી આગળ ધરી; અંજન કીધુ છે જેટલે, નવ
જોખના થઈ તેટલે. રાજા કહે તાહાં શું નામ, જોજડ થયું કયમ તાહાં ગામ; ત્યારે અચ્છી જો
લી વાત, ચંદ્રશીખર તે માહારો તાત, દધત્યે મારચાં માણસ ઘણાં, નગર ઉજડ છે અમ તણાં;
લોક સહુ તે દુઃખીયા થયા, કોઈ આધા કોઈ નાહાથી ગયા. મને એકલી ઝાલી બાંહે. રાખીછે કા
ળા ગ્રહ માંહે; અંજન કરી બલાડી કરે, ચારા અરથે વનમાં ફરે. આવેછે રાતે આઢાર, બીજે
અંજથી કરે નાર; મુજ પર રાખેછે બહુ મન, જેવી પેટની હોયે તન. હવડાં આવશે કરતાં વાત,
જોતામાં કરશે વુજ ધાત; તાહારો ડરાલ્યો તે નહી ડરે. કોઈનો મારયો તે નહી મરે. એવું બળ છે
માહા પરચંડ, અજીત એની પાસે ડંડ; તે ડંડ જરેવાગે શીશ, એ પાપી મરશે તે દીસ. તે ડંડની
નીત્ય પુજા કરે; તે પાછળ પ્રદક્ષણા ફરે. હેઠો મુકે એટલી વાર, તેનો છે એને આધાર લીધી વા
ત એના મન તણી, વળતી બોલ્યો જોજણ ધણી; છાનો રાખ મને તું પેર, હું કહું પાપીની પેર;
ચીએ જોઈ તેની સુજ, ઠામ એક દેખાડી ગુજ. દોહરો.—અંજન આંખનું એહને, કરી બીલાડી
તાંહે; રાજા જઈ છાનો રહ્યો, તેના મંદીર માંહે. એટલે પાપી આવીયો, સેજ હુતી બ્યાંહાં હાર;
અંજન આંખનું તેહને, તતક્ષણ થઈ તે નાર. સ્નાન કરમ તેણે કર્યું, પછે કર્યું સમરણ; ડંડ
હતો જે હાથમાં, તેને મેહેલ્યો ધરણ. પરદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય; નીરખીને પછે ની
સરયો, માહા બળીયો તે રાય. ચેત ચેત રાજા કહે, ચઢાવી બહુ રીસ; ડંડ હતો તે આપટ્યો, તે
પાપીને શીશ. ચોપાઈ.—તરફડી પડયો તે તરત, પામ્યો એક પલકમાં મરત; વાણ વેગે વા-
તજ થઈ, ખખર દોહોદશાએ ગઈ, તરત લોક આવી તે વચ્ચા, મુખ પામ્યા સહુ હેતે હરયા; આ

ને ઘેર આપ્યાં મા આપ, ટાળ્યા સર્વ લોકોના તાપ. ન રહ્યું દુઃખ કોને મન કશું. તરત આવીને ગામજ વચ્ચું; ત્રેસઠ જે પોતાના જન, મનવાંછીત આપું ભોજન. રાએ જાણ્યા વિક્રમ રાજ, મન વાંછીત યથું તે કાજ; મુજને આશીર્વાદ કીજીએ, એ કન્યા રાજ લીજીએ. તે કન્યાને પ્રીતે વરી. કુકણમાં તે આપ્યા ફરી; પ્રકાશ થયું પોતાનું નામ, મળતા મળ્યું બાપુ ગામ. કુકણ રાએ મુનોહર કરી, પરણાવી પોતે દીકરી, પ્રોહીતને ઘેર કન્યા એક. ગુરને પરણાવી વિવેક, વિદ્યારથીને ઘેર મોકલ્યા, આપ દેશ આપ્યા એકલા; ત્રેસઠનાં ત્યાંહાં ટાળ્યાં દુઃખ, ભાગી જનમ જનમની ભુખ. એ ડંડ એ કન્યા રૂપ, લઈ આપ્યો ઉજેણી ભુપ; ચતુરો લાખા ચતુર મુજણ, હરએ ગડગડીયાં નિશાન. મહેલે ઉતાર્યાં તે નર નાર, સુંદર શોભા તેણે ઠાર. દોહરો.—દમનીને ચરણે નખો, પોતે વિક્રમ રાય; ડંડ જુલા દેખાડીયા, મહેલ્યા જઘને પાય. ધન અજીત ધરણીપતી, ત્રંખાવટીએ જાએ; જોને ચરચા મોહાલની, મહીસાગરમાં નાહો. કરે રાજ ત્રંખાવટી, ત્રંખક તેનું નામ; ત્રંખકસેન્ય તો બહુ થયા, પણ તેનું છે નામ. વચન લેઈ તે સંચરયો, સાસુએ દીધી શીખ; સાથે વીર વહતાળ છે, મન નવ આંણી બીક. પોહિત્યો ઘડ ત્રંખાવટી, નીશા સમે તે ભુપ; અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ કરી, દીડુ નગર અનુપ. મહીસાગર નાહ્યા જઈ, જોયા ઘાટે ઘાટ; નગર નીરખું નેહશુ, ગયા રાજની વાટ, જોયાં ધર પુર મેડીઓ, જોયા મહેલ અવાસ; ચઢ્યો જોયો અટારીએ, સ્ત્રી દીડી તે પાસ. ત્રીયા તેરે વરસ તણી, લક્ષણ ગુણ શુભ રૂપ; તે ઠાને ફરીને રહ્યો, પોતે વિક્રમ ભુપ. ચરચા જીએ તેહની, નીશા ગઈ છે પોહિર; સાંઠ ઉપર વાહન કરી, આપ્યો ફુત તે ઠોર. મહેલી જીટને બારણે, આપ્યો ધરમાં એહ; વાટ જોતીતી માનની, જમખપેએ મેહ. તાહારી સાથે આવીયે, મેસો બાહારજ ઠામ; ગરથ બાંધુ કાંઈ ગાંઠડી, બીજનું શું કામ. તેને ખસારયો બારણે રહ્યો ઘડી તે ઠામ; એટલે પોપટ આવીઓ, દામોદર તેનું નામ. કાગળ કોટે બાંધીઓ, આપ્યો સ્ત્રીની પાસ; પ્રણામ કર્યો તે પોપટે, સ્ત્રીએ દીધી આશ. રાજ વિક્રમ તે જીવે, પ્રાક્રમ તેનાં પ્રૌઢ; પોપટ દીઠો પોતા તણો, ધઈ રહ્યો ઘીગમુઢ. કાગળ ઉકેલ્યો કામની, તે વાંચીને જોય; પાછળ રાજ ઉભો રહ્યો, તે નવ જાણે કોય. સ્વંસ્ત્રી ત્રંખાવટી, રતનમંજરી નામ; લખીતંગ ધાંચણ દમની, વાસ ઉજેણી ગામ. સમાચાર એક પ્રીછળે, પાડી વિક્રમથ હોડ; મુજને જીતી તે વરયો, લાગી મુજને ખોડ. હુંશ ન પોહિતી આપણી, જે ધારીતી પેર; કાળાગ્રહે પડી કામની, વિક્રમસેનને પેર. બહુ મુરખ દળીદ્ર દુઃખ, બહી વડવી ભુખ; તેથી અદકુ રાય ઘેર, સ્ત્રી માણસને દુઃખ. વાત કોઇશું થાય નહી, બાહિરે નવ જવાય; રૂડું ભુંડું જણાય નહી, રેહેવું કાળા ગ્રહ માંય. વચને બાંધી હું રહી, જોડીને ખે હાથ; આપણુ રહીએ એકઠાં, વાત કર તમ સાથ. તમ બણી રાજ મોકલ્યો, આપ્યો છે તુજ પાસ; તેને તો વરજો તમો, પોહિએ મનની આશ. લખનાર નાર. પોતા તણી, અચરત મોહોડું એહ; પોપટ ધર પોતા તણો, મહીપત મન સંદેહ. ચોષાઈ.—રતનમંજરી વાંચે પત્ર, વિક્રમ વાંચ્યો તે તત્ર તેનો ઉચર લખીઓ આટ, બાંધ્યો તે પોપટની કોટ. ત્યાંહાં જઘને તો કેહેજો નાય, રતનમંજરી વરે કોઈ રાય; શુણી શુક ચાલ્યો જેટલે, કાગળ ફાડી નાંખ્યો તેટલે, ઘેલી રાંડ ધાંચણ દીકરી, તાહાર પાપ તું એને વરી; માહાર રતનમંજરી નામ, નવ રાખુ વિક્રમ શુભામ. એવા કંઈ આવે કંઈ જાય, વિક્રમ તો જીજને ગંધાય; હસી પડી તે સઘર સાથ, જો આવે વિક્રમ મુજ હાથ. મહીપત બાંધુ માહારે ઘેર, કોઈ ન જાણે તેવી પેર; દાશીને હેઠી મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી. આપ્યોતો જે પેલો ફુત, તેડ્યો ધરમાં ભંગડ ભુત, કોહો તમે ક્યાંથી આવીયા; સમાચાર શા શા લાવીયા; તમને નરપત તેડે આજ, સરચાં સરવ આપણનાં કાજ. લીધા ધરમાંથી શણગાર, બીજી માલ તે અપ્રમપાર; રત પેટી લીધો અમિડંડ, આપ્યાં ફુતને તે પરચંડ. જાએ મુકો જીટ ઉપર જઈ, પછે આપણું ખે જઘએ વહી; સાંઠજ ઉપર તેતો ધરયું, પછે વિક્રમે મન આચરયું. ડંડ પ્રતાપે નાહાશી જશે, હાથ ન રહી તો શીગત થશે; ડંડ પેટી જીટપર સુકીઓ, મુરખ મન તે

તો મુકીઓ. વૈતાળ ગયો તે વસ્તજ હરી, બેઠો રાય ધોરજ મન ધરી; ચેતવ્યા વીન તો નવ મારીએ, ક્ષત્રી ધરમ તે ક્યમ હારીએ. રાત સમેતુ ક્યમ કરે જોર, દુત જોર કે સ્ત્રીનો ચોર; ત્યારે દુતને ચ દી છે રીસ, ગાળો દીધો ત્યાં દસ વીસ. મારયું ખડગ લીધા છે પ્રાણ, પડયો વાટમાં તેહ અજાણ; પછે દુતનું લીધુ રૂપ, સ્ત્રી પાસે આવ્યો ભુપ જો ગમે તો આવો તમો, ચાલો ખોટી થાઉછુ અમો; ઉઠી નાર તે આગળ થઈ, ઉઠ ઉપર બેઠી તે જઈ. બીક ના આંણી કોની ચંત, બેડી સાંઠ ને લીધો પંથ; પુરંવ દશા હામ્યો જોડલે, સ્ત્રી વાત બોલી તેડલે, આપણે જાવું પશ્ચમ દેશ, ક્યમ કરો પુરંવ પરવેશ; માહારે શુ પશ્ચમનું કામ, તેડી જાઉછું માહારે ગામ. વાંકુ વચન તે સાથે કર્યું, રૂપ પોતાનું પ્રગટજ કર્યું. ડંડ અને પેટીતો ગઈ, તે નારી તો નર વશ થઈ; પેટી ડંડનું ભાગ્યું જોર, થઈ ગઈ નારી તો ચોર. શું નામ તાહારે ક્યાંહાં રહેા. ક્યાં લેઈ જાઓ તે કહેા; માહારે તો જી વારી નામ, વસવું માહારે માળવ ગામ; કંઈ કામ અણચીત્યાં ધોર, સ્ત્રી માણસનો હું ચોર.

દોહરો.—નિધાસ મુકયો નારીએ, દૈવ ન પોહોતી આશ; મનનો માયો મુકીઓ, પડ્યાં જીવારી પાસ. જીવારી સાથે વાંકડાં, મરકટને જેમ હાર; ચેલી માથે બેડવું, પોહોચે કેટલા કાળ. ભંગી બંસની આળસુ, લંપટ જીવારી આપ; એવો કંથ જે કામની, તેનાં પુરણ પાપ. નમ્રો નીંદ્રાણુવો, દીન દયાહીન રોગ; એવો કંથ જે કામની, તે કામનીના ભોગ કાગળ પોપટ લાવીયો, માહારી સ-ધરનો મરમ; તે વિક્રમને નવ વરી, તો આ લાગ્યું કરમ. પરદુઃખભંજણ સુખ કરણ, અજીત અભેદી આપ; એવો પુરૂષ મેં પરભવ્યો, તે ભોગવું આ પાપ. નવખંડ જેની નામના, પવિત્ર જેનો દેહ; તેવો પુરૂષ મેં પરભવ્યો, તેનું ફળ આ તેહ. સુરજ દેવ સાક્ષી તમો, નીરમળ તાહારે નામ; મળો કરજો મહીપતી, કરો કામનીનું કામ. અલ્યા આપ દેઉછુ તને, અખળાઅસ્ત્રી જાત; ક્યમ લાવ્યો મને છેતરી, કીધો મોટી ધાત. ચોપાઈ.—તાહારે તે બોલ્યો રાજન, તાહારે કોના ઉપર મન; ત્યાંહાં પોહોચાડી મુકુ તને. શનિ રીસ કરેછે મને. તાહારા મનમાં જે હોય આપ, સત્ય ન કહે તો તુજને પાપ. દોહરો.—તારે નારી બોલીયાં, વિક્રમ ઉજેણુ ભુપ; સકળ કળાગુણ જાણુ છે; શીળવંતછે શ્વરૂપ. રાજીશ્વર રાજ ગુણી, હરસીધ તેજ હજુર; તેને મળવા મન ધણું, જે નારાયણુ નુર. વચન પાળે તાહારે, તો મળવ વિક્રમ રાય; તો સરે અરથ હમારો, હૃદયું શીતળ થાય. તારે જીહારી બોલીઆ, કંઈ વિક્રમ એધાણુ; તેને તું ક્યમ એળખે, સાચુ બોલ સુજાણ. પગે પદ્મછે તેહને, ઠીસણુ સુધી હાથ; જમણે હાથે ચક્ર છે, તે પૃથ્વીપત નાથ. કમળ પત્રશાં નેત્રછે, તરણવત છે તેજ; ચંદ્ર વદન ચંચળ બ્રહ્મ, નારાયણુશુ નેહ. છોડ્યો મણી ગાંઠે થકી, આપ્યો સ્ત્રીને હાથ; જાણુ દીનકર ઉગીયો, દીઠો તે નરનાથ. પાગે લાગી પદમની, કહેા તમારે નામ; વીસ વસા વિક્રમ તમો, તેજ પુજ માહા કામ. ચોપાઈ.—સાખાથ શામા ડાહ્યાં તમો, તમે કહ્યા

તે વિક્રમ અમો; નગર ચરચા જોવા આવીયો, પોપટ કાગળ ત્યાંહાં લાવીયો. તે ઉપરથી મેં વાંચ્યો એ, પેટી ડંડ મેંતો સાંચ્યોએ; દુત હતો તે મેં મારીઓ, ચેતાઓ જીવે હારીઓ. તમને બેસારી સાંઠે કરી, લાવ્યો પંથે તમને હરી; માહારા સમ તમને હોય મન, ત્યાંહાં પોહોચાડુ આણે દન. વચન સાંભળ્યું વિક્રમ તણું, હરખી નારી મનમાં ધણું; ગાંધરવ વીત્રા હેતે કરી, રતનમંજરી વિક્રમ વરી. ચાલ્યાં આવેછે તે વાટ, મથ્યા મન તણા ઉચાર; એ વાત અહીંયાંથી રહી. પેલા પોપટની શી ગાત થઈ. દોહરો.—કાગળ રતનમંજરી તણે, લેઈને ચાલ્યો પંથ; તેણે વિચાર્યું આવતાં, થઈ વીમાસણુ ચંત. દીડુ દમલપુર વાટમાં, જીગતે જોતો જાઉ; મળે જો માહારો બંધવો, સેહેજે સુ-ખીઓ થાઉ. મળવાને પ્રવેશડે, બંધવ કેરે કાળ; તે રહેછે આ ગામમાં, ભાગ્ય માહારી દાજ. એમ કહી વળીયો ગામમાં, મળવા મીતજ પર; બાંધ્યો રહે તે પાંજરે, નીલી ગુણકાને ઘેર. બાંધ્યું પાં-જરે બારણે, ગંગારામ છે નામ; એટલે દામોદર આવ્યો, બંધવ કેરે કામ. દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ મળ્યા જે

મોહિતા મનતા કોડ; ગુજ કરવા માંડી ત્યાંહાં, બાંધવ જુગતે જોડ. કોહિ બાંધવ ક્યમ આવીયા, ગયા હતા કુણુ દેશ; સુખ દુઃખ કોહિ બાઈ તમ તાણું, ક્યાં કરવો પરવેશ. ઉજ્જેણીપત રાણ્યો, પવિત્ર મન પુર પેર; પરણ્યો ધ્યાંચણ દીકરી, હું છું તેને ઘેર. કાગળ લેઈને નિસર્યો, ગયો ત્રંબાવટી ગામ; તે રાજની ખેડડી, રતનમંજરી નામ. માહારાજ વિક્રમ આવીયા, ચરચા જોવા કાળ; કરે રાજ શ્રી રામનું, મોહોટા છે માહારાજ. રતનમંજરી પરણ્યે, માહારા કાગળ માટ; વાહાણું વાતે આપ્યે, આ ગામ ગામની વાટ. શુભ અસ્વારી સાંઢ્યે, રતન પેટી પરચંડ; કન્યા છે તે પદમની, અભય અભીતી ડંડ. તે પેટેલાં હું નિસર્યો, આઉ વધાઈ વરત; તે દમની મને આપ્યે. હાર અમુલક તરત. સુખ શાતા છે અતી ઘણી, આનંદ અદકો અંત; મળ્યા બેઠ્યા હવે શીખ દોહીને માહારો પંથ. ચોપાઈ.—વાર કહી તે થયો વીદાય, એક એકની કહી કથાય; પેલે પોપટે વચનજ કહ્યું, તે ગુણુકામે સરવે લહ્યું. સુણ્ય વચન તે માહારે ભાગ્ય. એવા હું પામું ક્યાંહાં લાગ; પરંપચ કરે હવે રડી ઘેર, પેટી પદમની આંચુ ઘેર. એવા મનમાં ઘડીયો ઘાટ, જઈ બેઠી રોકીને વાટ; પ્રાતઃકાળ થયો જોડલે. આવી સાંઢ નીકટ તેડલે. હેઠાં ઉતરેયાં નર ને નાર, તેણે મનમાં કયો વિચાર; ભક્ષ ભાજન અહીંથી લીજીએ, પછે પંથ આપણુ કીજીએ. ગયા રાય તો ગામજ માંહ, નાર સાંઢ રહી રણ માંય; એટલે આવી ગુણુકા પાસ, મળી બેઠી ને દીધી આશ. મળને તુજશું અદકુ હેત, તુંતો માહારો સગી ભાણેજ; તું સગી ભગજની દીકરી, વાર થઈ વિક્રમને વરી. વિક્રમ ઉતરયા માહારે ઘેર, તેડવા મોકલી તમને ઘેર; તેનું કપટ તો નવ જાણીયું, જ્ઞાન રૂદેમાં નવ આણીયું. મળ્યાં વળગ્યાં બાહિ હાથ, ગઈ નારી તે ગુણુકા સાથ; રતન પેટીને સાંઢજ લીધ, કારજ ગુણુકાનું તો સીધ. રતનમંજરી ગઈ ઘર માંહ. ચરચા ભુડી દીઠી ત્યાંહ; ક્યાં ગયો માહારો ભરથાર, તે માહારા હાઈડાનો હાર. તે નર પાંખે દેહ ન ધર, કરડી જીભ ને હવડાં મર; તાહારા કુળમાં શે વેહેવાર, મુળને ક્યમ લાવી આ ઠાર.

દોહરો.—તારે ગુણુકા ઉચરેયાં, આપ સળે શણુગાર; જેવા તારે મન ગમે, ભાગવીયો ભરથાર. ગુણુકા જાત છે આપણી, મોહોટા જાતશુ સંગ; નીત દીવાળી આપણે, નીત નીત નવલા રંગ. પલંગ પાનને હારડા, શુભ સંગ્રમજ સેજ; નર રડા નીચે તવા, ભાગવ આણીહેજ. રાજને અસ્ત્રી ધણી, સંભવે નહી સંભાગ; વારો ન આવી વરસમાં, તેતો પુરા ભાગ. નીચ વાત નારે સુણી, અંગે ઉડી જાળ; કે માર કે હું મર, આંણું માહારો કાળ. પરવશ પડી તે શું કરે, ધારણ રાખી મન; મોહોટાં મંદીર માંડીયાં, ભામની રહી ભાવન. સોદો લીધો વિક્રમ, આંબો તેતો આપ; વનીતા ન દીઠી વાટમાં, તનમાં પ્રગટ્યો તાપ. વળ્યો ગામમાં વીર તે, ડંડ પોતાને હાથ; ગલી ડુંગ્રીએ ખોળતો, વિચાર કરે મન સાથ. એમ કરતાં નીશા પડી, દુઃખ પામી તે નાર; તે નાઠી ઘરમાં થકી, જુમ મારતી બાહાર. નળી બાહાર બહુ મેદની, માનવ જાતાં જાત; તે નગરના નરપતિને, તેણે જાણી વાત. કેહે બાઈ તું ક્યાં રહે, શું દુઃખ તારી દેહ; વીળિગ પડ્યો પરણ્યા તણો, સાચુ કોને તેહ. કાષ્ટ ભક્ષિને હું મર, એટલુ માહારે કામ; બીજશુ બાલુ નહી, કોય ન લેશો નામ. કાષ્ટ ભરાયાં સકટ, ચાલી સરીતા તીર; એટલે જોવા ત્યાંહાં ગયો, પોતે વિક્રમ વીર. ચોપાઈ.—પોતાને પતી દીઠો દ્રષ્ટ, ગયું મન થકીતો કષ્ટ; દીઠી પ્રીત મેજણની ધણી, પુછ્યું ગામ કેરે તે ધણી. ક્યાંથી આંબ્યા કુણુજ ગામ, પ્રકાશ કર્યું પોતાનું નામ; દેવ રૂપ દેવાંશી એહ, અધીક પ્રયત્નિપત છે એહ. કહી પ્રતિષ્ઠા સાચી વરત, ઝોળાંબીયો અવનૂતિપતી તરત; તેડ્યો ઘેર દેઈ બહુ માન, આન પાન મેવા પકવાન. કંગાજને કરણા કીજીએ, કાંઈ હુકમ મુળને દીજીએ; તાહારા નગરમાં નીલી નાર, તેને તેડાવો આ ઠાર. અણાવી સાંઢ પેટીને ગરથ, ઘેર બોલાવી સારથો અરથ; શીશ મુડી ખરે વાહન કરી, બધા નગર માંહે ફેરવી. ડરી રહ્યો ત્યાં વીરમુજણ, ત્રંબાવટીએ થયું છે જાણ; પગલે પગલે કટકજ અઢ્યું, પગલુ દમલપુર માંહે પડ્યુ. લાગી રાઠ આણીને કોધ, મહિા માંહે વળગ્યા જોધ;

વહતાં દીન વિત્યાં છે ચાર, માંડણ રાય કર્યો વિચાર; આપણા ઉપર ત્રંબક વેઠે, શે વાંકે સેન્યાએ ચઢે; ગયા ભાટ નીવારણ કાજ, વઢ્યો કુણ દીવસની દાજ. તાહારા નગરમાં માહરો ચોર, તેણે કામ કર્યું છે ધોર; રતન પેટીને રતન દાકરી, તેનો ચોર લાચો છેતરી; તેને કાઢાડી આપો મને, તોતો જીવતોં સુકુ તને. દોહરો.—રાજ શું જાણો નહી, મન વીચારો જાણ; રતનમંજરી લાવીયો, વિક્રમ વીર સુજાણ. સુણતે આનંદ ઉપન્યો, શીતળ થઇ છે કાય; પરદક્ષણા દેધને નમ્યો, વિક્રમ કેરે પાય. ધન હું ધન એ દીકરી. ધન માહરો અવતાર; હેતે આવો નગરમાં, શેખા સહુ સંસાર. દમલપુરનો રાજ્યો, માંડણ તેનું નામ; વરો બેટી એક માહરી, કરો અમારું કામ. ચોપાઈ.—એક પરણી તેની કન્યાય, પાછા ત્રંબાવટીએ જાય; રીત ભાત તે પુરણ કરી, બીજી વાર તે કન્યા વરી. હરખે વાગ્યાં ઢોલ નીશાન, આચો વિક્રમ વીરસુજાણ; કન્યા પેટી ડંડ રતન, લાબ્યે ઘેર કરી જતન. સ્ત્રીઓ ઉતારી મોહોલાં પાસ, દેવ દમનીને દીધી આશ; વચન તમારું મુસ્તક ધર, હવે હુકમ દો તેવું કર; આણ્યા ત્રણ ડંડ તે દીશ, કોહો તે વાત ચડાવું શીશ. દોહરો.—કહે દમની કહું તે કરો, આપ નગર બુપાલ; વીરભટ નામે વિપ્ર છે, તેડી ધન આલ. બાળક પુત્રી તેહની, તેનું સરસ સરખ; ચરચા જોજો તેહની, ભાળા થશે નહી બુપ. ચોપાઈ.—પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, વીરભટ તેડ્યો તેટલે; માન દીધું રીઝીને રાય, કુમ કુમ ચંદન પુંજ પાય. રતન થાળ તે આગળ ધરી, હેતે હેમની મોહોરો ભરી; માહારાજ હેતે લીજીએ, પતીતને પાવન કીજીએ. લાગ્યું પ્રાન્નણને અદકુ કુઃખ, રાજ ઉપર મરડ્યું મુખ; ભાઈ માહરે શા એનો અરથ, રાજદારમાં જોઇએ ગરથ. માંસ રૂધીરનો બુંડો આહાર, રાજપતી ગ્રહ ભારે ભાર; દસ ખાટકી કરે જેટલુ, દસ ચક્રીને ઘેર તેટલુ. દસ ચક્રી કરે જે આપ, તેટલુ એક ગુણકાનું પાપ; દસ ગુણકા તણા અધ જેહ, એક નરપતીને ઘેર તેહ. નંદા કરીને નાશી ગયો, કોડી એક લેવા નવ રહ્યો; એમ કરતાં પડી જવ રાત, રાય વિચાર્યું રૂદ્યા સાથ. જોઉ ચરચા એના ઘર તણી, સમરધણે એને ઘેર ધણી; વાળ્યો કાણડો ફેટો કશી, ચાલ્યો તે પ્રાન્નણ ઘેર ધશી. કોઇને વાત ન કહી તે રાય, છાના વીર ધીર ખે ધાય; અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરી, ઘર ચરચા જીએ તે કરી. ઘટિકા ખે નીશા વિસ્તરી, પ્રાન્નણની પુત્રી નીસરી; સકળ કળા ગુણ જોવન સાર, લક્ષણ બુધવંતી છે બાળ. તેની પાસે ડંડજ એક, તેની શોભા વીવીધ વિવેક; નીકળી ઘર મેહેલી બારેણે, રાય નીકળ્યો જોવા કારણે. ચૌટે જઇને ઉભી રહી, પ્રધાન પુત્રી તે સ્થાનક ગઈ; ત્રીજી તનયા વણીકજ તણી, તે સહુની શોભા છે ધણી. ચોથીએ ક્ષત્રીની નાર, ધયાં એકઠાં ટોળે ચાર; મળી સહુ વિચારજ કરે, અરાં પરાં ચૌટામાં ફરે. લીધાં પાન ફેક્ષણ ને આહાર, લીધાં મેવા અપરમપાર; લીધી સામગ્રી પરણ્યા તણી, લીધી ચુડો ચુંદડી ધણી. વસ્ત તણે લીધો અંખાર. થયો મણુ ઝાઝો ભાર; આપ માથે કોઈ નવ ધરે, તું લેતું લે તું લે કરે. લાવો મજુરને આણે દીસ, આપે લેઈ ઉપાડે શીશ; એક આધી તેડવાને ગઈ, રહ્યો રાય મજુરો થઈ. ભાર ઉપાડવાનું છે મન, પેટ ભરી જમાડો અંન; ઉપાસ ગાંસડી તું અમ તણી, આપશુ અંન સામગ્રી ધણી. કંગાલ સરીખુ દીડુ રૂપ, નવ જોળખાણો ભારે બુપ; પોતાના મદમાં ચાલી જાય, ન ગણે કોને લેખા માંય. અલ્યા તું રહે છે કુંણ ગામ, તાહારું શું કેહેછે સહુ નામ; માટકો મજુરો નામ માહર, કામ કર નિત્યે તાહર. ખાલ્યો ખાલ ગરીબ કંગાલ, હસે સહુ લાગે છે વાહાલ; રાજને શંર મેલ્યો ભાર, નિકળ્યાં તગર થકી તે બાહાર. વેહેળા પર્વત નદી ને પાહાડ, જે દેખીને પુજે હાડ; ચાલે ચારે ચતુર સુજાણ, જ્યાં હતું ગાંધરુ મશાણ. તેમાં ગયાં આણી ઉહાલ, જ્યાં હરસીધ તણે પરસાદ; બુત પ્રેતને અંતર ધણાં, ટોળાં જલ્લ કીંનર તે તણાં. અનેક જોગણી આકાંશ ભમે, તે આવીને ચરણે નમે; જઈ હરસીધની પુજા કરી, નૈવેદ્ય તણી તે યાજી ભરી. સંતુષ્ટ કરીને અંખે માત, પછે તેહને પુછી વાત; મળ્યાં એકઠાં આપે ચાર, ક્યમ આપ્યાં છો આણે દાર. ભારે ખાલી ચારે જણી, પરણે

છે સધર અમ તણી; પાતાળે વસેછે તેહ, કુમ કુમ વરણી તેની દેહ. તેની આવી હથે ત્યાંહાં જન, અમનેદથે આઝાં માન; કુમ કુમવતી પરણે જોહને, અમે ચાર પરણુ તેહને. અમને જવા આપે માગ, આજ વર વરવાનો લાગ; ડંડ તણી તણુ રેખા કરો, સુખે તે સ્થાનક પરવરો. માટકાં તું ખેશી રહે આંહ, અમો આવશું વાહાણાં માંહ; ત્યારે માટકો અદકુ રોય, મુજને મારી નાંખે કોય. હું તો નહીં જવા દઉં તને, હજો ત્યાંહાં મુકી આવો મને; અનેક ચરીત એવાં બહુ કહ્યાં, સખી ચાર તે સુખીયાં થયાં. એક કહે એને માં છેડ, સુખે આપણી સાથે તેડ; આથિ પેટ ભરીને ધાન, કહીશુ તે કરશે નીદાન. તે સ્થાનક મારયો એક ડંડ, પડી ગહા એક માહા પરચંડ; પેઠાં સહુકો વળગી હાથ, તેડ્યો માટકો પોતાને સાથ.

દોહરો.—નગર સમીપે જઈ રહ્યાં, દીડુ સરોવર નીર; નાહાવા કરે કારણે, જઈ ઉભાં તે તીર. ડંડ વચ્ચ ને ગાંઠડી, બીજા શુભ શણગાર; તે સોંચું મળુરને, ક્ષણું ન લાગી વાર. થઈ નગન નાહાવા ગયાં, જળમાં ઝાકમ ઝોળ; છાટે નીર એક એકને, કરે આપ કલોલ. સમયો વીર વૈતાળને, પ્રતક્ષ પરગટ હોય; વચ્ચ ડંડ હરી ગયો, પાર ન પ્રીછે કોય. વર આમો તો પરણવા, તીલક કર્યું તું ભાલ; તેને વીર હરી ગયો, જનમાંથી તતકાળ. જળમાં રહીને માગીયાં, માટકા લાવ શણગાર; હાથ ખંખેરી ઉઠીઓ, બોલ્યો મુખ ઉચ્ચાર. એ તો કોઈક સંધ ગયું, ન રહ્યું માહારે પાસ, હવે કહેા તે હું કહું, બોલો મુકી આશ. ફટ બુંડા જ ગામમાં, કુમ કુમવતીને પાસ; બાહિરે આવી ઉભાં રહ્યાં, થઈ મોહાટી ઉપહાસ. કર્યું જાણુ જઈ તેહને, મોકલાવ્યા શણગાર; થઈ પાંચે પેર એ કઠી, ક્ષણું ન લાગી વાર. લગન વેળા તતપર થઈ, હું જોતીતી વાટ; ભલે આઘ્યાં તમે આ તકે, થયો મન ધોંધાટ. લાવો વર ઉતાવળો, લગનજ વેળા જાય; વર તો ક્યાંઈ જડે નહીં, આકુળ બાકુ જ થાય. વિક્રમ રૂપ પોતે ધર્યું, ગયો આવી ગ્યાંહાં જન; દીકો સુંદર મહીપતી, દીધાં ઝાઝાં મા ન. હવડાં એ પરણાવીએ, રીત ભાત કરી પેર; પછે હાંકી કાહાડ્યુ. કન્યા લેશુ પેર, ચોપાઈ.—પીઠી ચોળી રાય શરીર, પંચરંગ પેહેરાવ્યાં ચાર; લગન તણી તો વેળા થઈ, ખેસાર્યાં ચોરીમાં જ ઈ. દીકો વર શરદનો ચંદ્ર, દીકો અવતવો જમ ઈંદ્ર; દીકો જમ ઉગમતો બાણ, જોવા વિક્રમ વીર સુજાણ. હેત પ્રીત નારીને કરી, પાંચે કન્યા તે વર વરી; મંગળ વરતાં આપે કંસાર, સજન કેહે જીતો સંસાર. ગોતજ તણી જઈ પુજા કરી, વર જોઈ સહુની આંખજ ઠરી. દોહરો.—રાજ કે હે તમે બોલીયાં, પાળો તેહ વચન; હું તે પેલી માટકો, આપોને ભોજન. મુને બાડે મોકલ્યો, જ આવી છે જન; તેને પેર જશો તમો, શું દોછો મુજ માન. હું તો સમજી આવીયો, પેટ ભરવાને કાજ; શીખ દોતો અમો સંચર, તમો કરોજી રાજ. સુણતે સહુ વીસમે થયું, મોહાય માટકાનું કા મ, એતો ઉજેણપત ખરો, વિક્રમ સેત્ય તુજ નામ. પરદક્ષણ કરી પાંચે નમ્યાં, કીધાં શીવ પુજ ન; અજાણે અધીપત વસ્યો. સક્ષણ થયા મુજ દન. ચોપાઈ.—વીર હરી, ગયો જોટલુ, તરતજ આચું તેટલુ; વિક્રમે ત્યાંહાં સાધી ગતી, નાહાની બેહેન એક તેની હતી. જનવાળો વર ત્યાંહાં આણીયો, રાંક આપ રહે જાણીયો; બીજી કન્યા પરણ્યો અનુપ, માન દઈ બોલાવ્યો ભુપ. જોળખ્યો રૂડો તે રાજન, નગર હરખ પામ્યું સહુ મન; ધન ભાગ્ય ધરતી તણું, આવાગમન થયું તમ તાણું, કન્યા પાંચ ને લાવ્યો ડંડ, કર્યું કામ ભારે પરચંડ; પેર આમો ઉજેણી રાય, જઈ દમનીને લાગ્યો પાય. વળી કહેા તે હું આચર, વચન તમારું મુસ્તક ધરું. દોહરો.—કેહે દમની. સુણ રાયજી, જુઓ ઉજેણી ગામ; એક વૃધ ગેહેવારીઓ, ધનવંત શેઠ છે નામ, ચરચા જુવો પેર તેહને, જ બવળે શુભ પેર; ત્યાંથી કામ સઘણુ થશે, પછે ખેશી રહેા પેર. ચોપાઈ.—સભા ભરીને ખેડો રાય, સૌકોને પુછે છે ત્યાં; ધનવંત શેઠ તે કોહોનું નામ, વસે આપ ઉજેણી ગામ; એક વજીર કહે છે વાત, એ નામે વસેછે સાત. એક કહે નવ કરશે રીસ, ધનવંત શેઠ તો છે દસ વીસ, બીજો એક કહ્યો વિચાર, માહારી પાસે છે દસ બાર. નવત્રી ઉજેણી ગામ, ધનવંત શેઠ હજારો નામ;

નાત અડક કાંઈ એંધાણ, શી છે પેર તેની પરમાણ. સર્વ તણી વાતો સાંભળી, નાં આંખો મનમાં એકે વળી; આંખો એક જન પ્રીતે પાસ, કરે જોડીને કીધુ હાથ. માહારી પાસે ધનવંતો સાર, થયાં વરસ એકસો ને આર; વૃધ જરા ઝુરણુ આંધળો, ગાત્ર સથળ છે ને માંગળો. દોહરો.— ધન અલેખે તેહને, પેટ નર્થા કાંઈ તન; શેવા કારણુ ઇચ્છતો, પરણ્યા ઉપર મન. તેને કુણુ દેદી-કરી, ધરડો વૃધ કરૂપ. દીપક હથે લેહને, કોણુ પડે જઈ કુપ. સોળ વરસની જેટડી, શામંદું અર છે નામ; ભર જોખનમાં ભામની, રહે ઉજ્જણી ગામ. માહા સત્યવંતી સાધવી, સતી તણા અવતાર; વરત કુંવારે આચર, રૂપ તણા ભંડાર. માયાપ પરણ્યા કરે, એહ ધરે નહી મન; ધરે સુતરે માંડુ નહી, જોઉ નહી નર જન. વિશ્વ આવીને વીનવે, તોહિ ધરે નહી કાન; શું કરે હું છું જોવનાં, નહી કરે જાઉ રાત. નરનું મુખ જોજી નહી, નરશુ ન કરે પ્રીત; કુંવારી થઈને રહુ, રાત્રુ એણી રીત. પંડીતે બહુ પ્રીછવી, વીખાણુ કરીને વેદ; શાસ્ત્ર વચન તમને કહું, ખરી વાતે શા એદ. ન્યાય શાસ્ત્ર એવું કહે, કુંવારી શીરે પાપ; આંપણુ માથે તેહને, સતી તણાંછે આપ. કુંવારી અખળા રહી, મુકે પૃથ્વી પાપ; બ્રહ્મ હત્યા એક ડગ ભરે, નિત્ય પોકારે નાપ. ભક્તિ કરે ભરથારની, નીત નીત ગંગા સ્નાન; પરદક્ષણા પૃથ્વી તણી, ડગે ડગે ગૌદાન. શાસ્ત્ર નારીએ સાંભળ્યું, માહારે મન નહી ભાગ; વ્રધ પુરૂષ મુજને મળે, કીજે શુભ સંભાગ. સાક્ષાત જોખન જીતીયું, મુખ કર્યું સજી તાજ; તે વંરી ધનવંતી શેહને, શેવા કરવા કાજ. ચરણુ તલાસે તેહના, પીરસે તે ભાજન; ભક્તિ કરે ભલી ભાતશુ, માનની નિરમળ મન. અવિદ્યા એકે નહી, સતી શીરોમણુ સાર; દરશન કરવા કારણે, આ વે લોક અપાર. આજુશણુ આ દેશમાં, દરશન દીવ્ય સરૂપ; એક ધનવંત તો એહ છે, માનો ભારે ભુપ. પોળને ગોહિડે પીંપળો, તેની રડી છાંયત્રીજી ધર તોતે થકી, તે ધનવંત તો ત્યાં. ચોંપાઈ.— વાર કહી તે રાજ રહ્યો, તેનો બાત રહેમાં ધર્યો; શાને જોઉ હું બધુ ગામ, થાશે માહારે એથી કામ. રાજ ઉઠી ખેડા થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા; પડી ધોરે નીશા બ્યાહરે, જોવા સજ થયો તાહરે. વાળ્યો કાછડો ધાતડી ધણી, ચાલ્યો વીર ધોરંધર ધણી; સાંભળ્યું ધરનું એંધાણ, ત્યાં હાં જઈ ખેડો ચતુર મુજણ. ખેડો બારણે સ્થાનક ઠરી, વીપરીત વેશ પોતાનો ધરી; અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે હોય, નવ દેખે તે માનવી કોય. જેવી કહીતી તેવી સતી, ચરચા જીએ પ્રધવીપતી; કરે ભરથારની આપે સેવ, જેવી દયાળુ દેવીદેવ. કંથ કેરા આંપે છે ચરણુ, પછે આપ પોહિડે છે ધરણુ; દીન બે ચારેક જોયું રાય; ચિતમાં લાવે છે ચરચાપ. એક દીવસ જીવે જટલે, કંઠતક એક થયું તેટલે; રાત મધ ગઈ છે ધોર, એટલે એકે ત્યાં આંખો ચોર. પાડી ખાતુર પેઠો ધર માહિ, બળે દીપક જોતજ ત્યાંહ; દીલે જાડો ને પુટડો, તેવા સ્ત્રીની દ્રષ્ટે પડ્યો. રકત ફેટો આંધ્યો છે શીષ, સુંદર ગાતડી ભીડી દીસ; રડો કાછ પેહરેચો છે પાપ, જો બળવંત છે તેની કાય. બ્યાંહાં પોહિડીતી ધરણે નાર, આંખો તસ્કર તેને ઠાર, તસ્કર તે નારીએ દીઠ, અત્રતથી લાગ્યો તે મીઠ. રામા રહેમાં તે ઠામ, તતક્ષણુ પ્રગટ્યો તેને કામ; અગ્નિ થકી ગળે જેમ ધૂત, ગળી નાર તસ્કરથી તરત. વિચાર તેના મનમાં થયો, જન્મારો એજે મુજ ગયો; ભાગ્યો નહી સંપુરણ ભાગ, વાત નહી સાંધ્યો ભાગ. કંથ સ્વાદ કાંયા નવ અડ્યો, એ જનમારો છુટી પડ્યો; એવા ધડ્યો મન મહિ ધાટ, દીઠો તસ્કરનો બહુ ઠાઠ. નારજ્યુ રૂપ તે તસ્કરે તણું, હરખી નારી હપડે ધણું; ક્યમ આંખો છે અડધી રાત, સાચી કેહે તું મુજને વાત ત્યારે તસ્કરે બોલ્યો વળી. દીડી નારી ચિતે ચળી; માહારે મન છે એટલો અરથ, આંખો ચોરવા ધરમાંથી ગરથ, સારે સાટે આંખો અહીં હું, પુછેછે તો સાંભળ તું; પાડે જીમ કે ખોલે વાણ, મારી અડગ કાઠાકુ તુજ પ્રાણ. દોહરો.— તરણી તસ્કરને કહે; તું પ્રીત અમથુ જોડ; હેતે ધન આપુ તને, પોહિયાકુ મન કોડ. મુજજી મન કરી રમો, આલવ વ્રહેની આગ; નિત્ય દાહાડી આવજો, જે એમે તે માંગ. ત્યારે તસ્કરે બોલીયો, માનની સાંભળ મરમ; દેખે કંથજ તાહરો, તે નહી માહારો

ધરમ. લોપુ લાજ નહીં એહની, જે નવ દેખે દ્રષ્ટ; એ સાનીધ તુજસુ રેમુ, તો થાઉં છુલ્લ.

ઓપાઈ.—કામની કહે કંથ માર હું, ફરી ફરી શું કેહેછે તું; તસ્કર કહે મારો એહને, તો સંગ કરે તાહારી દેહને. દીચણ મુકી પાસા તજે, અંગુડો દીધો જઈ ગજે; પલક એકમાં નીકળ્યો પ્રાણ, જીવે વિક્રમ વિર સુજાણ. દરખ ઉપજ્યો મેહને ઘણો, સંગ કર્યો પછે તસ્કર તણો; તેને આપ્યું અદકુ ધન, અમત જેવાં કહ્યાં વચન. નિત નિત તમે આનજે, સામગ્રી સહુ લાવજે, ચોર કાહાડી મુક્યો ખારણે, રહ્યો રાય જોવા કારણે. દીડો તે તસ્કરને દ્રષ્ટ, મહીપતી મનમાં પામ્યો કષ્ટ; ખુની તસ્કર ત્રિજિને જાર, એને મારવાનો વેહેવાર. મેહેલ્યું ખડગ કરીને રીસ, છેદ્યું તે તસ્કરનું શીથ; પડતાં ચીસ નાંખી તે ઠાર, સ્ત્રીએ ઉઘાડ્યાં ખાર. દીડો ખારણે તસ્કર પડ્યો, સ્ત્રીને મન અચરત અડ્યો; દીઠી રાત અંધારી ઘોર, માર્યો ચોકીવાળે ચોર. નારો મનથી મુકી મામ, મેં તો કુક કીધું કામ. કંથની હત્યા માથે લીધ, પાડી જીમ પછે તો સીધ; અરે રાયના લોકજ ધાઓ, મારો જ નારાને તો સાઓ. મળ્યા એકઠા લાએક લોક, શેઠ માર્યો તે પામ્યા શોક; પૃથ્વીપતે જોઈ છે પેર, આઓ રાય પોતાને પેર. દોહરો.—પ્રાતઃકાળ જ્યારે થયો, સ્ત્રીએ વિચાર્યું મન; દાન પાત્ર મળ્યા ઘણા, લુટાવી દીધું ધન. મેહેલ મેહેડી ને માળીયાં, વળી જે કણ કોઠાર; કક્ષાર્પણ સરવે કર્યું, અંન વક્ષ શણગાર. ચાલ્યો ફેલ એ નગરમાં, ફાગટ ખાધે દેશ; સતી થાય છે સાધવી, જોખન ખાળે વેશ. સતી થવાને નીસરી, સળ્યા સોળ શણગાર; ચોખવિરે ચોહોદશ, અશ્વનીએ અસ્વાર. વાળં વા જે અતી ઘણાં, શરણાહિએ ચેહેચાટ; જોવા નગર બધું મળ્યું, જશ કહે ભારે ભાટ. માગણ જ એ માગવા, દક્ષણા જેવા દેવ; નમે લોક સહુ નગરના, બહુ કરેછે સેવ. મળ્યા દુઃખીઆને રોગીયાં, જીવન જીવનથી ધાય; નાહાના ચોહોટાં નગરનાં, જીવતી જોવા જાય. થાપા દે કુમકુમ તણાં, ઉડે અખીલ ગુલાલ; જે જે ભાસે મુખ થકી, ભરી ફલની થાળ. કોને કેહે સુત આવશે, કોને આવશે ધન; કોને કેહે જશ આવશે, એમ મનાવે મન. લોક મળીને આવીયા, જ્યાં ખેડા છે રાજ; સતી થાયછે સાધવી, હુકમ દો માહારાજ. રાજ કહે છે ક્યાં સતી, માહાર મન પરસન; છડી અશ્વારી આવથુ, કરવાને દરશન. શુભ કામ સતી કરે, દેહે વેઠે દુઃખ; ક્ષીપા તીરે આવથુ, જોવા તેનું મુખ. પ્રધાન રાયે સાંભળી, કામ કર્યાં છે તાજ; ગયા મથાણે મહીપતી, સતી જોવાને કાજ. મળી છે ત્યાં બહુ મેદની, થાય ઘણા કલોલ; થાપા દેછે હુંશથી, કરેછે કુમકુમ રોજ. રાખ્યા સહુને વેગળા, રાય આઘ્યા તે પાસ; પ્રણામ કરીને પ્રેમશુ, દીધી તેણે આશ. રાજ કહે પાછાં વળો, જાઓ તમારે ઘેર; ખાઓ પીઓ ખેલો જઈ, રમો જમો શુભ પેર.

ઓપાઈ.—બળ કરી તે ખોલી નાર, હુકમ આપ લાગે છે વાર; માહારે કંથને છેટું પડે; દેવ સતીને તેતો નડે. રીજી તો પ્રસન થઉં આપ, જો કોપુ તો દઉં આપ; રીજી તો ચાલે તુજ રાજ, કોપુ તો મુખ હેપે તાજ. ડાહ્યાને શું કહીએ કથી, તું સતી ઓળખતો નથી; માટે લાગ્ય તું માહારે પાગ. વરદાન જે ગમે તે માગ. દે હુકમ ખોટી થાઉં. સ્વરગ ભાવન આપે જાઉં; પુણ્ય વૈમાન ખોટી થાય છે, દેવ દરશન માહારે આપ્ય છે. સતવાદી માટે સાંખીએ, નીકરે હવડાં જોષા નાંખીએ; કદાચ કોપ હઠડામાં ધર, તો તુજને હું પ્રણે કરું; સાંભળીએ તે સતીનો ખાલ, દીડાં ફલ રાયે અતોલ. દોહરો.—કેલે વિક્રમ સાંભળ સતી, જાણું સઘળો મરમ; કાલની સમી સાંજ નો, જોઉં તાહારું કરમ. ફાગટ ફલ કરે ઘણું, દેખે બાધુ ગામ; જા તું મંદીરે તાહારે, રાખી મન ની મામ. અંગુડો દીધો ગજે, પ્રથમજ માર્યો કંથ; પછે જાર વિદ્યા રમી, તેજ વિચારો અંત. પ છે તેને ધન આપીયું, કાહાડી મુક્યો ખાહાર; તેને મારી નાંખીએ, જાણ્યો તસ્કર જાર. તે દીડો તસ્કર પડ્યો, સાંભળી જ્યારે ચીસ; ધરમાંથી જઈ છેદીયું, ધનવંત કેર શીથ. પછે માલ લુટાવી યો, સતી ધરાવ્યું નામ; ફેલ કરેછે તું ઘણું, દેખે બધું ગામ. શીથ મુંડણ તાહારું કર. ચુનો ચોપકુ તાહારું; ખરે વાહન કરી ફેરવું, બધા નગરજ માંહ. કાન નાક છેદાવથુ, છેડું પોચેથી હાથ; માર મા

થે મોજડાં, જે બોલે મુજ સાથ. અધુરી ડટાવું બેટમાં, પંચ ઇટાળી માર; જીભ કઢાવું તાળવે, દે એ સહુ સંસાર. માનની સમજી મન વીખે, સાચાં સરવે અધાણ; બાંધુ એ સાથે બાકરી, કરે હ સારથ હાણ. **ચોપાઈ**—સારે વળતી બોલી સતી, માહારાજ સુણે મહીપતી; ફેલ કર્યાંતાં તે જાણીયાં, માહારા મનમાં પરમાણીયાં. સારી પેરે જાણી મને, ફરી ફરી શું કહીએ તને; કરવા દો મુજને એ કાજ, લોક દેખતાં રાખો લાજ. ઝાત્રુ ડાહ્યાણુ નવ કીજીએ, નારીનો અંત નવ લીજીએ; ઘેર ઘેર નારી છે એહ, તેમાં રાખશે માં સંદેહ, સર્વ અજમાં સઘળી નાર, અંતર આ છોમાં લગાર; લાખે એક કોઈ નારી નરી, કોડવાર શું કહીએ ફરી. મુસ્તક માહારે ચરણે ધરો, માણસ દેખતાં મોહોટી કરો; સહુ સરખી તે ક્યમ કેહેવાય, રાજ કહે ક્યમ સંદેહ જાય. નારી કહે પ્રી છો તે પેર, જાઓ કુચી કંદોયણને ઘેર; ત્યાં સંદેહ તાહારો ભાગશે, કામ કરી પગે લાગશે. રાએ તે નું માન્યું વરત, સ્ત્રીને બળવા દીધી તરત; રાખ્યો તે નારીનો ભાર, વળ્યો રાય આપે દરબાર. રાખ્યો જથ સતી તે યદ, મળી મેદની તે ઘેર ગદ; એમજ કરતાં ગદ છે રાત, રાય વિચાર્યું ર દયા સાથ. કુચી કંદોયણ રેહે જ્યાં, ગયો એકલો રાજ ત્યાં; અદ્રવ્ય વિદ્યા આપે કરી, રહ્યો કુચી ના ધરમાં ફરી. કુચીને મન અદકુ સ્નાન, મહીપતને દીધાં બહુ માન; ધન ભાગ્ય અમરૂં આજ, આબ્યા છો નરપત શા કાજ. અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરે, તેતો અરથ એકે નવ સરે; કપટ કાજ આઆછો તમો, તે સરવે જાણું છું અમો. રાજએ બે જોડ્યા હાથ, બોલ્યો તે શામને સાથ; મોહોટી વિદ્યા જે માહરી, તે ક્યમ દ્રષ્ટ પડી તાહરી. પૃથ્વીમાં નવ પ્રીછે કોય, તે કારણ તજમાં ક્યમ હોય; કુચી કહે જાણું હું પેર, સ્નાનડંડ છે માહારે ઘેર. મજ આગળ ચાલે નહીં ચોર, ભુત પ્રેત કરે નહીં જોર; ઘડી એકમાં બધે ફરે, કામ ચીતબ્યાં કોડે કરે. આબ્યા છો માહારે દરબાર, મોકલ્યા ધનવંતશાની નાર; પ્રથમ નારી નરને નમી, તરફર સાથે રંગે રમી. પછે તેણીએ મારયો પ તી. સવારે થાવા ગઈ સતી; તે કઉતક સઘળાં તે લહ્યાં, કામની આગળ માંડી કહ્યાં. સરખી નારી સરવે કહી, ત્યાંથી સ્નાનક તમને યદ; તેણીએ પારખુ જોવા કાજ, મોકલ્યા છે મહીપત માહારાજ.

દોહરો—ત્યારે રાજ બોલીયો, ખરી તમારી ખ્યાત; આગળથી તમે ઓળખી, વીગત કેરી વાત. અદ્રવ્ય વિદ્યા કેમ ઓળખી, દીઠી માહારો દેહ; માહારા સમ સાચુ કહે, પુછું એહ સંદેહ. કંદોયણ તવ ઉચરી, કહુ એક તુજને ગુજ; તપાસુ તણુ લોકને, એવી માહરી સુજ. પ્રતાપ ડંડ મુજ પા સછે, તે ફૂલભ છે દેવ; તેથી જાણુ જથ છે મને, સદા કરું સેવ. રાજ કહે તું છે ભલી, પ્રથમ સંદેહ ભાજ; સ્ત્રીએ સરવે એકછે, તેની મોહોટી દાજ. દેખાડો તે પારખુ, માને માહારૂં મન; સંદેહ ભાગો માહરો, આબ્યો આણે દન. વચન સાત પરીયા તાણું, આપો મુજને હાથ; દેખો તે દાટો અહીં, તો ઉચરૂં તમ સાથ. વચન દીધુ તે વિક્રમે, કુચી કરમાં આપ; જો કોપે કો ઉપરે, સ્ત્રી હત્યાદીક પાપ. **ચોપાઈ**—કુચી કહે સાંભળરે રાય, કઉતક જે મુજ મંદીર માંય; ધરમાં બેઠોખ્યાયે પાન, એટલે ત્યાંહાં આબ્યો પરધાન. સાંભળ કુચી માહારી વાત, આજ રાણીએ કાઠાવી વાત; સ્ત્રી હત્યાદીક ખાધા સમ, મોટે મોહોલ જેઉ નહી ક્યમ. મજુસમાં ઘાલ્યો તે રાય, પરધાનને દીધો પસાય; આવો બેસો મુખે રહો, કામ હોય તો મુજને કહો. મહીપત કેરો મોહોલજ જ્યાંહ, હવડાં મુજને મોકલ તાંહ; વડી રાણી જે વિક્રમ તણી, તેસુ પ્રીત માહારે છે ઘણી. જવાનો નવ પામુ લાગ, મનુથ આગળથી ત્યાં માગ; મોકલ્યાં તેડાં વારજ સાત, મેળવવાની કરને વાત. **દોહરો**—કહે કુંડી મજુસપર, આપ અસ્વારી થાએ; ફરો પ્રહાર તણુ ડંડના, મુખે મોહોલમાં જાએ. તાણુ દીધુ પેટીએ, પોતે રાજ પાસ; પ્રધાન બેઠો ઉપરે, મોહોલે મળવા આસ. **ચોપાઈ**—ઉડી મજુસ તે પ્રીત કરી, જઈ રાણીને મોહોલે ચઢી; મનસા શીધ દીધાં બહુ માન, આસન બેસણુ પુરણુ પાન. આજ તાપ હઇડાનો ગયો, સફળ જન્મ અમરો થયો; દાહાડી ઉઠી જોતીતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા ઉચાટ. પ્રધાન રાણી પાસે રહ્યો, પ્રીતથી પ્રભાતજ થયો; વનીતા કહે

વેહેલા આવળે, વધાઈ આગળથી કાઢાવળે. વજર જઈ મળુસે ડરચો, પ્રહાર ડંડનો ઉપર કરચો; આબો પ્રધાન કુચીને ઘેર, નીરખી રાજ્યએ સઉ પેર. વાટ નેશી શ્રી વીક્રમ રાય, એવું કહીને થયો વીદાય; નિકળ્યો નરપત સાંઠાંથી તેહ, મન તણો ભાગ્યો સંદેહ. સતવાદી તે સાંખી રહ્યો, પ્રતી ઉતર કોને નવ કહ્યો; કુચી કહે સાંભળે રાજ, સફળ થયાં તાહારાં મન કાજ. પ્રતી ડંડ છે માહારે ઘેર, તુજને આપુ પ્રીતિ પેર; બીજા ડંડ જીતે જોહને, પ્રતાપ ડંડ આપુ તેહને. અત્યુ લોકમાં શોભા જોહ, પંચડંડમાં વશીછે તેહ; માહારે મન હતું એક વરત, તે મેં તમને આપ્યું તરત; સકળ દુઃખ દેહનાં વાંમીઓ, પંચડંડ પુન્યે પામીઓ. દોહરો.—માનજ દીધાં મહીપતે, કહી દમનીને વાત; જીત્યો જશ પૃથ્વી તણો, વાધીછે જીગ ખ્યાત. વાગ્યાં જંજીર જીતનાં, ભારે હુતી ભીંત; કરી નાંખી તે કરકડા, આપે થયો નચોત. અખીલ રાજ તેણે કર્યું, અજીત રહ્યો નહી કોય; શક આલ્યો છે શાસ્ત્રમાં, નેતીક લખીઓ નેય. પંચડંડ પ્રતાપથી, થયું ઈંદ્રને જાણ; કરામત બાધા કદ્યની, પામ્યો એ પરમાણુ. ઉણમ એકે નવ રહી, થયો ઈંદ્રવત તેહ; માનવ પણ કોઈ મહીપતી, થયો દેવરૂપ દેહ. દધવત ઈંદ્રાસન તણું, ઈંદ્ર તણું આસન; મન રીઝીને મોકલ્યું, ભુપતને ભાવન. અંતરીક્ષ વીમાને ઉતર્યું, શુભ સભા મધ્ય સાર; પાછળ જડીત પુતળી, પુરણ વીસને બાર. સાક્ષાતકાર કેચન તણું, જડ્યાં રત્ન અમુલ; વ્રતુલ આકાર છે તેહનો, જેવું કમળનું ફુલ. ફરતું ગજ બતરીસનું, અતુલ્ય તેજ અપાર; હાથ હાથ છેટે પુતળી, સણગાર સહીત તે સાર. વાળું તેના હાથમાં, વચ્ચે વિવેકે અંગ; શોભા કોણ કહી શકે, રાજસ રૂડો રંગ. પંચડંડ તેણે જડ્યા, પુંડળ શોભા પત્ર; રક્ષાટીક મણી હારે જડ્યું, શીર સોહાવ્યું જીવ. માહાં પુન્યથી પામીયો, દેવને ફલેભ એહ; સ્વરગપુરીથી ઉતર્યું, શુભ આસન તો તેહ. અધીપત આસન ભાગવ્યું, ખેડો એ આસન; પછે સ્વરગ રાજ ગયો, મહીપત પોતે મન. શાહીવાહન શક કરચો, સ્વરગ ગયો ભડ ભુપ; પ્રથવીમાં આસન ગયું, જેનું રૂડ રૂપ. કહે પુતળી ભાજ મુણ, એવા થયો તે રાય; તેવાં જો પરાક્રમ કરો, તો ધરો સીંહાસન પાય. વિક્રમ મહિમા સાંભળે, આણીને મન ભાવ; બાધી શોક પીડે નહી, સ્વપ્ને ના આવે તાવ. હરસીધી કીરપા કરે, માહાકાળેશ્વર નાથ; ગાયશીખને સાંભળે, નવનીધ ઉપર હાથ. પરમારથપર પ્રીતડી, સાહાસીકને સુર; દાતા જનને દલ વસે, નીરગુણ જનને નુર. ચરીત એ ચિત્તમાં ધરે, કરે પુન્ય માહા દાન; આ લોકે સુખ ભાગવે, પરલોકે જશ માન. એવું કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કયા પુરણ થઈ, કેહે કવિ સામળદાસ. ઓતા વકતા સાંભળો, કેહે કવિતા કરે નેડ; શામળબટ કહે બાલજો, જો જો શ્રી રણછોડ.

છતી શ્રી પંચડંડની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૬ ઠી અખાલા રાણીની.

ચીત્રાંગના નામની છઠી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો.—શ્રી સારદાને નમુ, ગણપત લાગુ પાય; સિંહાસન ખત્રીસમાં, વરણું વિક્રમ રાય. ચુકવ્યો ન્યાય ગોવાળીએ, થયું ભાજને જાણ; તે હેઠળથી કાઠાડીયું, શીંહાસન પરમાણ. રત જડીત કંચન તણું, પ્રીછિ કો નહી પાર; તે પાછળ જડી પુતળી, પુરણ વીસને ખાર. લાવ્યો ભાજ સભા વિશે, મળ્યા રાણાને રાય; ધન બંધાવી ધરમની, ઓછવ અંગ ન માય. ઘેર ઘેર વાજાં વાજ્યાં, જેમ હોય વીવાહ અંગ; તોડે તોરણ બાંધીયાં, નવલી શોભા રંગ. જોતીશ પુરાણી વેદીયા, મળ્યા વિપ્ર અનેક; શીંહાસન ખેડા તણું, મુહુરત આબું એક. દાન દીધાં કાંઈ વીધનાં, આસન ખેસે જેમ; માં માં બોલી પુતળી, ચીત્રાંગના કહે તેમ. રખે ખેસો રાયજી, ખેડે સુખ ન થાય, એ સ્થાનક છે ઈંદ્રનું, ખેસે વીક્રમ રાય. પરદુઃખ ભંજન સુખ કરણ, વીરજીત શુભ નામ; તે સરખો દાતા થશે, તે ખેસે આ ઠામ. ભાજ પગ ખેંચી રહ્યો, જોડ્યા છે ખે હાય; કહે ચરીત વિક્રમ તણાં, મન મુકી મુજ સાથ.

ઓપાર્ધ.—ચીત્રાંગના તવ કહે વચન, સભા સમેત સાંભળ રાજન; ઘડ ઉજેણી નગરજ ખરે, તીરથ માહદેવનું સ્થળ ભર. રાજ કરે ત્યાં વીક્રમ વીર, ગંગા સમ છે ક્ષીપ્રા નીર; શ્રી માહાકાળેશ્વર માહારાજ, શક્તિ હરસીધ પુરે કાજ. ગામ ગાંધરવ મથાણજ માંહ, વસે સીધ ચોરાસી તાંહ, શીળવંત વસે સહુ લોક, નહી દુઃખ બાધી કે શોક. જ્યાં વિક્રમની આણજ ફરે, ત્યાં દુઃખ તેને શું કરે; બ્રાહ્મણ જે અધારે વરણ, હરી કયા સુંણે નીત કરણ. લોકો કરે છે શુભ કરમ, કોઈ કોઈનો નવ ચુકે ધરમ. છપો.—સાત જોજન વિસ્તાર, તેર જોજન લંબાઈ; શોભા તેની સાર, દીસે છે ૩ડી ભાઈ; વસે ખાર ઘડ પાળ, ઓળા ઓળ શોભે હોટે; વર્ણાવર્ણ વિશિષ્ઠ, એક એક જુજવી વાટે; જાણે પુલ વાડી ખીલીઓ, રાજદાર રંગ મેહેલે બણી; શામળ કહે શોભા ખહુ બની, ૩ડી રાત્ર વિક્રમ તણી. લક્ષ્મી બેતાળીસ ગજ, શેજ સહીત ને જાલ; વીથ લાખ વેડાળ, વાગે તુમર જાલ; ખાર લાખ સમરથ, રથ અવનીએ ફરતા; પાંચ સહસ્ત્ર પરધાન, માન મન મહિ ધરતા; દસ સહસ્ત્ર દીવાન, દાન ધન દીક્ષા દાએક; નવ કોટી અશ્વાર, છે પંચ કોટી પાએક, સોળસે સામતદાઓ રાસલો, એક અધુત ગણીને; પાંચ સહસ્ત્ર જાણે વેદ, ભેદ નહી મન બાણીને; જોશી સોળ હજાર, સાર આગમનો ઝુઝા; પંડીત પાંચ હજાર, સાર અષ્ટાદસ યુઝા; શામળ કહે શોભા પુરશુર, મહીમા મુરનાયક જશે; વિક્રમ તેતો અજીત છે, વીર ધીર શોભે તથા. સાત સહસ્ત્ર સંગીત, પ્રીતથુ વાજાં વાળે; નૃત્ય નવ હજાર, ભાટ ગુણીજન ગાળે; કવીજન જાન્યક ભાટ, ઠાઠ કરે કંઈ વીધના; માગણ ભટ અમોલ, બોલ વખાણે શીધના; નાટક ચેટક કરોડ, જોડ જોડને રાયે; અપહરણ અપરમપાર, શુર શું ગાંધરવ નાંચે; મેના પોપટ મોર, શોર શર આ સુણાવે; જેમાં જે વિદ્યાય, આપ ગુણ ગાઠ જણાવે; પાળે રાજા ધર સુત્ર, પુત્ર પરજા નવ ગાળે; આવે ધરતા દુઃખ, સુખ કરી ભાવટ બાળે; કપિ શામળ સાચુ વંદે, વખાણ કરીએ શું બાણ; પાતીક જાયે તેહનાં, સુણે વખાણ વિક્રમ તણું. ઓપાર્ધ.—૩૫વંતુ રઢીયાણ ગામ, વીરજીત રાજાનું નામ; રાજ ચલાવે ૩ડી પેર, સહુ પ્રજા સુખી છે ઘેર. મધ્ય બજારે કેહેવાએ વાટ, ત્યાં તંબોળીનું એક હાટ; ત્યાં છે વિક્રમ કેરો ચોક, પુજાએ ભધરવનો ગોખ. સુંદર તંબોળી શુભ વાણ, વક્રો કરે નિત વચે પાન; મોહોટા જનથી સોદો કરે, હોરે પાન ધણાં ધર ભરે. કેવળીયાં ઉજવળ તંબોળ, જેવાં લે તેવાં તંબોળ; સંધ્યાકાળ થાએ જ્યાહરે, એક સ્ત્રી આવે ત્યાહરે. ફુકાન તંબોળીનો ઠોર, નીતે આવે તેને મોહાર; આવે મોહારને બીડાં સ, મોંઘાં સોંઘાં નવ તે કહે. એમ કરતાં વીત્યા કંઈ દન, વિચારે તંબોળી મન; છે રાણી કે મોંઘની દાસ, દ્રવ્ય બાણું દીસે છે પાસ. આવન જો એની જંગલ,

તો હીસાખ મારી માગશે; માટે જોવું એનું ધરખાર, એ કોણ ને કોની નાર. તુટતા પેહેલું તો સાંધીએ, સાંજે પાળ આપે આંધીએ; ઉપની ચીંતા મનમાં ધણી, જોઉ નારી એ કોણજ તણી. તેડયો ગોર પોતાનો ખસ, સંજોપે કહ્યા સહુ મરમ; બીડાં આપ્યાં અચ્ચી હાથ, મોકલ્યો વિપ્ર તે નારી સાથ. અચ્ચી પુંડે પુંડે જાએ, રમે તમો છતાજી થાએ; ધર તેનું જોઇ આવજો, નામ ઠા મ પુછી લાવજો. તે મુજ આગળ કેહેજો કથી, બીજુ કામ તો અદકુ નથી; બીડાં લેઇને નારી જાય, ખાસણ તેની કેડે થાય. મુક્યું ચઉટુ મુકી પોળ, મુકી હાટ ફુકાતની એળ; મુક્યો ઘડ દરવા જો ગામ, ગઈ મહા રણને તે ઠામ. અધાર વન છે મોહોટો પાહાડ, તે દેખાને ખુજે હાડ; વાઘ સીંહ જાણે તે માંહે, કોઈ ન જાણે માનવ ત્યાંહે. જમણી લતા પર્વત ગંભીર, ડાબી વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર; નીશા ધોર અંધારી રાત, ત્યાંહાં નહી કો માનવ જાત. નથી જાણતી નારી મરમ, આગળ પોતે પાછળ ખસ; કોનો ભય મન નથી આણતી, પાછળ ખસ નથી જાણતી. મોહોટા પાહાડમાં એક યુદ્ધાય, ઉઘાડી પેઠી તે માંહે; પાછળ વિપ્ર પણ પેશી ગયો, તેનો મરમ જીએ નવ લલ્લો. ગુફા દેખને તેતો ગઈ, પોતાને સ્થાનક જઈ રહી; વિપ્ર દીકા મોહોલ અવાસ, જેવી શીવ તણી કંઈ લાસ. જોવું હોયે ઈંદ્રાસન, જોવું હોયે અશોક વન, દીડી વાડી વેલો ધણી, રેહેટ પેહેડો છે કનકજ તણી, ઠામ ઠામ વાગે મરદંગ, રાગ આલેપે નવલ રંગ; જેવો રવી મંડળ ઉદ્યોત, તેવી દીપક અગમગ જોત. રહ્યો વિપ્ર વિચારજ કરે, જ્યાંહાં કનકની પેડો ફરે; સોળસે સરખી સાહેલડી. રમે રંગ વળગે ખેલડી. કેટલીક ભરવા આવી નીર, ફરે કુદડી પેહેર્યાં ચીર; અખોલાની આણજ કરી, પેડ પોતાની મેળે ફરી. અનેક કઢતક બીજાં હોય, તેતો ખાસણ દ્રષ્ટે જોય; ભરી નીર નારી આલીઓ, તે ખાસણ દ્રષ્ટે ભાળીઓ. તે નારીની શાભા ધણી, જાણે અપહરા ઈંદ્રજ તણી; વાટે જવા માંડી અળગીઓ, જઈ ખાસણ તેને વળગીઓ. તમો જાણો મુને સાથે લેઈ, તમ સહુમાં અખોલા કેઈ; પાણી ભરતાં દીધો આડ, તે અખોલા મને દેખાડ. પામી અચરત દીકો ખસ, કયાં લાગ્યું વળી આપ કરમ; કેમ આવ્યો તે આપણ સંગ, વાટે જાતાં વળગ્યું વંગ. કહ્યું પ્રીછવીને મહારાજ, ખાલતાં મન આણોને લાજ; અખોલા જીવે આ ઘડી, નથી વાટમાં તેતો પડી, અમો સહુકો તેની દાસ, કર કામ રહુ તે પાસ. ખાસણ માટે કહીએ પેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ પેર. ઉદેકાળ થાશે જ્યાહરે, કાળાગ્રહે પડ્યા ત્યાહરે; તે અખોલા છે માહાસતી, પુરૂષ તણું મુખ જોતી નથી. મુખ આગળ છે પડદા ચાર. વરત આચર્યું અપરમપાર, ચાર વાર ખોલાવે જેહ, તે સંગથે કરે સનેહ, મન રંજિ પોતે ખોલશે, તારે આપ પડો ખોલશે; માટે હોંશ જોવાની હોય તે ઇચ્છા નવ કરશે કોય. ન સમજ્યો ખાસણ વિચાર, રોકી રાખી સઘળી નાર; અખોલા દેખાડો મને, નીકર હસા આપુ તને. એવું સાંભળી ચીંતા થઈ, એક અખોલા પાસે ગઈ; બાઈ આવ્યો છે ખાસણ એક, નથી સાન કાંઈ રહે વિવેક. કેહેછે અખોલા હુંતો જોઉ, નહીતર પ્રાણ અમારો ખોઉ, વિપ્ર તણું વચન સાંખીએ, એને ન કાળાગ્રહે નાખીએ. જાઓ નવરાવો કુંડ મોજર, આ પુરો જશે રણ બાહાર; એમ મુણીને આવ્યાં ત્યાં, વિપ્ર રહ્યો રોકીને જ્યાંય; માહારાજ તમે કુંડમાં નહો, પછી અખોલા પાસે જાઓ; સાંભળતાંમાં આવ્યું હેત, પડ્યો કુંડમાં વચ્ચ સમેત. જળ મધે જુડ્યો જ્યાહરે, કાહાડી બાહાર નાંખ્યો ત્યાહરે; નેત્ર ઉઘાડી જોઈ વાટ, દીકું તંખોળી નું હાટ. જે દીકું તે સરવે ગયું, સમજાની પેરે તે થયું; જાગે તારે પડે જેમ ફાળ, તેમજ અંગે ઉઠી જાળ. વળી નેત્ર ઉઘાડી જોય, દીકું તુ તે છે નહી કોય; ચઉટુ નગર પોતાનું ગામ, જ્યાંહાં થી ગયો આવ્યો તે ઠામ. પડ્યો પૃથ્વીમાં જંપા પાત, ધોર અંધારી છે મધરાત, કરે રદન અતીશે. ધણું, નથ હરખું હઈકું તે તણું, નહી જાવું હવે હું નેટ, એમ કહી હણેછે પેટ; તે સમે વિષમ માહારાજ, આવ્યો ગામની ચરચા કાજ; રવે વિપ્ર રહેથી ચડ્યો. તે સ્વર વિક્રમ કાને પડ્યો; આજોટે મુકે નિશ્વાસ, રાય આવ્યો છે તેની પાસ. વીપરીત આપ લીધો છે વેશ, માથુ ઉઘાડ

છુટકેશ; ખોલુ ખડગ પોતાને હાથ, નથી દાસ પોતાની સાથ. બ્રાહ્મણ પાસે ઉભા રહ્યો, અમરત ખોલ રાજ્યે કહ્યો; કર જોડી કહ્યું મહારાજ, સુણીને ઉત્તર આપો આવ. દોહરો.—રદન કરોછો રાતમાં, આજોરોછો ધરણ; કાયા કરો અળખામણી, મન માગોછો મરણ. કે ધન કોણે છુટીયું, કે ગર્હ પરણી નાર, કે વાહાણજ તુજ ખુડીયું. કે કંઈ માહા વીકાર. કે વણ વાંકે કોઈ નડયો, કે દહે વાધ્યો રોગ; કે દળીદ્ર તુજને નડે, પુત્ર મીત્ર વીળેગ. કોહો મન મુકી મુજને, લેઉં દુઃખ નો પાર; સાચુ હોય તે ખોલજી, કરીએ આપ વિચાર. જોછએ દુઃખ છે કેટલું, કરીએ તેનું તોલ; પછે જઈએ વિક્રમ કને, કહીએ જે મે ખોલ. ઉજેણીમાં જે વસે, તુજને શી ચંતાય; જે દુઃખ હોય તે કહો, ભાગે વિક્રમ રાય. અન્ય દુઃખ ભાગી શકે, તેને એવું વરત; પ્રભાતે જઈને કહો, મુખ થઈ જશ્વે તરત. વચન રાયનું સાંભળી, વિપ્રેષુણાળ્યું શીશ; આપ રહે કોપે કરી, પ્રહાર કરવા દસ વીસ. ચોપાઈ.—રાએ કાલ્યો તેનો હાથ, દુખીએ ખોલ્યો તેની સાથ; પડ્યો પોકારધું માહેર, ભાઈ તું જ મારગ તાહેર, તું વિક્રમનું કરે જખાણ, મુજ હૃદયવાગેછે બાણ; વિક્રમ તો તુજને ગંધાય, ભારે દુઃખ એથી નહી જાય. જુખ્યો તરસ્યો કોઈક જાય, આટો આપી આશીર્વાલ થાય. કે વળી આપે કોઈને ધન, જેમ તેમ કરી મનાવે મન. માહારું દુઃખ છે સાગરે ભર્યું, તેતો માહેરે હૃદયે ધર્યું; સ્ત્રી વીરહે આબોધું આવ, તેણે પ્રાણ કર્યું તાજ. હવડાં આ ધડીએ મરેશ, તુને સાચી વાત કરેશ; અંત કાળ સાચુ ખોલીએ, માટે મન પડદો ખોલીએ. માહેરે હુતો એક જજમા ન, કામ સોંપીને દીધું માન. કોઈક નારી સાથે ગયો, તે મારગનો નથી ભામીએ. તે નગર મહેલી ને ગર્હ, હું આહો તે સાથે વહી; તે પેઠી મંદીરમાં જેમ, તેની કેડ પેઠો તેમ; ત્યાં રચના મેં દીઠી ન વી, કહી ન શકે કો મોહોટા કવી; ખષો વાસ સ્ત્રીનું ગામ, અધીક એક અખોલા નામ. નથી ગયો હું તેની પાસ, મેં દીઠી છે તેની દાસ; દાશી છે એવી જેહની, રાણી હશે તેની કેહની. તેની સાથે માંડી રાઠ, અખોલા મુજને દેખાડ; કહ્યું મને તું કુંડે નાહા, પછે અખોલા પાસે જ. સાચુ માની ખોલ સાંખીએ, કાહાડી ચઢાટામાં નાંખીએ; તે જોયી રહેવાતું નયો, તજી પ્રાણ માહેરો સરવથી. એ તો સાચુ ખોલ્યા અમો, કારજ સૌધ કરોને તમો; પરવશ આકર છો કે ચોર, લંપટ જન, ત હરામીખોર. કે પ્રાંતે કેષ ગામજ તર, તાંકોછો ચતુનુ જુર; નથી બીજો કોઈ પાસે સાજ, વીકટ છે વિક્રમનું રાજ. અમથી વાત કરોછો ડાહી, વાહાણું હવડાં જશ્વે વાહી, ખોટી થઈ કારજ હારશે, કોઈ જાગે કુટી મારશે. કરવું હોય તે કરોને કામ, અમો પ્રાણ તજી આ ઠામ; મરવા હરખ મુજને છે ધણુ, મોહોટું દુઃખ છે દીઠા તણું. દોહરો.—વિક્રમ કેલે વિપ્રજ સુણો, મુકો દુઃખની પેર; જે દીઠી તે કામની, આણી દજી તુજ ઘેર. પ્રતિષ્ઠા મન માહેરે, કરવું માહેરે કામ; મન વિશ્વાસ આણો તમો, વિક્રમ માહારું નામ. ચોરે લંપટ જે કહો, તે સરવે મુજ પાસ; જે જોવા હૃદયો તમ, તે કરે તમ દાસ. ટુંકારો મુજને કર્યો, રખે ધારો શોક; તેનું દુઃખ હોયે મુને, તો મુકીત મુજ ફોક. આપુ અખોલા તુજને, તારે પીઢી નીર; વાચા હું ચુકુ નહી, જાણે વિક્રમ વીર. ચોપાઈ.—તારે બ્રાહ્મણ હરખ્યો ધણું, વચન સાંભળ્યું વિક્રમ તણું; પરદુઃખ ભંજનને દીનરાશ, ખહુ જણ આબા રાજ સભાય. ત્યાં આવી બ્રાહ્મણને મુઝ, મોહો મોહો માંડી મુઝ; જે નારીની સાથે ગયા, દીઠી રચના સુખીઆ થયા. તે નારી દેખાડો આવ, સદા સરશે તમારું કાજ; વાત કરે તો દીન વહી ગયો, અરણ અશ્ત તે વેળા થયો. ખડગ ખાંડુ કરમાં ધર્યું. વિપ્ર સાથે પ્રમાણજ કર્યું; કોની પાસ ન ભાગ્યો ભરમ, સહ્યો મનમાં જણી મરમ. પેલા દીનની વેળા થઈ, રહ્યા ઉભા જજ રે જઈ; નારો આવી લેવા પાન, તારે વિપ્ર કીધો સાન. આ આ કહી દેખાડ્યો હાથ, આહ્યો રાજ તેની સાથ; બ્રાહ્મણને કીધો વાયદો, નવ કેલેશો કોને કાયદો, આખી જાય આગળ કામની અંધારી નીશા જમની; ગામ નગર વન ખોળ્યા પાહાડ, આચા તે પર્વતની આડ. ગર્હ મુકામાં નાર અનુપ, તે પાછથળી પેઠો ભુપ; કહીતી તેવી રચના જોઈ, રહ્યો રાય મનડામાં મોહી. કરી શકે

નહી કોઈ વખાણ, ન્યામિ વિપ્ર તજતોતો પ્રાણ; આ રચના કોઈ દેવે રચી, ભરી જીવે નયણાં નરપતી. કામ જાણે વૈકુંઠ આપકુ, ફરતું દીકું તાંહાં દાવકુ; જઈ ઉભા રાય તેને તેડ, કનક તણી ફરે છે ઘેરેડ. ચંપક વરણાં ચરણાં ચોર, આવી નારી ભરેવા નીર; આણ દીધી અબોક્ષા તણી, ફરતું દાવકુ આપજ બણી. વળી નારીએ પાણી ભરતું, દેખી નારને હૃદય ઠરતું; તે સ્ત્રીએ દીઠા રાજન, થયો ઉલટ ને હરખ્યુ મન. ખેડાં રાણી આણી ગરવ, ગઈ પાસે સાહેલી સરવ; રાણી જેવું તમારું રૂપ, તેથી અદકો આબો ભુપ. નથી મુખથી તે ખેલતો, આપ હૃદયથી ડોલતો; ક્રોધોતો આશ્વાગત કીજીએ, હેતેશુ આસન દીજીએ. અમુલખ ત્યાં પથરાવ્યા ઘાટ. ખેસણ માંડયો સોના પાટ; રાજ ખેડો આસન જઈ, મુખથી વળતી વાણી કહી અરે દાશીઓ દો છો માન, આપોછો આસન જે પાન; નારી અખોલા રાણી જેહ. કયમ ખેડી છે ઘરમાં તેહ. કેહે વિક્રમ આવ્યા છે ઘેર, કર સજ્જ રૂડી પેર; બાંધી ખેડી પડદા આજ, આબોધું છોડાવા કાજ, સખીઓ સહુ જોવાને મળે, પડદેથી રાણી સાંભળે; નગર ઉજળી તાહાં જોર, અહીં આબો તે માહારો ચોર. સુંણી વાત ચડી છે રીસ, પગની ઝાળા લાગી શીશ; રાણી કેહે હર્ષિને વાણ, તાહારા દેશમાં તાહારી આણ, નગર ઉજળી તાહાં જોર, અહીં આબો તે માહારો ચોર; ચાર પોહાર તો વાધી લેથ, બાતે કાળા ગ્રહે દેથ. બાંધી ગત તમારી હોય, ગંથ બરેડો નહીં લે કોય; જાણ્યું સતવાદી રાય, જેમ આબો તેમ પાછો જાય. હું નહીં ભાગ્ય માહાં વરત, વાહાણે દેહ કાળા ગ્રહે તરત; રાજ કહે સાંભળે સતી, તાહારો કોણ પીતાને પતી. વચન ખેલ ખેલે જેટલા, કાળાગ્રહે નાંખ્યા કેટલા; સારે દાશી તેડી ગઈ, રાયને કાળા ગ્રેહમાં લેઈ. વિક્રમે જોયો તેનો કેર, દીઠા અજાદશ પર તેર; મોટા હતાંતે દુઃખના કષા, વિક્રમ સામુ જોઈને હશ્યા. પરદુખભંજન તમો કેહેવાઓ, અમને મુકાવીને જાઓ; રાજ કહે તપ મુકાવશુ, અમો તમને મુકાવશુ. દેહ વચન નિકળીયા બાહાર, આવ્યા પડદાં કેરે હાર; રાજ જઈને ખેડા પાટ, કેહે પડદા બાંધ્યા શા માટ. કાળા ગ્રેહમાં તું કેમ રાખ, સત્ત વાત મુજ આગળ ભાખ; રાણીની ખોલી સહચરી, માનો વિક્રમ વાતજ અરી. મોહોટા છો અવંતી ધણી, સુણા ઉતપત અખોલા તણી; સુર્ય પરખ હતું એક દીસ, મળી જોગણીઓ દસ થીસ. ભદ્રકાળીનું સ્થાનક હતું, રૂડે પરવે મંગળ થતું; સહુ મળી આ કુંડે નાહાય, શોભા નઉતમ રૂડી થાય, જોગણીઓ મનમાં ધરી, રમત રમતાં પુતળીઓ કરી; કોઈએ પાંચ કોઈએ દસ બાર, સહુએ માંડ્યો તે પરકાર. સહુ થકી એક નાહાની ધડી, એકજ તેમાં કીધી વડી; રમત રમી જ્યારે ચાલીઓ, પુતળીઓ દ્રોણે ધાલીઓ. અમત દ્રોણે જોયું ફરી, જડ હતી તે ચઢતન કરી; શોભા સ્થાનક કરી આપીએ, અહીંયાં સ્થીર કરી થાપીએ. લઘુ દીર્ઘ કરી તે ખે, સહુ શીરોમણી કીધી તે; બીજી સખી કરે સહુ શેવ. નહીં આવે માનવ કે દેવ. જે કોઈ અહીંયાં આવી ચડે, તેતો કાળાગ્રહમાં પડે; એમ કરતાં ઝીતે જો કોય, તો અમો વશ તેને હોય. વચ્ચ મેવા વીધ વીધ બંડાર, આખ્યા ભોગ તે અપરમપાર; દેહ વરદાન તે જોગણી ગયાં, તે દાહડે અમે અહીં રહ્યાં. રાણીએ આપ મનમાં ધરતું, અખોલા વૃત તે આચરતું; પુરૂષ સંગ રાણી નવ કરે, સતીવ્રત પોતે આચરે. પુરૂષ નામ ન ઝાંખે હાથ, ન ખેલે કો નરની સાથ; બુદ્ધો મુક્યો આવે સોય, આગળથી ચેતાવી જોય. જાઓ પાછા આવ્યા તાંહ, પડશે કાળા ગ્રેહની માંહ; હેંશ કરી ખોલાવવા અડે, વાહાણામાં કાળાગ્રહે પડે. પડે હેડથી રાયને રાંક, તેમાં શા અમારો વાંક; સંક્ષેપે કહ્યો ઉપદેશ, સાંભળો જો વિક્રમ નરેશ. મન ગમે તો મારગ બહે, જો ગમે તો અહીંયાં રહે; મનમાં કરી જીવો વિચાર, એક રાત રહેશો આઠાર. જો રાણીને ખોલાવશો, પડદા ચારે ખોલાવશો; તો પોહિંચે તમારી આશ, જો આવી ખેસે તમ પાસ. કરશે પરપંચ અદકો ભેદ, પણ રાણી ખેલશે નહીં વેદ; જો નવ ખેલે તે તમ સાથ, સારે ધસશે ખેડે હાથ. જોઈ આવ્યા કાળા ગ્રેહ હશે, તેવી ગત તમારી થશે; એવી સ્ત્રીએ વાણી બણી, એક અિત વિક્રમ મન ધરી. દોહરો.—કેહે વિક્રમ મુણ માનની, સમજ્યો હું મન માંહ;

નારે કોઈ છુટે નહીં, હોમત ધરી તન તાંહ. ગોઠવણી મંનશુ સ્ત્રી, કર્યો એક વિચાર; ગડબડ જે મનડા તણી, તે રહી ઠારો ઠાર. રહેવું રાત માહારે અહીં, શીઘ્ર ફુગાડુ શીથ; વાહાણું વાએ તે થ શે, જે કરે જીગદીશ. અમને તો નીંદ્રા નહી, સુણીએ નીત નીત તાન; કહીએ રૂડી વારતા, ધરી એ હરીનું પ્યાન. મળ્યો એકદા માનવી, ધન તમારી ખાત; ઇલાં આપ્યા શું જાણ્યુ, કોહા કાંઈ ન વળી વાત. તમદાશી આગળ કહું, તે નહી માહારો તોલ; રાણીદે હુંકારડો, કહું અલોકીક ભાલ.

ઓપાઈ.—કેહે દાશી સાચું કહું અમો, ઘેલા દીસો રાજ તમો; એમ રાણી હુંકારો દે, પડદા ચાર કેમ ખાંધ્યા રહે. કેહે વાત રાણીને જઈ, રાજ કેહે તે સાંભળ સહી; કેહેવડાવું રાણીને હું, થવાય એવી થાજે તું. હોયે તાહારી માની દીકરી, પ્રતિજ્ઞા પાળે દદ કરી; વાત કહું તે મનમાં લેથ, પણ હુંકારો તું નવ દેથ. કાને ઝાલ શોભે છે તુને, તે હુંકારો દેથે મુને; કહી વાત રાજએ જશી, ખડખડીને સહુએ હથી. અમો જાણતાં ચતુર મુજાણ, કહી વાત એતો અજાણ; ઘડી ઝાલ જે હેમજ તણી, તે વાત સાંભળશે ધણી. વિક્રમ હરખ્યો મનમાં ધણું, ધરયું પ્યાન વૈતાળજ-તાણું; ખેઠો ઝાલ ઉપર તે જઈ, અપર કોને તે નવ યઈ. દોહરો.—વિક્રમ વાણી ખાત્રીઓ, સુણુ રાણીની ઝાલ; કહું વાત જે હું તને, મુજ હુંકારો આલ. ખોલી ઝાલ ધન વીર તું, પરદુઃખબંજન હાર; સહેાદર પરનારનો, પરાક્રમ અપરમ પાર. રાણી મુરખ માહરી, ચિત મોર કેહેવાય; તું સારીખો ક્યાંહાંથી મળે, આવી લાગે પાય. અવતારી તું ઇંદ્રનો, સહું માનવનો દેવ; તે રાણી નથી જાણતી, નહી તો કરે તમ સેવ. પ્રયાગ ગંગાને ગોમતી, તે તાણું ફળ લેથ; વાત કરો વિક્રમ ભલે, હું હુંકારો દેથ. અચરત પામી નાર સહું, ખોલી ઝાલ વચન; હું ક્યાં સાંભળવા રહું, મુખ ખોલે રાજન.

ઓપાઈ.—અખોલા આદે સહું નાર, ખેડા છે સહું ઠારો ઠાર; જેમ હોય ચિત્રામણ લખી, તેમ ખેડીઓ છે સહું સખી. રાણીની ઝાલ હુંકારોદે, વારતા રાજ વિક્રમ કહે; શ્રીમલાપુર પાટણ ગામ, ચંદ્રદીપ રાજનું નામ. વસે નગરમાં વરણ અઢાર, શોભા સઘળી ઠાઠે ઠાર; પુત્ર તણી સહુ પાળે પરવ, કરમ અનુસારે વરતે સરવ. રાજ ચાલે રૂકુ કરમ, પાળે પ્રજા પોતે ધરમ; તે નગરમાં બાળક ચાર, એક બ્રાહ્મણ વૈથ ત્રીજી સોનાર. ચોથો સાળવી કેરી નાત, ચારે મીત તે જીજવી જાત; માંહો માંહે અદકો નેહ, જીવ એકને જીજવી દેહ. ન કરે કામ કુળ ધરની રીત, રાત દીવસ તે સાંભળે પ્રીત; ઘડીએ ઘડીએ એકઠા મળે, માખાપ સહનાં રીસે બળે. બ્રાહ્મણને કહે મુરખ રહ્યો, સુતારને કહે ઘેલો થયો; સોનીને કહે આશાં શું, સાળવીને ઘેર મારે સહું. કરે રીસ સહનાં માખાપ, ચારે મળી વિચાર્યું આપ; એકાંતે મળીઆ ચારે જણા, રહ્યા મુરખ કાંઈ નહી બણ્યા. અણ સમજણમાં દીન વહી ગયા, શીખીએ વિદ્યા ગોહીટા થયા; એમ વિચાર કરો ઉપદેશ, જણ ચારે જઈએ પરદેશ. કોઈએ ના જણાવ્યું ઘેર, ચાલ્યા પંથ વિચારી ઘેર; વીસ જોજનને એહેલ્યો ઠામ, ત્યાંહાં દીકું એક ઉતમ ગામ. રાંધી જમીએ રહીએ રાત, પંથ ઉઠી જાશુ પરભાત; વિપ્ર રસોઈ કાઢે થયો, સોની અગ્નિ લેવા ગયો. પોળ ખસે દીકું એક હાટ, સોની ઘડતા હુતા ઘાટ; લીધો અગ્નિ કાણુ એક રહી, હકીકત પોતાની કહી. હું જાતે સોનારી કહું, શીખવો ઘાટ તો પાસે રહું; હા ભાઈ સુએ રહે જમો, શીખો કામ અમ ધેરજ રહે. કરી વાયદો આવીશ ઇલાં, મીત જણ ખેડું તણ ત્યાંહાં; આઓ તુરત તેહ સોનાર, મનમાં હરખ્યો અપરમપાર. દોહરો.—રસોઈ કરી ચારે જમ્યા, પડી જ્યાહરે રાત; ચારે સોનીએ કહી, સહું મીતને વાત. જો કોહો તો હું આહી રહું, શીખુ મુજ રોજગાર; કર્યો વાયદો ગામમાં, ઇલાં રહે સોનાર. ઓપાઈ.—તણે હા કહી નીરધાર, તે ગામમાં રહ્યો સોનાર; તણ જણ ચાલ્યા નેટલે, એક નગર આગું તેટલે. ભાજનનો માંડ્યો વિચાર, ગયો ઇંબણા લેવા સુતાર; નાત નાતનું હેતજ બંધુ, વાતજ કરતાં મનડુ મળ્યું. રાખો મને આણીને પ્રીત, શીખવો કામજ કુળની રીત; કાષ્ટ લેખને આઓ કરી, મીત પાસે તે વાતજ કરી. જે કહેા તે કાને હુંધર, અહીયાં રહું તો વિદ્યા બણુ; મુખ્યો વૈથ તે

નગરની તીર, પંથ પળાયા બંને વીજી અઢાર જોજન આધા ગયા, યાત્ર્યા ચરણ કુધાતુર થયા; કરી રસોઈ ભોજન કર્યું, પથે પડવા મનકુ ધર્યું. રાત વાસો રહેવાને ધેર, ગયા બલા મા-ણસને ધેર; રહેવું રાત નીશા ગાળવી, તે ધરધણી જાતે સાળવી. વાત કરતાં નાતજ મળી, ગયું એક એકનું મન મળી; માહારા કુળની વિદ્યા બાણું, વચ્ચે અમુલક અઢી રહી વાણું. સુખો યજ્ઞને ત્રીજો રહ્યો, વિપ્ર પ્રભાતે પંથે ગયો; વીસ જોજન ગયો ન્યાહરે, નરમદા દીઠી તાહરે, માહા ઉજ્જવળ છે તેનું નીર, વસતુ ગામં દીઠુ તે તીર; ગયો ગામમાં કુધારથી, બણતા દીઠા વિદ્યારથી, તેમી સંગ પોતાને ગમ્યો; જઈ પંડીતને ચરણે નમ્યો; આચરણ જોધને પ્રીતજ કરી, વિપ્ર રહ્યો તે સ્થાનક ઠરી. નિત્યે સ્નાન નરમદા કરે હેતે ધ્યાન રહેમાં ધરે; ગુરુજના તલાસે પાપ, દીન કેડે એમ દીન વહી જાય. ચારે ધેર વાસીદાં કરે, ગુરુને ધેર જઈ પાણી ભરે; ગુરુ પેટ કાંઈ બાળક નથી, વિદ્યારથી બાહ્યો સર્વથી. શ્રેષ્ઠ કરે નિત્ય અપરમપાર, વરસ વિત્યાં છે ત્યાંતો ખાર; ગુરુ એક દીન પરસન થયા, શિષ્ય ઉપર આણી છે દયા. વિદ્યા બણીને સફળ થાઓ, સુખે ગામ તમારે જાઓ; મોહોટો રેવા જળ પ્રતાપ, વિદ્યા પામ્યો છુટ્યો પાપ. હવે માહારે દેશે જાઉં, સર્વ કુટુંબને ભોગો યાઉં.

દોહરો.—માગી શીખ ગુરુ તણી, પંથ પળ્યાં દિગરાય; ન્યાં રહ્યો છે સાળવી, ગયો તેજ ગામમાં જાય. તેણે તેના ગુરુ તણી, વેગે લીધી શીખ; મળ્યો મીત્ર જઈ વૈશને, કામ પોતાનું કીધ. ચાલો મિત્ર સ્વદેશમાં. મળીએ માત પીતાય; હા કહીને સાથે થયો, લીધી ગુરુ રજાય.

ઓપાઠ.—તણે જણુ ગયા તે ઠાર, ન્યાંહાં વસે મીત્ર સોનાર; તેને પણ સાથે તેડીયો, પંથ મળી ચારે એડીઓ. ધેર ગયત્તો હરખજ ધણે, ગણે ન બય મનમાં કો તણે; અરણ્ય વનમાં જાધને અડ્યા, દેશ ન સુઝી જુલા પડ્યા. જુલા પડ્યાને શુધજ ગઈ, નીશા ધાર અંધારી યઈ; બુધ વિચારી મન આપણી, તે સ્થાનક કીધી તાપણી. આ સ્થાનકમાં રહીએ રાત, જશુ પંથ થશે પરબાત; પોહાર ચારે જાગે ચારે જણા, બય નહી ગણે કો તણા. એક પોહાર વારો માગશુ, વારા કરતી જુલુ જાગશુ; તણુ જણુ સુતા તે ઠાર, પ્રથમ પોહાર જાગ્યો સુતાર. એ તણે નીંદ્રાવશ થશે, મોહોટો પોહાર તે કેઈ ધેરે જશે; સાધી વિદ્યા લીધી સુતળી, કાષ્ટ તણી કીધી પુતળી; સુંદર હાથને સુંદર ચરણ. મોહલી ધડીને પાસે ધરણ. ન્યારે પુતળી પુરણ યઈ, નીશા પોહાર એક તારે ગઈ; વૈશ સુતો જાગ્યો સાળવી, જાગી પોહાર નીશા ગાળવી. દીઠી પુતળી તેણે ઠાર, તેણે મન કર્યા વિચાર; પોતે હઈડ બુધજ ધરી, તે પરમાણે સાડી કરી. ચરણાં મેળો પેહરાવીયાં, ભામી ઉપર પધરાવીયાં; વચ્ચે પેહરાબ્યાં તેણે ઠામ, નીશા ગઈ જવ અડધા જામ. પછે સોનાને જગાડીઓ, આપે જીવ સુખ પમાડીઓ; જણુ તણુ તે સુખે સુવે, સોની મેડો પુતળી જીવે. ધડી હશે વૈશ જાળવી, વચ્ચે પેહરાબ્યાં છે સાળવી; હવે હું માહાઈ પરાક્રમ કરે, વચ્ચે તેવાં આજુશણુ ધરે. નેપુર વીંધુવા ચરણ અપાર, કરણે ઝાલ ને કોટે હાર; નાહાનાં નાહાનાં સરવ સેધાણુ, કરી આજુશણુનાં એધાણુ. પુતળી મેડી સજી તે ઠાર, એણે રાત રહી એક પેહાર; સુતો સોની જાગ્યો જાલ, ઉઠી માહારાજ કરો ખટ કરમ. જાગી મેડો આસન અડી, એવે પુતળી દ્રષ્ટે પડી; તણે કર્યું પોતાનું કામ, સહુથી મોહોટું માહાઈ નામ. વીમાસણુ મન કીધી ધણી, મુતી કીધી નરમદા તણી; ગુરુ વિદ્યા સાધી મન ધીરે, ભરી અંજળી પોતે નીર. ગૌયત્રીનું સમરણ કર્યું, નીર ઉઠ પુતળી પર ધર્યું; પરતક્ષ દેવ પુજા મન ધરી, જડ રૂપને ચઢતન કરી. એમ કહી જળ મુક્યું શીશ, જામ્યા સહુને ઉગ્યો દીશ; કાષ્ટ પુતળી પેહલી હતી, તેતો યઈ મનોહર સતી. દીવ્ય વચ્ચે સુંદર શણુગાર, રૂપ અલોકીક અપરમપાર; ચારે તેતો જોઈ રહ્યા, મોહામોહિ રાડે થયા. સુતાર કહે ધડીછે અમો, તેને કેમ લેશીજી તમે; પછે સાળવી બાહ્યો વાણુ, વચ્ચે પેહરાબ્યાં મેં પરમાણુ. બની બેસતી જાતને કરી, તેકેમ લે બીજી કુંદરી; સોની કહે કીધા શણુગાર, કેમ થાય બીજાની નાર. બાહ્યણુ કહે મેં સજીવન કરી, તે કેમ થાય મુજથી પરી; દુખી નારીને ચારે વડ્યા, ન્યાય કરાવા લોકમાં

અખા. કોની નારી યદી સરવથી, તેતો હું જાણતો નથી; અરે જાલ હું પુણું તુને. જે જાણે તે કહે, તું મુને. સાચુ ખોલજો મનમાં ગણી, આપ જો અખોલા તણી; તાહાં ખાલ્યું ને મીથ્યા થયે. તો સનમાન રાણીનું જશે. જુહું ખોલે આણે દીસ, તો તે ભાર રાણીશુ શીય. દોહરો.—તારે જાલજ ખોચરી. એદ ન કરશે કોય; જેણે એ સજીવન કરી, તેની અજી હેય. તારે અખોલા કો-પીઆં, ધરણ પછાડી જાલ; તું કેહેવાઈ માહરી, સાચો ઉતર આલ મેન્તો જાણ્યું તે કહું, કેહેછે જાલ વચન; જે તમે જાણો તે કહે, જેમ સુંણે રાજન. સત્ય જાણોને કહે નહી, મન યકી ને આપ; તો સરવ નિષ્કળ થજો, ખત્ત હત્યાદિક પાપ. ત્યારે અખોલા ખોલીઆં, જે કહ્યો સોનાર; ખીજ તો નેઈ રહ્યા, આં તેની નીરધાર. ઓપાઈ.—જેણે ઘડી તેનો છે તાત, વચ કર્યાં તેતો યાય લાત; આખો જીવ સે ધન્યર કહ્યો, પદ્યું કર્યું તે પુરૂષ યયો. દોહરો.—ભલે નાર તેની યઈ, ભાગી મનની હોડ; પોહોર નીચા પેહેલી ગઈ. પેહેલો પડો છોડ. ખીજે પડો. પેહેલો પડો ખોલીઓ, અચરત પામી સરવ; રાજ વિક્રમ ઓળખ્યો, મેહેલ્યો મનનો ગરવ. વિક્રમ કેહે તું સુણ સતી, કહુ એક ખીજ વાત; અહંકાર મુકી અમ યકી, વદો વચન મુજ સાથ. કેહે દાશી સુણ રાયજી, વિક્રમ ચતુર સુજાણ; કોટી ઉપાય કરો તમો, ખોલ નહી મુખ વાણ. વિક્રમ કેહે સહુ સાંભળો નહી ખોલ્યાનું કામ; ખોલ હાર રાણી તણા, તાહાં સુંદર નામ. વૃદ્ધતાજ જઈ અઓ હારમાં, ખોલે મુખ રસાળ. ધન્ય દુઃખભંજણ સુખ કરણ, ગોખાજીણ પ્રતિપાળ; આશાના વિમામ છો, નોધારા આધાર; સહોદરે પરનારના, દુસ્મન ગંજનહાર. રાણીમાં તો શુધ નથી, નથી અક્કલ આ દીશ; નહીતર ખોલે તુજશુ. પગે નમાવે શીય. ઓપાઈ.—વાંત તે વિક્રમ રાજ જાણે, સહુકો ખેડાં કાને સુંણે; સહુ પોતાના મનમાં લે, કો હાર હુંકારો દે. રાજવતી નગરી અનુપ, રાજસેન તેનો છે ખુપ; અસ્વ ગજ રય પાયક બહુ, સઘળી સમરધ ઓપે સહુ. સઘળી લીલા છે ધરે સુત, પેટ નહી પોતાને પુત; સત્યવંતા રાણી સરદાર, રાજને મન હેત અપાર. અંતઃકરણ ઝરે નીચ દીન, પુત્ર નહી આખો ભગવંત; પછે આપ વિચાર્યું મન, મંદીર મુકી ચાલ્યો વન. મુક્યું ધરને સરવે રાજ, એક પુત્ર માગવા કાજ; નીરભે યકો ચાલ્યો તે ધીર, ગયો જાનહવી કેરે તીર. ગંગાજળનો કીધો સંગ; માહાદ્ર સ્થાપેલુ લીંગ; પુજા કરી પુરા ખટ માસ, આવી આપ ત્રણ અવિનાશ. ઉઠ રાય આપ વરદાન, પ્રગટ થયે તાહારે સંતાન; નીતે શીવની પુજા કરે, ધ્યાન રૂપે તેનું ધરે. પામ્યો વર આખો છે ઘેર, પુજા કરે શીવની બહુ પેર; દસ માસ થયા જેટલે, પુત્ર પ્રગટ થયો તેટલે. વગડામાં ત્યાં ઢોલ નીમાન, યઈ શોભા જેમ ઉદીયો ભાણ; અષ્ટ માહાદાન અધીક આપીયાં, જામીક કેરાં દુઃખ કાપીયાં. નિત્ય બાજક મોહોટો યાય, શીવ પુજન નીત્ય ચાલું જાય; પુત્રને વરસ થયાં છે બાર, રાએ મન કર્યો વિચાર. કંઈ પુત્ર સુણ માહારા તન, હવે કર તું નિત્ય પુજન; હુંતો વ્રધ થયો સરવથી, માહાં મન સ્થીર રહેતું નથી. તમ કારણ કરીએછીએ અમો, આજથી આચરજોજી તમો; પીતા ખોલ તે પુત્રને ગમ્યો, પ્રદક્ષણા દઈ ચરણે નમ્યો. આજથી માહારે કરવું કામ, કાલ્યુ નહી મુકુ શીવ નામ; પ્રતિજ્ઞા પાળીએ સહી, નીત્ય શીવ પુજન મુકુ નહી. સોંપ્યું કામ પુત્રને એહ, શીતળ થયો રાજનો દેહ.

દોહરો.—શીતળપુરનો રાજ્યો, શંભર તેનું નામ; તેને કન્યા એક છે, રૂપાવંતી નામ. તેહ તણો વીવાહ કર્યો, શીવદત રાય સંગાય; ઓછવ મંગળ વરતીયો, શોભા નવલી ભાત. પોતાને કરમે કરી, ખીજે શીવ પ્રતીપ; કન્યા પામ્યો પદમની, મનમાં હરખ્યો આપ. વાળું બહુ વીધ વાજ્યાં, પ રણી ઉઠ્યો પ્રીત; ઓછવ તાંહાં અદ્યો થયો, રાજકુળની રીત. પંચ રાત પુરણ થઈ, પામ્યા જ. થ બહુ માન; કન્યા વળાવી સાસરે, વદાય કરી સહુ જાન. તારે જોશી ઓચરયો, મુહુરત નેઈ બહુ પેર; માસ પુંડે મુહુરત મળ્યું, કન્યા જશે ઘેર. રાજ પરણી આવીયો, સકળ જામ સમેત; કન્યા રહી ઘેર તાતને, અંતઃકરણથી હેત. ઓપાઈ.—ઘેર આખા થયો એક માસ, મનમાં આ

તેડવાની આશ; અવળગ ગયો ને મુહુરત થયું. તે રાણીને તેડુ ગયું; રાજ ગોર ને પોતા તણો, તેહને અધીકાર છે ધણો; ગોર સંગાયે કન્યા વદે, સાંભળી દુઃખ ન ધરશે રહે. વાત કહુ જોડી બે હાથ, હું તો નહીં આવું તમ સાથ; રાય આપે તેડવા આવશે, તો માહારે મનમાં ભાવશે. ત્યાં રે હું સાથે આવેશ, નહીં તો રહુ પીતાને દેશ; કહીએ રાય એકલા આવજો, મીત્ર એક સાથે લાવ જો. જો તેડવાની ગરજ જ હોય, સાથે નહીં લાવશે કોય; સુંણી વચન તે પ્રાણુ વળ્યો, આવીને રાજને તે મળ્યો. ત્યાં કરી હતી વાત જોટલી, માંડી વાત કહી તેટલી; સાંભળી કારણ મન જાણીયું, તેનું દુઃખ હહડે આણીયું, પ્રધાન કેરો છે એક તન, તેશું આપ મળયું છે મન; જીવ થકી વાહાલો છે ધણું, નથી ભાંત દીલમાં તે તણું. દોહરો.—એક રથ જોડીએ, બેઠા રથમાં તેહ; નહીં કોઈ ત્રિજો સારથી, એવા સ્ત્રી નહ. માગી શીખ તે સંચર્યા, મનમાં અતી ઉલ્લાસ; બે જોજન જ્યારે ગયા, દીકો શીવ પરસાદ. સુંદર દેર શીવનું, સમીપ સરોવર નીર; તેમાં કમળ ખીલ્યાં ધણાં, આઓ તેને તીર. રાખી રથ તે ઉતર્યા, કર્યું શ્નાન નિત્ય કરમ; ચુંટ્યાં કમળ હેતે કરી, ને શીવ પુને ધરમ. પ્રધાન રહ્યો તે વાટમાં, ગયો દેશમાં રાય; કરી પુજા પરીબ્રજની, અરધાંગે ઉમીયાય. પંચાત્રત જળ ધારણ, કુમકુમ ચંદન તેલ; કમળ પુષ્પ આગળ ધર્યાં, કીધી છે રંગ રેલ. નૈવેદ્ય અન્નત આરતી, ધુપ દીપ પુજન; એક ચિતે સ્તુતી કરી, હરખે તે રાજન. એક કમળ ચડાવીએ, તો લક્ષ પુજા થાય; રાણીને તેડી આવશે, તો કરેશું કમળ પુજાય. ચોપાઈ.—કમળ પુજાની બાધા કરી, રાજ રથમાં આઓ કરી; તે વાત ન કહી અન્યાય, ઇચ્છા રાખે તે મન માંહે. વળી મીત્ર સાથે તેડીએ, અણુદેવ અસ્તાંગત થયો; સસરા ગામે ખેડ્યો ગયા, સગાં મેળાપી મિત્ર થયા. નગર માંહે કરા જ્યું જાણ, હરખે વગડામાં નીશાન; પ્રધાન સહેાદર સાથે થયા, જામાત્ર જાણી સામા ગયા. મળી માત્ર દીધાં બહુ પેર, પધરાવ્યા પોતાને પેર; ઉત્તમ એવા અમરત પાક, રસોઈ બતરીસે અટરસ શાક. નિત્ય નવાં આરોગે અંત, આનંદ વીનોદ રમે રાજન; નહીં નવાણે રમવા જાય, મનમાં ઉલટ અદકી થાય. આજ કાલ કરતામાં શહી, પક્ષ ત્રણ એમ કરતાં ગઈ; કરો ઉતાવળ જાણું અન્ન જો, વીદાય કીજો અમને તમો. દોહરો.—સાસરવાસો સજ કર્યો, શણગારી તે નાર; પ્રધાન રથ જોડીએ, ક્ષણુ ન લાગી વાર. અશ્વ પાસ નહીં સારથી, નહીં સાહાય કે શરણ; આબ્યા ત્યારે બે હતા, વળતાં થયાં છે ત્રણ. ચોપાઈ.—પ્રધાન પડેલો લીધો ત્યાં, અસ્ત્રી ભરથાર બેઠા રથમાં; જોડી રથ આવે જોટલે, શીવ શ્નાનક દીકુ તેટલે. સરોવર પાળે રાખ્યો રથ, ઉતર્યાં હેઠાં બંને સમરથ; સરોવર જળ ઢેકાણે થયાં, કમળ હતાં તે સુકઈ ગયાં. તવ રાય કર્યો વિચાર, રહ્યો શીવ પુજનનો ભાર; દેવ રણ તેનું બહુ પાપ, ના પાળે તેને દે આપ. તેત્રીસ કોડ દેવ તેને નડે, કરોડ વરસ તે નરકે પડે; તેથી મોહાટું રણ તે ભ્રમ, બોલે સુકૃત કેર કરમ. પ્રાણુ કેરી ને ભાગીએ, સાત અવતાર સુધી રોગીએ; અપુત્રવંત દરીદ્રી હોય, બ્રહ્મ રણ રાખે નહીં કોય. દેવ રણ રાખે ને કોય, તેતો ભવ ભવ દુઃખીએ હોય; પીત્રી રણનું મોહાટું દુઃખ, તે પ્રાણી પાંખે નહીં સુખ. દોહરો.—રાખે મન વીમાસીયુ, દેવ રણ માહા મુલ્ય; તે અવની છુટા તણું, કરી વિચારી શુભ. અસ્ત્રી પ્રધાન તે ત્યાં રહ્યાં, ગયો રાય શીવ પાસ; પ્રણામ કર્યો માહારૂને, મન આણી ઉલ્લાસ મહારાજ કમળ સુકાઈ ગયાં, આબ્યાં નહોં પુજા હાય; વચન કર્યું તે પાળવું, ને બોલ્યો તમ સાથ. મુખનું નામ તે કમળ છે, મુખ કમળ ને શીશ, તેઅરપુ હું પુજને, માની હ્યો જ ગદીશ. કાહાડી અડગ કોટે ધર્યું, પાણ્ય પોતે વરતા થયો આશીર્વાલ ધરને, શીશ સમરપ્યું તરત. ચોપાઈ.—આપ હાયે મસ્તક છેદીયુ, શીવ સાનીધ જઈ ભિદીયુ; વહી ગઈ ઘડી બે ચાર, પ્રધાન મન કર્યો વિચાર. હજી કેમ ના આબ્યા રાજન, જોઉં અખર લાવું હુઆજ; ક્યાં સુધી જોઉં વાટ, સોઈ ના આબ્યો તે શા માટ. દોહરો.—વિચાર મન માંહે કરી, રાણી મુકી શ્નાન; મરત થઈ રાજ પડ્યો ત્યાં આબ્યા પરધાન. દીકાં મસ્તક સામી પડ્યો, આશા થયો ઉતપાત;

કોણ શત્રુ આવી મળ્યો, કોણે કીધી ધાત. શું કરે કોને કહું, કેમ જાઉં મુજ દેશ; બોલ બહુ લો કો તણા, તે કુખ્ય કેમ અમેશ. રાણી હમણાં જાણ્યે, ઉપજ્યે બહુ દાજ; કેહેણે એણે મારીઓ, મુજને લેવા કાજ. એકે વાતે નહી છુટકો, નહી જીવ્યાનું કામ; છેડ મસ્તક હાથથી, મુકી માનની હામ. ચોપાઈ.—પડ્યો પ્રધાન તે શીવને ધાટ, રાણી રહી જીવેછે વાટ; જોઈ વાટ ઉચાટ જ થયા, ખેડ જણા બેશી કેમ રહ્યા. એમ વીમાશી ચિંતા યઈ, સ્ત્રી જોવા મારે ગઈ; બંને પડેલા દીઠા ફજ, રાણી મનમાં પામી કજ, કોણે માર્યા તે કેમ પડ્યા, કોણ ફુસ્મન તેને નડ્યા; લોક વાત કરે બહુ મુખી, મહેણાં દેશે માહારી સખી. કેહેણે કોઈથી પ્રીતજ કરી, મારા નંખાવ્યા છેતરી; એ મ બોલશે સહુએ આળ, બેઠી માહારે માથે ગાળ. ક્યાંહાં જાઉં હવે શું કરે, છેડુ શીય એ સાથે મ રે; એમ કહીને છેડે શીય, પ્રગટ થઈને બોલે ઇશ. દોહરો.—સ્ત્રીએ ખડગ હાથે ધર્યું, મુ ક્યું મનથી માન; સ્તુતી કરી સુલપાણની, ધસ્યું હેતથી ધ્યાન. પ્રાણ તજ્યું હું માહરો. તે મન ધ રળે આપ; વણ વાકે મરવું પડે તે શીવ તુજને પાપ. ચોપાઈ.—એમ કહી જેવું પાડે તન, ઇશે આપ વિચાર્યું, મન; મુજ દરે તજે કેમ પ્રાણ, સ્ત્રી હતા બેસે નીરવાણ. માહા યોગીનું લી ધુ રૂપ, પ્રગટ થયાંજે ભાળો જુપ; વણ ખુટે શા મારે મરે, રમે દેહની હતા કરે. માન્યુંતુ કમળ પુજન, કતળ સાટે આપ્યું તન; પ્રધાનને ભય લાગ્યો ધણો, દેહ પાડ્યો છે પોતા તણો. ન્યાયે મુવા શી ચિંતાય, સ્ત્રી મુવાથી હતા થાય; એ કારણ સંભળાવું તને, શને દોશ મુકે છે મને. શીવ શું સ્ત્રી બોલી વાત, કરીશ હું મુજ દેહની ધાત; એકલી ખેર પાછો નહી જાઉં, એની સાથે હું પણ થાઉં. શીવ કહે શાક કીજે ત્યાગ, વરદાન મુજ પાસે તુ માગ; સાંભળીને બોલી સુંદરો, ભાળાનાયતી વિચતી કરી

છપો.—ધન્ય શીવ માહારાજ, લાજ રાખો તમ માહારી; આપો સુખ વીલાસ, આશ કરે સહ તાહારી; વૃષભ વાહન આરૂઠ, પ્રોઠ વરદાનજ આપો; જે જપે તુજ જાપ, આપ શરણાગત થાપો; માહારૂઠ ઇશ સમાન છો, અ ય નહી કો દેવતા; શામળ કેહે ચિત્તમાં ધરો, કરો મરતકને જીવતા.

ચોપાઈ.—સ્તુતી કીધી જોડી હાથ, પ્રસન્ન થયા તે ભાળાનાયજે કહું તે નારી કરો, ધડ ઉપર મસ્તક લેઈ ધરો. ઉપર આરાઠો એક ચીર, તે ઉપર સમરપો નીર; એમ કરતાં એક પલકજ નથે, ખેડ હીને બેઠા થથે. બોલ સુંણો સંબુજ તણો, સ્ત્રીને હરખ થયોછે ધણો; રાણીના તે શાકજ ગયા, તરત ઇશ અલોપજ થયા. દોહરો.—હરખ ધણો તે વાધીઓ, સફળ થયો આ દીશ; પ્રધાન કેરા ધડ પરે, ધર્યું રાયનું શીય. રાજનું જે ધડ હતું, તેપર શીય પરધાન; હરખે મન જાણ્યું નહી, રહ્યું ન મનમાં જ્ઞાન. ચોપાઈ.—શંભુએ કીધું જોડુ, અસ્ત્રીએ કર્યું તેડુ; મરત ધાતથી તે છુટીઆ, આળસ મરડીને હીડીઆ. ધડ પ્રધાનને માથુ રાય, પ્રધાન શીય રાજની કાય; તે વાતનો મન વિચાર, પેલી સ્ત્રી તે કોની નાર. દોહરો.—વિક્રમ તો વાણી વદે, સાંભળ અખાલા હાર; કે ધડની કે શીયની, કેહેવાય કોની નાર. સત્ય વચન બોલે નહી, હું દેહ તુજને આપ; સ્ત્રી હતાદિકનું, તુજ રાણી શીર પાપ. ચોપાઈ.—તારે એવું બોલ્યો હાર, રાજ વિક્રમ આપે ધાર, જમણો કરે જેણે ઝાલીઓ, કુર્માર્પણ કરી આલીઓ. ઉઠ મણની કાયા દેહ, સ્ત્રીનો પતી કહીએ તેહ; શેરેકનું માથુ શું કરે, સ્ત્રી તો કાયાને વરે. દોહરો.—અખાલાએ કાને સુંણું, ચડી ધણેરી રીસ; પગ થકી જ્યાળા ચડી, તેતો વસ્તી શીય. નાંખ્યાં હાર કટકા કરી, જીડુ બોલે આજ; અસત્ય તું ભામે ધણું, તેતો મુજને લાજ. ચોપાઈ.—હેત કરીને બોલ્યો હાર, સાંભળ તું અખાલા નાર; મેં જેવું માહારે મન લહ્યું, તેવું રાયની આગળ કહ્યું. તમો તમારા મનમાં લહો, વિક્રમ આગળ તેવું કહો; તવ રાયને કહો વિચાર, સ્ત્રી હતા તુજ શીર ભાર. દોહરો.—તારે રાણી બોલાઆં, સાંભળ વિક્રમ રાય; શાસ્ત્ર વિશે એવું કહ્યું. સ્ત્રીતો શીરની થાય. મોહને જોઈને ઓળખ્યો, રતન શીર અનુપ; કન્યા તો તેની યઈ, સાચુ માનો જુપ. વિક્રમ તો મન હરખીઓ, નહી ચતુર તુજ જોડ; મધ રાત પુરણ થઈ, બીજી પડદો છોડ. બીજી પડદો છોડીઓ, મુકી મનને ગરવ;

શામળ કહે સાચુ કહ્યું, સખીઓ હરખી સરવ. બીજી પડો ખોલીઓ, નીશા ગઈ એ પેહિર; અમ્બોલા પ્રતે ખોલીઓ, વિક્રમ રાય તે ઠોર. તું છે રાણી શુભ-સતી, તાહારી ઉત્તમ ભત; જો તું દેહુંકારડો, તો કહુ રૂડી વાત. રાય પ્રતે દાચી કહે, તમ આણો મન લાજ; એમ અમ્બોલા ઓચરે. તો પડા શે કાજ. રીસ કરી કહે રાયજી. નહી તાહારું મુજ કામ; મોલ નેપુર રાણી તણા, તાહારું ઉત્તમ નામ. ચૈતાંજી ત્યાંથી ઉઠીઓ, ખેડો નેપુર પાસ; ધન સત્યવાદી રાયતું, રાણી તે તુજ દાસ. નથી સાન એને રહે. નહી સાન જરાય; એને તમ સરખો મળે, આવી લાગે પાય. માહારાજ વા ત તમો કહે, હુંકારો આપેય; કેદાર કાશીને ગોમતા, તેહ તણું ફળ લેશ. ઓપાર્ધ.—તે નેપુર હુંકારો દીધ, રાજા વિક્રમ કહે છે સોધ; અચરત પામી સધળી નાર, ખેડી સાંભળે ઠારો ઠાર. શારટ દેશમાં છે એક ગામ. તારય ભોમી રૂડો ઠામ; સદા નીરમળ છે તેનું મન, સકળ સોધ પણ એક નહી તન. ચંડી પુજન કરે બહુ નીત, માહાકાળી ઉપર બહુ પ્રીત, નિત ધ્યાન માતાનું ધરે, હોમ યસ બ્રહ્મ ભોજન કરે. તેની પુજા મનમાં ધરી, પ્રસન્ન થઈ આવી દીકરી, નૈવેદ્યો ચરે બક્ષ જ કરો, ત્યાંથી બક્ષ ઉદરમાં ધરો. દસ માસ થયા જ્યાહરે, પુત્ર પ્રગટ થયો ત્યાહરે; માહા શ્વરૂપ સુંદર બહુ તેજ, માત પીતાને અદકુ હેત. સાત પુત્ર ઠામ છે એહ, શીતળ થયો રાજાનો દેહ; વાં ત્રીઓનું બહેણું ભાગીયું, પુરવ કૃત સુકૃત ભાગીયું. હરખ ધરે મન દીન વહી જાય, મોહોટી યાય ઓપે કન્યાય; બરે જોખનમાં થઈ તે નાર, પુણું વરસ થયાં છે બાર. દોહરો.—વરસ બાર પુરાં થયાં, મળ્યા સહેદર જન; વર ખોલો કન્યા સમો, જ્યેથી રીઝે મન. જ્ઞેને જ્ઞેના મન વિશે, રૂડો સુખીઓ હોય; તે વર ખોળી લાવજો, જાંત ન કરશે કોય. એવો વાલ કરીશ હું; કામ પોતાને જાય; વર રૂડો ખોળ્યા તણો. માંડયો છે ઉપાય. ઓપાર્ધ.—દેશ જીતવા મોકલ્યો પરધાન, રાયે દીધાં ઝાઝાં માન; ત્યાંથી શીખ માગીને ગયો. સેન સુંઠાડી પંથે થયો. તે વજીર ગયો એક ઠાર, સુ વેચી દીઠો રાજકુમાર; રૂડી જાતને રૂકુ ધરે. શ્વરૂપવંતે છે આપે વર. તે સંગાયે જોડી પ્રીત, વીવા હ કીધી કુળની રીત; લગ્ન લીધુ શુભ દસમી તણું. મન હરખું રાજાનું ઘણું. વળી રાયજે સાળો હોય, તે ક્યાનો મામો જોય; તે ગયો પોતાને ગામ, વર રૂડો જોવા એક ઠામ. તેને લગ્ન દસમીનું ધર્યું, કરી ચાંદ્રો તથયારજ કર્યું; રાજા આપ ગયો શીકાર, વીવાહ કીધો તેણે ઠાર. લગ્ન ની રધાર્યું દસમને દીશ, કરતા હરતા છે જગદીશ. દોહરો.—જુજુવા વર તણે કરે, કોઈ નવ જાણે મરમ; ક્યા તો ધેર એક છે, રધુપતી રાખે ધરમ. ઓપાર્ધ.—ધેર આઓ પોતે રાજાન, આઓ સાળો ને પરધાન; એકાંતે મળી ગુજે કરી, જાન આવી તણે ઉતરી. તણે વરનાં જોયાં રૂપ, સરવે સરખા દીઠા જુષ; કીયા વરને પરણાવશુ, કીયાને પાછા વાળશુ. એમ કરે ચિંતા નેટ લે, લગ્ન વેળા થઈ તેટલે; તણેને મન હરખજ યાય, જાણે પરણીશુ કન્યાય. કન્યા નાહાવા ખેડી આપ, ખાજમાંથી નિકળીયો સાપ; પુર્વ જનમના બેહેરે વસી, નાગે નાર અંચુડે ડસી. મુખથી બોલી ન શકી વાણુ, સદા ગયા તે સ્ત્રીના પ્રાણુ; સગાં સહેદર આબ્યા લોક, ઓછવ મટીને થઈ ગયો શોક. સહુ આર્વાને દ્રષ્ટે જુવે, તેતો તેના હેતને રૂવે; માત પીતાને અદકી પ્રીત, કરી મનુશા ચારની રીત. તણે જાનમાં જાણજ થયું. કન્યા રૂપી રજજ થયું; સહેદર શોકાતુર થયા, સખને બાંધીને લઈ ગયા. અગ્નિદાગ દેહે જ્યાહરે, તણે વર આબ્યા ત્યાહરે; હઠિડામાં ઉપજ્યો વૈરાગ, રાજ રીધ કીધી સહું તાગ. પોત પોતાના મનમાં લહયું, કોને કોય આગળ નવ કહયું; એક મનમાં ધાર્યું વસ્ત, ગોઠે બાંધ્યા તેના અસ્ત. બીજી વિચાર્યુ રૂદ્યા સાથ, જળ શુકુ સ્ત્રીને હાય; અડસઠ તીર્થ કરીશું અમો, તેનું ફળ ભોગવજો તમો. ત્રીજી બુધ એવી આચરી, ચીતા તણી રજ જોળી કરી; કર્યું એકડુ અસ્તી સમિત, એવું કન્યા ઉપર હેત. કરી મનુષી ખેડો ત્યાંહ, હરીનું ધ્યાન ધરે મન માંહ; સ્મરણનું ફળ તુજને હોય, તાહારા જીવને આણુંદ હોય. જાન તો સરવે પાછી જળી, વર તણે રહ્યા અહીં મળી; એક અસ્તી કાશી લઈ ગયો, બીજી ને ડેકાણે રહી. ત્રણે અડસઠ તી

રથ કાઢ, ગયા ત્રણ જણ મુકી રાજ; ગયો કાશીએ તે જવ ચરે, બીજી તીરથ કરતો ફરે. અ-
ણવાણે પગ જતીનો પેશ, દસે માસે દક્ષીણ દેશ; મધ્યાન કાળ થયો બ્યાહરે, ક્ષુધા પુરણ થઈ ત્યા
હરે. આપ વિચારે મનસો પેર, ગયો એક સતીને ઘેર; બીક્ષાનદેહી કહ્યું જે બાર, આસીરવાદ દી
ધી તે ઠાર. ખેસો માહારાજ બીક્ષા લીજીએ, સીત્ર પાક અમો કીજીએ; પાક કરવા જે બેઠી સતી,
ધૂત લેવા ગયો તેનો પતી. ક્ષુધાવંત ખેડો પગ ઘોઈ, ધરની ચરચા સરવે બેઠ; હજુ બાળજ પોતા
તાણું, તે રૂદન કરેછે ઘણું. દોહરો.—વીપત પાડી કરી આકળી, રંજડ ઘણું બાળ; નાંખ્યું ચ
લાને વીએ, અગ્નિની બહુ ઝાળ. ચોપાઈ.—તે જતીએ દીડુ દ્રષ્ટ, મનમાં પાખ્યો અદકુ કષ્ટ;
એ હસારી છે પાપણી, બાળક વધ કીજો શાપણી, એ ઘેર ભાજન કેમ કીજીએ, બાળ હસા મશત
ક લીજીએ; એમ વિચારી પાછો વળ્યો, ધરનો શ્વામી ક્ષામો મળ્યો. બુખ્યા તમો જાએ શા માટ,
તેનો મુજને બહુ હિંચાટ; અતીથી જે બુખ્યો જાય, તો વરત બાંગ હમારું કહેવાય. જાયક આવે
માન ન દીધ, તેના પીત્રી પીંડ ન લીધ; નીત રૂધીરના પામે આહાર, તેની હસાનો શીર બાર. મા
ટે ઘેર આવો માહારાજ, હ્યો બીક્ષા રાખો મુજ લાજ; પુરવ પુન્યે આવ્યા આવ, કેમ જાએ ક
રીને તાજ. દોહરો.—સારે તે જતી બોલીએ, કેમ લીજે પુજ આહાર; બાળકની હસા કરી,
પાપણી તાહારી નાર. ચોપાઈ.—માહારાજ રખે દુઃખ તેનું ધરો, ચાલો સીત્ર ઘેર પાછા ફ
રો; મુજમાં તો વિદ્યા છે ઘણી, પોથી અત સજીવન તણી. તે બાળક જીવંતુ અમો, સારે બીક્ષા
લેજો તમો; એવી વાત કરી બહુ પેર, બંને જણ આવ્યા તે ઘેર. દોહરો.—કાહાડી છાર ચુ
લે થકી, કરચો અભીશિક વરત; બણી મંત્ર જળ સીંચોયુ, બાળક જીવ્યો તરત. અચરત દીડુ અ
તી ઘણું, આનંદ અદકો થાય; પ્રદક્ષણા પોતે કરી, લાગ્યો તેને પાય. એ મંત્ર આપો મુજને, તો
રીઝે મુજ મન; સાર પછે હવે માહરે, લેવું જળને અંન. મંત્ર હતો તે શીખ્યો, કરીને હેત વીશ
ક; જા ભાઈ પુજથી જીવશે, મરતક માનવ એક. ચોપાઈ.—હેતેશુ કીધું ભાજન, માન્યું આ
પે બેઠનું મન; વળ્યો પાછો વિદ્યા લાવીયો, સ્ત્રી બાળીતી ત્યાં આવોયો. મઠી ઘાલી ખેડો છે બ્યાં
હ, એટલે બીજી આવ્યો ત્યાંહ; થયું વરસ પૂરે બ્યાહરે, નાખી અસ્તી આવ્યો ત્યાહરે. ત્રણે જ
ણ ત્યાંહ એકઠા થયા, મોહોમોહો બોલજ કહ્યા. દોહરો.—ખેડોતો શ્યાનક કરી, સાચવ્યાં જે
છે અસ્ત; બીજી તેને પાસથી, માગી લીધાં અસ્ત. મંત્ર બણી જળ છાંટીયું, કાણુ ન લાગી
વાર; ઉઠીને ખેડી થઈ, સુંદર હતી જે નાર. ચોપાઈ.—એક કહે નાશો હું ગંગ, તેથી સજી
વન થયુંછે અંગ; એક કહે મેં નિદ્યા કરી, તેણે જીવી એ સુંદરી. એક કહે હું ખેસી રહ્યો, સાચ
બાધી એ અર્થજ સરચો; તે ત્રણે વઢીઆ તે ઠાર, કહે નેપુર એ કોહાની નાર. સાચુ કહે નહીંજે
આ દીસ, કન્યા વધ રાણીને શીશ; જે તું જીડુ બોલે ઘણું, તો વ્રતબંગ રાણીજી તાણું. સારે નેપુ
ર કહે સુણ રાય, કન્યા તો વિદ્યાની થાય; જે મરત સજીવન વિદ્યા બણી, તે નારી જીવી તે તણી.
દોહરો.—નેપુર કાહાડી નાંખીયું, કરચા કડકા સાત; લાજ બગાડે તું મને, કેહેછે જીડી વાત.
મેં જાણ્યું તે મેં કહ્યું, માહારે મોહોડે વાણ; તમો જાણો ને કહો નહી, ધરવર કેરી આણ. અસ્તી
નાંખ્યાં તે સુત થયો, જીવ આખ્યો તે તાત; જે ખેડો તે વર થયો, એતો સાચી વાત. મન હરખ્યું
સહુ કો તાણું, મઠી મનની હોડ; રાણીને રાજ કહે, ત્રીજી પડદો-છોડ. ચોથો પડદો. ચોપાઈ.—
પડદો ત્રીજો છોડ્યો ઠાર, રહી જામની એકજ પોહાર; રાજ કહે કહુ એક વાત, જે કંકણ બોલે
મુજ સાથ. હરખ્યાં મન હરખ્યાં માનની, પાછલી પોહાર રહી જામની; રાયે કંકણ બોલાવીયો, વૈતા
ળ ઉઠી તેમાં આવ્યો. ધન વિક્રમ ચતુર સુજણ, અબોલા છે આપ અબળ; પુરણ પુન્યજ કી
ધાં હોય, હેત કરી તમ સાચુ જાય. વ્રત સજી એનું એજે ગયું, તમ દરથન એને નય થયું; જે કા
હી થાશે આપ, તોતો એનાં પુરણ પાપ. રાજ કહે તાહારું શુ જશે, હરીને ગમશે તેવું થશે; પર
વાદો માંડી આંબળો; વાત કરે તે તો સાંબળો. મરતદેશ મુંજેશ્વર ગામ, સુંદરપાળ રાજનું નામ;

વરણ અઢારે તાંહ વસંત, આપ આપ કુળ કામ કરંત, એક શુદ્ર કેરો છે તન, છે અપંગ નહી લોચન; નીર ભાગી તે નાહાનો બાળ, થયા માત પીતાનો કાળ. કાકાને ઘેર તે ઉછરે, દુઃખે પાપે પેટજ ભરે; તેના ધરની પાસે છેક, રહેતો શુદ્ર પાડોશી એક. તે નીરભાગીને નહી ચરણ, જનક જનુની પામ્યાં મરણ; જ્યેષ્ઠ ભ્રાત તેને ઘેર જન્મે, તેની ધરણી અદકુ દમે. દુઃખે દુઃખીઆં મળી આ બેહ, એક એકની આગળ કેહ; ભાઈ આપણે અદકુ દુઃખ, નથી વેઠાતી ભારે ભુખ. આપણુ ખેના ભુંડા વેશ, નહી તો જમએ બેહુ પરદેશ; હોડાય નહી તે મોહોડું કષ્ટ, આંખે ના દેખુ તે દ્રષ્ટ, અંધ કહે ઉપાકુ હું, જે મારગ દેખાડે તું; એમ વિચારી તેતો સુજ, જે જણે કીધી છાની યુજ. ધન રણવાને પરદેશ ગયા, તેતો બંને પંથે પળ્યા; ઉપાડી ચાલ્યો આંધળો, મારગ દેખાડે પાંગળો. મુકે ગામ એક બીજુ લહે, નીશા પડે તાંહાં વાસો રહે; એમ કરતાં પુરવમાં જાય, તે સ્થાનકે અ ચરત થાય. દોહરો.—તે નગરનો રાજ્યો, તેને કન્યા સાર; રૂપવતી રંભા સમી, તેમાં ખોડ અપાર. લાંબો મસ હજડા વિશે, તે દીસે વીકરાળ; તેને કો પરણે નહી, રહી કુંવારી બાળ. તે રા એ મન વીચારીયું, મેળવી વરણ અઢાર; કળસ ઢોળે જે હાથણી, તેને પરણે નાર. જેવા ઉભા આંધળો, પાંગળો અંધ વીશાળ; ફરતી આવી હશ્તની, જેને કર વર માળ. ડાભા જમણા મુકી આ, સહુ લોક તે દીસ; પાસે જે પેલા રહ્યા, કળય ઢોળ્યો તે શીશ. રાત્ર વાચા ચુક્યો નહી, જે બા-હ્યોતો મુખ; કન્યા પરણાવે એહને, દુઃખ ભાગવે કે સુખ. યથાયોગ ચોરી રચી, પરણાવી તે સંગ; મેળવ વરલાં આંધળે, અપંગ ચડ્યો છે અંગ. રહેવા આશ્રમ આપીયો, ભરીઆ કણ કોઠાર; ખાવપીઓ ખુશીરહો, રહો બંને આઠાર. ચોપાઈ.—પાંગળે પ્રીત નારીશુ કરી, અંધને માર વાને છેતરી; એ ખટપટ કરીએ જે તાજ, પછે આપણે ભાગવો રાજ, ઝેરી નાગના કટકા કરી, મુકયું ચુલે માટજ ભરી; ઉકાળી પાતાં મરશે અંધ, આપણે જે કરશે આનંદ. આપણે જે જણુ રાખો બેદ, ત્રીજો કો નવ જણે બેદ; અંધ કહે માગુ તુજ કને, લાગી ભુખ કાંઈ આપો મને. વા ર કહીને બેસી રહ્યો, લાગી ક્ષુધા તે બાકુળ થયો; હળવે ચુલા પાસે જાઉ, એ જે જણુથી આગળ ખાઉ; મોહો ઉઘાડ્યું છે જેટલે, જેહરી ઝાળ ઉઠી તેટલે. દોહરો.—ઉઠી ઝાળ તે જેહરની, જેયું આંધળે માંહ; નેત્ર પડળ ફાટી ગયાં, થયો દેખતો તાંહ. જીવે તાંહાં તો અંન નહી, દીકું તેમાં જેહર; એ જે જણુ કપટે કરી, મુજ મરણની પેર. રીસ કરી તાંહાંથી ધસ્યો, ઝાલ્યા ચરણ તે વા ર; કન્યા ઉપર ઝાપડ્યો, પ્રહાર કર્યા જે ચાર. છુટ્યા પગ પંગા તણા, ટળી ખોડ હતી જેહ, મસ ટુટ્યો નારી તણો, વાળ્યોતો જે દેહ. દહવ ગતી અનરડી, કળી શકે નહી કોય; આરંભ્યાં અમથાં રહે, અણુ આરંભ્યું હોય, અંધે કામ અદકુ કર્યું, ચડી હતી બહુ રીસ; અવળાનું સવળ થયું, જેહ ગમે જીગદીસ.

ચોપાઈ.—તણે જણુની ખોડો ગઈ, તે તણેને શાતા થઈ; અસ્ત્રીને કાજે આયડ્યા, બંને માંહો માંહો વધ્યા. કોણુ તેહનો કહેા વિચાર, એતો સાચો કોની નાર; જીકું કોહો તો દેહો આપ, અસ્ત્રી વધ રાણીને પાપ. કંકણુ કહે વિમાસણુ કશી, એતો વાત માહારે મન વશી; ફર્યા આંધળો મંગળ ચાર, તેથી તેની થઈછે નાર. રાણીએ મન નહી સાંખીયું, કંકણુ તે ભાંગી નાંખીયું; જીકું બોલે પાપી તુંય, તેથી તો લાજીયું હુંય. કંકણુ કહે કહેા રાણી તમો, હું જાણું તે કહુધુ અમો; જાણો તે ન કહેા આ દીસ, રાએ સમ દીધા તુજ શીશ. દોહરો.—થયો અશ્વ તે આંધળો. પંગો થયો અસ્વાર; વાહત તેને શું અડું, ઉપર તેની નાર. સતી સત્ત બોલ્યાં તમો, નહી તેમાં કશી ખોડ; જીત્યો હું સહુ દેખતાં, ચોથો પડહો છોડ. અહંકાર તજીને ખોલીઓ, આવી બેઠી પાસ; હું હારી તમો જીતીયા, મુલ ખરીદી દાસ.

ચોપાઈ.—જીતી આજ અખોલા દીસ, આવી આપ નમાયું શીશ; અમને તો આસા દીજીએ, જે કહેા તે અમો કીજીએ. મુજ અખોલા બાંહે ધરો, આપ હેતથી મુજને વરો; રાજ કહે સાંભળે સતી, તાહાં માહારે કારજ નથી. બ્રાહ્મણને તુજને

આપવી, પુન્ય ઠેકાણે તું યાપવી; ચાલો સાથ તન્ને એ ધાટ, ખેડો ખાદ્યણ જીવે વાટ. વચન આપ હૃદયમાં ધર, પ્રતિષ્ઠા પાળી સીધ કર; નાહાની ખેનને સોંપ્યું રાજ, પોતે ઠામ કર્યો તે તાજ. પાણું અખોલા તેનું નામ, પડદા ચાર માંડ્યા તે ઠામ; પોતે હતી તેમ રાખી તેહ, સદા સતીનો એ છે દેહ. અંધી પડેલા રાજ સરવ, ઘેર વળાવ્યાં મુકી ગરવ; તે સહુકો દીધો આશીશ, જીવે રાય તું કોડ વરીસ. રત્ન જડીત શણગાર્યો રથ, ભરેલાં વસ્ત્ર ને મેવા ગરથ; ખીજા અમુલ્ય અપરમપાર, ખાતાં ના ખુટે ભંડાર. પંચ દસ પોતાની સાહેલ, પોતા સાથે રમવા ખેલ; સહીયરો સાથે તેડીઓ, ઉજણુ દેશે રથ એડીઓ. નીશા પેહિરને લાધી ધીર, ઉજેણુ આઘ્યા વિક્રમ વીર.

દોહરો.—પડો વજડાઓ પુર વીખે, રચ્યો માહા ઓછવ રંગ; ખરચ્યો ગ્રથ ધણો ત્યાંહાં, રાય આરંભ્યો જંગ, ચોરી ચોત્રાવી હેમની, લખી આખ્યાં વીસ ગામ; એવા વિક્રમ ભુપતી, કરેલાં પરાયાં કામ. આપ સરોખો તે કર્યો, રાખ્યો પોતા પાસ; ખાન પાન મુખ સેજનું, ભાગવી લીલ વીલાસ. એવા તે દાતા થયો, કરેલાં ધણાપર કામ; માહા પાપ પ્રલે કરે, લેતાં વિક્રમ નામ. રામ કયા રસ અતિ ભલો, મોક્ષ દાયક પવીત્ર; તે ખરોખર જાણુજો, વિક્રમ રાય ચરીત્ર. મુંણે શીખે ને સાંભળે, ભણે ગણે ને ગાય; દરીદ્ર જાય તેહનાં, પ્રાયશ્ચિત પ્રલે થાય. સ્મરણ વિક્રમનું કરે, મહા રોગ દુઃખ જાય; સદાય તે મુખી રહે, મન વાંછીત ફળ થાય. પર કારજ નેકો કરે, એવા થાય દાતાર; તે શીંહાસન ખેસશે, ધન તેનો અવતાર. વિક્રમ મહીમા સાંભળી, ને કોઈ કરશે દાન; આ લોકે જય ઉપજે, પરલોકે ધણું માન. એવું કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કયા પુરણ થઈ, કેહે કવિ શામળદાસ.

ઈતી શ્રી અખોલા રાણીની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૭ મી. નાપીકની.

સ્વામા નામની સાતમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઈ.—પ્રથમ સારદા કરે પ્રણામ, મુજ મુખમાં દ્યો રડી વાણ; ગાણું હેતે વિક્રમ ચરિત્ર, સાંભળશે તે થશે પવિત્ર. ઉજેણી નગરીનો ભુપ, જેનું કંદ્રપ સરખુ રૂપ; તેહ તણું શીંહાસન સાર, લાવ્યો ભોજ ન લાગી વાર. દેખતામાં દુઃખજ જાય, મુહુરત લીધુ રડુ રાય; ઓછવ મંગળ ઠામે ઠામ, જેવાં મળીયું બાધુ ગામ. ધ્યાન ધર્યું મનમાં ધરે, ખેસવાની મન ધર્યા કરે. દોહરો.—ભોજ શીંહાસન પગ ધરે, નેઈ સમુરત લાગ; બોલી સ્વામા પુતળી, રાય માં ધરેશા પાગ. આ શીંહાસન દેવનું, ઇંદ્ર રાયનું સાર; તેતો વિક્રમ લાવીયા, પરાક્રમ અપરમપાર. તે સરખો હોય પરાક્રમી, તે ખેસવાને યોગ; અવર બીજો કોઈ ખેસશે, દેહે વાવે રોગ. મુણ ભોજ કેહે પુતળી, વિક્રમ મહિમા નેહ; યથારથ મુજને કહે, મુણ કાન ધરી તેહ. કેહે રામા મુણ રાયજી, પાંચે પ્રાયશ્ચિત જાય; જ્ઞાન જીવથી સાંભળે, કોટી કોટી પુન્ય થાય. ચોપાઈ.—ભોજ પ્રતે સ્વામા કહે વ્રાત, રહેા સાંભળવા જોડી હાથ; નગર ઉજેણી અદ્ભુત ધણી, શું કહું શોભા તેહજ તણી. નવતેરી નગરી છે અનુપ, રાજ કરે ત્યાંહાં વિક્રમ ભુપ; કરમવંત સહુ બાધા લોક, નહી કોને બાધી કે શોક. પાળે ધરમ રડો આચાર, સહુ સત્યે ચાલે સંસાર. વાળે પંચ શબ્દ નીશાણ, નગર ઉદયો જોમ ભાણ. ફરે છત્ર રાજને શીશ, જેને પ્રસન્ન ઉમીયાપત ધશ; એટલે ત્યાં આઘ્યો એક સીધ, તેની પાસે છે નવનીધ, માથે છે ગોરખનો હાથ, તેનું નામ માણેક મણીનાથ; કાંનકટો મુદ્ર છે કાન, શીંગી સેલી પરમ નીધાન. ભગવાં વસ્ત્ર કંયા ધરી અંગ, શીલ્ય ગુર કોછે નહી સંગ; મોઢક સમે ત્યાં આવી ચડ્યો, વિક્રમ રાયને દ્રષ્ટે પડ્યો. સભા સમેત ઉઘા રાજન, ગોસાધનું ક

રવા પુજન; સામા આપ ગયા છે રાય, કરી દંડવત લાગ્યા માય. સીધ આપ શીંહાસન ઠરે, રાજા પોતે અમર કરે; ખાન પાન મેવા પકવાન, લવંગ સોપારી એળથી ખાન. કરી ખીજમત પોતે રાજન, માણિકનાથનું માન્યું મન; રહ્યા પશુ દીવસ સાત, અરધ જામની ગઈ છે રાત. એક નાથને બીજે રાય, ત્રીજે નાપીક ચાંપે પાંચ; કરે ગુજ મેઠા મેં તાંહ. નાપીક મેઠા લે મન માંહ.

દોહરો.—માણિકનાથ કહે રાયજી. વાહાણમાં જાશુ પંથ; કાંઈક માગ તું મુજ કને, જે હચ્છા હોય ચંત. ભક્તિ ભલી કરી માહરી, હું આશીર્વાદ થાઉં; વળી કોઈ દીન આવશ્યુ, કાલે સવારે જાઉં. વિક્રમે સ્તુતી કરી, તમો ઈશ્વરનું રૂપ; પ્રતાપ તમારો છે મને, એમ કહે વિક્રમ ભુપ. હણમ એક માહારે નથી, સીધ તમારો હાથ; એમ કહેતો પ્રસન્ન થયા, સીધ માણિક મણીનાથ. નાપીકને કાંહાડી મુકીઓ, રહ્યા એકલા તંત્ર; પર કાયા પરવેશનો, રાયને આપ્યો મંત્ર. કળેવર સુનુ દર્બાએ, એમાં જીવન હોય; સંગ કરે યાવ જીવતુ, મરમ ન જાણે કોય. રાજ રીધ ધરે મુત્ર છે, હસ્તી ઘોડા ધન; એહ તમાસો શીખવો, માટે રીઝુ મન. વળી કોઈ દન આવશ્યુ, કરતા તારે ગામ; હચ્છા હશે તે આવશ્યુ, મેઠા એણે ઠામ. કરે વાત નીશા ગઈ, ઉગ્યો દીનકર ભાણુ; માગી શીખ. પરવારીયા, પંથે સીધ સુજાણુ. ચોપાઈ.—મંત્ર આપીને સીધજ ગયા, રાયના મનોરથ પુરા થયા; નાપીકને કાહાડ્યો તો બાહાર, તેણે મનમાં કર્યો વિચાર. સીધે તેમને આપ્યું હશે, તેથી રાજ સુખી આ થશે; તે વસ્તુ મેં દીઠી નહીં, હવે રહુ તો જીવુ કહી. તેનું દુઃખ તે દલમાં ધરે, ન ખાય અંન નીકા નવ કરે; હઈકુ લેધને મેઠો જાણુ, જેમ જુઝ્યાં હોય સાતે વાહાણ. કાંઈ જાણું કે કાહાડુ જીવ, કાંઈ જાણું ઉપાસુ શીવ; એક કામ ના સુજી પેર, ટુટી ખાટ પડ્યો છે ધેર. અચ્છી છોકરાં સહુ દુઃખ ધરે, શું થાશે શું થાશે કરે; તેનું દુઃખ ના જાણે કોય, હણે હઈકુ મોવાળી રોય. બીજે દીન ગઈ મધરાત, રાજ કરે રાણીશુ વાત; ખાન પાનને કરે વીવાદ, નાપીકનો સાંભળીયો સાદ. ઉતરી પલંગથી પોતે ગયો, એક સીત રાજ તે થયો; દીશા વ્રત નીહાળી જોય, દુઃખ ભરેયું રૂવેછે કોય. ધીક રાજ રીઠ માહાં સુખ, માહારા દેશમાં ક્યમ હોય દુઃખ; ઝાઝ્યું ખડગ ફેટો શીરે કશી, ઉતર્યો હેડે આપે ધસી; સ્વર સાંભળી રાય ગયા છે તાંહ, નાપીક ધેર રૂવેછે જ્યાંહ. બાહાર જઈ સાંભળવા રહ્યો, સ્ત્રીએ બોલ નાપીકને કહ્યો; શો પ્રગટ્યો છે તમને શોક, અરધી રાત સંભળાવા લોક. આવડુ દુઃખ પડ્યું છે ક્યમ, સત્ય કહો દીકરાના સમ; કાલે રાયને ધેર હું ગયો, તાંહાં તો એક તમાસો થયો. ગોસાંધ ચેલો ગોરખ તણો, તેને નેહ રાજશુ ધણો; તેણે માગ માગ રાજને કહ્યું, હું તાંહાં મેઠો કાને લહુ. મને કાહાડીને માગ્યું હશે, કોણ જાણે તેથી શું થશે; તેનો મુજ ને આપ્યો ખાર, તેનો મુજને પડીયો ભાર. સીધે આપ્યું તે હું લઉં, નીકર એને હત્યા દેઉં; માહારે મરવું પડે છે આપ, તેતો રાજને શીરે પાપ. માહારો જીવ વણુ ખુટે જશે, રાજનું શું સાં રૂં થશે; એને ધન છે અદકુ ધણું, વળી લીધુ તે જોગી તાણું. એવો એ લોભી અપાર, તે વેળા કાહાડ્યો મુને બાહાર; આસના વાસના સ્ત્રીએ કરી, સમજાવ્યો બહુ હેતજ ધરી. અદક પાંસળી એવી જાત, અચ્છી ભરથારે કીધી વાત; એક એક આગળ માંડી કહી, તેતો બાહારથી રાયે લહી. સાંભળી તે નાપીકની પેર, આપ્યો રાય પોતાને ધેર; થયું પ્રભાત વાહાણું જ્યાંહરે, રાયે નાપીક તેડ્યો તાહરે. ગયા શેવક વાળીને મુઠ, નાપીકને કહે હવણા ઉઠ; રાજજી તેડે છે પુને, તે માટે મોકલીઓ મુને. દોહરો.—નારી કહે છે નાવને, સાંજે કહીતી વાત; તે ખપ્પર થઈ રાયને, કરશે તાહારી ધાત. નાપીક કહે મરી રહ્યો, નીચ જાત અજાણુ; રાજ શું મને લુટશે, લેશે માહારાં પ્રાણુ. એમ વિચારી આવીયો, રાયે દીધી આશ; માન દેઈ બોલાવીયો, તેડ્યો પોતા પાસ. બીક ન આંણીશ મન કશી, ધરજાવે સીદ દેહ; પુને આપવા તેડીઓ, જે મનમાં છે તેહ. તાહારે મન છે આરતો, વીહવળ છે પુજ મન; જાણે રાયને આપીયું, સીધે અદકુ ધન. નહીં દામ આપ્યો મુને, ન કરીશ તેની આશ; વિદ્યા એક આપી મુને, માને દહ વિશ્વાસ. તે નથી તાહારા કરમની, તાહારે

જોઈએ ગરથ; માગે તેટલું આપીએ, એટલો તાહરે અરથ. ધન લેઈ આનંદ કરો, મટાવી મન નોં શોક; સુખે મંદીરે પરવરો, દુઃખ ન ધરશો ફોક. ચોપાઈ—રાજા આગળ નાપીક કહે, કરે જોડીને ઉભી રહે; ધન લેઈ હું તો શું કરે, સાચવું કે કોઈ આગળ ધરે. જો માહારા મનનું દુઃખ કાપ, મંત્ર સીધનો મુજને આપ; ગોરખનાથનો ચેલો સીધ, તેણે અમુલખ તમને દીધ, તેની વિદ્યા મંત્રનો જોડ, તે આપે તો પોહોચે કોડ; માહારા મનનો મેલ ન જાય, મંત્ર આપે તો સુખી આ થાય. રાય કહે ઘેલો તુજ નામ, મંત્ર ના આપે તારે કામ; ફેાકટ મંત્ર લેઈશ માહરો. અરથ સ રથે નહી તાહરો. કહે નાપીક નહી આપો રાય, તો માહારે નવ ધરવી કાય; મારી દેહમાં પ્રાણ ન ધરે, ધશ્વર આણુ જો નિશ્ચે મરે. દોહરો.—વિક્રમ રાયે વિચારીયુ, તે નાપીક એકાંત; મંત્ર હતો તે શીખ્યો, ભાગી મનની ભાંત. રમે બીજને શીખવો, એમ કર્યો ઉપદેશ; સીધ મંત્ર નાપીક થયો, પર કાયા પરવેશ. ચોપાઈ.—નાપીકને મન ઉલટ ધણો, શીખ્યો મંત્ર માહા સીધ તણો; તે વાત ન જાણે કોય, અનેક દીવસ તે ઉપર હેાય, તે વાત વીસારે પડી, એક દીવસે સેન્યા ચડી; વિક્રમ રાય શીકારે ચઢ્યો, મૂંગીયા સજન શું રમવા ગયો. આપે મૂંગીઆ રમવા કાજ, નહી પગ ધરવાની જગ; વાજે ફુંદલી માંહા ધનધોર, વખો નાદ નીશાને કોર. જળહળ જાણે ઉગતો ભાણુ, તેમ શામિ વિક્રમ સુજાણુ; પાંચ કરોડની પોશ્યક અંગ, નવ કરોડનો મુગટ સંધ. બાંધુ કરોડ આખુ શણુ ધર્યાં, રત્ન અમુલખ હીરે જડ્યાં; નવ લક્ષ નવ કરોડ તો તુરી, પલાણુ પંચ કરોડ પાખરી. રવી બીખ આકારે છત્ર, સર્વેનું ચિત્ર છે એકત્ર; કનક પુષ્પ વેરંતો જાય, જસોક જશ અનેરો ગાય. નાહાના મોહોટા સહુ જન કોય, ચઢી મેહલ સહુ નારી જોય; એ રીતે ચડીયો શીકાર, આબ્યા નગ્રથી બેનો બાર, સત મૂગને ધેર્યાં તાંહાં જઈ, સેન્યા સહુ તો ઉભી રહી. દસ મૂગ નાકાંતે જાય, રાજા તેની કેડે થાય; નાકો એક બાંડો મરગલો, તે પુંડે તે રાજા એકલો. પંગલા પુંડે નાપીક જાય, તે નવ જાણે પોતે રાય; એક જોજન જવ આપે થયું. લશ્કર તો સહુ પાછુ રહ્યું. મૂગ થાકી જઈ હેઠો પડ્યો, વિક્રમ જઈ પાછળથી અડ્યો; રાજાજી જવ સાથે બાણુ, હર્યા હરણના આપે પ્રાણુ. અરે પર રાજાજી જોય, મનુશ નામ નહી દીડુ કોય; વિચારે કર્યો આપે મન માંય. સીધ વચન સાંભરીયું તાંહ. ખરો મંત્ર તે ક્યમ જાણીએ, જોઈએ મૂગ સાથે નાણીએ; ઘોડા થકી ઉતર્યો નરેશ, મૂગના દેહમાં કર્યો પ્રવેશ; તે મૂગલો તો જીવતો થયો, એટલે તાંહાંતો નાપીક ગયો; પડ્યો દીઠો રાજાનો દેહ, તેને દુધે ઉઠ્યા મેહ. થયું રાય પૃથ્વીપત દેશ, નાપીકે રાયમાં કર્યો પ્રવેશ; તેમાં ક્ષણું ન લાગી વાર, થયા વેગે પોતે અશ્વાર. રાજા મંત્ર ખરો ભાંખીએ, વિક્રમ રૂપ ધરી આવીયો; જીવે તો કાયા જીવતી થઈ, બેઠો અશ્વજ ઉપર જઈ, વિક્રમ કહે છે હાથનાં કર્યાં, તે તો માહારે મુશ્તક પડ્યાં; નાપીકે જાણ્યો મૂગ રાય, કાહાડી ખડગ તે ઉપર ધાય. કાહાડુ ભાવડ પ્રાણ લીજીએ, સુખે રાજા અમો કીજીએ; વિક્રમે જાણ્યું લેશે પ્રાણ, નાકો મૂગલો વીર સુજાણ. સેન્યા સહુ આવીને મળી, રાજા પેઠો સહુમાં ભળી; બાંડો મૂગ છે તેનું નામ, મારે તેને આપુ ગામ. એવો ખાર હધડે લાવીયો, મૂગલો હાથ કોને ના આવીયો; રાજા મનમાં આણે ગરવ, ધેરે આબ્યા રાજા સૌસરવ. ફર્યું નાપીક ફેર કરમ, કોને નહી લાધ્યો તે મરમ; અનમી રાય જીહારજ કરે, છત્ર અમુલખ માથે ફેરે. રાયનો દેહ રાયનો શણુગાર, રાયનાં વસ્ત્ર રાયનો તોખાર; ઉલટભરે હરખ્યો તે મન, એવું છે તેનું જોખન. નાર્યો વધાવે વિક્રમ વીર, છાંટે ચુલાખ ભરીને નીર; મુંક તાફળની થાળો ભરે, ભરી ખોખલા મુશ્તક ધરે, રત્ન કનક તે ભાત અમુલ, વેવારીઆ વધાવે કુલ; એમ હરખતો આપે જાય, વડી રાણીના મોહોલજ માંય. રૈએ સૌ વધાયજ થાય, રાજા આપે મોહોલમાં જાય; આત્તા માગી વખો પ્રધાન, જાએ પધારો કીધી સાન. એક દાશી દડવડતી જાય; મોહોલ પધારે વિક્રમ રાય; રાણીએ સમરાવી વાટ, પંચરાબ્યા કનકના પાટ. વેર્યાં પુષ્પ પાખળી ચોપાસ, બેકે કસ્તુરી લીલ વીલાસ; કનકજ ઝારી કરમાં ધરી; મુક્તાફળની થાળજ ભરી.

વધાવા રાણી સાંચરે, તે આગળ સખીઓ પરવરે; રાણી તો છે ચંક્રમોજર, બીજી સખીઓ એક હજર. દેહ રાયની નાપીક પ્રાણ, નહીં બુધ તેનામાં જાણ; રાણી છે સતવંતી સખી, તેમાં એક અધીષ્ઠા મુખી. તેણે આવી કર્યો જુહાર, રાય જાણ્યું માહારી નાર; કર આધ્યો તે કામની તણા, તે ઉપર નેહ આણ્યો ધણા. સકળ અસ્ત્રીમાં વાહાણી તું, હેતે મોહાલ આબોધું હું; બીજી નારી જોઈને રહી, તે નારી તો અંખી થઈ. શુંએ રાય ખોલે રાજ, એના મનમાં ના આવે લાજ; પડે રાણી જુવે દ્રષ્ટ, આપે મનમાં પામી કષ્ટ. કાંઈ ચેટક રાજાને થયું, ડાહ્યાણુ એનું તે કયાં ગયું; હેઠી મેલેલી મોતીની થાળ, તવ હવો નેણાંનો વાહાલ. તેવું રૂપ ને તેવો રંગ, બીજી આ તુરી બીજી દંગ; રાય ખેડો પલંગે જઈ, સ્ત્રી આધી ઉભી રહી. રાયે આપવા માંડ્યાં પાન, હેતે દેખાડે બહુ માન; અસ્ત્રી કહે કાલ કહી છે વાંત, મુને સંભળાવો ક્ષાત. કાલ આપણે કર્યું ભાજન, તેતો કહે મુજને રાજન; નાપીક બુદ્ધ હીણા શું કહે, હથી મુખ સામુ જોઈ રહે. રાણીમાં લક્ષણ બર્તીસ, હાડામાં રાખી છે રીસ; આ ઓરડે આવો એકાંત, કહુ વાત બાગુ મન ભાંત. રાય ગયો છે ઓરડે વળી, રાણીએ દીધી સાંકળી; વાહાણામાં પુછશુ પરધાન, તારે દેશુ ઝાઝાં માન, રાખ્યો નજરબંધીમાં તેહ, મનમાં ઉપચો બહુ સંદેહ; પ્રાતઃકાળ થયો ગ્યાહરે, પ્રધાનને તેજો તાહરે. છાની એકલા કીધી ગુજ, ખેઉ જણે વિચારી બુદ્ધ; એ દુઃખ કોને નવ કેહેવાય, રૂપ જોતાં આવે છે રાય; લક્ષણ જોતે મુરખ જણાય; બીજુ પારખુ તે શું થાય. શમશા. નીર વી ના જે નીપજે, પાપે પેદા થાય; તેને જવલો જીતશે, તે અમને કોહિ રાય. જવાબ. દુકાળ. સમશા. અંગ સહીત જે જનમીયો, જોખનપણે તે જાય; જોખન ફીટી વ્રદ થયો, શી રીતે કોહિ રાય. જવાબ. છાંયડો, ચંદ્ર. શમશા. હાથ પગ મુખ નાશીકા, સાથે પંથ પળાય; અંત ઉદક ખા એ નહી, તો અમને કોહિ રાય. જવાબ. છાંયડો. શમશા. જાયો તારે દેશ ગજ, જોખનમાં ઝંપાય; અંત ઉદક ખાએ નહી, તે અમને કોહિ રાય. જવાબ. છાંયડો. સમશા. નારી જાતે ઉ જળી, મુખ નાશીકા નેણ; અંત ઉદક નીંદ્રા નહી, મુખ ન ખોલે વેણ. જવાબ. કાંચળી. સમશા. નરથી નારી નિપજે, જેથી શામે નાર; પ્રથમ જોઈએ તેહને, એને શીર ભરધાર. જવાબ. કાજળ. સમશા. નવે ગ્રહમાં મુખ્ય જે, તેનો સહોદર હોય; તેને નામે નામ છે, તે મુજ પાસે જોય. જવાબ. ચાંદલો. સમશા. મુખ્ય માંડણ પુરશે તાણું, દુસ્મન ગણે જન જેહ; નાર વડે નર જાણીએ, અમ આગળ કહે તેહ. જવાબ. મુછ. સમશા. વદન શામને ગૌર વર્ણ, અમી ઝરેતો આપ; તેના સંગ થકી મટે, શોકાતુરને પાપ. જવાબ. પાન. સમશા. સુર વાહનથી નિપજે, નારી દસ કે બાર; તે નર તો નારી કને, જેનું ભાગ્ય અપાર. જવાબ. ચુડલો. સમશા. સીંધુ સુતા પીતાસ તન, તામસજે કેહેવાય, તે પરસન અમને સદા, મન વિચારો રાય. જવાબ. કામ. સમશા. ગીરી સુત વાહન તાસકી, પુણ્યો શ્વામી હોય; તે વાલમ મુને જીવથી, ઓર નં દુજે કોય. જવાબ. સૌંપ. સમશા. હેમસુતા તપસીર રહે, તાકો ચાહે રંગ; તાકી હોયે ભારજ, હુવે દોનુસે સંગ. જવાબ. ગંગા. સમશા. જેહને દેહ ખઈ રોગ છે, તે ઉપમા જે મુખ; તા સ પતીસુ પ્રીતડી, ભાગે જેથી ભુખ. જવાબ. શીવ. સમશા. પોસ માહમાં અમલ છે, તે ને નામે નામ; તેના ઓરને મારીએ, માહરે તેનું કામ. જવાબ. સીત. સમશા. વાણુ બક્ષે અરીત ચઢણ, અસ્ત્રી તાતજ જેહ; વખાણુ ધરચા રૂદ્યા વીશે, માહરે તેમું નહ. જવાબ. રામ સમશા. વેરી મારે જીવતા, તે અદકી છે ખ્યાત; તેનો મારણ મુજ મળે, તોતો કહુ મન વાત. જવાબ. લક્ષમણ. સમશા. પમ પેટ વચમાં વસે, તેને નામે નામ; તેનો ધારણ મુજ મળે, અંતે તેનું કામ. જવાબ. રામ. ઓપાઈ.—રાણીએ સમશા અદકી કહી, નાપીકે એકે નહી લહી; વિક્રમ ઉતર દે સરવથી, શકે જીવ રાજાનો નથી. રૂપ રંગ તો રાજા તણા, તેનો સંદેહ મનમંદધણા; વળી પુછ્યાં બીજાં એધાણ, શું જાણે નાપીક અજાણ, છાનાં ડાઘ્યાં સાઠ્યાં જેહ, પુછી પેર ના

પીકને તેહ; એકે વાતે ના આઓ પાર, તારે મનમાં આણ્યો ખાર. આપણા રાજા તે નવ હાય, શીદ જુદુ મનાવો મોહાય; રાણી પ્રધાનને દૃઢ વિશ્વાસ, નહાય રાજા મુકી આશ. એવે વાત એટલેથી રહી, નાઠી હરણુ તે શી ગત થઈ, હાહામાં તે સઘણુ લહે, વાચા નહી કો આગળ કહે. દાહડો રાત તે વનમાં ફરે, વન તરણુ આવે તે ચરે; જોયો અલેખે ખોયુ રાજ, નાપીક ઉપર આ દકી દાજ. ઇષ્ટ આગીઓ શું કરે તહી, એકે વાતે ચાલ્યું નહી. દોહરો.—નાપીક રાખ્યો ઝારડે, જગ ફરે નિત્ય વન; એકે દાવ ફાવે નહી, ઝરણુ લાગી મન. ચોપાઈ.—એમ કરતાં એક પક્ષજ ગયું. તે દાહડે એક કઉતક થયું, એક પોપટ બીજી પોપટી, એ એ બેડાં છે લટપટી; એ ટલે સીંચાણે દીધી દોટ, કીધી પોપટ ઉપર ઓટ; ઝડપી પોપટી ઉડી ગયો, પોપટ તેતો ઠામે રહ્યો, રહ્યો એકલો પોપટ ત્યાંહ, લાગી ફૂટકી તો મન માંહ; માહા ભય લાગ્યો મનમાં જાણુ, ગયો પોપટના ત્યાં પ્રાણુ. જગ ફરતોતો આણી કષ્ટ, એટલે પોપટ દીઠો દ્રષ્ટ. રામે મનમાં કર્યો-વિચાર, જગથી રડો પોપટ અવતાર. એવા મનમાં ધર્યો ઉપદેશ, પોપટનામાં કર્યો પ્રવેશ; આવી પાંખ ને વાચા થઈ, રાય કહે હવે ચોંતા ગઈ, જગ દેહ તો વનમાં રહ્યો, રાજા પોપટ ઉડી ગયો; ફરતે ફરતે આઓ ત્યાંહ, ઉજેણી પોતાનું જ્યાં. ત્યાં દીનગર સમુ છે સોક, દીઠા પ્રધાનને પુરના લોક; પરધાન આપ એકલો થયો, પોપટ તેની પાસે ગયો. બેઠો તેની પાસે જઈ. છાની વાત વીતી તે કહી; એ વાત મનમાં રાખજો, વડી રાણી આગળ દાખજો. વિક્રમ રાજા તેતો અમો, મન વીશિ સંમજી લો તમો; મણીનાથે મંત્રજ આલીયો, તે નાપીક દ્રષ્ટે ધાલીઓ; તેથી પ્રગટ્યું એને કુઝ્મ, શીખ્યો મંત્ર કર્યું મેં સુખ; તે ઉપર દીન તો વહી ગયા, આપણુ સાથ શીકારે ગયા. હું આઓ આગળ એકલો, ત્યાંથી મેં માર્યો મગલો; સાચો જુદો મંત્ર ઉપદેશ. મૃગ કાયામાં કર્યો પ્રવેશ. નાપીક ત્યાં આઓ તે ઘડી, માહારી કાયા દીડી પડી; તે કાયામાં પેચી ગયો, રાજા થઈ અસ્વારે જ થયો. મુને તે મારવા ઉડીઓ, હું ત્યાંથી નાસી છુટીઓ; કુઝ્મે વનમાં પામ્યો કષ્ટ, પોપટ મરત ક દીઠો દ્રષ્ટ. મૃગથી કાયા મેં પરહરે, પોપટમાં પ્રવેશજ કરી; ઉડી આઓ હું તમ પાસ, જો આપે તમને વિશ્વાસ. તે વાતની પ્રતિસા લેઉ, જે કોહો તે નીશાની દેઉ; પ્રધાને રાણી આગળ કહું, માન્યું સાચુ બનોએ લહું. પોપટને તો આંખો રહે, અમરત વચન રાણીજી વહે; રાજા મન ઓછુ આણુશે, નાપીકને વાહલો જાણુશે. એના મનમાં રેલેશે દાજ, એણે ભાગ્યું હાશે રાજ; પાયે નમી જોડી બે હાય, પોપટને કેહે રાણી વાત. દોહરો.—રાજાજી મન જાણુજો, આણી દ્રઢ વિશ્વાસ; જાણ્યો છે મેં એહને, જ્યારે આઓ મુજપાસ. રૂપ રંગ તો તમ તણું, મુરખ એનાં એહને; તે દાહડે મેં પારખ્યો, બુધ નીચ તે નેન. ધાલી મહેલ્યો ઝારડે, જાત તમારી માટ; આય અંત બે સી રહે, મોહોટ મન બચાટ. તમે કહ્યો તારે લહ્યો, નાપીક એનું નામ; જે કરવું હોય તે કહે, તે તો કરીએ કામ. પુછી વાત પટંતરે, પુંછ્યાં બહુ એધાણુ; વિશ્વાસ ન આઓ મુજને, છે તે છેક અજાણુ. જે કોહો તે અમો ઓચર, નાપીક અહાંથી જાય; તમો પ્રવેશો તેહમાં, તો મુજને મુખ થાય. ચોપાઈ.—પોપટ કેહે સાંભળ પ્રધાન, વાત ન કરશો ત્રિજી કાન; નહી નીસરે હકથુ એહ, તો આપણને વીપતી પડે. હું કહુ તે કરો એક રીત, એ સંગાથે જોડો પ્રીત; મુરખ તે ભાગવાયો જશે, તેથી કામ આપણું થશે. લાવો મરતક એક એને પાસ, કહીએ અમને નહી વિશ્વાસ; પરકાયા પ રવેશજ કરો, તો તું વિક્રમ રાજા ખરો. તો તેને ઉપજશે નેહ, લોભે તજશે માહારો દેહ; પરમાં પેચે તે જ્યાહરે, માહારી દેહમાં આવું તાહરે. એટલો પરપંચ કરશો મરમ, ઇશ્વર રાખે આપણો ધરમ, હવડાં કુઝ્મ માહારી દેહને, કરમ જોરાવર છે એહને; રાણીને પ્રધાનજ બેહ, આપ મન ભાગ્યો સંદેહ. દોહરો.—ધરમાં એક ઘેટો હતો, ડસીઓ સાપે તરત; સાંભે તાળે જીવતો, ક્ષણમાં પામ્યો મરત. રાણી આવીતાંહ થકી, ઝારડે ધાઓ ભુપ; પ્રણામ કરે તેને નમી, દેખી વિક્રમનું રૂપ. સંદેહ ભાગ્યો મન તણો, ટાળો અમારી દાજ; વિક્રમનું આપો પારખુ, બેસાર તમ રાજ. જે હું

કેહે તે હું કરું, રાજા કેહે છે કામ; દુઃખ દેહે ફાકટ મુને, વિક્રમ માહારૂં નામ. રાણી કેહે મેં આ જાણ્યા, રાય તમારા વેશ; એક દેખાડો પારખુ, પરકાયા પ્રવેશ. તો મન માને માહરૂં, પેહિએ મ નની આશ; પછે છત્ર ધરાવીએ, ભાગવું લીલ વીલાસ. એહ દેખાડો પારખુ, તો આવે વિશ્વાસ; નાપીક કેહે મુને તે ગમ્યું, મનમાં મોટી આશ. ઓપાઈ.—રાજાને તે કાહાડ્યો બાહાર, રાણી પ્રધાન પોપટ તે દાર; મુવેલો ઘેટો ઉભા કર્યો, હેતે રાજા આગળ ધર્યો, નાપીક અજાણ્યો છી છે જાત, ચતુરાઈની શી જાણે વાત; રાયે શરીરથી તણ્યો દેહ, ઘેટામાં કર્યો પ્રવેહ. રાયના દેહથી નાપીક ગયો, ઘેટો ઉડી મેડો થયો. દોહરો.—પોપટમાંથી નિસર્યો, વિક્રમ વીર મુજાણ; પાંચે મહીમે આવીયો; આપ રૂદમાં પ્રાણ. નીરવોશ કર્યા ફુંદલી તણા, વાખ્યા તાત્ર અદંગ; એછવ અદ્યે ત્યાં થયો, રાજા રીતમાં રંગ. ઓપાઈ.—પોપટ ફીટી રાજા થયો, નાપીક તો ઘેટામાં ગયો; અનેક પ્રકારે કરીએ કરમ, આખરે સત્સ રહેછે ધરમ. જઘએ જો અરણ્ય પેલાડ, આખરે કરમ તો રહે લેલાડ; કપટે અરથ ન આવે રેખ, યાય વિધાતા લખીએ લેખ. નાપીક સવળ કરવા ગયો, મનુશ ફીટીને ઘેટો થયો; રાયે તે બંધાવ્યો બાહાર, પાય પાણી નીરાવે ચાર. રાય રાખે છે હેતજ ધણુ, નહી વેહેરે મનમાં તે તણું; ઘેટાને મન સઘળુ જ્ઞાત, નહી મુખ બાહ્યાની વાણ. કરમવંત તે રાજા થયો, ઉદમરત ઘેટો થઈને રહ્યો; એમ કરતાં ગયા બહુ દન, રાજા નીતીએ કરે રાજન. એ વાત એટલેથી રહી, કઉતક વાત અહીં એક થઈ. દોહરો.—દેવ દેવ બ્રાહ્મણ રૂશી, પશ્ચિમ દેશે વાસ; અસ્ત્રી ભરથારને પુત્ર એક, એ ત્રણ હરીના દાસ. વરસ સોળનો સુત થયો, પાસે નહી કાંઈ ધન; કીધો વીવાહ તેહનો. પરણ્યાનું મન. ઓપાઈ.—વેવાઈ કહે કરો વિવાય, નીકર અમને કોહીને નાય; ના કેહે વીવાહ થાય ફોક, હા કેહેતાં નહી પશ્ચા રોક. હાંમતથી નીરધારી લગન, નીરધારયુ તે કરવા જસ; વેવાઈને બોલાવ્યો ઘેર, પછી ધરની સંભાળી પેર. જ્યાં હાં જીવે ત્યાં સુંનો ઠામ, કેમ થાય વીવાહનું કામ; મનમાં હેલ્ય તો અદકી થાય, ધન વીના સર્વે એજે જાય. ઝૂરે અસ્ત્રી ભરથારને પુત્ર, દોહલુ છે આપણું ધર સુત; દેવ કાનુ નવ ફીજીએ, દરીદ્ર ભાર માથે બોજીએ; દુઃખ સાગરમાં તણે પડ્યો, માહા દુઃખમાં તેતો રડવજ્યા. એકે વાત તો સુજે નહી, કોની પાસે જઘએ કહી; અસ્ત્રી કહે સાંભળે કંઈ, જો આવે ઉજેણી પંથ. વિક્રમ રાય સતવાદી જેહ, કેહેછે પરદુઃખ ભંજન તેહ; જે બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળજ ધીર, કાને સાંભળ્યો વિક્રમ વીર. આપણુ જઘએ તેની પાસે, જો ઇશ્વર પેહિઆડે આશ; આપણે તો કંઈ દ્રવ્ય લાવશુ, નીકર પેર પાછા આવશુ. એવો મનમાં કર્યો વિચાર, પંથ જવા થયાં તથયાર; વ્રહ બ્રાહ્મણ નારીને તન, ચાલ્યાં ત્રણ વિચારી મન. એક ગામ મુકે બીજી લહે, નીશા પડે ત્યાં વાસો રહે; એક દીવસ તો જીલા પડ્યા, વન બચાનકમાં જઈ ચડ્યા; દેશ ન સુજે એકે વાત, સારે મનમાં થયો ઉચાટ. દોહરો.—એટલે એક ત્યાં આવીયો, સારફલે તે શર; મુછ પુછ હિભા કરી, લીધા ત્રણે ઘેર. વીકટ દાઢ માહા કરકડી, ધરી મનમાં બહુ ક્રોધ; મારી ઝોટ સુત ઉપરે, મા આપ કરે બહુ રોધ. અરે હું બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, તું-ક્ષત્રી અવતાર; માર અજને જે વરંધને, મુકો માહારો બાળ. બાળ હતા તુજ એસ શે, જીવ્યો વિચારી મન; પછે કામ એવું કરો, જીવાડો મુજ તન. તે ઉપર તુટી પડ્યો, કલ્પાંત કરે માહા શોક; જ્ઞાતજ આજ્યું વાધને, એને માર ફોક. મેલી વાધ નાશી ગયો, બાળક પડીયો ધરણ; તે ફડકે મરી ગયો, વનમાં પામ્યો મરણ. બોલાવ્યો બોલે નહી, લાડકવાયો બાળ; કલ્પાંત કરે દેહને હણે, જાણે આબો કાળ. જ્ઞાત વિચારયું પંડીતે, રૂદન કરે શું થાય; પૃથ્વીપર પેદા થયું, તે તો નિશ્ચે જાય. છપો.—કોઈ કેહે કરડ્યો નાગ, કોઈ કેહે ઝડપી ઝાલ્યો; કોઈ કેહે હરણે હણ્યો કોઈ કેહે હડકવા હાલ્યો; કોઈ કેહે અગ્નીમાં બળ્યો, કોઈ કેહે ઝાડથી પડીયો; કોઈ કેહે વેતર હુવા, સરણ રામને પડીયો; એમ અનેક મુખથી એવરે; ગમે તેમ તેતો હુવો. શાશ્વત કેહે વાત કેહેવા તણી, પણ જેમ તેમ મોહાતે મુખો. જે જાએ ધડ લંક, સૌંધ પાણીમાં પેસે; જો અડે પર

વન મેર, અગ્નિ બારે જઈ મેસે; જોરાળા રખવાળ, જો રહે યોગ ધરીને; જો કરે વ્રજ યુકાય, રહે
 લોહ કોઠી ડરીને; અંગ કોરે મોહાકમપણે, સંચ પરપંચ ઝાઝા કરે; શામળ કેહે લખ્યું મટે નહી, મોત
 આવે નિરચે મરે. • ચોપાઈ—એવું જ્ઞાન વિચારયું શર્મ, અસ્ત્રીને સમજાવ્યો મર્મ; હવે એની
 વણસે કાય, તેનો કાંઈ કરીએ ઉપાય. બાળકને ઝાળીમાં ધરી, સ્ત્રી ભરથાર બે કાંધે કરી; રોતાં
 કફળતાં તે આવીયાં, ક્ષીપ્રાની તીરે લાવીયાં. સ્ત્રી ભરથાર ધરેછે શોક, જોવા મળ્યાછે ઝાઝા લોક;
 તે લોકને પુછ્યું નામ, કોહો ભાઈએ આ કીયું ગામ. માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, કઈલાસ જેવું
 પવિત્ર ધામ; વિક્રમ રાય દાતાર તે ધણો, સહાદર પરનારી તણો. માહા પવિત્ર સત્તવાહી હોય, જે
 ને દેશ નહી દુઃખીએ કોય; બ્રાહ્મણ સુંણી છે ખ્યાત, અસ્ત્રી પ્રતે મોહ્યો વાત. જાઉં ગામમાં રા
 જા ઘેર, કઈ કાજ સોતાની પેર; લાડુ ગ્રથ સામગ્રી ખીર, આપણુ બે હોમીએ શરીર. જન્મની અ
 હીઆં તો વામીએ, શોવનાં પરમપદ પામીએ; સ્ત્રી બાળકની પાસે રહી, વેહેલા આવજો સ્વામી
 જઈ. દોહરો—ગયો વિપ્ર તે ગામમાં, રાજ સભા હજુર; ખેડો રાય વિક્રમ જ્યાંહાં, સકળ સ
 ભા ભરપુર. હાસ ગીત થાય ચાતુરી, છત્ર ફરે છે શીર; તે સનમુખ જોઈ રાયને, વિપ્રે કહી આશી
 થ. રાજા ઉઠી ધસમસી. વિપ્રને લાગ્યો પાય; હું સેવકને દીજીએ, મુજ જેવી આજ્ઞાય. શા માટે
 આ દુઃખ ભર્યો, નયણે ઢોળો નીર; કોહો મેશી થઈ સાંસતા, પુછે વિક્રમ વીર. ન રહે હૃદય વિપ્ર
 નું, વાંત કેમ કેહેવાય; કાલાવાલા કરગરે, પોતે વિક્રમ રાય. બ્રાહ્મણ કેહેછે રાયને, હું માગુ તે આ
 પ; ન કરો ખોટી મુજને, વચન રચીર તે સ્થાપ. ચોપાઈ.—તણુ સકટ ભરોવો કાજ, તે મોક
 લો ક્ષીપ્રાને ઘાટ; જવ તલ હોમ પંચામ્રત ગ્રત, એક સકટ મોકલાવો તરત. જોખનવંત પડ્યો છે પુ
 ત્ર, કાચુ ભાંગ્યું છે ધરમુત્ર; સ્ત્રી ત્યાં જીવેછે વાટ, માહારા મનમાં બહુ ઉચાટ. રાજા કેહે સાંભળ
 માહારાજ, તણુ સકટનું શું છે કાજ; હવન હોમ તે ગ્રત શું કરો, એવડાં કાજ લેઈ જ્યાં ધસે.
 બ્રાહ્મણ કેહે હું ખોટી યાઉ, ક્ષીપ્રા તીરેહુંતો જાઉ; સાંભળવા ઇચ્છા હોય રાય, તો માહારી સ્ત્રી
 પાસે જાય. કાજ સામગ્રી સર્વે ભરી, બ્રાહ્મણ ચાલ્યો આગળ કરી; ઇંધણુ ઓધગ કર્યો અંખા
 ર, મળ્યા લોક તે અપરમપાર. રાજા ઉઠી ખેડા થયા, છડી સ્વારી આપે ગયા; પંદર લક્ષ જ્યાં
 પાયક મળે, બીજી સેવ્ય સંખ્યા કુણ કળે. બ્રાહ્મણ ચોતા રચેછે જ્યાંહ, માહારાજ વિક્રમ આવ્યા
 ત્યાંહ; કોહો બાઈ જોગ માયા સતી, વીતક કોહો હું પૃથ્વીપતી. જ્યાંહાં રહેને જ્યાંહાં તમ જાઓ, કો
 હો વાત દુઃખીઆં કેમ થાઓ; વાટે વીધન એવડો શો હવો, વણુ દુઃખે કેમ કુંપર મુવો. હવનહો
 મને કાઠી મણી, શું કરશો કેહે પ્રચી ધણી; મળ્યા લોક અઢારે વરણ. સુત મરતગ પડ્યો છે ધ
 રણ. તે નારી મનડુ દઢ કરી, વિક્રમશુ વાણી આચરી; દેહવાડુ દક્ષણમાં ગામ, વીજેપાળ રાજનું
 નામ. ત્યાં રહેતા નિસ્વજશુ મુત, દીધ અમોને એકજ તન; જશ પ્રતિષ્ઠા માહારો ધણો, બીવાહ મ
 જ્યો એ પુત્રજ તણો. આજ્યું ખરચ ઘેર વડો વચક, નથી ધરમાં દમડી એક; ઝુરણ કરતાં તણે
 મળી, એટલે કીરતી તાહારી સાંભળી. જે જાય તેને દે માન, મન ગમતા આપેછે દામ; વૃદ્ધ એ
 કલે તો નવ અવાય, સ્ત્રીએ જાચુ કેમ જવાય, તાહાનો બાળ એકલો ક્યમ રહે, કોમળ દેહે દુઃખ કે
 મ સહે; એવું વિચાર્યું તણે જણે, ધેરથી નીકળ્યાં કળે ધણે. દુઃખે પાપે આગ્યા અહીં, આવ્યો વા
 ધ મોહાટો વન માંહી; તે વાંચે તો ચોટજ કરી, ફડકે પુત્ર ગયો છે મરી. બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ અમે
 મુખ કહ્યો, નાઠો વાધ અલોપજ થયે; ક્ષીપ્રા તઠ તીરથ છે આજ, આવ્યા દેહ સાધનને કાજ.
 વણુ વાંકે દેહ પાડી ના જાય, આમાની મેસે હતાય; ચોતા અગનનો હોમજ કરે, હોમુ દેહ બંને
 જણુ મરે; નરમેધનું પુત્રજ થશે, જીવ અમારો સ્વરગે જશે. તણે બળશુ એક ચોતાય, સભા સ
 હીત સાંભળજો રાય; માયા મોહ અમને નહી કશી, એવી વાત તમને મન વશી. જાઓ નગરમાં ક
 રો તમ રાજ, અમો કરીએ અમારું કાજ; ગદગદ કુંઠે વચનજ બાણું, આપ હાથે હૃદય બહુ હ
 ધ્યું. સ્ત્રી ભરથાર કરે વીલાય, તે સહુ નીરજે આપો આપ; અરે દધવ તે પોહોતી આશ, કરે

રૂદન મુકી નીચ્વાસ. તે બ્રાહ્મણનું કુખડુ જિંઈ, શેહેરની વરણ અઢારે રોઈ; ત્રાહ ત્રાહ કરે સે હુ લોક, નગર બધામાં પડીયો શોક. નાહાનાં મોહાટાં રૂદનજ કરે, અરથ એક કોથી નવ સરે; રૂદ ન કરે હાથી ધોડલા, રૂવે પ્રધાન પડીત જોડલા. બાળક વછ ન ધાવે ખીર, સહુ કહે થંભ્યુ ક્ષીપ્રા નીર; પશુ પક્ષી નથી લેતુ તરણ, રૂદન કરે વનચર જે હરણ. પક્ષી કો ચારો નવ ચરે, શું શું કરે રૂદમાં ધરે; મુખ ના ધાલે જળ કે અંન, રાજનું શોકાતુર મન. દોહરો.—ધોક અવતાર વિક્રમ કહે, કુખભંજન કહેવાઉ; એ જીવ જો ઉગરે, હું હેંશિ ધેર જાઉ. વોને કરીને વીનવું, જો તે બે ધેર જાય; નીકરે હું ચોથો બળ, એકજ ચીતા માંહ. પાસે આવી પગે નમ્યો, દીન થઈ જોડ્યા હાથ; રમે કોપ માતા કરો, હું બાલુ તમ સાથ. આજ્યું જાવા કારણે, મૃત્યુ પામ્યો તમ બાળ; તમો બંને રહે જીવતા, આવો માહારે દ્વાર. કોઠારે છુટાવુંએ નીમીતના, નીરગમ બાધુ રાજ; કશ્મારપણ સમરધ કર, તાહારા સુતને કાજ. મુવા ના થાય જીવતા, જે નવખંડેરી જોડ; લખી ગયો કીર તાર કો, માથે મોહાટી ખોડ. માહારે ગામને ગાંદેરે, તમે જે પાડો તન; લાગે લાજ તેતો મુને, એમ કહે રાજન.

ચોપાઈ.—અચ્છી કહે શાને કુખીઆ થાએ, મોહાલ તમારે રાજ જાએ; કોહી તો અહીંથી પાછાં વળુ, બીજે દેશ જાનને મર. પશ્ચિમ દેશ ઉગે ભાણ, જો પુત્ર વના ધર જો પ્રાણ; હુંતો કોધ રૂદમાં ધર, હવડાં બળતાં કોપજ કર. કોવે નહી ગણું હું પાપ, તુજને દેવો પડશે આપ; રાજ કહે સાંભળું માત, તાહારા કામની કહુ એક વાત. સરપ કરડે કે વીખથી જાય, માહા બીકે જોનો જીવ જાય; તેમાં પ્રાણ કઈ પેસી રહે, તે ડાહ્યો જવરલો લહે. પાંચ પોહાર મુધી જીવજ હશે, જો બાળીશ તો હસા થશે; આજની રાત રાખો થીર મન, બાગ્ય હશે તો ઉડે તન. એટલુ કહ્યું કરો માહર, કરમ કરે વાહાણે તાહર; અમૃત વચને પોખી તેહ, વરશો અમૃત વચને મેહ. બીક તણી મુરછા છુટશે, તાહારે ભાગ્યે તે ઉડશે; આસના વાસના અદકી કરી, રાયે સંતોખી મુંદરી. આપ સુખપાલમાં નાંખ્યો બળ, રાજ ધેર લાવ્યો તતકાળ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી બે સી રહ્યાં, સહુ માણસ કે કાણે થયાં. દોહરો.—ધીર નીશા બ્યારે ગઈ, તેડ્યો વીર અજીત; ચાલ્યો રાય મશાણમાં, મનમાં ન આંણી ભીત. અંદન પુષ્પ કુમકુમ ધણા, પુજા બહુ વીધ લીધ; કરી જોત આપે રહ્યો, બ્યાંહ સાચો હરસીધ. ધરયું ધ્યાન એક ચીતશુ, આવી આપ રવરપ; પ્રદક્ષણા ડુંડવૃત કરી, પાએ નમ્યો તે જુપ. માતા પુજન માહર, માની હોને આજ; માહારે જે સંકટ પડ્યુ, તેની રાખો લાજ. વરતભંગ માહર થશે, તજવો પડશે દેહ; કેઈ પેરે થશે છુટકો, મુજને કોહી મા તે. લાજ રૂપ માહારે તમો, માહારે તું આધાર; પરકુખ ભંજન તે તમો, હું ત્રહારો પ્રતીહાર.

ચોપાઈ.—પ્રસન થયાં આપે હરસીધ, રાયને આપી એક બુધનીધ; મુવા જન ના જીવે કોય. નીરમુ એ વીધાતા હોય. હું કહુ તે કરો એક પેર, નાપીક ઘેટો તાહારે ધેર; તેને મન છે સંધળુ જ્ઞાન, તે પાસે જઈ માગો માન. સજીવ છે નાપીકનો વેશ, જાણે પરકાયા પ્રવેશ; ઘેટાની દેહ થી નીસરે, પ્રવેશ વિપ્રને અંગે કરે. ઉઠી બેઠો બાળક થાય, મહીમા વધશે તાહારો રાય; એવું સાંભળી પાગે નમ્યો, થયો ઉત્કટ ને ભાવ તે ગમ્યો. હરખમિર મોહાલે આવીયો, ઘેટાને છોડી લાવી એ; મરતગ વિપ્ર પડ્યો છે બ્યાંહ, ઘેટો ઉભા કીધો ત્યાંહ. રાજાએ કર્યો ઉપદેશ, વિપ્ર કાયામાં કરો પ્રવેશ; અવાચક કરી બાંધ્યો તુને, દયા આવી તુજ ઉપર મુને. આએ પીએને આણંદ કરો, વિપ્ર કાયામાં જીવજ ધરો; નાપીક મહા હરાંમી વરણ, વચન રાયનું સાંભળ્યું કરણ. આજ પડી દીસેછે ગરજ, આજ મુને કરે એ અરજ; એને કહે એમાં નહા જાઉ, હું બેઠો તરણા ખડ ખાઉ. મોહો મરડી ચડાવી રીસ, પછે આપે ઠંઠોળ્યું શીશ; અરથાત રાજાએ કર્યું, પણ તેને હાઉ નવ ધર્યું. દોહરો.—બેઠી પરણાવું માહરી, કરે જમાઈ તે નામ; ત્રાંખા પત્ર લખી આપીએ, આપુ બીજાં વીસ ગામ. કરે વજર તુજ માહરો, કહ્યું માને આ દીસ; નહીતર હાથે ખડ કથુ, છેડુ તાહારે શીશ. બેમાં સાર જે ગમે, તે કરો ઉપદેશ; છેડુ મુસ્તક મન ધરો, કે કરો કાંચ

પરવેશ. આગલા ને વળી પાછલા, લાંબા લેહુ જે વાણુ; તે વાચ્યાં અમો સુકીએ, આદી ગુરની આણુ. નાપીક મન ચેતી ગયો, હવે લગાડુ વાર; રાજ રીધ કન્યા ગઈ, શીખ તણો સંસકાર. સુર જ ઉગે સજ થયો, મેહલ્યો ઘેટાનો વેશ; માણિક નાથના મંત્રથી, કર્યો વિપ્રમાં પ્રવેશ. બીજો કોઈ જાણે નહીં, તે જાણે રાજન; બ્રાહ્મ પુત્ર ખેડો થયો, હરખું રાજનું મન, નીસ્તે વાજાં ગડગડ્યાં, થયું નગરમાં જાણુ; બ્રાહ્મણને મુરછા વળી, હસ્તે ઉગીયો બાણુ. વધાર્ધગઈ મા બાપને, મટીયાં મનનાં કષ્ટ; અમરત હવો આણુંદશુ, જીવતો દીડો દ્રષ્ટ; જ્ય જ્ય શબ્દ સઘળે થયો, શીતળ સહુની દેહ; નગરમાંથી દુઃખ ગયું. જેમ દુરભક્ષમાં મેહ. સ્ત્રી ભરથાર આશીશ વદે, શું કહીએ તને તા ત; અમો અજાણે બાગાં, પુત્ર અમુજાખ જાત. બીજુ દુઃખ લાગત તુને, બ્રહ્મ હયા શીર થાત; કોટી કલ્યાણ તાહારે થળે, પ્રસન્ન હરસીધ માત. **ઓષાધિ.**—રાંજાએ ઘેર મંડપ રચ્યો, આણું ૬ ઓછવ અદકો મચ્યો; નગર બાવે તોરણ બારણે, વિપ્ર ત્રમ કન્યા કારણે, બ્રાહ્મણની તેડાવી નાત, દેશ દેશ થઈ વિસ્તાત; પટરાંણીની પુત્રી હતી, મહા મનોહર રૂપે સતી. તે બ્રાહ્મણને દીધુ દાન, સ ગાં સહોદરને બહુ માન; સંદાવત. સામગ્રી ધણી, ધન બંધાવી ધરમજ તણી. નગર બધે કીધુ ભોજન. ફેલ્યો રંગ તાંહાં બહુ દન; જ્યાંહાં વાત વિક્રમ મન વણી, વખાણુ ઓપમા તેની કશી, વિ વાહ કીધો રાજની રીત, દાન આપે ધરીને પ્રીત; સોંપ્યા સમરથ ને ભંડાર, હસ્તી ઘોડાની કીધી લાહાર. એક જમાઈ ને બીજો બ્રહ્મ, જીવો તેનું ખોચું કરમ; સરવ દેશમાં જે છે સુખી, ખાન પાનમાં કીધો સુખી. આપી સમરથ ઉજેણી ધણી, પુત્રી વળાવી પોતા તણી; નવા મોહાંલ પોતા ને વાસ, વજીર કરીને રાખ્યા પાંસ. પેહેલો વીવાહ કીધો તો જેહ, બીજી કન્યા પરણાવી તેહ; જેવી પુરની ઇચ્છા પુર, તેને હરી હાંજરા હજીર. પુન્યે ગ્રહ પીડા નવ કરે, પુન્યથી દુરમન પાછો ફરે; પુન્યે પેઢી ઇકોતેર તરે, પુન્યે કામ કીરતી વિસ્તરે. પુન્યથી નહી રાજનો ડંડ, પુન્યથી હારે હરામી ભંડ; પુન્યે ચેટક લાગે નહી અંગ, પુન્યે સાંપડે રૂડો સંગ. પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરિવાર, પુન્યે હોય સંકુળની નાર; વિક્રમે મનમાં કામજ ધરયું, પુન્ય પ્રતાપે સરવે સરયું. પુન્યે રાજ સભા સનમાન, આ લોકે પરલોકે માન; તે સાર કરળે સહુ પુન્ય, તેથી રૂકુ નથી કાંઈ નુન્ય. **દોહરો.**—સુંણો ભોજ કહે પુતળી, એવો વિક્રમ રાય; તેનો મહીમા સાંભળે. પાંચે પાતીક જાય. હરસીધ તો કીરપા કરે, મન વાંછીત સફળ થાય; ગાય શીખે ને સાંભળે, રેવા જળમાં નાય. પરાક્રમી વિક્રમ થયો, સુંણો ભોજ તે કરણુ, અજીત અભેદીય થયા, તે આપે અશરણુ શરણુ. એસ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણુ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ. ઓતા વકતા સમજતા. કહે કિવતા કરળેડ; શામળભટ કહે ભોલળે, જ્ય જ્ય સ્ત્રી રણછોડ.

ઈતી શ્રી નાપીકની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૮ મી. ધનવંત શેઠની.

લક્ષ્મણા નામની આઠમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ **દોહરો.**—ખેડો ભોજ સભા ભરી, તેડ્યા વિપ્ર શુભ વાણુ; મુહુરત શુભ આપો મુને, જોતીશ જોઈ પુરાણુ. પુખ નક્ષત્ર પુરણુતીથી, જોગ સીધ ગુર વાર; ધન લગને મુહુરત શુભે, અમરત મોહડીયુ સાર. બધુ નગર ભોજન કરે, વાળે તાલ મરદંગ; મળી અલેખે મેદની, રાજસ રૂડો રંગ. ગંગોદક મારજન કરી, આસન ખેસે જેમ; માં માં કહીને લક્ષ્મણા, તે વેળા બોલી તેમ. ભોજ રાજ માહા મહીપતી, રખે ધરોજી પાય; એ શીંહાસન ઇંદ્રનું, ખેસે વિક્રમ રાય. સસ બાથણુ પરદુઃખ હરણુ, કરણુ કામનીધી ધામ; તે સરખાં પરાક્રમ કરે, ખેસે એણે ઠામ. કહે

ભોજ સુંણ પુતળી, સુંણ કાંત હું તેહ; વિક્રમ મહીમા સાંભળે, ધર રહે શુ સ્નેહ. ચોપાઈ.—કેહે પુતળી સાંભળે રાય, કહુ વિક્રમ કેરો મહીમાય; નવતેરી જોગન વિસ્તાર, નગર અનોપમ સઘણ સાર. ધેર ધેર પુલ પરમેશ્વર તણી, અનંક શોભા ખીજી છે ધણી; સહુને નારાયણશુ નેહ, માગ્યા વરસે છે શુભ મેહ. રૂળે વનસ્પતિ ભાર અદાર, નહી બાધીનો ભય લગાર; જોગ અભ્યાસ કરે બહુ જતી, પતીવ્રતા વરત પાળે સતી. વિક્રમસેનની વરતે આણ, જુઠુ મુખ નથ ખોલે વાણ; જામક નીરમુખ કોય ન જાય, માગણનાં મનોરથ થાય. હરી કથા સુંણે સહુ કરણ, લખેશરી વસે લખ વરણ; કોટીધ્વજ વસેછે અતી, વાહાણવટી મોહોટા અધોપતી. સવા લક્ષ અગ્નિ હોત્રીયા, પાંચ લક્ષ ધર પુષ્ટ નીત્રીયા; દેવ મુતી કરે વેદીઆ, બ્રાહ્મણ શાસ્ત્ર તણા બેદીઆ. ભલા ભલા વસે બહુ ભાટ, પોંગણ તણા બણે નીત પાડ; અધીક લોક તાંહાં આવે અરથ, આપે રાય ધણે રો ગરથ. સહુનો ખાત મનમાહી ગણે, ના અક્ષર મુખે નવ બણે; એક દીવસ ખેઠો છે રાય, વિચાર કરે આપે મન માંય. એકાંતે તેજો પરધાન, મહીપતે ઝાંઝાં દીધાં માન; તેજો ભંડારીને ધેર, હું પુછુ તે કેહેવી પેર. માલ ખજાનો હોયે દ્રવ્ય, તે સંખ્યા કેહે મુજને સરવ; તેનો પાર મનમાં હું લેઉ, પછે ઉતરે ઘટે તે દેઉ. દોહરો.—કેહે ભંડારી ભાવણું, સાંભળ રાયજી બુધ; તમ ધેર સમરધ અતી ધણી, અષ્ટ સોધ નવ નીધ. જેને પાસે પુત્ર્ય છે, જેને શીવનો સાથ; હરસોધ હાજર જેહને, તેને નવનીધ હાય. ક્ષમા રૂપી છે ઝાસધી, મેહર રૂપે મોટ; સત રૂપી જે સત્ય છે, તેને શામી ખોટ. માહારાજ સરખા હો મહીપતી, દાન શીળ સુખ પાત્ર; તાંહાં ચોંતામણી વૃક્ષ છે, ધન તે કેહીક માત્ર. અહરનીસ કર ઉપરે, આંખે આપ કોહો એહ; કામ ધેનુ તે ફુજણી, તેમાં નહી સંદેહ. ચોપાઈ.—જ્યાર સુધી છે પુત્ર્યનું કામ, ત્યાર સુધી ભરચો છે દામ; એવા ખોલ ભડારી કહ્યા, તે રાજાએ મનમાં લહ્યા. ધન સંચે દીસે નહી ધણું, માહરે કામ તે ધનજ તણું; દુઃખીઓ આવી માગે ગરથ, તો સરે ક્યમ માહરો અરથ. દુઃખ ભંજણનું વરતજ જશે, ત્યારે માહારી શી ગત થશે; કેહેવા પડશે મુખથી નાકાર; તેથી મરણ ભલુ સનસાર. જીવો જેણે પુત્ર્ય આચર્યું, જીવો જેણે સાધન કર્યું; જીવો જેનો જશ વીસતરયો, જીવો જન જે ધન નીસ્તરો. જીવો જેને સારો કહ્યો, જીવો જેને હરી રસ લહ્યો; મનુશા દેહ જીવાનું મુખ, ટાળે જો દુઃખીઆ નાં દુઃખ. દુઃખ ભાગે જે હેત્યે ગરથ, દ્રવ્ય વીના સરે નહી અરથ; ઇષ્ટ ઉરવશી આણુ ધન, ત્યારે માહારે માને મન. વડા વજરને સોંપુ રાજ, તે વેળા કરે સૌ તાજ; ગુજ નહી કો સાચે ધણી, પંથે ચાલ્યો અવની ધણી. અંકળીત તપ ધર્યું છે ઝોગ, ઇષ્ટ આંગીયો છે રાજ સંગ; શરીર ઘાટડી વાળી કશી, ચાલ્યો ગામ મુકી રણ ધુશી. ખડગ કોલી કરમાં ધરી, હાડે હરસોધ આદાધન કરી; માહા અરણ્ય ગયો જ્યાહરે, શીવ દેરે દીડુ તાહરે. પશુ પંખી કો નહી માનવી, નહી જક્ષ કો નરે દાનવી; તેમાં છે ચોંતામણી લોગ, કર્યો રાયે તેનો જઈ સંગ. દેવ તણું કીધું દરશન, મનમાં રાય થયો પરસન; આસન બાળ્યું મન દ્રઢ કરી, ખેઠો ધ્યાન શંભુનું ધરી. તજી નોંદ્રા ઉદકને અંન, વશ કીધુ પોતાનું મન; એમ ગયા દીવસ દસ વીસ, તોયે પ્રસન થયા નહી ઇંચ. ચરણ અંગુઠે ઉભા રહ્યો, એક માસ એમ કરતાં ગયો; જ્યાં ચરણને હેઠુ શીશ, જાપ જપે મુખે જુગદીશ. ત્રણ પક્ષ એમ કરતાં ગયા, શીવને મન આવી નહી દયા; સદાશીવે જોવાને મન, જોઈએ કેવો છે રાજન. દોહરો.—રાએ મન વિચારીયું; મનસા સોધે જોય; આ કળીયુગ છે કારમો, ભય વીનપ્રીત ન હોય. અંજળ બંધ અદકા કરે, નાસે દેખી વાધ; માટે પ્રગટ દેખાડીએ, બળીઆના બે ભાગ. સો વરસ ખેડાં લાંબીએ, ઇશ્વર ન ધરે કરણ; દેહ કળીના દુઃખથી, મોહોટા જીવને મરણ. આજસ મરડી ઉઠીએ, તજ્યો તે મૂનનો શોક; આપું હતા એહને મુતી કરાવી ફોક. નોંલી કરે અને સાંધીયુ, પ્રકાશ કરી નસ ઝાલ; પ્રથમ શીવ પુજન કરે પછે કરે, દેહ કાળ નસ છેદી ચરણ તણી, ચાલી ચોણીત ધાર; પાઠ શ્લોક શીવજી તણો, કીર્તિ મુખ ઉઘાર. સવા ઘડીતક સેવીયો, દ

ક્ષણ ચરણ તો એક; પછે વામ પગ છેદીઓ, કીધી વાર વશેક. વારો દક્ષણ કર તણો, પ્રથક પ્રથક નસ છેડ; ચાલી ધાર ઓણીત તણી, પ્રીત નહી કંઈ ભેદ. કોડે કમળ પુળ કર, સમરપ વા માંડ્યું શીશ; પ્રસન્ન થઈ પ્રગટ થયા; દુઃખ નીવારણ ઇશ. શા માટે તું દેહ તજે, જોખ સંગા થે જગ; તુજને હું પ્રસન્ન થયો, મન વાંછીત ફળ માગ. ધર્યો વેશ અબધુતનો, આઘા નીરમળ નાથ; શરીરશું સાળે કર્યો, માથે મુક્યો હાથ. ચોપાઈ.—પુરણ દુઃખ પ્રગટ્યું શું તુને, તે મ ન મુકી કોહિને મુને; માહારાજ કષ્ટ તો માહાઈ કાપ, દ્રવ્ય અનરગળ મુજને આપ, માહારે દુઃખ ભંજણનું વરત, સંકટ ભાગો જો તમો તરત; માહારે મન તો તું દાવાર, ભારે અખુટ આપો ભંડાર. તારે શીવ કહે સાંભળ વીર, રાખો હૃદય માંહે ધીર; દક્ષીણ સાગર કેરે ખેટ, જ રાજ તમાં તું ટેક. અબધુત ચેલો ધ્યાનજ ધરે, કયીર તાણું તે કંચન કરે; કદમ છાંય કદળીનું વન, ત્યાં આપે જળે રાજન. તેને મન છે અદકુ સાન, દેખતામાં તુજને દે માન; આપશે શુભ સ્તુતી કરી, રેહેશે મન તમારું ઠરી. તેને જોળખ્યાનું ઐંધાણ, તેજ ઉદવળ ઉદયો બાણ; કામધનુ બાંધી છે પાસ, નીચકુળે વન બારે માસ. તે જગે શીવનો પરસાદ, તાંહાં રેહે છે આંણી ઉદ્ધાદ; જાઓ પધારો તેણી વાટ, જાળવજો વસંતો છે ઘાટ. હાય માહારો તારે શીર હોય. તુજને ગાંજ શકે નહી કોય; એમ કહી અલોપજ થયા, કીધી છે રાજને મયા. કરી પરણ્યુ ચાલ્યો પંથ, બીક ન આણે કોની ચંત; દક્ષીણ સાગર લીધી વાટ, આઘો એક વાડીનો ઘાટ. લાગી તરસ સાર છે તીર, પે કો રાય પીવાને નીર; જોગણી ચાર રમે છે તાંહ, ચોપટ દાવ માંડ્યો છે જ્યાંહ. રાજ ત્યાંહ જ ઈ ઉભા રહ્યો, જોગણી ત્યાં બોલજ કહ્યો; ભાઈ આપો અમારે કાજ, ભાગી છે ક્ષધાની દાજ. વેહેચીને ચારે આઘથુ, આંજ અંમે સુખીઆં થાઘથુ; વિક્રમ કેહે નાશી નહી જાઉ, તમ ચારેના ગુણજ ગાઉ. એટલુ કરવા આઘો કામ, નીકરે શીદ બોલુ આ ઠામ; એવી વિક્રમે વાણી બણી, હશે ખડખડ ચારે જોગણી, કાંઈ પારખુ દેખાડો મુને, તો સાચી દેવી જાણું તુને; રમો દાવ સો ટકાંની જોડ, હાર જીતની પરકો હોડ; ચાર જોગણી મુકી મામ, પરથમ કેહે ભાઈ તાહાં નામ. કુણ નાન કુણ તાહારો દેશ, ક્યમ આઘો ક્યાંહાં કરી પ્રવેશ; નગર ઉજેણી જેહ અનુપ, શીવ સેવક હુ વિક્રમ બુપ. પરદુઃખભંજન કાજ હું કર, ફુલ સંગાયે આધુધ ધરું; ધરવા ખેડો શીવનું ધ્યાન, મનસા સીધે દીધું માન. માહારા મનમાં હુતો અરથ, મેં કહ્યું જે આપો ગરથ; તારે મુજને કીધી દયા, વચન એક એ કહીને ગયા; સાગર ખેટ અબધુતજ પાસ, જાઓ તમો તાંહાં પેહોચે આશ. જાતો હુતો એણે કામ, આઘોહું હું આણે ઠામ; તમે જે કહે તે કીજાએ, આ તન તો હા જરે કીજાએ. • દોહરો.—તાહારે બાલી જોગણી, ભલે બોલ્યો તું ભાત; જો અણબોલ્યો નેહેત તું, તો તમને અંમે ખાત. તું સેવક હરસાધનો, અંમો તેની દાસ; ભલે પધાર્યો વીર તું, પ્રીતે અમારે પાસ. સાગર ત્રટ છે વેગજો, ખટ મહીનાની વાટ; પાળે પગળે ક્યમ જશો, વસંતો તેના ઘાટ. ઉડણ આપુ પાવડી, પેહેરો રાજ પાથ, મંત્ર ભણો મનસાધનો, તો સાગર ખેટે જાઓ. તાંહાં થી અરથ તાહારો સરે, પુરણ થાએ કામ; નેત્ર મીંચીને મંત્ર ભણે, જાવ ઉજેણી ગામ. હરખ્યો રાજ મન વીંચે સફળ થયો આ દીશ; પાખો મંત્રેજ કારમો, તે પ્રતાપ ઉમીયા ઇશ. ચોપાઈ.—ચડી પાવડી મંત્રજ ભણ્યો, વિશ્વાસ રાખ્યો ઇશ્વર તણો; મીંચ્યાં નેત્ર રાયે જ્યાહરે, સાગર ખેટ દીડો તાહરે. દીડી કેળ શીવ દેર વન, એ ઐંધાણ હરખ્યો રાજન; ખેડો આપે દેહેરા માંહ, અબધુત આપ ખેડો છે તાંહ. નમ્યો ચરણ પરદક્ષણા કરી, અબધુતે વાણી ઓચરી; શીવના મોકલ્યા તમ આવીયા, તમે માહારે મન બાવીયા. છાંયડે ખેસી સુખીઆ રહો, કામ હોય તે મુજને કહો; પધાર્યા છો અહીં નરેશ, પવિત્ર કીધો બાવો દેશ. સહુથી મોહોડુ તાહાં કરમ, જેણે પાખ્યાં છે બહુ ધરમ; માત તાત ધન તાહારો વેશ, ધન ઉજેણી માળવ દેશ. દોહરો.—કહે વિક્રમ માહારા જાહો, જેવ તાંણા અપી દેવ; એવડી ઉપમા શી કરો, કર તમારી સેવ. હું આહારી છું અંનનો.

ગરજ તણો વશ હોય; હું જાણું છું મુજ સમો, નહીં અપરાધો કોય. આજ ઘણું પાવન થયો, થયું દીવ્ય દરશન; અવતાર સફળ માહારો થયો, એમ કહે રાજન. માહારાજ મહીમા તમ તણો, મન વાંછીત ફળ આપ; પરંતુ અભંગન નામ છે, તેતો સ્થીર કરી સ્થાપ. ખરચુ ઘણો ખુટે નહીં, તે જોઈએ ભંડાર; તે લેવા હું તમ કને, આવ્યો છું આધાર. પર ઉપકારે ખરચવા, રાખવા વરતનું નામ; હુંતો મારે પેટીઓ, શર એક અંતનું કામ. ચોપાઈ.—એવી વિક્રમ વાણી કહી, તેતો સીધે મનમાં લહી; વિચાર કર્યો પોતાને મન, અખુટ એને આપ. ધન. આપ ગુફામાં જઈ આવીયા, એક વસ્ત્ર રૂડી લાવીયા; આપી રાખ વિક્રમને હાથ, જોડ્યા સીધ રાજની સાથ, તાજમતુર છે એનું નામ. એથી થશે તમારું કામ; સીધ જુટીએ પારો મરે, તેથી કામ સહુકોનાં સરે. કનક લતા નામજ છે વળી, એ જુટી જવરલે કળી; અમુલ્ય વસ્તુ તે લીજીએ, હું કહું તેમ કનક કી જીએ. છપન તોલા હોય કથીર, પરતી જુટી કેર નીર; તાપ અજ્યાથી કંચન થશે, દ્રવ્ય રૂપી દરીદ્ર જ જશે. નવ કોટી ટકા તેણે સળ, દૂર ફરકે તેને ધળ; છપન કરોડ ટકા ઘેર વાદ, ગેબી ભુંગળ વાળે નાદ. એથી અદકુ ધન ને ઘેર, તેને તજરક લાગે પેર; કે મરે કે ઘેલો થાય, ધન તેતો અલેખે જાય. છપન કરોડ ટકા ને નામ, નગર ભંડાર થાશે તે દામ; અંદપ આયુષ અદકો ગોઠવે, કોટ સુધી માણસ ભાગવે. લે વસ્તુ તું હાથજ હોડ, થાશે ટકા છપન કરોડ; તેણે તાહારું કુઃખ ભાગશે, દેવતાઈ વાળાં વાગશે. આઠ પેહિર થાએ આરતી, બ્રહ્મ નવ જાણે બારથી; ધળ ફરકે બાહાર જ સાત, જીગતે થશે તે વીખ્યાત. એક કોલ આપોજી મુને, સારી શીક્ષા દેઉછુ તુને; આઝો રોગ તે મનુગ શુલ, આઝો લોભ તે પાપનું મુળ. આઝ પુત્રે હોય કુળ હાણ, આઝી વિદ્યા દરીદ્રજ જાણ; આઝ રૂપે આપણ હોય, આઝ વેહેપારે દેવાંજી જોય. આઝા વેહેરે માથુ જાય, આઝી પ્રીતે રાડ જ થાય; આઝી ટોઢે હેમજ પરે, આઝી અસ્ત્રીએ કલંકજ ચરે. શ્લોક. અતીરૂપાધ્વજાસીતા,

અતી ગરવેણ રાવણા; અતી દાને વહીવંધા, અતી સરવજ વર્જયેતઃ ॥૧॥ ચોપાઈ.—જો જીવ્યાનું હોયે કામ, ફરી ના આવીશ અણે કામ; હવે દ્રવ્યનો લોભજ કરે, તો નિશ્ચે વણ ખુટે મરે. તે વાતનું વચનજ દો, જુટી તોરી સાથે લે; દેકોલ વિક્રમ નરેશ, ન કર તારે પુર પરવેશ. કનિ સાંભળી. હશે ને ખ્યાત, નથી લોભ કંઈ માહારી જાત; એ જુટીનું કહે એઘાણ, તો જાણુ સાચા સીધ જાણ. ઉપર પૃથ્વી આકાશજ તળે, પુરવ જનમને સંચે મળે; એ એઘાણી કહુછુ અમો, નિશ્ચે સાચુ માનજે તમો. ગોરખ કરો છે તે આપ, કહે તેને બ્રહ્મ હયા પાપ. છપો.—કુલે તે મારગ વીચે; કુલે તે વાટે વાટે; કુલે તે વશતી શહેર, કુલે તે જળને ઘાટે; કુલે તે દીન દીન તેહ, કુલે ને બારે માસે; દેખેછે દ્રવ્યે અનેક, તેના દોહ તમાસે મહીમા લહે માહદેવજ, કહે કોવ સીધ મુજાણી ઝો, ગુણ ચાલીયો, ગોરખચકી કહે પુન્યે પરમાણીઓ. દોહરો.—વાટે કુલે કુલડાં, કુલે બારે માસ; ચનગી કથીરમાં મુકીએ, કંચન હોય વીક્ષાત. ચોપાઈ.—સીધ સમીપે જોડ્યા હાથ, આપી વસ્ત તે લીધી સાથ, રાય જળને માગી શીખ, નવ આણી મનમાં કંઈ ખીક. ચડી પાવડી મોં આં નેવ, બણો મંત્ર અક્ષર શુભ ક્ષેત્ર; કર્યું સ્મરણ શીવનું ન્યાહરે, ક્ષીપ્રા તઠ દીઠો તાહરે. નગર મધે થયું છે જાણ, વધાવ્યો વિક્રમ પ્રમાણ; તે સમીપે આવ્યો પ્રધાન, મળી ભેટી દીધાં બહુ માન. નીરગોશસેનને બળીયા ધાય, નગર મધે તે ભુપતી જાય; જોવા મળીયા માણસ ધણાં, વેશ્યાં પુષ્પ તે કંચન તણાં. પ્રભ ઉપર અધ કરી પ્રીત, માનની ચંગળ ગાએ ગીત; લક્ષપતી જોવા આવીયા, વધાવા મોતી લાવીયા. કસ્તુરીના ઉઠે બેઠેક, ગુલાબ અરગજ કરો જોઠેક; અનેક શોભા બહુ વીસ્તરી, ગયા મોઢેલ માહે તે ફરી. આનંદ વીનોદે વીતી રાત્રે, અશ્વોદય ઉગ્યો પ્રભાત; ગંગોદકથી માર્જન કર્યું, ખટ કરમ પુન્યજ આચર્યું, પુષ્પકાર હતો તે દીસ, સોતકાર તે જ્યાં દસ વીસ; છાની તે શી કીધી મુજ, નોતે જાણી આપી મુજ, છપન તોલામાં પા રેતી, કરે

કુંચન એ પ્રથવીપતી; પજવે ટકા તેજી તણા, એમ કરતે દીન વીસા ધણા. એજી સોનુ સોનીના ઘડા, ખરા મધ્યાને તેના પડ્યા; આઠ કોટી થયા બ્યાહરે, ધળ ખાલેરે ફરકી તાહરે. તેમ તેમ રાજાને ઉલટ થાય, કામ સવાયાં ચાલ્યાં જાય; એમ કરતાં થયા ખટ માસ, તે દાહાડે પેહિતી મન આશ. છપન કરોડની સંખ્યા થઈ, વસ્તુ હતી તે ખુટી ગઈ; ભંડાર ભરેલા પુરા બ્યાહરે, વા ગી ભુંગળ ગેબી તાહરે. હરખું ધણું રાજાનું મન, અનગળ દીકું છે તે ધન; સુખ લીલા મહીપતી મન વશી, નવ રહી મુન્ય મનમાં કશી. નીરભે થયો તે પોતે રાય, ઇશ્વર પ્રતાપે ગઈ ચીંતાય; સરવ થકી મોહોટે ધન માન, સરવ અરથ સરે સીધ કામ.

છપો.—ધન માતને તાત, ધન છે જ્ઞાત ભલાઈ; ધન જુપ ધન રૂપ, ધન કુળ ને અતુરાર્થ; ધન ધીરજ ધન તેજ, ધન આદર આ ચારી; ધન વિદ્યા ધન વાદ, ધન જશ છે દાતારી; ધન સ્વરગ ધન દેવતા, ધન સકળ બળ કાં ફળે; દાન માન ધન માન સન, ધન મહીમા ઇશ્વર મળે.

ઓપાઈ.—એવું જાણી આનંદ પા મીયો, દળીદ્ર તણું તે દુઃખ વામીયો; એ વાત વિક્રમ ઘેર રહી, કલતક એક કથારે થઈ. દોહરો.—

નગર ઉલ્લેખી અવનવી, શાભાનો નહી પાર; વસે અસંખે મેદની, નવતેરી વિસ્તાર. લખેશરી કોટે શરી, સહસ્રેશરી લાખ કરોડ; એવા અણગણ ધનપતી, વાહાણવટીની જોડ, ઉત્તર દશા ઉલ્લેખ નગર, વસે શેઠ ધનપાળ; છપન કરોડ ભંડાર છે, બીજી અગણીત માલ. ભુંગળ વાગે ખારણે, થાય ગેબી નાદ; અહોરાત થાય આરતી, સુર વાજાનો નાદ. ધળ ફરકે અટારીએ, રંગ જીજીવા સીંદા; ધનપતી ધનપાળ છે, વિશ્વ બધે વીખ્યાત. ઉલ્લેખ નગર ઉતર દશા, શ્રીમંતશા શુભ નામ; તેને સમરધ તેટલી, ફરેલે છે એકજ ગામ. ભુંગળ વાગે ભાયરે, શાભા રૂડી સજ; આઠ પેહિરે આરતી, ફરકે ખારીએ ધવજ. શ્રીવંતશાને ધન બળે, વેહેપારી જીગ જોડ; સોના કેરા સાવટા, ટકા છપન કરોડ. એક એકને પ્રીછે નહી, કાંને સાંભળે નામ; એક ઉતરે એકે દશા; વસે છે એકજ ગામ. દરીઆ પ્રારે આવીયો, અધીક વેહેપારી એક; તે પાસે એક રત્ન છે, બીજી વજીરુ અનંક. તેણે રત્ન ચઢે ધરખું, જે ચીંતામણી નામ; કહેા ભાઈ કીમત કરો, આપો હીમ મૂળ દામ. સહુ મળીને આંકીયુ, મળ્યા કીમતી તાંઠાં જોડ; રત્ન માલ છે તેટલો, ટકા છપન કરોડ. લેવાને મન સહુ કરે, પણ નહી એટલો ગરથ; સહુ જાયે પાછા વળી, ન સરે કાનો અરથ. શ્રીવંત શેઠ તવ બે લીયો, ચાલ વેહેપારી સાથ; તે સ્થાનક ઉભો રહ્યો, લીધુ રત્ન તે હાથ. તેને પુછે પ્રીતશુ, ધનપતી ધનપાળ; એનું નામ તે શું હશે, લીધા અમુલક માલ. કહેા શેઠ તનો ક્યાં વસો, કહેા તમારું નામ; સાચુ બોલો સર્વથા, રહેાછો કોણે ગામ.

ઓપાઈ.—શ્રીવંત કહે હું હરીનો દાસ, નસુ વેહેપારી એકજ વાસ; ગરીબ વાણીઓ વણજીવ કરે, જેમ તેમ કરી પેટજ ભરે. નામ તમારું અમને કહેા, તમે અહીંયાં કુણુ સ્થાનક રહેા; પુછો છો તો સુંણુને તમો, સહુના પગની રજ તે અમો. ધનપાળ ઉતર કુણુ જોહ, તમ સેવક હું તો છું તેહ; એક એકને સંભળાવું નામ, દીઠા તાહરે દીધુ માન. વળગ્યા બેલડીએ બહુ પેર, આચા શ્રીવંતશાને ઘેર; જોઈ સમરધ શ્રીવંતજ તણી, હરખ્યો ધનપાળજ તે ઘડી. વેહેપારીને કર્યો વીંદાય, લીધુ રત્ન તે દ્રવ્ય પસાય; ધનપાળ શ્રીવંત બેઠા એકાંત, મન તણી ભાગી છે જ્ઞાંત. આપણુ બેને વાધી પ્રીત, તેવી કાંઈક કરીએ રીત; સરખુ ધન સરખાં ધરસુત્ર, માહારી પુત્રી તાહારો પુત્ર. તે બેનો વીવાહ કીજીએ, લખેણો લાલો લીજીએ; તે વાત બેના મનમાં ગમી, શોક ગયો રૂદ્યનો સમી.

દોહરો.—શ્રીવંતશાની દીકરી, ધનવંતનો પુત્ર કેહેવાય; વેહેણ્યાં પાન ને સહી કર્યો, વેગે તે વીવાય. સજન સહેાદર હરખીયા, થયું ના તમાં જાણુ; દ્રવ્ય અતીશ ખરચ્યો, પ્રીત કરી પ્રમાણુ.

ઓપાઈ.—મળ્યાં સરખે સરખાં ધર, કન્યા રૂડી રૂડો વર; દીન ઉપર દીન વહીને જાય, આનંદ અદ્ધો સહુને થાય. વરસ બે ચારેક ચાલ્યાં વહી, દઢવ તણી ગત અવળી થઈ; ધનપાળ શેઠને બાધી ધણી, દશા બેઠી શીર રાહુ તણી; નડી પત્નીતી હઈડા માંહ, ગુર ખારમો ચોથો રાહ. અંતર દશાએ બેઠો શની, દળીદ્ર ગત આવી

ધેર ઘણી. અપળ લક્ષ્મી જાવા સજ થઈ, તે રાખી કોની નવ રહી; રોગી હતા તે રોગે મુવા, વા હાણુ પરડી પુરે ગયા. કણ કોઠારે આગ લાગીયા, લેહેણું હતું તે ઘર ભાગીયા; વીમા હતા તે વાં કા ગયા, મીત્ર હતા તે દુશ્મન થયા. પર મુલક બાંધ્યોતો માલ, પડ્યા દેવાણે તેજ દલાજી. કંઈક માલ તો હુંટી લીધ, રહી નવ ચકી કાંઈ ઘરમાં રીધ; સગાં સહુ ખેડાં થઈ સાલ, મુલક બધાનો એવા ચાલ. દોહરો.—આવણુ હારે આવશે, સાંગરમાં જેમ પુર; જાનારે તેમજ જશે, કાંગળ બાંધે કપુર. આવે અજાણ્યું એ તરે, નાળીએળીમાં ન્દર; જાનારે તો એમ જશે, જીલમી સાથે ધીર, ધનવંત ન કરીશ ગારબો, પુત્રવંત નવ અહંકાર; ધન જોબન સુત કારમું, જાતાં લાગે નહી વાર.

છપો.—કંચનનો ધડ લંક, વંક પરવાળી પેલો, નીલ મણી હીત હાડ, વાટે સ્ફટીક એ લો; મુક્તાકળના મેહેલ, રત્નસાગરની ખાડી; હીરા જડીત અમુલ, ફલ અશોકન વાડી; રીધ સમ રધ રાવણુ તણી, સુંણી કાન સહુકો સહી; રતી મીર મુખ મેહેલવા, ના આવી અરથ જ્યારે ગઈ. ચોપાઈ.—દ્રવ્ય તણો જે કરે અહંકાર, નહી પંડીત મોહિટો ગુમાર; સમુદ્ર લેહર આવે ને જાય, તેવી ગત લક્ષ્મીની થાય. નવ રહે રાખી એકે ધડી, તેની તો ચીંતા છે વડી; તેડી ન આવે કાલાડી ન જાય, એવી અપળ લક્ષ્મી કેહેવાય.

છપો.—ના આવે ઉપાડે ભાર, ના આવે ગયે વીરેશ; નાવે મેહેલે સંસાર. નાવે દુઃખ સેહેશ; નાવે થઈએ જે રંક, નાવે કપટ. કરચાથી, નાવે જાએ જે લંક, નાવે દોય અઝાથી; કરીએ કોટી ઉપાય, નાવે કુડ કેહેણે ચકી; શામળ કહે તે સલક્ષ્મી, મળે પુર્વ જન્મ લેહે ચકી. ચોપાઈ.—તે વાણીયાની શી ગત થઈ, લક્ષ્મી હતી તે સરવે ગઈ; નીરધન થઈ ખેડા ધનપાળ, ગયો સર્વ અંજનો માલ, સુખપાલ ધોડા બળદજ ગયા. ભંડાર હતા તે ખાલી થયા; થયા વાહાણુ વાણોતરે ગજ, ગઈ ગેમી ફરકતી ધ્વજ. નાદબુંગળ અલોપજ થઈ, ભુંગળ ઢેકાણે ભાગલ રહી; ભારે ધન હતું તે ગયું, ઘર ઢેકાણે દળદર રહ્યું, ગયું રૂપ રંગને સહ તેજ, ગયું સોદાદર કેર હેત; ગયું ડાહ્યાપણને ગઈ સુધ સાન, ગયું છે રાજ દ્વાર નું માન. પેહેલો તો હુંતો ધનપાળ, ગયે ધન થયો ધન કાળ.

છપો.—ધૃત વીના જેમ અંત, મન વીનાની માયા; વિદ્યા હીણો વિપ્ર, રાજ ગયે જેમ રાયા. જીવ વીના જેમ દેહ, મેહે વીના શોભે મહી; અંદ્ર હીણુ જેમ રેણુ, અંત શોભે તનવીન નહી; કંથ હીણુ જેમ કાંમની, નૃપ હીણુ ન ગરજ જશે; લક્ષ્મી વાર શામળ કહે, માયા વીન માનવ તસો. ચોપાઈ.—એવી વાત તેની વી સ્તરી, શું કહુ વારે વારે ફરી; શીવંત શેઠને અંખરજ થઈ, ધનપાળ શાની લક્ષ્મી ગઈ. ગયો ધન પાળ ઉઠી પરદેશ, પુત્ર સ્ત્રી તો જોબન વેશ, પુત્ર ઉપાડે ભાજી ભાર, પચે ધેર ખેડી તે નાર. દુઃખ પાપે પેટજ ભરે, કાલ એપના એમજ કરે; લક્ષ્મીને વશ વરતે લોક, વીવા તેનો કીંધા ફાક. તેતો વાત વીમાસે પડી, વરસ તેરમુ આવ્યું આડી; પશ્ચિમ કુણે ભાણોથા શેઠ, તે પણ લક્ષ્મી પતી છે ને ઠ. તેને પુત્ર રતનચંદ નામ, વીવાહ કીંધો તેણે ઠામ; તેણે વીવાહનો માંડ્યો જંગ, ફેલ્યો છે ઉછવ બહુ રંગ, કનક તણા પથરાઆ પાટ, જડીત હેમના ધડીયા ઘાટ, તોરણ બાંધ્યાં છે બારણે, ખરે એ દામ વીન કારણે. નાચે અપહરે અપરમપાર, ગુણીજન જશ બોલે સુભસાર; નીરગોથ ઘણા તે ફુંદળી તણા, શાભાની નહી એકે મણા, હરખ ઘણો શા હંધે ધરે, બધુ નગર ત્યાં ભાજન કરે; ભરે મરદંગ ભુંગળ ધોંધાટ, પામ્યા વાહાણુ કંઈ ચારણ ભાટ, ધનના ઘણીને સરવે થાય, વીવા માટે હરખ ન માય; ધનના ઘણીને સરવે સુખ, નીરધન જનને મોહિટું દુઃખ.

દોહરો.—અધીપતી ધેર પુરણ થયા, ટકા છપન કરોડ; મનોરથ સજી પુરણ થયા, ન રહી એકે ખોડ. નગર ભાજન કરાવીએ, વીમાસે રાજન; તે દાહાડે મીવંત શેઠને, ધેર વીવાહનો દન. રાજએ તેડ્યા વેહેવા રીઆ, પંડીત સહુ પરધાન; મોહિટા મોહિટા સર્વને, તેડી દીધાં માન- માહારે ધેર ભાજન કરો, કે ઉ નોતરે આજ; એકલો જશ આપો મુને, રાખો માહારી લાજ. રાજને મોઢે કહે, ફરી વચન વિચાર; આપ આપણી નાતે સહુ, જમો વરણ અઢાર. હા કહી સહુકો હરખીઆ, હરખ્યો રામ સુ-

જાણુ; શ્રીવંત શેઠ તેણે સત્તે, રાયને કર્યો પ્રણામ. વીવાહ માહારે ઘેર છે, પુત્રી પરણે કાલ; નગર બધુ ભોજન કરે, આત્મા એવી આલ. પકવાન કરાવ્યાં પુરણ અમો, તે તાહારે પરતાપ; તમ સહી ત સહુકો જમો, આત્મા અધીપત આપ. ચોપાઈ.—શેઠ વાત કહી શીર નમી, તે માજનને મ ન ગમી; સહુ મળી વિચારી પેર, પેહેલે દીવસે રાતને ઘેર. બીજી દીવસ શ્રીવંત માહાજન, નગર બધુ કરશે ભોજન; દીધાં નોતરાં સહુકો મળી, સહુને પયમાં સાકર ભળી. મેવા મીઠાહને બત્રીસ પાક, અમત અંત વીધવીધનાં શાક; વિપ્ર આદિ સહુ જુજુવી જાત, કરે ભોજન વધારે ખ્યાત. જમ ઘેર ઘેર વીવાહ હોય, તે દાહડે નહીં દુઃખીઆ કોય; ઉદે અસ્તથી ચારે પોહાર, કરે ભોજન સહુકો એ ઠાર. સાહસ સહુને મન વચેક, કેમ વખાણુ જીભ્યા એક; કવિ કહે જીભ્યા કરે હજાર, તો એ વખાણુ પ્રીછુ નહીં પાર. જમ નીશા ગઈ છે જ્યાહરે, સકળ લોક જમ્યા તાહરે; પરવારી પ્રજા ગઈ ઘેર, વિક્રમે આપ વિચારી પેર. એમ કરતામાં ગઈ મધરાત, રાએ વિચારયું રૂદયા સા થ, જોડે ગામની ચરચા આજ, પછે કરે ભોજનનું કાજ. જોડે આજ કો વેઠે જીભ, કોને દેહ દીલમાં છે દુઃખ; કો દુઃખીઆ જીભ્યો તરસો હશે, માહારા વરતમાં ભંગજ થશે. જોડે ચરચા બા ધી રાત, પછે ભોજન કરેશુ પરભાત. દોહરો.—સજ્જ થઈ રાત સંચર્યો, નીચે ચરચા કાજ, અદ્રષ્ટ વિદ્યા એ એ કરે, સુખ સેવ્યા કરી તાજ. મેહેલી શરી પુર પરાં, કુંચી ચાવડી ચોક; ઘડ મે ડી શેહેર નીરખીયું, ખુણા ખોચરા ગોખ. ચોપાઈ.—વીર ધીર માહા વિક્રમ રાય, જોતો જો તો આપો જાય, કરી ભોજન સુતા સહુ લોક, સહુને સુખ કોને નહીં શોક. પાછલી રાતે ગયા ન રે તાંહ, ધનવંત શેઠ તણુ ધરે જ્યાંહ; મા દીકરો રૂવેછે ઘણું, સંભારી સુખ પોતા તણું. તે એ જાણે એયું આચર્યું, વીખ ખાધને નિસ્ચે મર, આપણે ઘેર વીવાહજ કર્યો, તેતો અરથ એકે નજ સરચો. કન્યા પરણે બીજી ઠામ, આપણા કુળનું ખોયું નામ; પરદેશ ગયો છે બાપ, માહા દુખીઆં બે આપો આપ. પ્રથમ લાગીને માહારે પાય, તે કન્યા બીજી ઘેર જાય; ધરમાં આવીતી થઈ વહુ, નાત નગર જાણે છે સહુ. તે દુઃખ તો કેમ હમડે ધર, પીડ ઝેરને નિચે મર; તારે તેનો બાલ્યો તન, મરવા ઉપર માહારે મન. હું નીકળુજી નગરમાં વળી, લોક દેખાડે છે આંગળી; કોટીધ્વજનો એહ કુમાર, પેટ માટે ઉપાડે ભાર. આવો લખેશરી કહીને હસે, તે દુઃખ માહારા મનમાં વસે; એ વી તેં કરણી શી કરી, તાહારી કન્યા બીજી વરી. બાલે મેહેણાં વીપરીત વાણ, તે દુઃખે મુજ કા હાડ પ્રાણ; મા તુજને હું કહુછું કથી, લોકોમાં રહેવાનું નથી. જીવ્યાથી ભણુ છે મરત, મેહેલી લાજને કહુ છું તરત; વખ ધોળી બે જણ પીજીએ, દેહ તાગ આપણ કીજીએ. મા દીકરે વાતો ને કરી, એક ચીતે રાએ મન ધરી; ધોળી વીખ ખીએજ્યાહરે, બાલ્યો વીર બાહરે તાહરે. રાએ બાઈ તજે તું પ્રાણ, ઉઘાડ બાર સાંભળ એક વાણ; અમો તો જાતે છું રાંક, નહીં અમારો કાંઈ વાંક. નથી અમારી ગાંઠે ગરથ, નહીં સરે અહીંયાંથી અરથ. માટે બીજી મંદીર જાઓ, આવે હાથ તો સુખી આ થાઓ; સાચુ રાજ વિક્રમનું હોય, તુજને મારી નાંખે કોય. મા દીકરો દુખીઆ છું બેય, ન રાએ તેનો સંદેહ; રાજ દુઃખ ભંજણું કેહેવાય, શા માટે તુજને દુઃખ થાય, છાતી તેની ફાટી જાય, દુઃખ સાંભળતાં માહારી કોય; મુજ દુઃખે સાગર સુકશે, મરે પરવત તે ડોલશે, લીલાં ઝાડ તે સુકી જાય, પથુ મુણે તો તૂણ ન ખાય; માટે શાંતિ ખોટી થાઓ, ને કામે આત્મા તાંહાં જાઓ. દુઃખ સાંભળે શું નાહાલજ થશે, મુખ મરડીને નાશી જશે. દોહરો.—વિક્રમસેન વાણી વદે, રાખો હમડે ધીર; ચાર લંપટ હુંતો નહીં, અમો છું વિક્રમ વીર. તાહરે દુઃખ મનડા તણું, કેહે વીસ્તારીયા ત; સાગર દુઃખ શું પ્રગટ છે, કરતાં દેહની ઘાત. તે દુઃખ મુજ આગળ કહે, નવ રાખ મન બેદ; પાંચ પાપ તુજ ઉપર, જો રાખે મન બેદ. તે દુઃખ હું બાયુ નહીં, તો મુજને સમ એહ; તે વાચા ચુક અમો, તો કુટ્ટી થાળે દેહ. મેહેલ લાજ મનડા થકી, ટાળ દુઃખનો શોક; તે દુઃખ હું બાયુ નહીં, તો વરત થાળે ફોક. ચોપાઈ.—મા દીકરો ને રાજ તરણ, સમજી વાત સંભળાવી કર

ણ; ધનપાળ શેઠનું જાણે નામ, છપન કોટી જેને ઘેર દામ, બાહાર ધ્વજ સાતે ગાજતી, ગેબી નાદ ભુંગળ વાગતી; દેશ પરદેશ કોટી વાહાણ, સાંભરતાં જાએ મુજ પ્રાણ. રીધ સીધ વીવીધ ધર સુત્ર, લાડકવાયો એકજ, પુત્ર; શ્રીવંતશા અમારી જોડ, તેને ટકા છપન કરોડ. તેને ઘેર છે એક કન્યાય, માહારા પુત્રશુ કર્યો વીવાહ; વાત કરતાં વીયાં વરસ આર, એવે બીજી થયો વિચાર. ધન માહાઈ તો સરવે ગયું, હાથે ઝાણું તે નવ રહ્યું; ન રહ્યું સાજુ વચ્ચળ અંગ, સગુ સહોદર ન રહ્યું સંગ, પડી વેળા અનાથજ ધણી, બીજી ગામ જઈ ખેડો ધણી; દુરાચારી ડંડળ લોક, તેને વીવા કીચી ફોક. કાલ પરણશે બીજી ઘેર, સાંભળ મહીપત દુષ્પતી પેર; સવારે જમશે બાપુ ગામ, ઓછવ મંગળ હામોહામ. જેણે પ્રાણ તજી સરવથી, કોઇને દોશ તો દેતો નથી; દીજે દોશ માહારા કરમને, મરીએછે કુળની સરમને. મનમાં નથી બીજી આંખો, એવું દુઃખ માહાઈ સાંભળો.

દોહરો.—તજે શોક શરીરનો, હહડે રાખો દામ; તે કન્યા આપુ તુને, તો કેહેજે વિક્રમ નામ. સામ દામ ભેદ કરી, પરણાવું તુજ તન; રામ દવાઈ સત્ય કહુ, તારે લેશુ અંત. ઓપાર્ધ.—તેનું મન તો મંતાવીયો, મહીપત તો મોહોણે આવીયો; પ્રાતઃકાળ થયો છે નેટ, તેડ્યા માન દેઈ શ્રીવંત. શેઠ. મળીયા માહાજન બાવત બહુ, આવ્યા રાજ સભામાં સહુ; સભા કરીને દીધાં માન, પ્રીતિ આપ્યાં ફેફાણ પાન. આજ અમારે વીવાહ કામ, કેમ તેડાવ્યા આણે દામ; તારે રાજ પુછે મરમ, તમે ચાલો અધર્મ કે ધરમ. ધરમ અધરમ તણા ગુણ ગાઓ, પછે સહકો મંદીર જાઓ; સત્ય વાદી જે સત્ય ચુકશે, તો હાથે ધરમ ચુકશે. વેહેવારીયા કહેછે સહ વાત, જુઠ નહી ખોલુ વીખ્યાત; જુઠાને પાસે નવ વસુ, જુઠી વાત દેખી નવ હસુ, બોલ્યું અબોલ્યું હું નવ કર, જુઠા સાથે હું નવ કર; રાજ કહે લખો તે લેખ, જુઠુ ખોલો મેખાનમેખ; કુડ જુઠ ખોલો આ દીશ, તો શા ડંડ તમારે શીશ. આ જાતે જુઠ ખોલુ અમો, તો યુનેગાર કરજો તમો; તેને મોઢે કરાવ્યો ન્યાય, એવો પરપંચો પોતે રાય. દોહરો.—તાહારા ઉદરની ખેટડી, તેનો વીવાહ કીધ; નાત સભા સહુ દેખતાં, વાત કરીતી સીધ, લાડ્યાં માહાલ્યાં ને જમ્યાં, આવ્યાં એક એક ઘેર; બીજી હામ પરણાવશે, તેની તેથી પેર. તે કુળને તેનાં સગાં, તે કુટુંબને ઘેર, તે વેહેવાઈ વેહેવાણ તે, તે નીં તે શી પેર. સહકો તેના સાખીઆ, વરણ અઠારે લોક; લીજે દામ તેતો વર, એહ ડાહાપણ તે ફોક. તેનું કારણ કોહો સુને, આપ વિચારી મન; પ્રથવી રસ કેમ પાકશે, એતો શાહાસ્ત્ર અ સત્ય.

ઓપાર્ધ.—શ્રીવંત શેઠ કહે સાંભળ વાણ, રાજજી છો ચતુર સુજાણ; કુળ કુટુંબનો શા છે અરથ, પરથમ મેં જોયોતો ગરથ. મન વીવાહની ઇચ્છા ધરી, ગરથ જોઈ આપી દીકરી; જેને સાત ધજા ઉડતી, ગેબી નાદ ભુંગળ વાગતી. છપન પર ભુંગળ જેહેને, કન્યા દીધીતી તેહેને; મજથી અદકો મનમાં ધર્યો, તે વેળા મેં વીવાહ કર્યો, એને થયો ઇશ્વરનો કોપ, થયો દ્રવ્ય બાધાનો લોપ; મેં જોયુંતું તેતો ગયું, તારે શાનુ સગપણ રહ્યું. કરતો નથી હું તો અન્યાય, બીજી હાથે દેહ. કન્યાય. દોહરો.—રાજ કેહે ધન કારમુ, આવે આજ જાય કાલ; વેહેવાર રાખે જે તાહરો, તો પેહેલાને કન્યા આલ. એને ગરથ કેહે ક્યાં ગયો, મન વિચારી જોય; આજ એને શું નીપડ્યું, છે કાલ આપણને હેાય. ઓપાર્ધ.—રામ રાયણ સરખા જેહ, લક્ષ્મી સહીત ન ગયા તેહ; હેહર નીર અસંખીર છાંય, તેમ લક્ષ્મી નીત આવે જાય. ગરથ તાહારા ધરમાં છે જાણ, આપ થોડો નહી થાએ હાણ; વેહેવારીઆ કહે સાંભળ રાય, ખેટી ખેટી કુળ કેહેવાય. અમશું અસત્ય આચરવા માંડ્યું તમો, હવે દેશ નહી રહીએ અમો. કોડ વાતો કહીએ શું કથી, એને કન્યા દેવી નથી. દોહરો.—મહીપતે મન વીચારીયુ, સત્ય કહુ એ મરમ, એનો વાંક નવ કાહાડીએ, એ ખોલોછો અધરમ. વિક્રમસેન વાણી વદે, તાહારા મુખનો ન્યાય; તુજને ભાવે તે કર, પરણાવું કન્યાય. તુજને દુઃખ દેવું નહી, નિશ્ચે કરવું કામ; તે જોયોતો તે થકી, આપુ સવાયો દામ. માહા કબે ધન લાવીયો, ધરણી

પત માહા ધન; સરવે આપુ તેહને, આપ ચલાવું મન. ચોપાઈ.—પોઠ ભરાવી ટકા તણી, મોકલી દીધી તેણી ઘડી; ધનપાળશા કરે ધરખાર, મોકલ્યો માલ તે અપરમપાર. કર્યો પાછો શ્રીવંતની જોડ, ટકા આપ્યા છપન કરોડ; ન્યાં પધારેયાં લક્ષ્મી બાઈ, ત્યારે સરવે થઈ સગાઈ. હણહણતા તોરીને ગજ, અટારીએ ફરકે ધ્વજ; સઘળી સમરધન રહી મણા, વાગે નાદ ત્યાં ભુંગળ તણા. જેમ તારા મંડળમાં ચંદ્ર, મુરજ દેવમાં શામિ ઇંદ્ર; એમ તતક્ષણ વાધયું તેજ, ઉપયું સહુને, અદકુ હેત, સમરાઆ મોહોટા જે મહેલ, તે આગળ બીજા સહુ શેહેલ; શ્રીવંત શેઠને વિક્રમ કહે, કન્યા આપ સુખેથી રહે. ન્યાય બોલ તેને મન વશ્યો, શ્રીવંત શેઠ હાઈડામાં હશ્યો; દળ દર ન્યારે નાશી ગયું. જેમ પાછુ હતુ તેમ થયું. વિક્રમને તો હરખ નમાય, રાજેશ્વરી મંડપ રચાય; બેથી રહ્યો તો બીજો ગામ, ધનપાળશા તેડ્યો તે ઠામ. આગતા રંગગતા કીધી ઘણી, દીધાં માન ઉજેણી ઘણી; નગર બધું હરખજ ધરે, ભોજન તે મન ભાવતાં કરે. લક્ષ્મી વડે તે હરખજ હોય, તેમાં તે શું કેહેવું હોય; જે વાત વિક્રમ મન વશી, તે તણી ઉપમા તે કશી. દોહરો.—સેન જે વિક્રમ રાયનું, તે વરઘોડામાંહ; લક્ષ્મી પતી લેખા વીના, આણુંદ અંગ ન માય. તે વર ગજ ઉપર ચડ્યો, આલ્યો ચૌટામાંહ, તેના ધર આગળ થઈ નીસર્યો, બીજો વર રહેતો તાંહ.

ચોપાઈ.—બીજાને હતો ઉલટ ઘણો, સુંણો સોર વરઘોડા તણો; પેલા વરને દીઠો દ્રષ્ટ, તે વર મ નમાં પામ્યો કષ્ટ. માહારી કન્યા વરશે એહ, હું તો માહારી પાડુ દેહ; ગળે ફાંસી ધરમાં ધાલીઓ, તેને મા બાપે ઝાલીઓ. થઈ જુમારવ માહા પોકાર, ગયા લોક સહુ જોવા ઠાર; વિક્રમસેનને ત્યાં થયું જાણ, આલ્યો તતક્ષણ તે પરમાણ. રાજ કહે એને શું ફુઝ, ઇશ્વર એની ભાગે ભુખ; ત્યારે વણીક તો બોલ્યો વાણ, સાંભળં રાજ ચતુરસુજાણ. માહારી કન્યા પરણે એહ, તે માટે તજી દેહ; લોકને મોહો દેખાડુ શું, તે માટે મરહું હું. રાજ કહે તું સાંભળ ધીર, હું તુજને પરણાવું વીર, પરધાનની પુત્રી છે જેહ, હું તુજને પરણાવું તેહ. વડા વજરને તેડ્યો પાસ, અતીશ દીધી સભામાં આશ. દોહરો.—તાહારી છે જે બેટડી, પ્રેમદા રૂપ નીધાન; તે માગી મુજ આપી એ, હું દેહ કન્યાદાન. વરને પોતે પ્રીછ્યો, તેડ્યો વરને સાથ; હાથી પર બેસારીઓ, આપ્યું શ્રી ફળ હાથ. નીશાન ગાજ ગડગડે, ફેલ્યો છે બહુ રંગ; જેવો શેઠ શ્રીવંત ધર, તેવી શ્રાભા સંગ. એ ક વર તો જઈ ઉતર્યો, ન્યાં ધર શ્રીવંત સેઠ; બીજો વર તો ત્યાંહાં ગયો, રાજ દ્વારે ડેઠ. રાએ પગ પંખાળીઆ, દીધુ કન્યા દાન; પરણ્યો પુત્રી પરધાનની, પામ્યો બહુ સનમાન. ચોપાઈ.—રાએ આપ્યું ઉપર ધન, બીજા વરનું માન્યું મન; પરણ્યો ધનપાળ શેઠનો પુત્ર, આપ્યું રાજએ ધર સુત્ર. એવો રાજ ભારે ભુપ, જેમાં ઇંદ્ર સરીખ રૂપ; જેને નામે જાએ પાપ, સમરે જાએ સરવે તાપ. નીરધનીઓ ત્યાં પામે ધન, સ્ત્રી વંઝા તે પામે તન; મુરખ જન વિદ્યા પામશે, દેહ રોગી ફુઝ વામશે; પાપી પણ થાએ પવિત્ર, શુભ પ્રકારે મુંજે ચરીત્ર. ફજ રહે તે કોમળ થાય, વાધે પુત્ર ને પાતીક જાય. એવું સાંભળી આપે દાન; આ લોકે પરલોકે માન; માટે સહુકો કરજો પુત્ર, એથી રૂંડ નથી કાંઈ અન્ય.

દોહરો.—કહે પુતળી ભોજ સુંણ, વિક્રમનો મહીમાય; એવાં જે પરક્રમ કરે, તે ધરે શીહાસન પાય. એમ કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કેહે કવિ શામળદાસ. મોતા વકતા સાંભળો, કેહે કવિતા કર જોડ; શામળભટ મુખથી કહે, જય જય શ્રી રાણોડે.

છતી શ્રી ધનવંત શેઠની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૯ મી. હંસની.

કામાક્ષા નામની નવમી પુતળી ખોલે છે તે વારતા રાજ્ય ભોજ સાંભળે છે.

મી ગણેશાયનમઃ દોહરો.—આરાધ્ય ગણપતને, ચરણે રાખ્યું મન; આનંદ થયો મન ભાજને, બીજુ શુભ લગન. બટુક બધરિવ પ્રતક્ષ છે, નોધારાં આધાર; જે કેહેવાયે તમ તણો, કરો તેહની સાર, જોતીક તેડી પુછીયુ, આપો મુરત દીન; શીંહાસન પુળ કરી, કરચું ખેસવા મન. શીંહાસનને નીરખીયુ, થયા મન મગન; કીરપા કરે માહાવીર તું, જો જાણી તુજ તન. મળી જોવા સહુ મેદની, અજાદસ સહુ વરણ; અવાજ થાય ફુંદભી તણા, પડુન સુણીએ કરણ. ભાજે પરદક્ષણા કરી, આસન ખેસે જમ; માં માં કહીને પુતળી, ખોલી કામાક્ષા તેમ. શીંહાસન વિક્રમ તણું, પંચ દંડ અભેદ; પરદુઃખ ભંજણ સુખ કરણ, વાચા પાળે વેદ. તે સરખો દાતા થશે, ઉદાર ચીત માહા મન; પરકાયા પરાક્રમ કરે, તે ખેસે આસન. કેહે ભાજ સુણ પુતળી, વિક્રમ મહીમા જોહે; તે સંભળાવા મુજને, દુધે ત્રુક્યા મેહ. ખોલી કામાક્ષા પુતળી, સુણો ભાજ મન આપ; મન વાંછીત પામી સહી, ભિદી ન થકે પાપ.

ઓપાર્શ્વ.—વિક્રમ રાજ્ય હરખે ધણું, સેન મુંઢાડ્યુ પોતા તણું; ગયા વાડીએ રેમવા કાજ, રંગ મોહોલ કીધો છે તાજ. ભાર અઢાર ફળ્યું છે વન, જોધને હરખ્યું રાયનું મન; કમળ ચુટ્યાં હાથે કરી, વેણી પુષ્પને છાખજ ભરી. સ્નાન કર્યું અવંતી ધણી, શેવા કરી સંબુજ તણી; કરી આરતી લાગ્યા પાપ, પ્રસન થયા છે ભાજો રાય. પડી નીશા અસ્વારી કરી, ગામ આવવા બુધજ ધરી; વાજે છે નીરચોશ નીશાણ, નવ શ્યંભે દુસ્મનના પ્રાણ. મુખ જાણે સરદનો ચંદ્ર, જેવો રાય અવનવો ઈંદ્ર, કરે વખાણ જથ ચારણ ભાટ, સેન્યા ચાલી આવેછે વાટ. ક્ષીપ્રા ત્રઠ આઘ્યા નેટલે, મોહોટો શ્રગ દીઠો તેટલે; સેન્યા સહ વોળાવી ઘેર, રાયે મૃગયાની માંડી ઘેર. હું એકલો વન જંઘશ સોય, પુંઠે જન આવો નહી કોય; ભરી કાળ નાઠો મૃગ વન, પુંઠે જાય વિક્રમ રાજન. રમી શીકાર રાય પાછો વળ્યો, આપ શક્ત મનમાંથી ટળ્યો; કણખી એક દીઠો વાટમાં, ખેઠો છે માળે ઠાઠમાં. ઉભા ઉભા ગોકુણ ફેરવે, હાકે હુડા હો હો કરે; નાસે જનાવર દોદશ જાય, તેતો દ્રષ્ટે દીઠું રાય. એ પંખીને અદકી ભુખ, એનું તે કોણ જાણે દુઃખ; એની મનમાં દયા લાવીયો, પોતાને મંદીર આવીયો. પ્રધાનને ત્યાંહાં કહ્યાં વચન, રણમાં જઈ ભરાવો અંન; અંનના કોઠારે કીધા ધણી, ધાટ કરાવ્યા પાણી તણા. જેને જોવો જોધએ આહાર, ઠામ ઠામ કીધા અંખાર; દેશદેશને ધાટે ધાટ, પરખો મંડાવી મોહોવાટ. નીર પીએ ને દાણા ખાય, સહુ જનાવર સુખીઆ થાય; મનુશ્ય કીરતી તો પેહંલી હતી, પંખી માં પછે થઈ છે છતી. ધન ધન વિક્રમ માહારાજ, તુજ વીના કુણ કરે પર કાજ; એવી વાતો પંખી કરે, આનંદ વીનાદે વનમાં ચરે. માન સરોવર છે જ બ્યાંહ, પંખી હંસ વસેછે તાંહ; પાછળ પાળ રક્ષાટીક તણી, તે સરોવરની શોભા ધણી. સાક્ષાત અજ ત તેમાં ભર્યું, માહા પુરુશ માનું ભાવે કર્યું; પ્રક્ષ ફળે અમરત ફળ હોય, તે મહીમા જાણે નહી કોય, કમળ કુલ છે લક્ષ પાંખડી, જે દીઠે ઠરે આંખડી; તેહ સરોવર રેહે છે હંસ, પંખી પણ દેવ તાનો અંસ, મુરજ કાંતી મણી શોભે દેહ, બ્યાંહાં મોતી તણો વરસે મેહ; તે હંસ તો મોતી ચરે, સ્વર્ગે આવાગમન કરે. દોહરો.—હંસા વાંક્ષી પુતળાં, પવિત્ર જોની જાત; તેને કાને સાંભળી, વિક્રમાજીતની વાત. દાતા છે પૃથ્વી વીએ, કરે ધણી પર કામ; વાચા અવીચળ તે ખરો, પરદુઃખ ભંજન નામ. ચાલો જંઘએ જાતરા, જોધએ વિક્રમ રાય; દાતાનું મુખ દીઠડ, કોટી જગન ફળ થાય. જોધએ કેવું નગર છે, કેવો છે તે બુધ; જેવું કાને સાંભળ્યું, તેવું જોધએ રૂપ. ઓપાર્શ્વ.—હંસ મન વીમાસણ ધણી, ચાલ્યા સહુ ઉજેણી બણી; આઘ્યા સમીપ ઉજેણી ગામ, દીઠી શોભા

હમિદામ. દીઠાં વિક્રમ કેરા મેહેલ, તે આગળ ઇંદ્રાસન મેહેલ; સત રૂપીયુ ધર્યું છે ધન, ત્યાંહાં વીધન નવ લોપે અન. બીજી થયો હોય વિક્રમ પખે, જોતીય શાંસ્ત્રમાં શક કેમ લખે. છપો.—રાજા તો શ્રી રામ, કામ તો રૂપ સ્વરૂપે; સતવાદી હરીચંદ્ર, ઇંદ્ર સર્વે રક્ષા કરે બુપે. તેજવંત તો સુરજ, પુત્ર તો સાગર કહીએ, કમળ કેરો ભોગ, ભોગ તો શીવજી લહીએ; વિદ્યા વધેક શુક્ર, ચક્ર પુષ્પિર જાણે; ધન શીરોમણી ધાન, માન દુર્યોધન આણે; સતી શીરોમણી શીત, પ્રીત તો લક્ષ્મણ કે રી; ધાત શુભ સોવણી, દેવ તો દેહ અવતારી; પુરુષ ગુણ વાશીદેશ, મેશ શીરોમણી લંકા; ઉપાશીક અંબે માત, જાત તો પ્રાણીક કણીકા; કવિ મધે કાળીદાસ, શામળબટ સાચુ લહે; પરદુઃખ ભંજન સુખ કરણ, વીરજીત વિક્રમ કહે.

ઓપાઈ.—હંસે શોભા દીઠી ધણી, જેવી કેહેવાય ધડ લંકાં તણી; જોતા જોતા આઆ તાંહ. મહારાજ ખેડા છે જ્યાંહ. કોટી રવી ઉદ્યોછે જમ, અકસ્માત અજવાળુ થયું તેમ; રાજાએ જોયું નીરખીયુ; દીઠાં હંસ હણુ હરખીયુ. ધન સદૃશ માહારો અવતાર, આ પંખી આઘ્યા મુજ દાર; ડંડવત કરી નમાયું શીશ, ધન વેળા ધન આ દીસ. કુણુ જાતને શું તમ નામ, શેવકને દીજે કાંઈ કામ; શું જમોછો શું મુખવાસ, આવડુ રૂપ તમારે પાસ. મુજ રાંક ઉપર કહણા કરી, પુછે રાજા એમ કરી કરી; ખોલ્યા હંસ તો એમ વચન, સાંભળજો વિક્રમ રાજન. છપો.—માન સરોવર તીર, નીર અમૃત તે ભરીઆં; દૃમ લતાની જળ, પાળ સ્કાટીકની કરીઆં. નહી દીવસ નહી રાત, જાતકાર તે ઉદ્યોતી, સહુની ઉજવળ દેહ, મેહ વરસે ત્યાં મોતી, ત્યાં નાહાય નિત્ય દેષ, સેવા કરે હરી હરની; ભોમી કંચન વરણ છે, જાણે શોભા સ્વર્ગની. કલ દૃમનાં વૃક્ષ, સુખ સુરપતની વાડી; કૃષ્ણે અમરત કૃષ્ણ તાંહ, જ્યાંહાં રમની ખાડી; વૃષ્ણા સરદ વસંત, સત સર્વ સાથે આવે; પરવાલી પર લહે, કખેલેક કરતુરી ભાવે; તાંહાં વસે તે હંસ, હજ દેવ વખાણવા; કેહે કવિ શામળ રંક, અંકે આકારે જાણવા.

ઓપાઈ.—વચન સાંભળ્યું હંસે જાણ્યું, હણુ હરખ્યું વિક્રમ તણું; ભલે પધાર્યા મોહાટાં ભાગ્ય, પરદક્ષણા દેઈ લાગ્યો પાગ, રહે પશુ માહારે ઘેર, કર સેવા હું રૂડી પેર. દોહરો.—તાહારે હંસજી ખાલીઆ, અમારે મોતીની આહાર; તે અમુલખ તમ વીખે, ક્યમ રહીએ આ દાર. રાજાએ મોતી મગાવીયાં, વેરાબ્યાં ઓપાસ; ચરી હંસ સુખીઆ થયા, પોહોતી મનની આય, દુધ પાણી કર્યાં એકઠાં, મુઝ્યાં હંસ હજુર; દુધ દુધ પ્રાસી ગયા, પાણી રાખ્યું દુર. ત્રીયા તોરી કવી તરસ, નવ રસ ચતુર અનેક; ખાર નીર કરે અંતસે, હંસ ચતુર છે એક.

ઓપાઈ.—રાખ્યા દીવસ આઠ તે સાર, મન વાંછીત મોતીના આહાર; થયા વદાય આત્તા લીધ, હંસે પંથ કર્યો છે સાધ. કેહેજો અમ સરખુ કાંઈ કામ, અમો છું તમારે નામ; રાજા તો સભામાં ગયા, હંસે દેવ તો વદાયજ થયા. દીન દીન પર તે વાતજ થઈ, કીરતી શ્વરગ પાતાજે ગઈ; સુરનાયક જે ઇંદ્રજ નામ, માંડ્યું જગત તણું તેણે કામ. મળ્યા સહજ અડાશી રૂખી, અગસ્ત વશીષ્ઠ દુર વાસા મુખી; દેવ મળ્યાછે તેત્રીસ કરોડ, જમ વરણને અગની જોડ. અઠકુળ પરવત નવકુળ નાગ; સાત સમુદ્ર લેવાને ભાગ; નવસે નવાં રણુ સહીતા મળ્યાં, અડસઠ તીરથ આવી ભળ્યાં, નક્ષત્ર ગ્રહ તારાને રવી, ચંદ્રદીકની શોભા હવી; બ્રહ્મા વિશ્વને શીવ માહારાજ, મળ્યા જગત આરંભણુ કાજ. અષ્ટ ભધરવ મળ્યા માહાવીર, એસઠ જોગણી આવી તીર; સીંગી સંખ શરણાઈ સાર, બીજાં વાળાં અપરમપાર. ગુણીજન જથ્થો ખોલે અનેક. શોભા મુંદીર વીવીધ વિવેક; સકળ સભા ભરી છે જ્યાંહ, હંસ દેવ આઆ છે તાંહ. પ્રથક પ્રથક સહુ ખોલે વાત, એક એકની વખાણે ક્ષાત; સાંભળજો સુરપત રાજન, તાહારે ખોલ્યા હંસ; વચન અલ્પ લોકમાં નવ અવતાર, વિક્રમ ઉજેણીપત સાર.

દોહરો.—અનેક રાય આગળ હું થયા, સહજ લક્ષ કઈ કરોડ; નથી દીઠો નથી સાંભળ્યો, વિક્રમ કેરી જોડ. સુરનાયક શોભા ધણી, ઓછવ મંગળ અંગ; વિક્રમ મહીમા આગળે, કો નાવે અસંગ. પ્રાણ આપે પર કારણે, પરદુઃખ ભંજન હેજ, અવો વિક્રમ આજ છે, તેમાં હધરનું તેજ.

મુંણતે સુરપત કોપીઓ, ચઢી ધણેરી રીસ; પગથી ઝાળા પરગટી, જઘને ભેદી શીશ. હંસ જાણુ જે ચતુર છે, પણ સહુથી એહ અજાણુ; જ્યાંહાં ખેઠા છે સુરપતી, તાંહાં ક્યમ કરે મનુષ્ય વખાણુ. દીધા કાળા ગ્રહ હંસતે, પોતે સુરપત રાય; વિક્રમને જાણું ખરો, તમને મુકાવી જાય. એમ કહીને લોહમાં જડ્યા, પુંડળ મેહેલ્યા રખવાળ, કેહે વિક્રમ મુકાવશે, કેં આઓ તાહારો કાળ, ચોપાઈ.— જગન પુરા જ્યારે થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા; હંસ પડ્યા કાળા ગ્રહે જઈ, ખબર માન સરોવર થઈ. અજોખો જોતી હુતી વાટ, સાંભળતાંમાં થયો ઉચાટ; કો આગળ જઈ કહીએ દુઃખ, ક્યમ આપણને થાએ સુખ. કોને જઘને કહીએ પેર, હંસ આપણે આવે પેર; વિચાર કરે મળી સહુ જીવ, માન દેઈ તેજ્યો એક દુત. વિક્રમ પાસે જઘને રહે, હકીકત આપણની જઈ કહે; કીરતી રૂડી કરી તમ તણી, કોખો ધંદાસનનો ધણી. તેણે અમને અદકુ નડ્યા, હંસ દેવ કાળા ગ્રહ પડ્યા; આલ્યો દુત વાણા તે હહી, વિક્રમ આગળ આવી કહી. રાજાએ દીધાં બહુ માન, આખ્યા વચ્ચ આબુથણ પાન. દોહરો.—રહે મંદીર તમે માહરે, મટાડો મનનો શોક; મુકાવું નહી હંસને, જો તીરથ વૃત થાળે ફોક. દુત કેહે મુક્ય વાંતો, જશ એના પ્રાણ; શીઘ્ર મુકાવો તેહને, તો દીજે તમને લાહણ. વિક્રમ કેહે રહે સાંસતા, રાખો હાડે ધાર; જ્યારે હંસ કે છુટશે, તારે લેશું નીર. સેરસા પુજેવ તણો, પાસે વિક્રમ રાય; હંસ મુકાવા કારણે, પોતે તતખર થાય. દેઈ વચન તે રાખીઓ, મન માં ઘડીયો ઘાટ, રાજ રીધં સરવની ગમી, જાવા વસમી વાટ. ચોપાઈ.—ગજ રથ ઘોડા ગરથ ભંડાર, મેહેલ્યું કાણું ન લાગી વાર; પ્રધાનને તો સુખ્યો પાટ, આલ્યો વસમી મેર વાટ. મનમાં રાખી છે માહાધીર, તેજ્યો આગીયો સાથે વીર; તજવું સઘળું દેહનું સુખ, નીંદ્રા ત્રણ તડકો ને ભુખ. ઉઘાડું અંગ અણવાણા પાય; સેઠે દુઃખ પોતાની કાય; મુખ જપે હરી હરનું નામ, સલીતા ત્રઠ આજ્યું એક ગામ. દોહરો.—સુખવતી નગરીજ છે, પવિત્ર પ્રશ્નિ દેશ; સેવર માંધાતા રાજ યો; જોખન બાળે વેશ. કરણ સમો દાતાર છે, કામ સમાને રૂપ; હરીચંદ્ર સરખો સતવાદીયો, ધરમ સરખો તે ભુપ. ચોપાઈ.—તેનાં દેશમાં વિક્રમ ગયો, વણીક વાસ જઈ વાસો રહ્યો; હાટના ધણીએ દીધું માન, આણી આગળ મુક્યાં પાન; કામ કાજ અમને દીજીએ, અંનની સામગ્રી લી જીએ; ખાટ તળાઈ જોઈએ જેહ, હાજર આણી કીધું તેહ. તારે વિક્રમ બોલ્યા વાણ, સાંભળ ભાઈ ચતુરસુજાણ; શી કમાઈ તાહારે હાટ, આવડુ ખરચ કરે શા માટ. પંથાને આપે છે લાહણ, શું તાહારે પેર આવે વાહણ; આદ્ય શકિતની તુજને આણ, જો સાચી નવ બોસે વાણ. તેહનો મુજને આપો પાર, સહુને ક્યાંથી આપો આહાર. દોહરો.—તારે તેતો બાલીઓ, સાંભળ પંથી વેશ; દૃઢ વિશ્વાસ આણો તમો, હું સાચુ બોલેશ. માહારા નગરનો રાજાઓ, સેવરમાંધાતા નામ; સદાવરત છે તેહને, કોઠાર ઠામો ઠામ. જેને પેર વાસો રહે, જે કો પંથી જન; આગતા સ્વા ગતા તે કરે, પણ ખરચે રાયનું ધન. ભુખ્યો તરશ્યો રહે નહી, જે આવે નગરમાં આપ; પેરે પેર અંન ભર્યાં; એવો રાયનો પ્રતાપ. દોહીઆ તળાઈઓ ગોદડાં, ખાન પાન શુભ પેર, પ્રતાપ સર્વ રા જન તણો, તે છે માહારે પેર. ચોપાઈ.—વિક્રમે વિચારી પેર, જોઉ આજ ચરઆ એને પેર; પેર સદાવૃત આપે સરવ, રાજ ક્યાંથી ખરચે દ્રવ્ય. રાજાએ સંતોખ્યું તેનું મન, મેહવડાં કીધું ભોજ ન; રેહેશું પોઠણ તાહારે હાટ, લેશુ પ્રીત અમારી વાટ. હાટ વણીક તે પેરજ ગયો, વિક્રમ તો તે સ્થાનક રહ્યો; અરધ નીશા ગઈ જ્યારે, સકળ લોક સુતા તાહારે. તારે ઉઘ્યા વિક્રમ વીર, બાંધી કાજ થયો માહા ધીર; ખડગ પોતે ધરીયું હાથ, વીર આગીઓ પોતાને સાથ. નીશ ચરઆ જોવા નીરધાર, ગયો સેવરનો જ્યાંહાં દરબાર; અદ્રષ્ટ વિદ્યા મનમાં ધરી, જીએ રંગ મોહાલ નેત્રે ભરી. ચજ્યો જામી અટારી જ્યાંહાં, સેવરમાંધાતા પોલ્યા ત્યાંહાં; વિક્રમ ત્યાંહાં પોહોતો જેટલે, સેવર રાય ઉઘ્યો તેટલે. ઉઠી છાબમાં પુષ્પજ ભરી, કુમકુમ અક્ષત હેતે કરી; પુષ્પ ચંદન મેવા ફળ આહાર, આલ્યો કાણું ન લાગી વાર. ઉતર્યો અટારીએથી જમ, પુંડે વિક્રમ આલ્યા તેમ; જમ જમ સેવર

આધા પગ ધરે, પુઠે વિક્રમ પરીયાણુ કરે. મુઠ્યું ગામ ઘડ પોણ પ્રકાર, આઘો નગર થકી તે બાહાર; આગળ પાછળ ચાલ્યા જાય, તે નવ જાણે સેવર રાય. નથી પાસે કોઈ બીજી સાહાય, આ પે માહા અરણુવમાં જાય; સેવર ગયો સાગરની તીર, પુઠે જાયછે વિક્રમ વીર. જઈ સાગરમાં રના નજ કર્યું, ધ્યાન ચંડીનું મનમાં ધર્યું; કરી દીપક જોત વીશાળ, શીફર તીલક કર્યું છે ભાલ. ઘા હ્યો કંઠ કરેણા હાર, સ્તુતી કીધી પછે અપરમપાર; સેવરે આરાધના કીધી ઘણી, આઘ્યાં ત્યાં ચોસઠ જોગણી. કોને હાય વાંસો ને ચરણ, કોને કોટ નાશાકને કરણ; વળી જોગણી ઠારોઠાર, રૂધી ર માંસ તણો છે આહાર. રૂધીર ચુસી સરવે ગ્રહુ, તે વિક્રમ રાજ્યએ લહુ; નીપન્યું તે જોઈ સઘ જી વશત, સેવરે દેહમાં રહ્યાં છે અસ્ત; પુરણ સંતુષ્ટ થયાં તે દેવ, પછે પ્રસન્ન થયા તતખેવ.

દોહરો.—કરી અસ્તજ એકઠાં, ઉપર ઠાંધુ ચીર; અમરત શુભ અંજન કર્યું, ઉપર સીંચ્યું નીર. તે રાજ્ય ખેઠો થયો, વળી જોડ્યા ખે હાય; પરદક્ષણા પોતે કરી. બોલ્યો જોગણીઆ સાથ. વરસા દ વરસ્યો તાંહાં હુનનો, ક્ષણુ ન લાગી વાર; એક ઘડી વૃષ્ટી થઈ, હુનજ અપરમપાર. જોગણી અલો પજ થયાં, તે વેળા તે દીસ; બાંધી સેવરે ગાંડડી, તે આપ ચડાવી શીશ. નગર ભણીતે આવીયો, માથે છે બહુ ભાર, તે ચરચા વિક્રમે જોઈ, કોઈ ન જાણે પાર. ધન નાંખ્યું ભંડારમાં, દુઃખ સહુનીજ જાત; એમ કરતાં નીશા ગઈ, ચરણ ઉદયો પ્રભાત. ચોપાઈ.—કર્યું રનાન દાન ભોજન, પડી રાત વીત્યો તે દીન; વિક્રમ કહે નીશ ચરચા જોઉ, માહારા મનનો સંદેહ જોઉ. રાત, અરધ ગઈ બ્યાહરે, નીકળ્યો છે સેવર તાહરે; પેહેલે દીવસ કીધુ જોટલુ, બીજે દીવસ વીત્યુ તેટલુ તે વિક્રમે મન રાખીયું, સજનું કારણ પરખીયું; સેવર રાજ્ય પછે આઘો ઘેર, વિક્રમે વિચારી પેર. સદાવરત ક રેછે જોહ. ઘણું કંબે વેઠે છે દેહ; વેઠે નીંદ્રા તજે છે સુખ, જીવ જાતાં પામ છે દુઃખ. પરદુઃખ ભં જન હું કેહેવાઉ, સુખ કીધા પાખી કેમ જાઉ; દીઠું તે ન જણાવું મરમ, એ વાતે નહી માહારો ધરમ. સુખ કરે એને શરીર, તાહરે સુખ પીઉ હું નીર; ન કરે સુખ તો કાહાકુ પ્રાણ, કરી પ્રતિ, તા મનમાં જાણુ. મનમાં લાગ્યું દારણુ ઝુર, એટલે ઝર પોત્યો શ્રી સુર; વિક્રમ હઠે મનજા ધરે, હોમ ત મેહેલે અર્થ ન સરે, પુજ સામગ્રી પોતે ભરી, પેહેલે દીવસ દીઠી તે કરી; ચારી ત્વચા તે પોતા તણી, તેમાં ભરી મીઠાઈ ઘણી. ચરણ ઉદર વાંસોને હાય. ભરચા ખેલેક કરતુરી સાથ; પોત પો તાને હાંચે કરી, અંગો અંગમાં સાકર ભરી. બીજા મેવા અપરમપાર, લીધા અમરત અદકો આ હાર; પુખ્ત મુગંધ તંબોળ ને ધુપ, ભરી થાળ તે ચાલ્યો જુપ.

દોહરો.—રાજ્ય સેવર નથી જાણતો, જે વિક્રમ ચરચા જોય; વિક્રમ એક મનમાં લહે, અન્ય ન જાણે કોય. ચોપાઈ.—રાત પેહારે ચાલ્યો તે વીર, મનમાં રાખી અદકી ધીર; બ્યાં સેવર પેહેલે દીન ગયો, તાંહાં જઈ વિક્રમ ઉભો રહ્યો, સેવરે કીધુ જોટલુ, જઈ વિક્રમે કીધુ તેટલુ; એટલે તાંહાં આવી જોગણી, સ કળ ભોગ તણી ભોગણી. દોહરો.—લીધા ભોગ નવેદનો, પછે થયું છે મન, સહુ મળી ને એકઠી, ભક્ષ કરો રાજન. આવા શ્વાદ અમરત તણો, વીવીધ ભોગ વીશાલ; ધન ધનતું રાયજી, પ્રસન્ન થઈ તતકાળ, અસ્ત કર્યાં તાંહાં એકઠાં, ઉપર સીંચ્યું નીર; અમરત દ્રવ્ય લોક ત્યાં, ઉઠ્યો વિક્રમ વીર, પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય; પ્રસન્ન થઈ સપ્ત જોગણી, વરદાન કહુ કાંઈ માગ. માગ માગ કહુ માગતું, પ્રસન્ન થઈ છું આજ; જે માગે તે આપું હું, સીધાં તાહારાં કાજ.

ચોપાઈ.—સારે તે બોલ્યો રાજન, માગુ દો મુજને વચન; સારે તો માગુ હું આજ, જે માહારા મનમાં છે કાજ. એવું વચન બોલ્યો તે સાથ, વચન દેવી એ આપ્યું હાય. દોહરો.—જે વરદાન આપો મુને, સારો કારજ સરંવ, રહે ભક્ષણુ કરચા વીના, આપો એટલો દ્રવ્ય. હું તો વિક્રમ રાજ્યો, નથી માહારા ગામ; મુજ ઉપર દયા કરો, કરો સેવરનું કામ. ચીંતામણી એક આપીઆ, નીત કરજો પુજન; ધાતજ કરવી નવ પડે, પામીશ એટલુ ધન. કહીએ આજથી આવીશમાં, જો ગવ લીલ વીલાસ; ઘેર બેઠા મણી પુજજો, ધન પામીશ બારે માસ. ચોપાઈ.—પછે જોગણી

ખાલ્યાં વાણુ, સાંભળ વિક્રમ ચતુર સુભણુ; આપંજી સેવરને મણી, ટાળી ચીંતા તેહજ તણી, પરગણુ તું છે રાજન, તેણે સંતોષ્ય મુજ મન, તેનું હેત ઉપન્યું છે મને, માટે વરત આપુ એક ધુને, તે આપુ તને હેતે કરી, ઘેર જઈ આપજી સુંદરી; જાલ અમુલક નેત્રુ એક, આપુ ધુજને કરા વિવેક, મણી સેવરમાંધાતા આપજી, માહા સંકટ એનું કાપજી; હેતે જાલ આપીંછે અસો, તે તો ઘેર લેઈ જાજી તમો, સોદાજીને રાણીને કાન, સદા જોખના રેહેશે વાન; જ્યાંહાં લગે જાલ તણા હથે જોગ, નહી જરા આધીને રોગ. ઉતમ વરતુ તે પામીઓ, સકળ દુઃખ દેહનું વામીઓ; પ્રદક્ષણા દેઈ ન માન્યું શીય, જોગણીએ દીધી આયશ. માગી શીખ થયો વીદાય, સેવરના નગરે બાણી જાય; નીકટ નગર બાણી તે વળ્યો, સેવરમાંધાતાને મળ્યો. પુરણું અડધી ગઈ છે રાત, પશુ પંખી નહી માનવી જાત; છેક સમીપે આઓ તાંહ. વિક્રમે ઝાલી તેની બાંહ. દોહરો.—મધ રાતે તું નીસરયો, શું ધારયું છે કાજ; એકલા કેમ પંથે પજો, નીકટ સેવરનું રાજ. પરવાર છો તમે કો તણા, શું નામ છે જોર. કોકેલે જરે વાટે રમો, કહે સંગે છે ચોર. માન મૂકી મુજને કહે, જે મેં પુછી વાણુ; સાચુ કહે જો નહી તમો, તો હમ્મરની આણુ. સેવરે ઝેલિ સાંભળી, મુકી દે મુજ હાથ; માહારે દુઃખે નીસરયો, કેમ રહેવાય કહે વાત. તું હોડ છે વાટમાં, માહારે ઉતાવળ કામ; રાઠ કરેછે આવડી, બાઈ તાહાં શું નામ. વિક્રમ કહેછે નહી કહેા, પ્રથમ પુછું હું આજ; પ્રીત અમશુ કર્યા વીના, નહી સરે ધુજ કાજ. ચોપાઈ.—સેવર કહે સાંભળ છે વીર, રાખો રૂદ્યા માહે ધીર; મધ રાતે જે દુખાંઓ થાઉ, પેત્રને અરથે હું તો જાઉ. માહાં દુઃખ છે સાગર ભરયું, બીજે ન જાએ હહડે ધરયું, નિકળ્યા છું હું માહારે અરથ, કાંઈ આશ લેવાને ગરથ. વણુ કામે ન જાએ કોય, આપ રૂદે વિચારી જોય; માહારે તો વેળા જાય છે, વારે ઘણી મુજને યાય છે.

દોહરો.—વિક્રમે કહે હું શીખવું. સુખ થયાની પેર; કહું કરો અમારકુ જાઓ તમારે ઘેર. રાતે રણસો જેટલું, તેટલુ અમારે પાસ; સેવર થયો પછે આકળો, બાઈ તજવી હું નીરાય. સેવર કહે છે મુખથી, તું કરે ખરો પર કામ; ઉજ્જણીપત રાજીયો, વિક્રમ તાહાં નામ. તારે તો વિક્રમ હસ્યા, સાચો ખાલ્યા વાણુ; જેનું નામ કહું તમો, તે તું મુજને જાણુ. તમને તો અમે ઓળખ્યા, સેવરમાંધાતા નામ; દુઃખ તાહાં નીરખીયું, માટે કરે તમ કામ. મણી છોડીને આપીયો, આંણી અદકુ હેત; જોતાં આનંદ ઉપન્યો, લક્ષ રવીનું તેજ. કરો પુજન જઈ એહનું, સરે તમારો અરથ; દુઃખ શરીર વેઠ્યા વીના, પામો મન વાંછીત ગરથ. રાતે જાણું નવ પડે, નવ શીર લેવો ભાર; એક મણીને પુજતાં, યાચે દ્રવ્ય અપાર. સેવર કહે ક્યમ માનીએ, તેનું શું એંધાણુ; એ જાણુ તમે ક્યમ લણુ. સાચો કોહીને વાણુ. ચોપાઈ.—વિક્રમ કહે કાંઈ કારણ કંથ, માહારે નીકળવું પડ્યું પંથ; તાહારા નગરમાં વાસો રહ્યો, વણીકને ઘેર સુખીઓ થયો, સદાવ્રત સાંભળયું તમ તણું, મનકુ હરખું માહાં ધણું; પછે તમારી અરથા જોઈ, તે નવ જાણે બીજી કોઈ. જોગણીને સમરપી દેહ, હુન તણા તાંહાં વરસ્યો મેહ; તેનો માથે લીધો ભાર, આવો રાજ સભાને ઠાર. મેં તે દીકુ માહારી દ્રષ્ટ. ધણું દુઃખ વેઠેછે કણ; તમ પેહેલો ગયો હું આજ, તમે કરતા તે કીધુ કાજ. પ્રસન થયાં તે મુજને માત, તે સાનીધ મેં જોડ્યા હાથ; મુજને કહે વરદાનજ માગ, આજ થકી તાહાં કંઈ બાગ્ય. દોહરો.—તારે મેં તો માગીયું, વિચારીને મન; સેવર ઘેર બેઠો રહે, પામે એટલુ ધન. તારે આ મણી આપીઓ, સાપ કહે લેઈ જાઓ, જઈ આપો સેવરને, તેથી સુખી આ થાઓ. જાલ જોડુ મને આપીયુ, સોહાવો અજાનિ કાન; જરા રોગ વાપે નહી, નીત નીત જોખવાન. ચોપાઈ.—તે માટે આ મણી લીજાએ, પ્રવેશ પુર માહે કીજાએ; સેવર રાયને ઉપની હાથ, દ્રઢ કરી માન્યો વિસ્વાસ. દોહરો.—સેવર મનમાં હરખીઓ, બે જણુ આબા ઘેર; આગતા શ્વાગતા કીધી ઘણી, પુજા બહુ વીધ પેર. ચોપાઈ.—માગી શીખ તે રાજા વળ્યો,

પોતાને પંથે તે પળ્યો; સેવર રાયે કર્યું તે ઠાર, તેનો કહેવાય પેહેલો પોહાર. એક પોહાર કર્યો તે કહેવાય, બીજો સેવરમાંધાતા રાય; માંડ્યું સદાવરત ઘાટે ઘાટ, ધરમ તણી ચલાવી વાટ. માહા પુત્ર વંત કળજીગ વીખે, નહી કો સેવરમાંધાતા પખે; સેવરની વાત ઇલાંથી રહી, વિક્રમના પછે શી ગત થઈ. હંસ મુકાવાની ઇલાય, વિક્રમ પંથે ચાલ્યો જાય; શીલવંતી નગરીમાં ગયો, પ્રજાપતી ઘેર વા સોરહો. અચ્છી ભરથાર વ્રધ ધરમુત્ર, એક જીમનવંતો છે પુત્ર; દીવસ પાછલો ઘટીકા ચાર, તે સમે રાજ ગયો તે ઠાર. દોહરો.—રદન કરે છે અની ધાણું; ન ખચે હપડધાર; તે વિક્રમે સાંભળ્યું, મનમાં કર્યો વિચાર. કરે બાઈ તું કોં રૂઝો, આજોટો આડા ખાઓ; શા માટે હપડું હણે, રાતાં તાતાં થાઓ. રાખી ધીરજ વાચા કરો, સાચા કહેને બાણ; આવડુ દુઃખ નેથી ધરો, શી થઈ તમને હાણ.

ઓપાઈ.—તારે તેતો બોલી નાર, સાંભળ બાઈતુ એક વિચાર; માહારા નગરમાં છે રાજન, તેને પેટ નોહાતું ફરજન. ઉપાસના નેગણીની કરી, તેને પેટ આવી દીકરી; બાર વરથની થઈ તે નેગ, તેને ઉદર વાધ્યો રોગ. તેની આજ્ઞા દીધી રાય, નીતે એક માણસને ખાય; વારા ફરતી ઘેર ઘેર, નેહમે માનવી રૂડી પેર. ધરડાનું તો નવ લે નામ, જીમનવંત તણું છે કામ, લાડકવાયો માહારો તન, આજે જવાનો તે દન. માટે રદન કરજી અમો, પુછ્યુ તો સાંભળને તમો; હવે અમારાં મુખડાં ગયાં, ધરડે ઘડપણ વાંચીયાં થયાં. પુત્ર તણી તો થાશે હાણ, અમે બે ઇલાં તજી પ્રાણ.

દોહરો.—તેનુ દુઃખ તે સાંભળી, બાલ્યો વિક્રમે રાય; પુત્ર તમારો જીવશે, તજે તે મન ચીંતાય. સાટે તમારા પુત્રને, જશુ અમો તે ઠામ; મુખ લીલા તમો ભાગવો, જો નવ લે તમ નામ. તારે દુખીઓ બોલીઓ, મન વિચારી આપ; લોકો દે મેહેણાં મને, પરથી મરાવો સાપ. ઓપાઈ.—

રાજ કહે ચીંતા પરહરો, મેહેલી દો મનનો આંખજો; એમાં તે શું કારજ કશું, તમસાટે અમે તાંજશું; એટલે નીચા ઘડી ચારજ ગઈ, તાંહાં જવાની વેળા થઈ; ગયો રાય માગીને શીખ, મનમાં ન આંણી કોની બીક. ગયો દરબાર અટારી બ્યાંહ, અચ્છી પોહોડી દીઠી તાંહ; વરસ તેરમાં જીમન રૂપ, દેખી વીરમે પામ્યો બુપ. કાંતી રૂપ કનક જેહની, બત્રીસ લક્ષણ ગુણ તેહની; એવી દીઠી તેતો નાર, તવ રાજમે કર્યો વિચાર. ભર નીંદ્રામાં તે કામની, પેહેલી પોહાર ગઈ જામની; નેહ કોણ આવેછે આંહ, મનુષ્યને ખાય છે ક્યાંહ, નારી પોહીતી જે ઠાર, ત્યાં વચ્છનો કર્યો અંચાર; તે સેજ ઉપર જઈ ધર, વચ્છ તણું એક માણસ કર. પગે તે દીપક મુકીએ, તે પાછળ પોતે દુકીએ; વાળ્યો કાછડો સેજ તે કરી, બેઠો ખડગ ઉઘાડુ ધરી; ગઈ રાત અરધી બ્યારે આપ, નીસર્યો ઉદરમાંથી સાપ; ન દીડુ માણસ નીસર્યો બાહાર, રાજમે દીડુ તે ઠાર. આ પાપી તે માણસ હણે, એનો દાશ મનમાં કુણું ગણે; મુક્યું ખડગ કરેલા બે ભાગ, વિક્રમે વધ કર્યો તે નાગ. લેઈ કટકા બાંધ્યા ગાંડડી, મુક્યા શીશ વાળી મુડડી; એટલે વળતી જગી નાર, જેનું રૂપ છે અપરમપાર. પેટ માહેથી વ્યાધી ગઈ, તેની કાયા શીતળ થઈ. પ્રાતુસકાળ થયો જેટલે, સહુ મુતાં ઉઠ્યાં તેટલે. રાજને વધાઈ ગઈ, તાહારી કુંવરી સાજ થઈ. દોહરો.—માણસ મરવા આ વીધો, તેણે કાહાડ્યો રોગ; બેઠો છે તે રાજવી, શુભ કરમી સંજોગ. પીતા મન હરખ્યો ધાણું, ઉલટ અંગ અપાર; ધસતેને નેધા આવીયો, કુંનાર કેરે બાર. ઓપાઈ.—તે રાજને વિક્રમ ગમ્યો,

પરેલક્ષણ દેઈ પગે નમ્યો, માહારી ઉતારી છે બહુ ગાળ, તમને પરણાવું એ બાળ. સાક્ષી મન માં નવ કીજીએ, તે કન્યા તમો લીજીએ; થયો હરખ ને દુલ્હો રંગ, રાજમે ઘેર માંડ્યો જંગ. પે હેલે દીન તો ગામ ભાજન, બીજે દીવસ લગનનો દન; તરીઆ તોરણ બાંધ્યાં બારણે, એકલ મં ગળ તે કારણે. વિક્રમ આવ્યા પ્રજાપત ઘેર, માંડી વાત કહી સહ પેર; તમ પ્રતાપે બાધી હણી, પરણાવશે પુત્રી તે તણી. તમ ઘેરથી ચડાવો જન, રાજ આપણને દેશે માન; અડધ સોંપશે મુજને રાજ, સરચાં આપણા મનનાં કાજ. દોહરો.—એવું તેણે સાંભળ્યું, તણે ઢળીયાં ધરણ; સાક્ષ વાસના ચેતના, જાણે પામ્યાં મરણ. જાણે વાહાણ જીડીયું, જાણે કાટો નાગ; જાણે કોઈએ

હુટીઆં, લીધાં ચારે ભાગ. રાજ અચરત પામીઓ, હરખ થયો ચીત ભ્રમ; હેત આવે મુજ ઉપરે, બીજી ન જાણે મરમ. ચોપાઈ.—લાગ્યો રાય પગે લળી લળી, એટલે સહુની મુરછા વળી; કોહો તમને ક્યમ આવી લેહરે, કોહો મુજ ઉપર આણો મેહરે; તે સાચુ ન કોહોળી મુને; આ હયાદીક પાતીક તુને. દોહરો.—તારે દુખીઆં બોલીઆં, ભાગુ તજ સંદેહ; મેં મોકલ્યો બાઈ નુજને, મોહોટુ દુઃખ તો એહ. કાલ તું પેદા થયો, ધરમાં અમારા કાજ, તમે માહારે ધેર નાવતા, તો પામત હું રાજ. તમે ગયાં તે હું જતે, પરણત કન્યા રૂપ; ભાગવત રાજ આ ગામનું; થઈ ખેસત અમ જુપ. અમો જાત ધેર રાંચને, રાજો તરણી રોગ, તમે ધેર પરણી આવીયા, તે અમ કરમના ભાગ. વિક્રમ કહે કાં દુઃખ ધરો, કાં બોલો અન્યાય; સોંપુ રાજ એ નગરનું, પરણાવું કન્યાય. દુઃખીઆ તો માને નહી, ન કરે કોઈ પર કામ; તેવો નર તો એક છે, વિક્રમ બીજેણી ગામ.

ચોપાઈ.—તમે કોહોછો તેહજ હશે, તો કામ તમારું નીશે યશે; સાંભળી અમરત સરખી વાચ, સારે માન્યું દ્રઢ તે સાચ. વાત કરતાં દુખડુ ગયું, વીતી રાત ને વાહાણું થયું; લગન તણી મઠ્ઠી છે પેર, તેડુ આળ્યું પ્રજાપત ધેર. કાલ વારો હતો જોહનો, આજ અરથ અમનેતેહનો; રાજ એ હાથી મોકલ્યો, વર બેચી આવે એકલો, વિક્રમે વિચાર્યું સુત, પાસે તેડ્યો પ્રજાપત પુત. પેતાના પેહેરાબા શણગાર, ઘાલ્યો કોટ મુકતાક્ષણ દાર, જેને ધેર લક્ષ્મી પગ ધરે, રૂપ કળા ગુણ વાસો કરે, જ્યારે કરમ જોરાવર થયુ, કરૂપ હતુ તે નાશી ગયું. તે હાથીએ વર તો ચડે, નીશાન ગાળે ને ગડગડે; વીવામાં તે શો વીસ્તાર, રીત ભાત ને કુળ આચાર. તે પુરશે કન્યા વરી, થયું સુખ આં તરડી ઠરી; તે સસરાની ભાગી દાજ, તે નચરનું સોંપ્યું રાજ. દોહરો.—રાજ લીલા તે બા ચવી, સુખ પામ્યો તે ચંત; દુઃખજ તેનું ભાગીયુ, વિક્રમ પળીયાપંથ. ચોપાઈ.—એક મુકી દેશ બીજી લહે, નીશા પડે તાંહાં વાસો રહે; હઠડા મહિ હરીનું ધ્યાન, હરસીધ તાણું છે જેનું માન. મારગ વીએ એક આળ્યુ વન, તાંહાં નહી કોઈ મઠ્ઠવી જન; દીડુ એક દેર સાક્ષાત, મુરતી તેમાં અંબે માત. અદ ક્ષણ રહ્યા ત્યાં ઠરી, ભાવ ભગતશુ પુજા કરી; એટલે નીશા પડી છે તાંહ, રહ્યા વાસો તે દેરા માંહ. અરધ નીશા તો જ્યારે ગઈ, તે સ્થાનક એક રચના થઈ; એક ખુણે પેહો ડ્યો રાજન, એવે એક દીડુ વીમાન, તે દેરામાં એક ગફાય, વીમાન પાધર ચાલ્યું જાય; તે રાજ જોઈ ને રહ્યો, પાછળથી તે સાથે ગયો. ધરનું ધ્યાન રહે વઢતાળ, વીમાન ગયું એવે પાતાળ; ગયું નાગપતીને ધેર, રાય ચરચા જોઈ બહુ પેર. વીમાન ઉપર બેઠા દેવ, કરી નાગપતીની સેવ; રાજ ધંદ કરે છે જાગ, તમને તેડે આપવા ભાગ. મળ્યા છે જેમ આપની વાય, દેવ લોક ગાંધર્વ ને રાય; તમને હું તેડવા આવીયો, કંકોતરી રૂડી લાવીયો. માટે સહ થાઓ તથયાર, વીમાન પર થાઓ અસ્વાર. દોહરો.—નાગપતી તવ બોલીઓ, સાંભળ દેવ વચન; માહારે તો માહા દુઃખ છે ગયો અમારો તન. વાડી હતી તંબોળની, તાંહાં નીત રમવા જાય; તે રમીને આવે નહી; તાહારે ચીંતા થાય. તેણે ચંપો રોષીઓ, નીકટ અમારે પાસ; એ મુકી હેઠો પડે, તાહારે મુકળે આશ. આંધો દીસે તંબોળમાં, કે કોઈએ કીધી ઘાત; તે ચંપો મુકી પડ્યો, તેને દીવસ થયા છે સાત. તેનો શોક હઠડા વીએ, મહા દુખીઓ છું મન; પુત વીજીગે કરી અનો, તજ્યુ નીકા નીર અંન. જગન વીએ નહી આવીએ, જે કેલેશો તે ફોક; સુત આવેથી સુખ થશે. ગયાથી થાશે શોક. તમે વિક્રમ ચેતીઓ, મન વિચાર્યું આપ; જે સરપ એ મારીઓ, તેનો તે આ બાપ. પ્રણામ કર્યો પ્રગટ થઈ, પાગ નમાવ્યું શીશ; સુખ આગળ કટકા ધરા, રખે કરો તમે રીસ. બીજેણીપત રા જીઓ, વિક્રમ માહારું નામ; માડી મત મને ઉકલી, કુડ કીધુ કામ. પુરણ વાત માંડી કહી, ના પચું જેટલુ કરમ; સાચુ એ હું બોલીઓ, ઈશ્વર વાહાલુ ધરમ. નાગપતી ઘણું હરખીઆ, રીજ્યું પેતાનું મન; ભલે લાલ્યો તું કરકડા, હવડાં જીવાડુ તન. આણી અમરત સીંચીયું, ક્ષણ ન લાગી વાર; આળસ મરડી ઉઠીઓ, નાગણુનો જે બાળ. આનંદ કુલ્યો અતી ધણી, શોભા નઉતમ થાય;

પંદર વરસની પદમનાં, પેર હુતી કન્યાય. પરણાવી રાજા વીરને, થયો ધણો ધોધાણ; ચાલો વીમા ને ખેડાએ, લીજો સ્વરગની વાટ. નરપતી વિમાને ચડ્યો; સાથે વિક્રમ રાય; જઈ પોહોતા ઇંદ્રાસને, જ્યાંહાં છે દેવ સભાય. તેત્રીસ કરોડ મજા દેવતા, નદી ખરવતને નાગ; દારણ વાયુ અગની જેમ, લે પોતાનો ભાગ. સભા મધે શીંહાસને, ખેડો ઇંદ્ર આસન; તેણે વિક્રમ આજખ્યો, વાત વિચારી મન. એ માનવી કેમ આવીયો, તેનો સંદેહ થાય; જોઉં પારખુ એહનું, કેવો છે એ રાય. છાપ ભરી તોંહાં હારની, તે આપી વિક્રમ હાય; લેઈ પોહ્યાઓ સરવને, એમ બોલ્યો તે સાથ. રમે વીસારો કોયને, રમે વધારો આજ; એવામાં જો મુકેશ, નહી રહે તાહારી લાજ. વિક્રમ વીમાથી ઉડીઓ, લીધું હરસીધનું નામ; ટાળો સંકટ માહર, રાખો માહર મામ. ધ્યાન ધર્યું વધતાજનુ, ક્ષણ ન લાગી વાર; પ્રથમ આરોખ્યો ઇંદ્રને, મુકતાડળનો હાર. માંડ્યો એક એક આપવા, ડાલી થાય જવ થાળ; તવ હરી લેઈ ઉમરતો, પોતે વીર વધતાળ. કોઈએ ભરમ જાણ્યો નહી, પોહોતા હાર વીથેક; પરણામ કર્યો જઈ ઇંદ્રને, વધ્યો હાર તોંહાં એક. સુરપતી ચરણે મુકીઓ, હરખ્યો સુર મહારાજ, વિક્રમ કંડ આરોપીઓ, પ્રભુએ રાખી લાજ. માગ માગ કહે સુરપતી, જે મન ઇચ્છા હોય; તું છે પુત્રજ માહરો, એવ ન કરશે કોય. **ઓપાઈ.**—તવ વિક્રમે જોડ્યા હાય, ચરણે નખ્યો ઇંદ્રાણી સ્મય; હું પુત્ર તમારો સહી, કરે ભેટ એક તમને અહી. જાલ પેલી મુકી સાર, એમાં ગુણ છે અપરમપાર; એ જાલ સોહાયો કાન, જોખન સદાએ રહેશે વાંત. હરખ્યાં ઇંદ્રાણી સુરપત જેહ, જાલ જોઈ સુખ પામ્યાં તેહ; માગ માગ કહેછે તે સુખ, જે વાતે છે તમને સુખ. **દોહરો.**—પગે નમી વિક્રમ કહે, હું સેવક તમ અંસે; જે વરદાન આપો મુને, તો મુકીદો હંસ. હેત કરી હંસ છોડીઆ, આખ્યો અમુલક હાર; માન દેઈ બોલાવીયા, ક્ષણ ન લાગી વાર. કુંડળ પોતાના કર-ણનાં, આરોખ્યા વિક્રમ કાન; તેજ વાધ્યું ત્રીલોકમાં, અરણ આકારે વાન. પછે જગન પુરણ થયો, સહુકો થયાં વધાય; વીમાન ખેડા દેવતા, સહુ રથાનકે તે જાય. હંસે હારજ આપીઓ, વિક્રમ રાયને ભેટ; લેઈ પધારો નગરમાં, દુઃખ સમશે સઉ નેટ. **ઓપાઈ.**—માગી શીખ ને વિક્રમ વળ્યા, નાગપતીને સાથે પળ્યા; આવ્યા પેર જે નાગજ તણે. હંસ મુકાવા કળે ધણે. નાગજ કન્યા સાથે લીધ, પંથ કરવા માંડ્યો છે સાધ; પોતાના નાગ ધરમાં થાપીયુ, પુષ્પ એક નાગે આપીયુ. રોપજો જઈ વાડીમાં જાડ, શોભા નઉતમ હશે તે ઢાર. **દોહરો.**—કન્યા લેઈ પેર આવીયા, વાગ્યાં ઢોલ નીશાન; જેવો ઇંદ્રજ અવનવો, જેવો ઉદયો બાણ. ગઈ વધાઈ ઉજેણીમાં, આવ્યા મહીપત મહારાજ; પ્રધાન પંડીત સામ્રા ગયા, કરવા રૂડાં કાજ. માતીએ રાય વધાવીયા, રંગ મોહો લ અવાસ; ચાર રતનને લાવીયા, પોહોતી મનની આશ. **ઓપાઈ.**—એક કુંડળને બીજો હાર, ત્રીજુ પુષ્પ ને ચોથી નાર; એ વરણ અદારે નારખીયું, સહુકોનું હઈકુ હરખીયું. આવ્યા રાજા સુખીઆ થયા, બાધી રોગ તે સહુના ગયા; તે નગરમાં ગુણકા એક, કામ સમાન છે રૂપ વશેક. તેને પેર જાતો એક જાર, તેણીએ મનમાં કર્યો બિચાર; જો તુજ સાથે સાચી પ્રીત, તો હું કહુ તે કરો એક રીત. રાજા હાર લાવ્યો હંસજ તણો, તે ઉપર મને પ્રેમજ ધણો; તે લાવો જતન કરી પેર, તો આવો અમારે પેર. નહી આવશે અમ મંદીર વળી, આજથી પ્રીતી આપણે ટળી; વિક્રમ મનો જોતાં હું હારે, તો સખજો પામુ હું માર. અજીનો વ્રહે હઈએ કેમ ધર, કાજ ભક્ષ કરીને મર; તેણે ચીતવી એવી વાણ, તજુ પ્રાણ કહી ગયો મથાણ. **દોહરો.**—તે નગરે એક વાણી ઓ, તેને છે એક બાળ; લગન સમીપે આવીયો, તે દીન વીવા કાલ. તેણે હડ લીધી ધણી, નવ સમજે તે સાન; રાજા કુંડળ લાવીયો, તે ધણુ માહારે કાન. તે આવે તો જીવીએ; વાધે રૂપ અનુપ; તેનો દેહ હવડાં તજુ, જઈ પડુ જળ કુપ. માત તાત ધણું વલવલે, રોતો ન રહે તન; પરણ્યા ઉપર મન નહી, મરવા ઉપર મન. નગરમાં ક્ષત્રી એક છે, બાંધે શુભ હથીઆર; આવે માન પલંગ પર, સનમુખ ઉભી નાર. મુઠે હાય તે ધાલીઓ, અજીએ કહું એ પુણ; પાણી

મુછનું તાહરે ખર, ને લાવે વિક્રમનું કુલ. વાર કહી તે નીસરયો, મનથી વિચારી વાપ્સ; વિક્રમ વાડી તાકતાં, નીચે જામે પ્રાણ. જાઉં ઉડી પરદેશડે, દુઃખ વેડું કે સુખ; એ રાંડથી હારીએ, નવ દેખાડું મુખ. ચોપાઈ.—એક બ્રાહ્મણ કેરી નાર, વધવા છે પણ એક કુમાર; લાડકવાયો તેનો તન, નીત નીત રાખે અદક મન. રાજ વિક્રમ લાવ્યો છે નાર, તે માહારે મન પ્રેમ અપાર; અશ્વી ખે પરણુ ચતુર મુજાણ, નહીકર છાંડુ માહારા પ્રાણ. દઢ વાચા સત વાચા ધર, નાવે અશ્વી તો નીચે મર; વિચાર કર્યો તેની માવડી, ક્યમ વેડું બાધી આવડી. રાંત અરધી ગઈ બ્યાહરે, સકળ લોક સુતા તાહરે; રાજ દાર આવી બ્રાહ્મણી, માહા દુઃખ દીસે દયામણી. ગળામાં ફાંશી બાલીએ, રાજાએ દ્રાઢે ભાળીએ; બાંધી ગણે તે ફાંસી ખાય, તે સમે ઉઠ્યો વિક્રમ રાય.

દોહરો.—ઘાડે વાળી ઘાટડી, કશીને બાંધ્યો કાછ; ખડગ ઉઘાડું કરે ધરચુ, મહા ભયાનક લાછ. ચરચા જોવાં નીસરયો, વિક્રમે ધારયું મન; ફાંસી લેછે બ્રાહ્મણી, ત્યાંહાં આવ્યો રાજન. જાણી કે શીકોતરી, કે તું બંતરી નામ; કેહે શું દુઃખ તુજને પડ્યું, પ્રાણ તજે આ ડામ. મારગ જા તુ તાહરે; તજથી આવી વાજ; હવા આપુ રાયને, તુજને શીંછે દાજ.

ચોપાઈ.—પગ ખેંચાને ઉભા રહ્યો, માતા તે કારણ મુજ કહો; સાચો મુજને કહેને વાણ, આવેજાની તજને આણ. માહારે છે ત્યાં પુત્રજ એક, પ્રાણથી વાહણો મુજ વશેક; રાજ જે રાણી લાવીયો, માહારો સુત જોવા આવીયો. તેને વાગ્યું મોહનું બાણ, વાહણમાં તજશે તે પ્રાણ; તાર પેહેલી હું તો મર, તજ સાથે ખોલીશ પાધર. રાજ વિક્રમે ઝાલી હાથ, અમરત વચન ખોલ્યો તે સાથ; બાઈ ચીંતા તજને તેમો, તેતો રાજ વિક્રમ અમો. જઈ સંતોષો તમારો બાળ, આપુ રાણી પ્રાપ્તસકાળ; સંતોષી વાળી તે નાર, રાજ ચાલ્યો નગર મોજર. આગળ રાય ચાલ્યો બ્યાહરે, ક્ષત્રી પંથ દીઠો તાહરે; રાત સમે નીસરયો કેમ આવ, શું ધરેછે મનમાં કાજ. સાચુ ખોલે ન કરે રીસ, નહીતરે હવડાં છેડું શીશ; ક્ષત્રી ખોલ્યો સાચો વાણ, તુને ગમે તો લે ભાઈ પ્રાણ. અમો અશ્વીના મેહેણા માટ, રજણયું પડશે ઘોટેઘાટ; અશ્વીએ માગ્યું વિક્રમનું કુલ, તેનું દુઃખ મુજને માહા સુલ. સાંભળી વાત તેના દુઃખ તણી, મનહરખ્યો ઉજેણી ધણી; આગ્યું પુષ્પ મનાવ્યું મન, ઘેર વળાવ્યો પંથી જન. દોહરો.—વિક્રમ રાજ એકલો, નીચ ચરચા તે જાય; વઢતો દીઠો વાણીએ, અડકી ઉભા રાય.

ચોપાઈ.—કોહા ભાઈએ વઢો શા માટ, અડધી રાતે શા ઉચાટ; ખે મોહોટા એક નાહનો તન, શું દુઃખ છે પુછે રાજન. શાથી બાળક નાશી જાય, શાની એને મન ધચ્છાય. દોહરો.—માત તાત તે ખોલીઆં, ધચ્છા મોહોટી માન; કુંડળ જે વિક્રમ તણાં, તે જોઈએ મુજ કાન. માટે એ નથી પરણતો, તજે પોતાના પ્રાણ; હુંશ મોહોટી છે એહને, સાંભળ બાઈ તું વાણ. આસ્વાગત તેની કરી, દીધી તેને ધાર; કુંડળ કાહાડી આપીઆ, એવો વિક્રમ વીર. મન મનાવ્યું તેહનું, બાગ્યું તેનું દુઃખ; વળી રાય પંથે પળ્યો, કરવા જનને સુખ. ચોપાઈ.—

ચાલ્યો રાજ ચતુર મુજાણ, મારગમાં આવ્યું મથાણ; ત્યાંહાં જુએ તો દીઠો જર, દેહ તજ્યાનો કરે વિચાર. કાઠ અગ્નિ ત્યાં એકઠા કરી, ચીતા પુંડલ પરદેશી કરી; કંઠતક જુએ તે રાજન, કર્યું તેણે બળવાનું મન. રેહરે ભાઈ ન કરીશ ઘાત, તાહારા દુઃખની કેહે ભાઈ વાત; ખર ન કહે ભાઈ મુજને આપ, તો તાહારી હતાનું પાપ.

દોહરો.—તારે દુખીએ ખોલીએ; માહાઈ દુઃખ અપાર; માહારે હુંશ હઠડે ધણી, જોઈએ રાંજનો હાર. તે ગુણકાને આપવા, તેને પાડી હોડ; તે આશ ન પોહોતી અમ તણી, રક્ષા છે મનમાં કોડ. માટે દેહ કછી મર, તેમાં નહીં મંદેહ; સમ દીધા માટે સાંભળો, મોહોટું દુઃખ છે તેહ. હાર અમુલક આપીએ, પલક ન લાગી વાર; મન મનાવી મોકલ્યો, ગયો મંદીર તે જર.

ચોપાઈ.—પ્રાતઃકાળ થયો જોડલે, રાજ ઘેર આવ્યો તેડલે; રાજ સભા ખેડો રાજન, તેડાવ્યો બ્રાહ્મણનો તન. કુમકુમ ચંદન અરચા પાય, દાશી દાર કર્યું તે રાય; ઉપર આપ્યા બક્ષ પસાય, કીધી નવલી અતી શોભાય. નવા મોહોટા સુખી બંડ.

ર; વસ્ત્ર સામગ્રી કણ દોહાર, એવા તે વિક્રમ દાતાર, સુખ કરણ દુઃખભંજન હાર. દોહરો.—
ચરીત્ર એનું સાંભળી, દાતા આપે દાણ; કરપી તો માને નહી, સોમ તો છંડે પ્રાણ, જુદા ને જુદું
વસે, સાચાને મન સાચ; સતવાદીને સોહામાણું હુંશીને મન હાથ. પરગજુ ને મન વસે, મુરારે મ
ન મુર; હરીજનને હેત ઉપજે, નીરગુણ જનને નુર. વિક્રમ મહીમા સાંભળે, નીરધન પામે ધન;
મુરખ વિદ્યા પામશે, વંઝા પામે તન. દળીદ્ર દુઃખ વાપે નહી, નહી વ્યાધી નહી રોગ; સંપ સોહાદર
માં બાણું, પુત્ર મીત્ર વીળિગ. એવું સાંભળી હેતથી, કરે પુન્ય માહા દાન; કૃષ્ણ દરશન રેવા તાણું, ના
હે ગંગા સ્નાન. નથી થયો અવની વીખે, સતવાદી રાજન; એવા જે દાતા યશે, તે ખેસે આસન,
સુખે ખેસો રાયજી, દાતા એવા થાઓ; પરાક્રમ એવાં નવ કરો, તો નવ ધરશા પાય. એમ કહીને
પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કેહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વક્તા સમજતા,
કેહે કવિતા કરે જોડ; શામળભટ કહે ખોલજો, જ્ય જ્ય શ્રી રણછોડ.

છતી શ્રી હંશની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૧૦ મી. ગરધવ સેનની.

પવિત્ર નામની દસમી પુતળી ખોલે છે તે વારતા રાજા ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ દોહરો.—ગણપતી સરસ્વતી રતી પતી, જતી સતી શીવ શક્ત; ગતી મ
તી છતી એક કર, ભજુ ભગતરણ ભક્ત. એક વદન આરાધીએ, ગજ વદન ગુણ ગાહ; સદન
બુદ્ધિ શૌભાવીએ, મદન કદન સીત ચાહુ. અંજ સુખ ગજ સુખ પંચ સુખ, દસ સુખ ભંજન દે
વ; દ્વી સુખ ત્રીસુખ સતસુખ, કર સહસ્ત્ર સુખ સેવ. ચો સુખ અટ સુખ સહી સુખ, સુખ જેનું
મંજર; કમળ સુખ કલ્યાણ કર, વીનવ વારંવાર. માત તાત ગુર ઇષ્ટને, નવ નાય આરાશી સીધ;
અવતારના નવ ગ્રહ નમુ, રીધપતી દેવણ રીધ. સમરણ કરીએ સારદા, નરમદા ગંગાનું નીર.

છપો.—ત્રહી વેદ વ્યાસ, સુખ દેવાંસી કીધી; ત્રહી કાળીદાસને કરણાય, જે દેવને અમૃત ત્રહી,
ખાય દેવ ગ્રહ દેવ, કોક દેવ ઉપર કરણા કીધી; શ્રી પતી નરપતી નામ, લક્ષ કોટીધા બુદ્ધિ દીધી;
પામરે કઈ પંડીત કરંધા, અધિકે કેહેવાણા આપથી; શામળ કેહેવાણા કવિ, તે સરસ્વતી પ્રતાપથી.

ઓપાઈ.—શ્રી સરદાને નમાયું શીશ, આરાધુ ઉમીયાપતી ધશ; શીહાસન ખત્રીશી કથા, વરણું
શ્રી વિક્રમ જથા. ઉત્પત્તી કહુ ઉજેણી ધણી, ઉત્પત્તી કહુ શીહાસન તંણી; ઉત્પત્ત કહુ ઇંદ્ર અંશના,
ઉત્પત્ત કહુ વિક્રમ વંશને. ઉત્પત્ત કહુ ભુપ ભડ ભોજ, જેણે માગણને દીધી બહુ ભોજ. ઉત્પત્ત કહુ
ભરથરી ભોગ, જેણે પુજનો લીધો ભોગ; શીહાસન કવરણ લાક્ષીયું, ક્યાંથી અવની ઉપર આવીયું.
કોના હાથનું કોને ધડયુ, કવણ જથવંતાને જડયુ; જડનું ચઢતન એ ક્યમ થયું, પાછુ સ્વર્ગમાં એ
ક્યમ ગયું. વિક્રમ અવતરણો કીએ ગામ, નવ ખંડે જાણ્યું ક્યમ નામ; ભરથરી એ બે ક્યમ ભાઈ,
સુરનાયકથીએહ સવાઈ. કવણ ભોજનું ભાગ્ય એ ભજયુ, શાસ્ત્ર બધું એણે સાંભળ્યું, આદ્ય અંત
ઉત્પત્ત કહુ એહ, ઇંદ્ર પુત્ર ગરધવની દેહ; કોનો આપ ને કોનો પુત્ર, સાચો અક્ષર કહુ એક સુત.

દોહરો.—ભરતખંડ જંબુદ્વીપ, ધારાનગર ધર ધીસ; ભિજ રાજ ભાંવીક ભલો, પરસન ઉમીયા
ધશ. સારદુલ તાતજ એહનો, મુજ કાકો નર નામ; રાજ કરયું ભરતખંડનું, પુર્ય પરાક્રમ કામ.

છપો.—પ્રગણો ભોજ જે દીસ, પીતા તો મરણજ પામ્યો; ઉછેરયો કાકે એહ, વેદના સઘળી
વામ્યો; કાકાને પુત્રજ પાંચ, તેહ પણ મુરખ માંણો; ભોજ પરાક્રમ પ્રૌઢ, જંગત જથ મહીમા
ભણ્યો; કાકે મારવા મોક્ષ્યો, બાધીએ વનમાં કહ્યું; સમર ભાઈ શ્રી રામને, જાણું ભોજ રાયને
થયું. લખ્યો પત્ર એક તત્ર, ગયા માંધાતા મહીપત; ગયા રાવણને રામ, ગયા કુર્યોધન વનમાં; ગયા
મોડવ તે પાંચ, ગયા સુરનાયક ઇંદ્ર; ગયા નળ નીર્ગોસ, ગયા હીતકારી હરીચંદ્ર; પૃથ્વી માહે કંઈ

પ્રગટ થયા, પૃથ્વી માંહે સહુકો સમ્યા; કોઈ સાથે પૃથ્વી નવ ગયા, ગુણ કોના એ નવ ગમ્યા.
 દોહરો.—પૃથ્વી-કારણ મારે મને; અધીક કરે છે આથ; કોઈ સાથે પૃથ્વી નવ ગઈ, આવશે તાહરે સાથ. કાંકે કાગળ વાંચ્યો, તેડાવ્યો તે તરત; સોખ્યું રાજ તેની ધડી, જેહ પમાડતા મરત. જનમ પત્રી કરી જોશીએ, ભારે ભાજનો ભાર; અધીપતી ઇંદ્ર સરીખડો, કરણ સમો દાતાર.
 છપો.—રાજ પદમી શી રામ, કામ સમાને રૂપે; સતવાદી હરીચંદ્ર, ઇંદ્ર અધીકારી ભુપે; યુધીષ્ઠીર સમ જોર, બાણાવળી અરજીન જેવો; અતી કૌજ કરસુરાંમ, તોલ તરતીએ તેવો; અરી ગંજણ રંજણ સજણ, પરકુખ બંજણ સુખ કરણ; ભાજ રાજ બાણ બલપણ તણો, શામળ બટ કહે અસરણ સરણ. ૧ સભા પંડીત સૈ સાત, વેદ બાકરણની વાણી; જોશી આઠ હજાર, અગમ નીગમ જીગ બાણી; વેદ હજારો વેદ, ભેદ બારયનો ભાણે; અગ્નિહોત્ર અયુત, આવસત પનર સહસ્ર પાણે; નાટક ચેટક નીત નવનવાં, બાટ ચારણ કવિતા ધણા; ભરપુર ભાજ સભા બલી, શામળ કહે એમાં નહી મણા. ૨ એક સંથો કાળીદાસ, બે સંથો માગજ બાણું; ત્રીજા સંથો રાજ ભાજ, ચોથો સંથો સભા વીખાણું; નવું કવિત અશ્લોક, નવી કોઈ વાત વીખાણે; સવા લાખ ટકો તો તરત, ભાજ જથ મહીમા માણે; બડાર થકો કોય પાછો વળે, તો અઠી લાખ તેને જીગતે જડે; શામળ કહે નામ પેહેલો નરપતી, બમણો ભાજ વળતું પડે. દોહરો.—થયો નથી થયે નહી, ભાજ સમો કોઈ ભુપ; પીયર એ પંડીત તણો, રાજ તેજ રીધ રૂપ. વરસ પંચાવન નવ માસ, ઉપર દીવસ તે તણ, એટલુ આયુષ માગજીયું, ગયો તે શીવને શરણ. કીરતી તેની કોટીધા, પાંચ લક્ષ વરસ સુધી પુંડ; જનુનીએ એક જનમીઓ, શરેક ખાધી સુંડ. ગુણસાગર છે ગુણનીધો, ગુણ સહ બાંધ્યા ગાંઠ, જનુનીએ ભાજ જનમીઓ, શરેક ખાધી સુંડ. શ્વરગ ત્રલુ પાતાળમો, ખરી ખ્યાત ચોલે ખુટ; જનુનીએ ભાજ જનમીઓ, શરેક ખાધી સુંડ. મહીમા મહીપતી માધવ તણો, માણક રાખ્યા મુઠ; જનુનીએ ભાજ જનમીઓ, શરેક ખાધી સુંડ. જીવો જગત જથ જોરથો, વહો વીમાન વહકુંડ; જનુનીએ ભાજ જનમીઓ, શરેક ખાધી સુંડ. તે ભાજ તરતીએ તર, કરતો જે દીન રાજ; અસત્ય નહી અન્યા નહી, તનમન ધનથી તાજ. એક ટીંબ શીંહાસને, સભા ભરીતી સુર, ન્યાય ચુકવ્યો ગોવાળીએ, પરમારયનું પુર. રત વિપ્રનાં એળબ્યાં, સોની થયો મુજણ; લાંચ લેનારે લક્ષ વસા, પંચ કર્યું પ્રમાણ. ગોવાળીએ ન્યાય ચુકવ્યો, જે નવ ચુક્યા ભાજને સાથ; રત ચારે સોની થકી, સોંપ્યાં ખાલણને હાથ. જાણ થયું મી ભાજને, મનમા કર્યો વિચાર; ગોવાળીયામાં ગુણ નહી, ભુમીમાં છે ભાર. ભારે દૈવત ભુમી ઉપરે, ખોદાવી તે જગ; ઇષ્ટ દેવ આરાધીઓ, પ્રીતે પ્રણમ્યો પાગ. નિકલ્યું આસન અવનવું, તરણી જેવું તેજ; નરખી હરખ્યો રાયજી, હૃદિડા માંહે હેત. નવ ગ્રહ ગ્રાખા નવ લખ નીધ સતાવીસ નક્ષત્ર; પંચરંગ પુસ રાગનાં, પંચ પીવજીં પન. જીગતી ચોસઠ જોગણી, ત્રીસ કોટીક દેવ; નવ નાથ ચોરાશી સીધ સુખ, સુખ સાગર સુની સેવ. છપો.—તણ લોક નવ તત્વ, દધવત એ દેવ તણું છે; શોભા સુંદર સત્ત્વ, મહત્વથી મહરધ ધણું છે. મણી માણક જીગ જોત, ઉદ્યોત ઇંદ્રાસન આલા; કારમુ તત્વ કહિલાસ, વાસ વહકુંડે વાલા; અનુલ્ય તેજ માહા મુલ્યનું, શુભ શણગારે સુતળી; પુંડળ ફરતી પદમની, પ્રેમદા જેવી પુતળી. ચોખંડે ચોભાગ, ચોહોગજ ચોર ચાહક; બત્રીસ બુધ નીધાન, પુતળી લક્ષે લાયક; તાલ પંખાજ વેણા વંથ, વાળં વીધ વીધ વાર વાળે; સહુને સોહિ શણગાર, છત્ર અમર શીર છાળે; ફરતી બત્રીસ પુતળી, પંચડંડ છત્ર કત કાહાવીયું; સામળ કેહેછે રતેહ શું, ભાજ હાયે તે આવીયું.
 દોહરો.—સુખ સાગરમાં ક્રીડીઓ, પુરણ પ્રીતિ પેર; ગાજતે વાજતે ગુણ ધણે, ગુણનીધી લાખો મેર. ઠોલ મરદંગ દમકારથી, વેર્યાં પુષ્પ ચોપાસ; કરતુરી કદંબ કર્યાં, કેસર બેહેક બરાસ. કંચન મેહ વરસાવીયા, જમ્યક દીધાં માન; નગર ભાજન કરાવીયું, માગણ પામ્યા માન. પ્રથવીના પંડીત જોળ્યા, નવખંડના નરપત; દાન માન સનમાનથી, ત્રીલોક કરેલા તરપત. નવસે નવાંજી નદનદી

નિરમળ આણ્યાં નાર; શીંહાસન સોત નાવણુ કર્યાં, શુદ્ધ થયાં શરીર. જગન કર્યો જુગતાઈથી, દાન કોટીધા દીધ; પુસ્તારક દીન સુધથી, બાખેણુ મુહુરત લીધ. પાંચે પ્રદક્ષણ કરી, આસન ખેસે જેમ; માંમાં કહાને ખોલીઆં, તેહ પુતળી તેમ. ચોપાઈ.—પવિત્ર પુતળી વનીતા નામ, હાંકી ઉઠી તેણે ઠામ; ભાજ રાજ માં ધર તું પાય, એ ખેંચી સુખ નહીં થાય. ભાજ રાજ માં ધર તું પાય, આસન ખેસે વિક્રમ રાય; ભાજ નવ કર એ ઉજ્જ મોહ, વિક્રમ સમ દાતા નહીં કોય. ભાવંતા નહીં પામો ભાગ, પામીયં મરણ કે યાશે રોગ; કુણ ગણતીમાં રાજ તું, ખેચીશ માં વાઝછુ હું. કરીડ વાર હું કહુછુ કથી, આભડવા ભોગ અમને નથી; આશરો નથી એમાં તાહરો, તું સતવાદી છે માહરો. પંચડંડ જાત્યા છે જેણુ, તોલ ખેઠા કેર છે તેણુ; પગ ખેંચી રહ્યો તે રાય, પ્રીત ધરીને બાગ્યો પાય. પુતળી વચન કર્યું પ્રમાણુ, વિક્રમસેનનાં કરો વીખાણુ; આદ્ય અંત વખાણો વાત, કુણ તાતને કુણજ માત. કુણ જપ તપ પુન્ય પ્રવેશ. ગામ ઠામને કુણજ દેશ; પ્રથમ તો તું છે કેહે કુણ, દીઠી સાંભળી કાને ઉણ. શીંહાસન એ કોનુ ધડ્યું, વિક્રમસેનને ક્યાંથી જડ્યું; કોણે એ ઠામે ડાટીયુ, શાભાવીયુ કોણે સાટીયુ. કોણે ઉતપત શીંહાસન તણી, સાંભળવા ઇચ્છા છે ધણી; જડ રૂપ સોના સુતળી, ક્યમ વાચા ખોલે પુતળી. અચરત એ ઉપન્યું છે મને, સંદેહ ભાગ પુછુછુ તને; જડ ચઢતન છો માનવ દેવ, કુણ સતગુર કેરીસેવ. સુખીઆં કે તમે દુખીઆં થશો, રેહેશો અહીંયાં કે શ્વરગે જશો; પ્રણમી પાય લાગુછુ તને, એહ કયા સંભળાવો મને.

દોહરો.—વપિત્ર ખોલી પુતળી, સાંભળ ભાજ સુજાણુ; પવિત્ર કર ને થાઉં હું, કર વિક્રમ વ ખાણુ. ગંગા ગયા ને ગોમતી, કાશીને કેદાર; એથી ફળ છે અતી ધણું, અપરમપાર અપાર. એ ક સમે કઈલાસમાં, ખેઠા શીવ માહદેવ; પ્રભુ પારવતી સહીત, સુર સનકાદીક સેવ. અક્ષભણે છે વેદને, નારદ કરે છે નરત; સનકાદીક સેવા કરે, સુખ સાગરની સરત. ઇંદ્ર ઉતારે આરતી, ધરણી ધર ધરે ધ્યાન; સુરજ ચંદ્ર શક્તિ કરે, મહવા માગે માન. વીસ કોટી વાસવ તણી, શાભા ગીરી ક ઇલાંસ; એથી કોટી ઇંદ્ર જડા, લક્ષ્મી લીલ વીલાસ. સાતેર કોટી સુરજ સમ, તેજ તપે છે ત્યાંહ; વીસ લક્ષ વઈકુંઠ વર, માહારાજ ખીરાળે માંહ. અધીપત અખંડ અકળે કળે, અપરમપાર અપાર; પંચમા ભુત જેણે પ્રગટીયા, દેવ વડો દાતાર. ત્રણ ગુણ જેથી થયા, ચાર વેદ ને એશ; ખટ શાસ્ત્ર જેણે રચ્યો; આદ્ય નીરંજન શેષ. કરતા હરતા ભરતા ભવી, પાળણુ પોષણુ પ્રીત; નીગમ નેતી નેતી કહે, રાજસમાં સત્ સીત. શ્વર્ગ ત્રણ પાતાળમાં, જડ ચઢતનમાં વાસ; કીડી કુંજર દેવ દાન વી, પુરણુ તેજ પ્રકાશ. સપ્તધા સપ્ત સાગરે, સપ્ત દ્વીપ નવખંડ; ચઉદ લોક ચોંતામણી, ભરપુર રહેા અક્ષાંડ. ત્રણ દેવ ત્રણ માનવી, ત્રણ વાળં ત્રણ ધાન; પરીઅક્ષથી સઉ પ્રગટીયાં, ત્રણ ગુણ ત્રણ તાન. છપો.—જેજન નવ ગ્રહ લાખ, આઠ એથી ઇંદ્રાસન; ગાંધરવ ગુણનીધ ગેર, જોડ તેની કીનરે જન; ચતુરે સુખ જેજન લક્ષ ચાર, ચોગુણુ અક્ષાસદન ભાસે; સાતેર જેજન સત્ લોક, વીસ કોટી વઈકુંઠ વાસે; છનુ કોડ જેજન ત્યાં છત્રપતી, રામ કઈલાસ રૂપા તણે; શામળ કહે શી-વગતી સહીત, જ્ય મહામા ગુણનીધ ધણેા.

ચોપાઈ.—કરુણાનીધ રાજે કઈલાસ, વિશ્વકર્મમાં આખ્યો તે પાસ; દેવરૂપ દેવતાઈ અંસ, પુરૂષ પરાકર્મી વીરંસો વંશ. પુજા કરવા શીવજી તણી, ક્ષાત્ર્યે ભાજ સામગ્રી ધણી; તરતીય તમાસો તોફા તોલ, એ શીંહાસન અધીક અમોલ. લીલ મણી જડ્યા લક્ષ કોડ, જુગમાં જેની નહીં કોઈ જોડ; પાંચા હરખ ધરમનો ધણી, દીઠી શાભા તેમાં ધણી; ફરી ફરી શીંહાસન જોય, માહારૂઢ ધણું મન મોહાય. રમવા હસવાનાં એ ઠામ, કોટી કંદ્રપ કરત્રીમ કામ; સભા ભરી શામિ તે દીસ, ત્યાંહાં ખેડો છે આપે ઇશ. દોહરો.—માહાલક્ષ્મી માહા સરસ્વતી, માહાકાળી નીજ નામ; માહા માયાં માહા શક્તિ શુભ, બ્યાપીક ઠામો ઠામ. ક્ષુધા તૃષ્ણા નીંદ્રા સપન, જગત જગમગ જોત; તેજ પુજતાં તરતીય તર, ઉદેકાર ઉદોત. શક્તિએ સ-રખ્યા ત્રણ ગુણ, સરખ્યો તે સંસાર; પંચમા ભુત પેહેજી પ્રગટી, મોધારા આધાર. શક્તિ વીના

સુતુ સહિ, અવગુણ માત્રમાં એહ; કાયર સુત પુત્રવંત જન, દહિવત એની દેહ. દેવ દાનવ ને ડાહરા, પંડીત પાંડીત દાખ; સોધ રીધ સંતોખીઆ, ભણ્યા ગણ્યા બળી ભાખ. બ્રહ્મા વિશ્નુ રૂદ્ર સહિ, અંદ્ર ઇંદ્ર સત સુખ; રાવણ રૂપ માગધ રીધિપત, કામની કેરી કુખ. એથી થયા એથી ઉછરેલા, ધવંગાઆ એણે ધીર; એણીએ રાખ્યા ઉદરમાં, કાં પેગંબર પીર. નવ નાથ ચોરાશી સીધ નર, ઇંદ્ર પુરીને પાસ; દસ અવતારીક દાખીએ, વનીતાનો વિશ્વાસ. કૌશલ્યાએ રામજી, દેવકી ઉદરે રામ; બળીયા બીજા એથી કવણ, કામની કરતાં કામ. મુરખ જન મમતા કરે, અજાણ્ય શું જાણે એહ; સરજનાર તો શક્તિ છે, દહિવત એની દેહ. ઉમીયા માતા જગતની, શીવ શૃષ્ટીનો તાત; પુરાણ પેદારી કહે, વેદ વખાણે વાત. **ઓષાઈ.**—રાજેશ્વરી રસોઈ કારણે, બુધ નીધાંત ખેડા ખારણે;

શાક પાક સામગ્રી સોધ, વસે વાસ જેને ઘેર રીધ, ખટરસ ભોજન ખટરસ રવાદ, આંણી મન અદકો ઉલ્લાદ; શીવજી કેરી જીવે વાટ, ટઢી યાવ રસોઈમાટ. તેડાં મોકલ્યાં છે દસ વીસ, ઉતાવળા પધારે ઇશ, જે જાય તે જોવા રહે, કર્ણાનીધને કોનવ કહે, સાથે સેવક દાસી કે દાસ, કોઈ નહીં પારવતી પાસ; થયાં આકળાં આપો આપ, તન માંહે પ્રગટ્યો છે તાપ. કોઈ નવ દીડુ તાંહાં ખારણે, બાંધી કણેક પોળી કારણે. કણેક લુઓ રહ્યો તાંહાં ધરી, કારમી એક કન્યા ત્યાં કરી; પહેરા આ સોજે શણગાર, વીશભરીને શાની વાર. એક નેત્રે કૂંડો અડે, કોટી બ્રહ્માંડ ભાગે ને ધડે; તેહે ના કરમાં આપી તક્ષ. દેખાડ શીવને તાહારો માલ, શીવજીને તું તેડી આવ, લલચાવી લોભાવી લાવ; શીવ સમીપે તેતો ગઈ, ગાન તાન રીજવવા રહી. રાજ્ય રાજેશ્વર તે ઘડી, સુંદરી શીંહાસનમાં જડી; વીશકરમાએ લીધો હાયમાં, શોભી શીંહાસન સાયમાં. બીજી વીજી ચોથી સાર, મોકલી માહદેવી તે ઠાર; પાંચમી છડી સાતમી સાર, આઠ નવ દસ બહુ ગુણ ખાર. ધરમવંતી છે ધારણ ધીસ, નરમે તેમ તેમ હરએ ઇશ; સહુ કરમાં વાજાં વાજાંત, શીર જત ચમર જાજાંત. બુધવંતીએ છે બત્રીસ, અંતર માંહે રીજ્યા ઇશ; નાટારંગ તે નારી કરે, તન મન ધન સહ કોનાં હરે, મોહ પામ્યા સહકો મન માંહે, સત્રલેખા રહી તે તાંહાં. બુખ તરસ સહુ ભુલી ગયા, જે જ્યાં તે ત્યાં ખેશી રહ્યા. **દોહરો.**—સોતમાં તો ચીંતા થઈ, શીવના આંખા શે માટ; કાંઈક કહતક ઉપજ્યું, ધણા ધણા મેં ધાટ. રસોઈ કરતાં નીસરેલાં, શાક પાક ને અંન; ચીંતાતુર થઈ ચાલીયાં, માહારૂદ્ર ઉપર મન. સોગ્ર પધાર્યાં સુંદરી, સભા સમીપે જાય; નરત્વ કરે છે નારીએ કષ્ટલાસ તણા છે રાય. મોહો પામ્યા માહદેવજી, વાજાં વાયે સાથ; કોઈએ માન દીધું નહીં, નવ બોલ્યા શક્તિ સાથ. એક ઘડી ઉભાં રહ્યાં, ચઢી ધણેરી રીથ; પગની જવાળા પ્રગટ થઈ, જઈ ભિદીછે તે શીથ. માનભંગ થયાં માનની, તનમાં પ્રગટ્યો તાપ; સભા સહુકો દેખતાં, શક્તિએ દીધી આપ. ચઈતન રૂપ તમો ચીંત ના, તે જડ રૂપીઆં યાઓ; બોલો નહીં ચાલો નહીં, નવ ગુણ અવગુણ ગાઓ. રૂડ ભુંડ દેખો નહીં, નહીં પાણી નહીં અંન; લાકડવત થાઓ તમો, અહોરાત્ર અનુદન, ઝાંખાં પડીયાં સરવકો, સ જન સહોદર સાથ; શીવ આગ્ર સભા સહુ, હેતે જોડ્યા હાય. ક્ષમાવંતી ક્ષમા કરો, એહ અમારો વાંક; સહુ સૃષ્ટી છે તાહરી, તુજ આગળ સહુ રાંક. પાણણ પોષણ પંડ રક્ષણ, સુધાવારીને વૃષ; અનુગ્રહ આપ એનો કરો, સરવ તમારી અષ્ટ. બત્રીસે બુધ આગળાં, સ્તુતી કીધી અપાર; પેદા કર્યાં તે પાળીએ, નોધારા આધાર. એક ચરણ એક ચીતથી, વીનય કર્યો વીવક; રાજેશ્વરી તે રીત્રીયાં, નારી કરો નેક. મીથ્યા આપ થાયે નહીં, મીથ્યા નવ થાય વાંણ; અનુગ્રહ આપ તણા કર; પ્રીતિ પકડો પાણ. હવડાં તો સહ જડ થશે, સમ ધાત છે જેમ; કાષ્ટવત કાયા થઈ, રહ્યાં છે તેમનાં તેમ. આગળ કળી યુગ આવશે, ખોટો થાશે ખેલ; અવતરશે સુત ઇંદ્રનો, તારે મળશે મેલ. મધવા સુત થાશે માનવી, તેહે તણા ગુણ ગાઓ; એક ઘડી ચઈતન થશે, પછે સ્વર્ગમાં જાઓ. અવતરશે એક અંશપત, ખરી વાતનો ખોજ; ધારા નગર તણા ધણી, બારે કરમનો ભોજ, એક ઘડી તે આજવે, વાચા થાશે વેદ; કષ્ટલાસ આવળો કામની, ભ્રાંત નહીં તે બેદ.

આપાઈ.—જડ રૂપ બત્રીસે થયાં, પારવતી પછી મંદીર ગયાં; એમ કરતાં બાલ્યા દીન ઘણા, કૃત્ય કહું શીંહાસન તણાં. એક સત્તે માહદેવ મંદીર, ઝોળગ કરેવા આખો ઇંદ્ર; પુરણ મન થયું પરસન, દેવ તણું કીધું દરસન. ખટ મહીના સુધી કરી સેવ, મનસા સીંઘ રીઝી માહદેવ; કરેલા નીધીએ કષ્ટ કાપીયું, ઇંદ્રને આસન આપીયું. પરસન થયોછે ઉમીયા ધસ, લાખો ઇંદ્ર ચડાવી શીથ; કષ્ટક દીવસે ઉપર ડરચો, માહા મનોહર મન મંદે ભરચો. ખાવ પીએને ખુબી કરે, આસન દેખી મનડુ ડરે; ધણે દીવસે ધોરંધર ધોર, વસુધાપર થયો વિક્રમ વીર. સકળ લક્ષણા જોતીક માંહ, પંચડડ જીત્યાંછે ત્યાંહ; અતુલ્ય તેજ પરક્રમ છે ધણું, લે ઇંદ્રાસન ઇંદ્રજ તણું. ઇંદ્રે જાણી પોતાનો પુત્ર, શોભાવું તેતો ધર સુત્ર; શોખ્યો સુરનાયકને સાથ, શીંહાસન આપ્યું તે હાથ. વિક્રમા-જીત પેરે આસન ડરયું. પંચડડ શોર છતજ ધરચુ; જીવતા સુધી કીધો જોશ, રહ્યું આસન પોતાને રોશ. આયુષ્ય ખુટે સ્વરંગે ગયો, આસન તો અલોપજ થયો; તે આસન અવનીમાં ગયું, ઉમીયાએ કહ્યું તેમ થયું. પછે તું પ્રગટ્યો ભોજ બડબુપ, રૂડા સતવાદી છે રૂપ; કોષ્ટક જન્મના પુન્ય પ્રતાપ, પાખ્યો શીંહાસન આપોઆપ; શીંહાસનનો ભાખ્યો સંદેહ, અમરત ધનના માંણ્યા મેહ. **ફુહા.**—

ભોજ કહે સુંણ ભામની, પુછુ પ્રશ્ન પવિત્ર; વાત કહેા વિસ્તારથી, સાડ વિક્રમ ચરિત્ર. કવણ રૂપ એ ભરથરી, કવણ ચણવી સરેણ; માત તાત એનાં કવણ, વિક્રમ રાય વરેણ. ભરથરી વિક્રમ ચ-ણવી સણો, તરતીમ બ્માઈ એ તણ; ક્યાં ઉછર્યા ક્યાં અવતર્યા, કયા સંભળાવો કરેણ.

આપાઈ.—ભામની કહે છે સાંભળ ભોજ, માગણને તું દેછે મોજ; વિક્રમ મહીમા સાંભળવા અડ્યો, કુંદનમાં જન્મ હીરો જડ્યો. **ફુહા.**—એક સત્તે ઇંદ્ર લોકમાં, ખેડો સુરપતી રાયા તેત્રીસ કરોડ સભા સહુ, ઝોછવ અદ્ધો થાય. સહજ અંદાશી તાંહાં રૂપી, ચોસઠ જોગણી જણ; ખજા વિશ્નુ રૂદ્રછે, પંચ કરે પરમાણ. નત્ય કરે એક અપછરા, ઝોપમા અપરંપાર; નાટારંગ નવરંગ નીધ, સકળ લોકનું સાર. તત્ત્વ તાંહાં ત્રીલોકનું, અધીકા અમરત દીન; હરખનો સાગર ઉલટ્યો, મધવા રીંજ્યો મન. ધન ધન એતો અપછરાં, ધન ધન એનો નાચ; ધન ધન એનો નાચછે, ધન ધન એનો તાચ. અમરત અંગના નામ નીધ, એમાં ઝાઝી જુક્ત; એમાં ઘણા ગુણ લાખુ લક્ષ. ભાવ ભગવાને ભક્ત. પરસન થયા તે ઉપરે, કુખ દરીદ્ર મેટ; ઇંદ્રે મન વીચારીયું, કરે શીવને ભેટ. ચઉદ કોટી ચીંતામણી, હેતે પુણ્યા હાથ; કષ્ટલાસ આવો કરે જોડીએ, સુંદર અપછરા સાથ. એક ચરણ ઉભો રહ્યો, જપ તપ ધરીયું ધ્યાન; પુણ પદ ને પદતી, માહારૂદ્ર પાખ્યા ખહુ માન. હરીએ હેત કરયું ધણું. સુરને આખ્યો એક હાર; અપછરા સહીત પાછો વળ્યો, આખ્યો ઇંદ્રાસન હાર. ઇંદ્ર આખ્યો ઇંદ્રાસને, વીત્યા દસ બારેક દીન; જોયો નાચ નારી તણો, મધવા રીંજ્યું મન. વિચાર કર્યો વીપુ વીંએ, મુજ જોગ નહી એ નાર; એ શોભે કષ્ટલાસમાં, ખહુ ગુણ શીવને બાર. રાજ રાજેશ્વર શીવ છે, શીવ દાતા સમરથ; ભોગી ભવમાં એહ છે, બીજ ભોગી અનરથ. અપછરાને ઇંદ્રે કહ્યું, કામની જાઓ કષ્ટલાસ; શોભા સાથે લાવીયો, પરીખજા કેરે પાસ. રાજેશ્વરને રીઝવો, જોટલી વુજમાં જગ; સકળ જનમ તાહારો થયે, પ્રીતે પ્રણમ્યો પામ. અહરનીશ રેહેજો આનંદમાં, રીઝવો ઉમીયા પતી ધસ; ઇંદ્રે એમ વારતા કહી, તેણે ચડાવી શીથ. અહીં હવે નવ આવશે, રેહેજો શીવને શરણ; રીજવા ઉમીયા ધસિને, કામની સાંભળ કરેણ. નાચ તાહારો નરખીએ, માયું માહારૂં મન; ભેડ શીવને મોકલુ, કષ્ટલાસ શીખર ભાવન. એ શીવજીના પરતાપથી, ઇંદ્ર થયો હું આપ; સધળી સમરથ માહેરે, તે શીવજીનો પરતાપ. ઉત્પત્તી સ્થીતી એ થકી, એહજ જોગીંદર ધસ; કરતા હરતા કીરતાર એ, તે જુગતે જુગદીથ. તત્ત્વ ગુણ ત્રણ દેખનું, સકળ દેવનું સાર; સકળ બીજ સૃષ્ટી તણું, પ્રીછે નહી કો પાર. પ્રણામ કરી ગઈ પ્રેમદા, શીરોમણ જે સુત્ર; વનીતાને મળ્યો વાટમાં, પ્રતાપ ઇંદ્રનેનો પુત્ર. ક્યાંહાં જાઓ કામની, વિસ્તારી કહેા વાત; એમ કહીને હેતથી, હસીને ઝાલ્યો હાથ. વચન થયું તમ તાતનું, ચરણે નાખ્યું શીથ.

જાઉં છું ગીરી કદલાસમાં, જ્યાં ઉમીયાપતી ધસિ. સાચે દણે સેવા કરે, સફળ થાય અવતાર; ભુગતી ભુગતી ભવજળ તરણુ, દેવણુ એ દાતાર. કેહે કુંવર સુંણ કામની, પ્રીતિ આવ અમ પાસ; રીઝુ ને રાખુ અમો, શીદ જલ્યે કદલાસ. સદાશીવ તુજને શું કરે, તાહાં રૂંડ રૂપ; એતો ભાગી ભાં ગમે, ભાગે બારે ભુપ. એતો દાતાર ડોસલો, તું જ જવાની જોર; મુજ પાસે શ્રામો તમો, એહ સા એ અંકોર. કહી પ્રકાર બહુ કામની, પ્રીતિ નહી તે પેર; જાતીતી કદલાસમાં, તેડી ગયો તે પેર. નીત નીત નરે નઉતમ કરો, હુંથ ઘણેરી હાય; જાણે પેતે એકલો, અન્ધ ન જાણે કાય. રાખી રાયે જોખમાં, ઇંદર પુત્રે તે એહ; શીવ ઇંદર જાણે નહી, તનનાં લક્ષણ તેહ. એમ કરતાં તે દીન ગયા, માંણી મનથી મામ્; ગયો ઇંદરપરી કદલાસમાં, પરીશ્રદ્ધા કરે પાસ. માન દીધાં માહારૂંને, ભણે પધારો ભુપ; આખે આનંદ ઉપખો, રૂંડ દીડુ રૂપ. પાંચ પરદક્ષણુ એને કરી, પ્રભુમ્યા શીવને પાય; પછે મુતી કીધી ઘણી, રીઝવ્યા ભાગો રાય. ધર્યું ધ્યાન એક ચીતથી, જેવા દીઠા દેવ; ચરણ રજ વંદન કરી, સહજ પ્રકારે સેવ. વીનય કર્યો વાસવે ઘણો, હેતે જોડ્યા હાય; માહારી મેં મોકલી હતી, અપછરા સેવા કાજ. તે હવડાં ક્યાં નરત્ન કરે, સાચુ કહે માહારાજ; અહી નાર કોઈ આવી નથી, માહદેવ કેહે છે મરમ; જાણુ થકા જુડું જદો, એ નહી તમારો ધરમ. શાખાસ શાખાસરે સુરપતી, બોલો જુડા બોલ; છેતુરો મુજને છળ કરી. નહી તમારો તોલ. મધવા તો ઝાં ખો પડ્યો, વીપરીત સુંણતે વરત; અનુચર એકને મોકલ્યો, તેડી અપછરા તરત. કેહેરે પાપણી તું ક્યાં રહી, રાખી કોણે પાસ; મુજને તે જુડો કર્યો, નાવી ક્યમ કદલાસ. વનીતા વાણી એચ રી, પાય નમાવ્યું શીશ; માહારાજ વાંક માહારો નથી, રખે કરો મુજ રીસ. વાસવ તમસુત વાટમાં, સેહેને મળીયો સાથ; ના નાં કેહેતાં તેહેને, હેતેતે ઝાલ્યો હાય. કાલાવાલા કોટીધા, મેં કીધાં લક્ષ કરોડ; જવાતો દીધી નહી, એવો માન મરોડ. કેહે શીવજી તને શું કરે, ત્યાંહાં માહારૂં કેટલું જોર; સાચુ બોલે જે ઘટે, તે કર્યો આપ અંકોર. તેડ્યો સુત કોપે કરી, શીવ સાનીધે આંણુ; તે ક્યમ રાખી અપછરા, કીધી બુધ અજાણુ. દોષી લાજ તે માહેરી, ઘણું થયો ગુમાર, પડ પાપી પૃથ્વી પરે, ભાગવ ગરધવ અવતાર. નીચ વસ્તુ બક્ષણુ કરે, તોલ ઘણેરાં તરણુ; કુંભાર પેર માટી વહેા, ચોપગ ચાલો ચરણુ. ગરધવથી ગુણુ હીણુ નહી, ગરધવથી નહી મૂઠ; તે અવતાર તું ભાગવે, પાપ કરેને મુઠ. સુત તો શીવને જઈ નખ્યો, મોહોટા છો માહારાજ; કરો આશીર્ગલ તાતને, સંભાળુ તમ સાથ. માહારાજ મને તો આપીએ, કર્યો ગરધવની દેહ; તેનો કરો મને છુટકો, તાત આગળ કહે તેહ. મંદ મતી થઈ ચુકીએ, તમો ઇંધ છો આપ; કોહો ઇંદ્ર કરેણા કરે, શાંત પમાડો આપ.

છપો.—પુત્ર કરે જે પાપ, પીતાજી પુન્યજ જાણે; પુત્ર કરે જે દુઃખ, પીતાજી માહા સુખ માણે. પુત્ર કરે જે ખોટ, પીતા તે લાભ લહીને; પુત્ર બોલે જે જુઠ, પીતાજી સાચ કહીને; પુત્ર અવગુણ અસંખ્યા, પીતાને મન લાડ છે; આપ આશીર્ગલ કીજીએ, પ્રભુજી તમ પરતાપ છે.

ચોપાઈ.—એવાં વચન કહ્યાં અનેક, વાસવ પુત્ર વાણી વીધક. દોહરો.—દયા આવી માહદેવને, સાંભળ સુરપતી રાય; પાળ વચન એ પુત્રનું, પુત્રને પરસન થાય. છપો.—જેને જવાની જોર, પુન્યની પેર ન પ્રીછે; જેને જવાની જોર, ધરિરને નવ તે ઇચ્છે; જેને જવાની જોર, રૂડી નવ રાખે રીતી; જેને જવાની જોર, પર પ્રેમદા પર પ્રીતી; જોર જેને જવાની તણું, અંધા તે આડે આંક છે; શામળું કેહે ચતુરનર, તો એ ગરીબનો શો વાંક છે. ॥ ૧ ॥ ઇંદરે અલ્યા ના ર, ભાળવો ભારે ભુપ; શીવ સરખો સમરથ, રીંબ્યો ભીલડીને રૂપે; પારાસુરે પરી પુરણ, મુનિ મ જગંધા માંણી; ચંદ્ર સરખો ચતુર, જૈંગતે ગોરાંણી ન જાણી; રાયો રાણા હર હરી હરા, પ્રેમદા દેખી સહુ પડ્યા; શામળું કેહે સાધક સાધ, નર નારીએ સહુકો નડ્યા. ॥ ૨ ॥ સતી સીતા સ્વરૂપ, રાવણુ રણમાં રોજાણે; દ્રુપદી સરખી ધરમવંત; કૌરવ ચીત ચોળાણે; રેણુકા સરખી રીધ રૂપ, કીક બુદ્ધિ ઠરાવી; નક્ષત્રી અવની એહ, વાર એકવીસ કરાવી, કૈયક હણાબ્યા તે કામની, હોડે મોડે

સહુ હાડીઆ; શામળ કહે મુર પુર સહુ, મમતી માંનનાંએ મારીઆ. દોહરો.—શરાપ મીઠ્યા થાએ નહી, આપુ એક વરદાન; અવતાર ભાગવ્ય ગરધવ તણાં, માહારદ્ર તણાં તુજ માન. પડ તુંતો પૃથ્વી વીએ, કળજીગમાં કુંભાર પેર; ગરબ ધરશે તાંહાં ગરધવી, પુરણ અચરત પેર. થોડા ક દીન દુઃખ વેશો, પાછા આવળે સ્વર્ગ; પૃથ્વીપર સુખ સહુ થશે, વેદ વીખાણે વર્ગ. મઠ વા સમો મહીમા થશે, કુંવર સાંભળ કરણ; ઇદ્રાણીથી અવનવી, તરણી વરણા તરણ. તણ પુત્ર તુજ આવશે, નવખંડ થાશે નામ; રાજ ચલાવીશ રામનું, કરણા રૂડાં કામ. નીશા સમે થશે દેવ તા, દાહાડે ગરધવ હોય; ભાગવળે સુખ લીલ ધણી, મરમ ન જાણે કોય. પરણમી પુત્ર પાએ ન મ્યો, પડ્યો પ્રથવી ઉપર; સ્થંભ તીરથમાં અવતરણો, કુંભારીને ધર. ગરધવ તે પણ ગુણનીધી, આ કલા જનમનું જાણ; દધવિત છે તે દેવનું, વેદ વદનેથી વેણ. ચોપાઈ.—ગુલાલ લાલજી તે નું નામ, ફેલેતો સ્થંભ તીરથ ગુણ ગામ; બીજાં ગરધવ ધરમાં બણાં, મોહાટાં નાહાનાં બચ્યાં ધણાં. એક દીવસ ગઈ છે મધરાત, સુતાં માનવી જાતો જાત; એક ગરધવ બાંધ્યો છે તાંહ, સુ છે હોળે ધર માંહ. અલ્યા હોળ તું સુતો જાગ, તાહારે મન ગમે તે માગ; તાહારા રાયને પેર જઈ રહે, હું કાહાવું તે વાતજ કહે. કહીએ રાજ સુંણને તમો, શુભ કહેવા આબોધું અમો; માહારા ગરધવ પાસે આવ, ભેડ સામગ્રી સારી લાવ. પેટ તણી પુત્રી પરણાવ, કેવી રૂડી તે વરણાવ; ગરધવ કહેળે નવ કહે તું, તો તુજને દુખ દેધશ હું. નહીતર તુજને કરશુ નાહાલ, કહેશો નહી તો થાશે હવાલ; એમ કહીને છાનો રહ્યો, હોળે ઉડી બેઠો થયો. અરપર ન્યાળીને જોય, મ નુશ ધરમાં દીકું નહી કોય; અચરત વાત મન માંહે ધરી, તેતો સુતો પાછો ફરી. મને ભણકારો વા ગ્યો એહ, કે શમણુ લાગ્યું મુજ દેહ; એમ કહી સુતો જાહરે, ફરી ગરધવ બોલ્યો તાહરે. અલ્યા વાત મેં કહી ને કથો, શું મુજને ઓળખતો નથી; તાહારા રાયને કહે તું જાણ, નહીતર તુંતો ખો ધશ પ્રાણ. કુંભાર ઉઠ્યો અચરત જોય, ગરધવ પાખી નવ બોલે કોય; થયો પરભાત વિચારી પેર, ગ્યો પ્રધાન તણે તે પેર. માહારાજ તમારી વાચા લહુ, અચરત એક તમ આગળ કહુ; પ્રધાને આપ્યો નીજ કાલ, તારે બોલ્યો હોળે બોલ, માહારે પેર એક ગરધવ જાત, તે બોલે મુજથી મધરાત. ડાહ્યુ માણસ બોલે જેમ, તેથી મીઠું બોલે તેમ; સગાં સહેદર કેરી રીત, તેમ મુજ સાથે જોડે પ્રીત. કહે ચેતાવ જઈ તાહારો ભુપ, એને પેર કયા છે અનુપ; હેત કરી, મુજને પરણાવ, પાથે લાગવા સામો આવ. નહી પરણાવે આણે ઠામ, બાળી મુકીશ બાપુ ગામ; હાથી ઘોડો પ્રધાનજ પુત્ર, દેહવટ કરશુ તુજ ધર સુત. જો હું ન કરે તમને જાણ, ખોઉ નિશ્ચે માહારા પ્રાણ; પ્રધાન હોલે વાતજ સુંણી, મન પોતાને સાચો ગણી; પ્રધાન કહે નહી બાકિ તુને, તમ પેર તેડી જાઓ મુને. તેની ચરચા હુંતો જોઉ, માહારા મનનાં સંદેહ ખોઉ; એમ કરતાં પડી છે રાત, ગ્યો પરધાન સાંભળવા વાત. અડધી રાત ગઈ ન્યાહરે, ગરધવ વચન બોલ્યો તાહરે; માહારે નવ પાણું વચન, કાંચેતાવ્યો નહી રાજન. તુંતો વાંક કાહાડીશ માહરો, દેશ છુટાવીશ હું તાહરો; એ વાત તું મન બાનીઓ, પરધાનને તેડી લાવીયો. જો પરધાનજ ડાહ્યો હશે, તેતો કામ સહુકોનું થશે; કદી અહંકાર મનમાં આણશે, એનું કર્યું તો એ જાણશે. એવું વચન ગરધવે બણ્યું, પરધાને તેતો સઘી સુણ્યું; ફરી બોલો જે ચારેક વાર, તાહારે વાત યઈ નીરધાર. એમ કરતાં અરણોદય થયો, પ્રધાન રાજ સભામાં ગ્યો; કરી વાત મન જુદી ધરી, રાજ સમજાવ્યો હેતે કરી. અથ ઇતી માંડીને કહી, અરસ પરસ જોડલી ને યઈ; રાય પ્રધાન મન જુદી ધરે, મોહામાંહે વિચારજ કરે. ન હોય ગરધવ કો કારણ રૂપ, મુજને દેખાડો કહે ભુપ; પરીક્ષા ગરધવની હું જોઉ, માહારા મન નો સંદેહ ખોઉ. તે જે જાણ જોવાને ગયા, છાંના કુંભારને પેર રહ્યા; પછે ગરધવ બોલ્યો તે વાર, રાજ પ્રધાન આબ્યા આ ઠાર. નીશ ચરચાએ આબ્યા તમો, તે સરવે જાણું અમો; પરણાવો પુત્રી પેટજ તણી, જોડો પ્રીત મુજ સાથે ધણી. તે વાતે નહી આવે લાજ, મુજને દો ગમે તે કાજ;

કોઈ થકી નવ થાએ કામ, તેહ કરું આણે ઠામ. છપો.—જળ થાનક થળ થાય, ઘૂળ થાનક જળ ભરીએ; તરણનો માનુ મેર, મેરનો તરણ કરીએ; નેવનાં પાણી મોભ, ચોખુટું મડાવું; વેણુ કરો ધાટ, જે કહેા તે ઘડાવું; કહેા તો દેશ નવા કરે, પરણાવેા પદમણી મને; નીકરે ગામ દેહવટ કરે, પ્રથમ ચેતાવું તને. ॥ ૧ ॥ કહેા તો નવાણે નીર, ભરેપુરે ભરે કે સોડું; કહેાતો જો રાણા જોધ, જીવુ જશ લેઈ ઘોકું; કહેા તો આપુ વુજ પુત્ર, હજારેક આપુ હોડે; કહેાવાણુ પરવાણુ, કરત્રીમ ચડાવું કોડે; હઠ હોડથી હાર નહી, પામ્મો કહેા તો પીજીએ; આમુશણુ કહેા તે આ પીએ, ડાહ્યો હોય તો કન્યા દીજીએ. ॥ ૨ ॥ કહેાતો હેમ વરસાદ, વસુધાપર વરસાવું; કહેાતો સોથું નીર, તન સહનાં તરસાવું; કહેાતો ભરે બંડાર, વગત અમુલ્ય વરણુ; મનાવું તાહારે મન, પછે વુજ પુત્રી પરણું; હેત પ્રીતને હોડથી, કોટી કલ્યાણ તાહારે થશે; મમત કરે મુરખ યશો, તો દેશ બધે દેહવટ જશે. ॥ ૩ ॥

ચોપાઈ.—જે કહેા તે આગળથી કરે, વળતી તાહારી કન્યા વરે; તાહારા મનનો સંદેહ ભાગ, મુજ પાસે ગમે તે માગ. મન ઉનમત નવ રાખીશ કશી, બોલો ઉતાવળા હેતે હતી. કુહા.—અચરત પામ્યા એજણા, વાત અસંભવ એહ; નહોય ગરધવ ગુણુ ધણો, કોઠક દેવની દેહ. આપણુ એવું માગીએ, જેથી નવ અપાય; એને મન જે હુંછ છે, તે મનમાંજ સમાય. માહારા ઘઠને પાછળે, નું કરે ત્રાંખાં કોટ; કોશીયાં રૂપા તણાં, એહ દરવાજે એઠ. એઠણુ જો તમથી થશે, તો મુખ કેહેજો હાય; કન્યા પરણાવું પ્રીતથી, રીઝી બોલ્યો રાય. વાચા હું ચુકુ નહી, જે બોલુકું વાણુ; કન્યા હોય જો પરણવી, ચીત ચતુરાઈ આણુ. કરો કોટ તાંખા તણો, તો એ કન્યા પરણુ; નીકરે જાએ પાછા ફરી, નકી સાંભળજો કરણુ. ચોપાઈ.—કહે ગરધવ સાંભળે રાય, કહું તે એક કરો ઊપાય; જેટલે ઘટ કરવો હોય સાજ, વીટાવ સુતરે આપો આજ, જગ્યા રાખજો દરવાજા તણી, ત્યાં થાશે શોભા ગુણુ ધણી; એટલી શોભા થાશે કાલ, પરમ દહાડે મુજ કન્યા આલ. ન કરીશ માહારી સાથે વાત, હવે નહી બોલુ વુજ સાથ; સાંભળી સરવ ગરધવની પેર, રાય પ્રધાન આબા બે ઘેર. ધારાવાડી દીધી કુધ, ઘડી પછી વિચારી કુધ; દરવાજાનાં રાખ્યાં ઠામ, વીટ્યું સુતરે વસે જ્યાંહાં ગામ. કો કેહે સાચુ કો કેહે કોક, નીચા સમે સુતા સહુ લોક; જે કોઈ બાહાર નીકળશે, આજ, પ્રાણુ પોતાનો કરશે તાજ. તેડ્યો વિચરકરમા તે ઠામ, ત્રાંખા ગઢ મોગણું ગામ; વિચરકરમાને ચાની વાર, શોભા વીધી અપરમ પાર. રચનાં કીધી નઉતમ નૂવી, કહી ન શકે કોઈ મોટા કવી; અધીક શોભા ઈંદ્રાસન, વુક્યા શ્રી અમરતના ધન. કુહા.—કારત્રી કરત્રીમ શોભા હવી, ઉદેકારે અતી એઠ; રૂપા કેરા કાંગરા, ત્રાંખા કેરો કોટ. પ્રજા ઉઠી પ્રભાતમાં, શોભા શુભ મુજણુ; વધ્યું તેજ તે નગરમાં, જાણે ઉદયો બાણુ. રાજા કહે દાતાર છે, બીજાનું નહી કામ; કન્યા નવ પરણાવીએ, બાળે બાણુ ગામ. ડંટેર કરે દેહવટ કરે, લુટાવે બંડાર; ઈંદ્રથી કેહે છે અવનવો, અપરમપાર અપાર. માત તાત મુસાળ પક્ષ, તણેનું એક લક્ષ; એક રાખી દીકરી ચંદ્રમુખી ચીત માહાય; બીજી એક પરધાનની, શીવ પુજનને જાય. સુરજ મુખી નઉતમ નીધી, બીજી બાટની પુત્રી; પંચમુખી તે પદમની, સહીયર તણે સુત્રી. દેવી દેહેરે નીત જતાં, બોલ્યાં તણે બોલ; તણે એક વરને વરે, તનમનથી તે તોલ. ચંદ્રમુખીનો ચાંદલો, પરણાવે પ્રીત રાય; બીજી બે તેને વરે, ગુણુ સહુ તેના ગાય. ગરધવ આબો પરણવા, જોવા મળીયું ગામ; વચન રાય ચુક્યો નહી, શોભા ઠામો ઠામ. બીજી બે રહી બાળકા, ચુક્યાં નહી તે ચીત; ગરધવને તણે વરમાં, પુરણુ આણી પ્રીત. કોનીદા સ્તુતી કરે, કોઈ રૂકુ ભુંકુ ભાખ; તણુ રાણીને એક વર, શાસ્ત્ર પુરે સાખ. કો કેહે એને પુજીએ, કો કેહે કરીએ સેવ; એણે ઘડ રડો રચ્યો, મોહોટો એ માહદિવ. દુરાચારી લોક બહાધા, કરે બહુ મુખ વાત; ગરધવને દીધી દીકરી, એ મોહોટો ઉતપાત. બીજી બે કન્યા તણાં, બોલ્યાં માય ને બાપ; એકની તો પરણુ હતી, પુરણુ બેનાં પાપ. બાપને કેહે બે કંનકા, કરેયું

અમો શુભ કામ; પરીયા તરશે પાંચસે, નવખંડ યાશે તુજ નામ. ચોપાઈ.—શુ પરણીને કીધું કામ, ત્રંખાપટી ડરચું ધડ નામ; આપ્યો ઉતારો રહેવા વાસ, વીવીધ પ્રકારે કરે વીલાસ. પ્રભાતે તો ગરધવ થાય, નગર બધામાં ચરવા જાય; કો નંદે કો વુંદે વાણુ, કો મારે કો કરે વખાણુ. ધડી એક રાતે આવે ઘેર, ખોળ ઉતારી મુકે પેર; સુભટ સુભાગી તે નર થાય, અસ્ત્રીએને આનંદ ન માય. વ્યાતુરી સંભળાવે કરણુ, સુર સુત ભાગવે તરણી ત્રણુ; ત્રણુના શાભીતા શણગાર, વાધ્યું રૂપ તે અપરમ પાર; આકારે જેવો હોય ઈંદ્ર, શોભે સરદ પુત્રમનો ચંદ્ર. અસ્ત્રીને સમજાવી કહી વાત, નવ કરશે કોય આગળ ક્ષાત; કદાચ ઓયુ કોઈ જાણુશે, તો ઉતપાત અનરથ આણુશે. કદાચ જાણુશે તમારી માત. માહારા દેહની યાશે ધાત; ડાહ્યાંછો તો કહુધું તુને, રમે છતો કરોજી મુને. જે દાંહડે કહી તમોએ વાણુ, તે વેળા નહી દેહમાં પ્રાણુ; માહારા દેહમાંથી જીવજ જશે, નગર બધુ ડાંતર થશે. કરે જોડી રહી ત્રણુ કામની, કરી વાત વીતી જામની; રાત પડે ભાગવે રાજ, જાય પરભાત ચરવા કાજ. નીત નીત પ્રતે એમજ હોય, ઓયુ મરમ ન જાણે કોય; તેતો ગરધવ તણા ધર માંહ, શોભા ઈંદ્રના સરખી થાય. નારી નરખે નરપતી તણો, ધડી ધડી નેહ વાધે ધણે; લીલા લેહરથી લીલ વીલાસ, તારણીઓ ત્રણુ પરમ પ્રકાશ. એમ કરતાં ગયા બહુ દીન, કોઈ વાત ન જાણે અન્ય. નઉતમ શોભા નરખે નેટ, રજો ગર્ભ ત્રણેને પેટ; એક દીવસ રાણીની માત, પ્રીતે કરવા આવી વાત. કુહા.—આવી રાણીની માવડી, પુત્રીને મળવા કાજ;

દીઠી ચરચા અતુરની, દીલમાં પ્રંગટી દાજ. રૂપ રતન સરીખડું, ઘણો હરખ મન માંય; તેજ પુજ તરણી તણુ, સુર જેવી શોભાય. કાંહો બાઇઓ શા સુખ થકી, તાહાર વાધ્યું તેજ; તાહાર દુઃખ દેખી બળુ, છે ક્યમ હરખને હેજ. નીચંક નહી કો તમ સમી, રામા વાધ્યું રૂપ; બરથાર ધરમાં ભાગીયો, બારે ગરધવ બુપ. દેહ છંડુ હું માહરો, દુઃખે ન બાવે અંત; કવોરો કુંવરી પડી, તનુ તનુ દાઝે તન. કેમ માહારે પેટે પડી, જીવી શાને કાજ; કરમ લખ્યો ગરધવ ધણી, લાગી કુખમાં લાજ.

* છપો.—બાળ તાહાર રૂપ, બાળ ડાહપણુ સુખ તાહાર; બાળ તાહારો બાળ, બાળએ જણતર માહાર; બાળ સહીયરો તમ ત્રણુ, બાળ સદગુરની સેવા; બાળ બુધ સબુધ, માયા વરે ગરધવ જેવા; બાળ રંગને રાગણી, બાળ અક્ષલ આવડી; કપાળ કરે ખે કુટીયા, માહા દુઃખ પ્રાપ્તી માવડી.

કુહા.—વચન માતનું સાંભળી, બોલી પુત્રી વાણુ; શાને કાજે દુઃખ ધરો, મુજને છે કલ્યાણ. માહારો વર છે દેવતા, જેવો હોયે ઈંદ્ર; વરણુ વાધુ કુખેર કંત, ગ્રહ ગુણુ તારા રવી ચંદ્ર. બહુ થળે એ તાંતનું, પરણાવ્યો એ કંત; પુરચા મનોરથ મન તણા, આનંદ અદ્ધો અંત. માડી માહારે સુખ ધણું, નીત નીત હરખ આપ; આનંદ દીન નીરગમુ, તે માત પીતા પરતાપ. કરી વાત પુછીશમાં, જો મન રૂડુ ચાહાએ; દુઃખ નવ ધરશે માહર, ઘેર તમારે જાઓ. માતા કહે સુંણ કાંમની, ચેતી છું હું અંત; કુળ બોળચું તમો માહર, કર્યો છે બીજો કંત. મરમ વચન સુંણી માતનું; પ્રીતિ પ્રેમદા પેર; માત * રાખુ મંદીર વીથે, ઘણે હેતથી ઘેર. અસ્ત્રીની બુધ તો પાનીએ, કહી વનીતાને વાત; છાંની રાખી માતને, તરત પડી ત્યાં રાત. છપો.—અસ્ત્રીના પેટમાં વાત, છેક રહે નહી છાની; કરે ઉદવત બધુ ગામ, મનની હોય જો માની; સ્ત્રીને છાની વાત, કહે તે મુરખ માનો; સ્ત્રીને છાની વાત, કહે તે શાનો શણો; સ્ત્રી આગળ વાત છાની કરે, તે જીગ બાધે જાહેર થશે; શામળ કહે સ્ત્રીના સંગથી, અધીક ઉતપાત અનરથ થશે. ॥ ૧ ॥ અસ્ત્રીની બુધ કબુધ, સ્વળાનું અવળુ સારે; શત્રુને રાખે શરણુ, વાહાલાને મરડી મારે; કુળ હીણુ કપુત, જશ હીણુને જીવતી જાએ; દાતા સુંદીર હોય, અવગુણુ ધણા તેના ગાએ; મુરખ કેરા મહીપંતી, અસ્ત્રી શુ વાત કરે છાની એ; શામળ કહે સ્ત્રીહોય સાધવી, તોય પુરણુ બુધ તો પાનીએ. ૧ ૨ ।

કુહા.—ખોળ ઉતારી ગરધવે, તણ્યું રૂપ કરૂપ; રહીયાણો થયો રાજવી, ભાગી બારે બુપ. તે નારીએ નરખીઓ, સરદ તણો જોમ ચંદ્ર; જેવો દીનકર દીપતો, આનંદ કેરો કુંદ. જેવો પારો

જળ હજે; જેવી દીપક જોત; સોંહતો દીઠો સાસુએ, ઉદેકારે ઉદોત. ખાપ પીએ ખુબી કરે, પ્રીતિ આવે પાત; નરે નારી તણે નેહસુ. માણે મન ગમતાં માન. માતે મન વિચારીયું, દાહડે ગરબ વાય; બાણ બોળીયુ એહનું, તો ભવની ભાવટ જાય. ખરા અંગારા ખેરના, પ્રગટાવી છે ગ્રાણ; તેમાં નાં ખંડુ બોળીયુ, ખાતે ગરબ ખાળ. અગની લાગી અંગમાં, ચિતમાં ચેતો તરત; ઉઠો ઉઠો નાસે તમો, માથે આંબું મરત. બાળું ગરબ બોળીયુ, કુક કીક કામ; ડંતર થાથે પૃથ્વી વીંચે, તંબા વટી ગુણ ગામ. ચારે ગાંઠે ફરતું બજે, ગામ ડંતર હોય; પથુ પંખી કે માનવી, હુંવે નહી જન કોય. નીચા સમે નાસો તમો, જવાય એટલે જાએ; કહેશો માં કોઈ આગળે, થવાય એવાં થાએ. આંબું વીમાન અંતરીક્ષથી, ગરબ ખેઠ માંહ; અવતરતો પુરો કર્યો, થયો એશીંગલ તાંહ.

ઓપાર્ષ.—ઈંદ્ર પુત્ર ઇંદ્રાસન ગયો, આપ બાપનો પુરો થયો; શામા તણને લાગી શીખ, મન માંહે પ્રગટી બહુ બીક. કાઠને કેહેવાતે નવ રહી, વનીતા તણે મારગ વહી; નામાં વાત સુંણી તે કરણ, ગર્ભવતી તરણીઓ તણ. અરણવ ઉદયની વેળા થઈ, ચાર જોજન તણે ગઈ; પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, ગામ ડંતર થયું તેટલે, પથુ પક્ષી કે માનવ જાત, ઘણાક જીવ તણી થઈ ધાત; તંબાવટી થઈ ગયુ અલોપ, કીરતાર તણે જણાવ્યો કોપ. તાંબાનો કોટ રૂપાના રાજ, કળીયુગમાં તે ક્યમ રહે તાજ; અલખત તે અલોપજ થયું, નગર તો જ્યારે થઈ રહ્યું. તે ગામે થયો ઉતપાત, તાર પછી વૃશ્ચી ખંભાત; તેની પાસે વસે છે ગામ, નગર તણું છે તેનું નામ, ગરબવતી તો એ ગત થઈ, નાઠી નારીઓ તાંતે રહી; રવી અસ્તતે બીજે દીન, સત્રીતા તજ વાંચ એહ વન. વૃધ રશી વેગે તપ કરે, રહે ધ્યાન ઇશ્વરનું ધરે; રશી ચરણે નારી જઈ નમી; દીધાં માન ગુણવંતી ગમી, શુભ વેશે દીસાછો સતી, તમારી ક્યમ ભુંડી છે ગતી; બુધવંતી બાળાપણ વેશ, પ્રેમદા ક્યમ આબ્યાં પરદેશ. ક્યમ જોયુ પડ્યુ વન, સાચુ ખોલો આંખે દન. હેતે નારીએ જોડ્યા હાથ, સાચી વાત ખોલ્યાં તે સાથ; મન થકી મેહલોને ગરવ, વીતી વાત માંડી કહી સરવ. ઉપજ નીપજ પરણ્યા તણી, કહી કથા માંડીને ઘણી; આખુ નગર અવનીમાં ગયુ, પ્રથમ જાણતો અમને થયુ. અમો નામાં આબ્યાં અરણ, એ વરને વરચાંતાં તરણ; એ હકીકત છે માહરી, આવી બાંહ વળગી તાહરી. અનો રૂપ વંતી જાતે બાળ, પગલે પગલે ખેસે આળ, ખેસો બાપએ માન્યું મેં માત, તમો પુત્રીઓ હુંં તમ તાત; ઘણી પ્રીતથી રહો મુજ ધેર, અરસ પરસ પ્રીતથી પેર. નહી લોપે દેવ કે દાનવી, મરડી નવ શકે માનવી; પથું પંખી પીડા નહી કરે. ચુગલ ચોરે હારદ નહી હરે. આઓ પીએ નથી અહી ખોટ, માહારૂ તણી છે મોટ, તણે તરણી ઠરી તાંહાં રણાં, સાધને આમમ સુખીઆં થયાં. દીન પરતે દાહડા એમ જાય, ઉદરે ગરબ મોટેરો યાય; માનનીને મોહોટી છે આથ, પુરા થયા દીવ સને માસ. પ્રથમ વજીરની પુત્રી જેહ, સુરજ મુખી છે તેની દેહ; પુરણ પ્રગટ્યો પરાકર્મી પુત્ર, શાભાવું બાકુ ધરસુત. જેમ મયંક શુદ બીજ્જ તણે, તેજ પુજ તરતીએ ઘણો, ધન લગન ધન રાણી ધીર, નવ ગ્રહ પરસન નૌતમ નીર; ભરથરી નામ ભુમીપત થયે, પાંચસૌ પરીયા તારથે. જોગ ભોગ રાજસ ગુણ રાજ, અસત્ય અન્યાય કરે તાજ; અતીથે એ આપુથ ભોગવે, જોગ મારગ જીગતે જોગવે. જનમ પત્રીકે રાજ રૂખી, સુખ પામી તે તણે સુખી; તાર પછી મસવાડા ચાર, પ્રસન્નો રાજકુવરીએ કુમાર. રોહણી નક્ષત્ર પંચમીનું પ્રજ્ઞ, જે નવ ગ્રહેમાં નમી છે કક્ષ સકળ ગ્રહે સરખા છે સાચ, કેદ્ર વરતીક પુરા ગ્રહ પાંચ. માહા દશા દીનદશા ગુરુ રાજ, સીધ દશા જોગની શુભ કાજ; અજીત ચોધડીયુ અમરત લગન, મહીમા જોષ સહુ થયાં મગન. વીકો નામ વીરાધનો વીર, નામનું રાખી શકશે નીર; વાસવ જેવો એહ વવેક, અવનીમાં થાથે અધીપતી એક. ભાટણુ ભાટ નીધી છે મન, તેને પેટ પ્રગટ્યો શુભ તન. ઇંદ્ર અમરતથી પ્રગટ્યો છે જેમ, તેજ પુજ પ્ર ગટ્યો તન તેમ; હસ્ત નક્ષત્ર જનમ જેહનું, પ્રભવ નામ પાડ્યુ તેહનું. ચાર અઉદ મોહોતેર યુજથે, અગમ નીગમ એને સુજથે; પાંચ પંદર પચીસ પ્રીછથે, આઠ હજાર એતો પ્રીછથે. બે બાર બ

ત્રિસે લહે, એક અગીઆર અવીશ કહે; છપ સોળ છત્રીસે છત, પથુ પક્ષી બોલી ગુણ ગત; જ્યુદીભત જ્યુવાં છે વરણુ. દેવાધી દેવ સરખા જણુ તણુ; આનંદ ધન અદેકરો થાય, દીન પુટે તો દીન વહી જાય. ઊની નાવે તેને આંચ, પુત્ર પરાક્રમી વરસે છે પાંચ. છપો.—જેને જોવો સંગ, રંગ સૌ તેવો ખેસે; જેને જોવો સંગ, પ્રીત પણ તેવી પેસે; જેને જોવો સંગ, તેને તેવાં કૃત કાઢાવે; જેને જોવો સંગ, બક્ષ ભોજન તે ભાહાવે; રૂડા સંગે રૂડુ રમે, અધરમ સંગ અવગુણ ગણે; રૂપી સંગ રહી રાજવી, ભાગ્યશાળી વિદ્યા ભણે. ચોપાઈ.—નવનવા ડરાવે ઠાઠ, એમ કરતાં થયાં વરસ આઠ; એક દીન પ્રભવ રમવા ગયો. જોજન એક બેડો તે રહ્યો રાત અંધારી જુલો પડ્યો, વણુઝારાની પેઠે અડ્યો; વણુઝારા સેઈ ગયા વીદેશ, દીઠો સુભટ સુર સુવેશ. કર મવંતો ધરમવંતો ધીર, વીરાધ સરખો દીઠો વીર; તેના ઉપર સહુને નેહ, કાગરક્ષા ભણાવ્યો તેહ. પથુ પક્ષી બોલે જેટલુ તત્વ તોલ જાણે તેટલુ; સહુનો નાયક ને સરદાર, પરાક્રમ તેનાં અપરમ પાર. છપો.—જેનું જેવું કરમ, ભાગ્ય પણ તેવું બાણે છે; જેનું જેવું કરમ, તેવું તે ગાયગણે છે; જેનું જેવું કરમ, તેને તેવું સુજે; જેનું જેવું કરમ, પાપ કે પુને પુજે; જેનું જેવું કરમ છે તેને સુજ તેવી પડે; શામળ કહે અનુસારથી, રૂડુ કે નરનું નડે.

ચોપાઈ.—તે વણુઝારો સુખીઆ થયો, વીળિંગ વાહાલાં કરો રહ્યો; પ્રસવ્યા પુત્ર તણુ રાજ રતન, રાજવી તે જોડે જતન. તેજ પુત્ર માહા કોટીક દામ, વીંકો ભરથરી પ્રભવ નામ; કરી જન્મોત્તરી તણે તણી, થશે તણે પૃથ્વીપતી ધણી. થયા સુખીઆ તે આનંદજ ભેર, ઉછરેલા પુત્ર રૂપીને ધેર; અઝ સહસ્ર ધનુર માહા ધીર, માહા જોધા દીસે એ વીર. પુરાણ શાસ્ત્ર જોતીકને વેદ, ભારે સંસ્કૃત ભારથ ભેદ; ખટ માસા ખટ શાસ્ત્ર ગુણ ધણી, ભાવ ભેદને ભાષા ભણી. મોહકુ દુઃખ ભામનીના ભોગ, એક બંધવનો થયો વીળિંગ; આપ વરસે એકાદસ થયો, મહીપતી સુત તે રમવા ગયો. ચાર પોહાર તે વનમાં રમે, આવેછે તે સંઘ્યા સમે; મૃગયા રમવા આવે વાહાલ, ખરો દુત વિદ્યાને ખ્યાલ. એક દીવસ તે કઉતક થયું, જોમન જોરે ડાહ્યાપણ ગયું; બંધન કરેલા મૃગયા દસ વીસ, આઘ્યા ધેર આયમતે દીસ. રૂપીને ધેર સાધુનો દીન, ખાઘણુ આઘ્યા કરવા ભોજન; એટલે બાળક આઘ્યા તાંહ, હણ્યા જીવ દીઠા કર માંહ. વિપ્રે તેતો દીઠા દ્રષ્ટ, કાયામાં તે પામ્યા કષ્ટ; પાપી એ જીવ દાહાડી હણે, એ હયા મનમાં નવ ગણે. દેવતાઈ પુરૂષ મળ્યા દસ વીસ, રાખી રૂદ્રમાં અદકી રીસ; એને ધેર ભોજન કીજીએ, માહા પાપ માથે લીજીએ. રીસાઈને આઘ્યા સહુ રૂપી, વૃધ વિપ્ર થયો મનદુખી; આજોટેને આડા થાય, ખાઘણુ એ ક્યમ ભુખ્યા જાય. નોતરેલા ખાઘણુ ભુખ્યા જાય, તે મારેલાની હયા થાય; જે કહે તે અમો કીજીએ, પરધેર ભોજન લીજીએ. દોહરો.—ખીન વિપ્ર બહુ બોલીઆ, એ ક્યમ આવે કાજ; તમ ધેર ભોજન કીજીએ, જો કરો પુત્ર એ તાજ. વીકે ભરથરીએ કહ્યું, ભોજન કરો નીચીત; આજથી અમો અહીં રહુ નહી, પરવરીએ છે પંથ. માગી સીખજ માતની, દુઃખ નવ ધરશે લેશ; નાહાના ભાઈને ખોગવા, પંથ કર પરદેશ. થોડેક દીવસે તમ કને, વાસુકું ગુણ ગામ; પ્રભવને કર પાટવી, તો વીકો માહારે નામ. આશીશ દીધી તણુ જાણે, ચોધો વૃધ રૂપી. રાજ; શુકન જોમને સંચરેલા, કરવા રૂડુ કાજ. ભોજન કર્યું સહુ ખાઘણે, અતી દીધી આશીશ; પ્રસન હજો એ લાતને, આદ્ય ઉમથાપતી ઇશ. પ્રણામ કરી એ પરવરેલા, અંતર નહી ઉચાર; આરાધી શીવ અંખીકા, વાર વીધી વાટ. રમે જમે જુમો ભમે, દુત મૃગયાને મેલ; જીએ ચરસા ચોદેશની, ખરો હુનાળા ખેલ. અનેક દીવસ વાટે રહ્યા; વીરાધ વીર વરેણ; હરતા કરતા આવી અડ્યા માળવ મુખ ઉજેણ. ક્ષીપ્રા ત્રઠ ખુખી ધણી, જ્યાં ગાંધરવું મથાણ; હરસીધ શક્તિ માહાકાંજેધર, સકળ લોક સુજણ. તેહ ગામનો રાજીઆ, કાયા દેહમાં કષ્ટ; આઠ પોહાર અગ્નિ બાળો, વીખમ દુઃખની ક્ષણ. ખીજી દુઃખ વળી વાંકીઆ, પેટ નહી કાંઈ પુત્ર; અજખામણી આખી

મેદની, નહી ભાગદારી ધરમુત્ર. શીવદેહેરે તેતો ગયો, પુન્યા ઉમયાપતી ધણ; મનમાં ધરીને ધો-
રણા, સૌપ શીવને શીશ. ગેળી શબ્દ ગુણનીધ થયો, હુંતો શીવને શરણ; માં કર ધાતુ મહીપ-
તી, તે સાંભળીયું કરણ. અરે શણગાર એક હરતીને, રનેહ રાખી તે સાથ; કળશ ગંગોદક ભરી,
હેતે આપો હાથ. કળસ ઢોળે જ્યાં હાથણી, તેને સૌપો રાજ; રોગ શોકને દુઃખ જશે, કરો
રાજાજી કાજ. મુસ્તક વચન ચઢાવીયું. ગુણવંત આઘ્યા ધેર; હુંકમ થયો તેતો કર, પ્રભાત સમે
તે પેર. પડો વજડાઓ પુર વીએ, મળ્યા રાણાને રંક; બંચ નીચને અધીપતી, નગર લોક નાસંક.
વણીક આઘ વટેમારગુ, વળી વરણ અદાર; મળી અસંખ્યાત મેદની, ચોવટે ચોદશે ચાર. ધોર
નીશાનજ ગડગડે, ઓછત અદકો થાય; શુભ શણગારી હસ્તની, રીઝે મેડો રાય. ફરતી ફરતી કુદ-
ડી, કળસ ધર્યો છે શીશ; જેને શીર કળસ ઢોળશે, પરસન ઉમીયા ધણ. ભાગ્યશાળી ઉભો હતો,
ભરથરી વીકો વીર; હેત કરીને હાથણી, ઢોળ્યું નિરમળ નિર. ભરથરી ભીનો રંગમાં, પુરવ જન-
મનું પુન્ય; કળસ ઢોળ્યો શીર હાથણી, નવ રહી એકે નુન્ય. તરત તખ્ત ખેસારીયો, પંચ પીરોજ
પત્ર; મણી માણેક મોતી જડ્યાં, શીર સોનાનું છત્ર. ભુપતી થયો તે ભરથરી, ઇંદ્ર અવતાર અ-
મીર; આંણ વરતાવી નગરમાં, વીકો રાજ વજર. ભરથરીએ ભુમી ભાગવી, થયો દેવાંશી દેહ;
આગળ કેહેવાણી વારતા, નાર સંગાથે નેહ. હવડાં સંક્ષેપે કહું, વિક્રમના વખાણ; આગળ સંદેહ
ભાગશે, પંચ કરે પરમાણ. બીજી વાતમાં પુતળી, કહેશે સરવે કત; ભરથરીએ ભાગ ભાગ્યા,
નાવટ સાવટ નરત. જોગ ભાગ જુગતે જાણીયા, અધીકારે કહેવાણો ઇંદ્ર; શાભ્યો રાય સમસ્તમાં,
જેમ તારામાં ચંદ્ર. સાઠ સહસ્ત્ર સોળ વરસની, પરણ્યો પદ્મની પેર; એંશી સહસ્ત્ર હસ્તી તણી,
અલખત આંણી ધેર. પંદર લક્ષ પલાણીયા, ઘણા મુલ ધોડાય; એક છત્ર અવનિ પતી, પ્રતાપ-
વંત પોહાડાય. વહુંરે વિક્રમ કરે, ભરથરી ભાગવે ભાગ; એક દિવસ શું નિપન્યું, સવળો અવળો
સંજોગ. સાઠસહસ્ત્ર રાણીમાં શીરોમણી, અનગલ નામ અમુલ; સોરઠ દેશની સુંદરી, ત્રીલોક રંભા
સમતુલ. મોહો પામ્યો તે મહિપતી, વચન કરે નહીં લોપ; વેચાણ થયો વનીતા તણો, કયારે નવ
કરે કોપ. અનગલસેના આજ્ઞા, તે પ્રેમદા રહે પાસ; રાણી રહ્યાં તે ઉપર, તે મુલખરીદી દાસ.
મદારી તણે વશ માંકડુ, વાયુ તણે વશ તરણ; ભામનીને વશ ભરથરી, કથા ન સાંભળે કરણ.
મુતારને વશ પુતળી, નચાવે તેમ નાંચંત; ભામનીને વશ ભરથરી, રૂપ દેખી રાચંત. બાંધી લીધો
બળ કરી, વશીકરણ વાદી વધેક; બીજું કાંઈ સુજે નહિ, નારી સાથે નેક. નરતુ લક્ષણ નારમાં,
અપલક્ષણ આડે આંક; ભરથરીને તે ભાગ્યો, વનીતાનો નવ વાંક. વનીતાએ મન વિચારીયું,
વીકો જે મહા વીર; કાંઈક દહાડો માહર, નિશ્ચિ ઉતારે નીર. હું અચ્છી ચરીત્ર આદર, પાણી
પેહેલી બાંધ પાજ; વીકાને જે વધ કરું, રહે લાખેણી લાજ. કાહાડ્યો વાંક કોપે કરી, વીંકા સાથે
વેહેર; મારી નંખાવું માનની, જીવતીએ રાખ્યું ઝેર. શામ દામ ભેદે કરી, કપટ કામની કીધ;
પુર થકી પરધાનને, દીવ્ય દેશવટો દીધ. આવરદા જે એંહનો, હરી પરસન જે હોય; સોએક લાખ
શત્રુ મળે, તોએ મારી નવ શંકે કોય. ભરથરી હેત ભુલી ગયો, ધારણ નવ રહ્યું ધોર; વનીતા કેરા
વચનથી, વનમાં કાહાડ્યો વીર. છપો. નારીને વશ નાવ, કરમમાં અક્ષર કાળો; નારીને
વશ નાવ, હડકત્રા તેને હાલ્યો; નારીને વશ નાવ, મરદ તે જીવતો મુએલો; નારીને વશ નાવ, નર
નીચ કામે અડેલો; નારીને વશ નાવલો, ધારણું તેનું તે ઘડે; શામળ કહે કાં રાવ રંક, પરાક્રમ કરી
નરકે પડે. કામનીને વશ કંથ, વચન પળે નહી તેમું; કામનીને વશ કંથ, જસ મહીમા નહી
જેનું; કામનીને વશ કંથ, પુન્યની પેર નવ પ્રીછી; કામનીને વશ કંથ, આરાધન એકે નવ ધછી;
કામનીને વશ કંથડો, પતીયાર તેનો નવ પડે; શામળ ભટ સાચુ કહે, મહીમા તેનો નવ મળે.

ચોપાઈ.—વનીતા વચનથી કાહાડ્યો વીર. ધરમવંત ધોરધર ધોર; વીકો વનમાં વાણી થયો,
અડસઠ તીરથ કામે ગયો ગુણવંતી ગઉતમ ગંગ, ભાગીરથીનો કીધો સંગ; વિશ્વનાથ તણી વન

શીએ, કરી જાત્રા જઈ કાશીએ. રવેતબંધુ રામેશ્વર રામ, શીવ કાંતી વિશ્નુ કાંતી ઠામ; તીરથ જાતરા પ્રાગે ગયો, નહિ નરબદા ન્યાલજ થયો. આંકાર માંધાતા આવીયો, ભગુલેત્ર ભર્ય ભાવીયો; એરસંગમાં નાહ્યો કુમેર, સુરપાણ મોઠમપદ મેર. શીબહુચર પાવે કળિકા, બેહિસાગર યુધી બાળકા; હીંગળાજ હરસીધી ઠામ. અંબેમાત આરાસુરે ગામ. ગોપનાથ ગોમતીમાં ગયો, રણ-જોડ નરખી સુખીયો થયો; આખુ માંહે છે અરબુંદા, સરગવતી તિરથ ને નરમદા; શેતરૂંજી ગીરનારે ગયો, સમેતશીખર વિશ્વંભરે રહ્યો દ્વાદશ જોતીરે લીંગ નરખીઆં; હેત ધણાં મનમાં હરખીયાં, અડ-સહ તિરથ કાવેરી કદી, નવસે નવાણુ નદને નદી. અષ્ટકુળ પરવત નવકુળ નાગ, જંબુદ્વિપ બરજખંડે ભાગ; નવનાથ એરોસી શીધ નરખીયા, પોહોડા ગ્રહ પરવત પરખીયા. દેશ દેશની નરને નાર, દેશ દેશની વાણી વાર; કામણ દુમણ મોહા મંત્ર; થાપે ઉંથાપી જોગી જંત્ર. પાખંડ લંડ પ્રત્ય-વંતાપુર, નવ રાખ્યા દાતા કાચર શુર; જસવંતા જાણીતા જની, સતવાદી શીરોમણ સતી, પૃ-થ્વીની પરદક્ષણા કરી, અંતરકરણ માંહે બુધ ધરી, ભમતો ભમતો આખો અજ્યો; પોઠ વણ-ઝારાની માંહે પડ્યો. આજની રાતનો વનમાં રહું, વણઝારાની વાતો લહું; જોવા કારણ રહ્યો તે ધોર, વંદિ વીર તણેલિ વીર. દોહરો.—રાજવી ચાલ્યો ચરણથી, સીત ચતરજીવ મોઠ; વાટે વન માંહે પડી, પોહોડી વણઝારાની પોઠ. વા વાને ગાને ગગન, નીશા અંધારી ધોર; ત્યાંહાં જહને ઉભા રહ્યો, સીત વરતે જેમ એર. આગળ પાછળ પોહીઆ, વચમાં ગુણ અપાર; તેમાં બેઠા જંગલી, કરમાં ગ્રહી હયિયાર. સહ મયે શણવી રહ્યો, જેને આખુ જ્ઞાન; એટલે વન-ચર ખોલીઆં, લાલી પેહલે પોહાર. કોહો શણવી એ શું કહે, પુછે કોરે કોરે. ચોપાઈ.—શણવી કહે વાઝ કહું વાત, એ વનચર ખોલે ઉતપાત; ચતુર પછવાડે છે એર, ટુંકી રહ્યો છે મહા ધનધોર. તે જાળવળે વેગે કરી, નહીતર એ જાણે છેતરી; ને ખોલે પક્ષી ખોલ, તેનું સહ જાણુંછું તોજ. કાગ પરીક્ષા કરે મરમ, ધારી જાણુ તેનો ધરમ; અણે ચુકે નહી વિદ્યા વેદ, બારે ગુણ જાણુંછું બેદ. પુરવ દશાએ તરકરે રહ્યો, વનચર ખોલીમાં મેં લહ્યો; સજ થયા વણઝારા ત્યાંહ, વંકિ ચિચારયું મન માંહ. શણવી તન સાચુ ભાખ્યે, જંગલી જટ મારી નાંખ્યે; બીજુ દેશ થઈ ઝાડે ચડ્યો, બીજે પોહોરે સારજ પડ્યો. ખોલ્યાં વનચર વનમાં ધણાં, કોહો શણવી શાં ક્ષણ એ તણાં; વણઝારાને શણવી કહે, સહ વનચર સાંભળવા રહે. નદીએ પુર છે અપરમપાર, તેમાં તણાઈ આવે એક નાર; તે પાસે ઘરેણું ઘણું, સત સહસ્ર નવ લાખજ તણું. તે મરતક પાસે છે દ્રવ્ય, ભર્યાં આમુગણુ સોના સરવ; વીનતા વહુ પેહોતારીઆ તણી, લક્ષ્મી લીલા તેને ધણી. બહુ આવે વેગળેથી પુર, નદી વચે છે હાથ હજુર; અળક અળક અળકે છે હાર, હીરા અમુલખ અપરમપાર. પાણી તાણી તે લાવશે, એક મહુરતમાં તે આવશે; આવે છે તણાજને તુલ, રત્ન હીરા અળકે અમુલ. જેમ સુરજ તે ઉગ્યો હોય, દીપક જોતે જળમાં જોય; તે તેડે લાલી જાય છે, કરંક ભક્ષ કરવા ચાહ છે. કાહોડો કાહોડો કહે છે તેહ, અખંડ ધારા વરસે મેહ; તે કરંક જો-જન છે પર, મહુરત એક આવ્યું છે 'અર; તે વીકે સાંભળીયું કાન, વાત નીરધાર કરી મન માન; અહીંયાં રહું જો આણે દીસ, તો વણઝારા છેદે શીશ; જોઉ તમાસો મરતગ તણો, લેઉ માત્ર લાખેણો ધણો. બીક નથી મનમાં કો તણી, ધાયો ધીર તે સલીતા જણી; જુત પ્રેતના બ-ડકા થાય, નવ ગણે કો લેખ્યા માંહ. ચમકે બાંકુ જળ વરસાત, ધમકે ધોર ધમકતી રાત; કાંપે થાય તે તરતજ મેરે, સુરે પુરેશ ડાહ્યો કચમ ડરે. સલીતા તેડે ઉભા રાય, નદી સમુદ્રની સેહેરે જાય; કાંડે ઉભા છે જેટલે, સજ દ્રષ્ટે દીડુ તેટલે. વીજળી ચમકારે નીરખું. કરીક પ્રેમદાનું પારખું; વાળ્યો કાછડો દટતા ધીર, અંપાયું દ્રહમાં બ્યાં નીરં. જગત અંખાનું ધરીયું ધ્યાન, મનસા સ્મયે દીધાં બહુ માન; ભરી વાંમ દાવે દસવીસ, ચતુરા ચોટલે આલી શીશ. બહુ જોરે બાબો બારણે, આબુશણુ કેરે કારણે; કંડે સુઝતાફળા હાર, સુંદર સહ શાભે શણગાર. અવણે આબો

લાખો તણી, મણી માણક જડાવે ધણી; ગાંઠે બાંધ્યાં આબુશણ સાર, કરંક કાઢાડી નાંખ્યું બાહાર. આબો આપ વણઝારા આડ, પાછો ફરી ચડ્યો તે ઝાડ; તણ પેહિર થયા બ્યાહરે, ફરી વનચરે બાળ્યાં તાહરે. કેહે વણઝારા શણવી કહે, લાખેણી ભાવી જે લહે; કેહે શણવી મેં પેહેણ કહ્યું, તે જણ કોઈ કરમીને થયું. તેણે કામ જોરાવર કર્યું, કરંકનું આબુશણ હરચું; મરતગ કાઢાડી નાંખ્યું બાહાર, વનચરે સહુએ કીધો આહાર. વનચરે સંતોખ્યા તે દીશ, અદકી દેહે તે આશીશ; જેણે મરતગ કાઢાડ્યું આજ, નવખંડનું ભોગવળે રાજ. પૃથ્વીપતી તમો તો યજ્ઞે, તાહારાં દુઃખ દેહવટ તે જજ્ઞે; જેણે અમારી ભાગી બુખ, ધન તાહારી જનુનીની કુખ. જેમાં છે હીમત આવડી, સુંઠ આધી તાહારી માવડી; મરદ મુછાળો તાહારે નામ, બીજા અચારા ઠામોઠામ. સંતુષ્ટ થયું અમારું મન, કરંક કાઢાડનારે યજ્ઞે રાજન; પુખ્તરોગેવર કેરાં પત્ર, છત્રપતી ધરજે શીર છત્ર. પરસન યાજ્ઞે ઉમીયા ધણ, વનચરની એ છે આશીશ; શણવી વનચરે એ સાચુ બાખ, વીકે ત્યાં બાંધી શણ ગાંઠ, એમ વીસા બ્યાં પેહિરજ આર, બાળ્યાં વચન ઠારોઠાર; કોહો શણવી શું બોલ્યા એહ, સારી પેરે બાગો સંદેહ. દોહરો. શણવી કહે હું સત્ય કહુ. બાળ્યાં વનચરે જન; તે હું વાત સાચી કહુ, નાયક શીર બીચન. માલ છુટે કોઈ આપણો, કે દુઃખ પડશે ધોર; કે કોઈ જાણે છેતરી, મારગ મળશે મોર. અહ વાંકા ટાંડા તણા, હાકીયું કહી હોડ; ગીરત માલ જશે આપણો, ખરી લાગશે ખોડ. કેહે નાયક સહ ઉપડો, છે ઘડી ચારેક. રાત; હવડાં શુકન છે રૂડા, હવે શુકન પરભાત. લાડું ટાંડુ લખ વસા, વીકે વિચાર્યું મન; અમુલખ રતન શણવી ખરો, બીજુ નહી કો અન્ય. એને લેઉં છેતરી, અહ રડા મુજ આપ; દશ છે માહારી પાહારી, વેદ પુરાણે છાપ. નખળા અહ નાયક તણા, નાંખી જોઉં મોટ; શણવીને લેઉં સો વસા, પચાવું સહ પોઠ. ઇશ્વર સંભારી ઉતર્યો, સુંઘો વણઝારે સાથ; વાટે જતાં વીચારીયું, ઉદ્યમ કરે માહા મરમ, સાચુ વચન શણવી તણું, ફળશે નિચે કરમ. ચોરી ગુણ તે ચતુર નરે, તેમાં શીવી ઝાલ; બીજામાં હાર નાંખીએ, બુલવણ કીધી બાલ. અડધો હાર ઘાલ્યો એકમાં, અડધો રાખ્યો હાથ; હાથ હાથ કરતો ફરે, જામે વણઝારા સાથ. ત્યાંથી એક જોજન વેગળ, ગુણ સંબુ બાપર ગામ; ઇંદ્ર જેવા શુભ અધીપતી, રાજ કરે તે ઠામ. રાખ કરી જઈ રાવળે, પાડી બુમ વીશિય; ધાઓ ધાઓ ધરણી પતી, જાંભો રહે નહી વેશ. મને વણઝારે છુટીયો; લીધો માલ સમેત; ધરણી હાથ તો ધાઓ તમો, નાશ તું નાશ સમેત. રોંકી રાખા સરવને, પોઠ્યો થયો પરભાત; અથ ધતી માંડી કહી, વીકે વીગત વાત. પરવરતો હું પોઠમાં, અનગળ હુતુ ધન; નાયકે સરવે નરખીનુ, માફ કીધું મન.

છપો.—જર દેખી જશંવંત, ગુણને ગામ ગમાવે; ધન દેખી ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે; સોનુ જોઈ સીમંત, અસત્યનું કામ કરે છે; ગરય દેખી બુણવંત, હેતથી હાથ ધરે છે, રામા રૂપવંતી સતી, નીરમળ કુળની નારીઓ; શામળ કહે સહુ સૂત તજે, જર દેખી કરે જરોઓ ॥૧॥ સુર કઠાવે શીશ, ચાતુર ચાકરી ચાહે; નાચે કુદ નરવંત, ગીત ગુણીજન ગાએ; વધતરો વહે શીર બાર, કાસદ કળે છે કાચે; જેને ઉપાય અન્યા અધરમ, બુદ્ધહીણી કરે બારણે; શામળ કહે શાણા સમજજો, જર લેવા કત કારણે. ચોપાઈ.—રાજ કહે વેહેપારી તમો, સાચી વાત પુછુછુ અમો; એનો માલ આપીને જાઓ, નહીતર તો તમે દુખીઆ થાઓ. નાયક કહે નવ જાણું અમો, શાને આળ ચડાવો તમો; વીકો કહે મુજને છુટીયો, હુંતો નાશિમ છુટીઓ. વાત વીમાસણ ચીતમાં અડી, ઠાલી પોઠ મારગમાં પડી; વણઝારો કહે જીડો થાઉં, સરવ પોઠ આપીને જાઉં. ભારે વણજ લાખોનો કર, ચોરી વાત ક્યમ ચીતમાં ધર; વીકો કહે હું જીડોજીડુ, શીવ સાનીધે શુભીએ ચડુ. રડા દેશપતી રીધ રાય, દ્વીજ પતીજથી તોજો નાય; તે વાતનાં બંધન કરી, લખ્યાં લખાબ્યાં ધોરજ ધરી. વણઝારો કહે એ સમ આપ, અમથી તો તે નહી મનાય;

સાચા વણજ સાચુ નહીં હરે, જુઠો થાયે તો એ મરે. ખોલો ગુણ એમ વીકો કહે, માહારો માલ એ પાસે લહે, ગુણ દસ વીસ જોઈ જોડે, હાથ આલ્યો આવી તેડે. વીકો કહે એ વસ્ત માહરી, ચારી સાચુત યઈ તાહરી; નીસરયો નેપુર બીજા યકી, વીકો તો મોલ્યો બળ તકી. નીકળી એ તો માહારી વસ્ત, લેઉ પોઠ તે વસ્ત સમસ્ત; વળી નિકળ્યો એકજ હાર. નિશ્ચે વાત યઈ નીર-ધાર. વણજારો કહે એ માહરાં, મુજ પાસે ક્યાંથી તાહરાં; એની જોડ જો લાવો તમો, તો સાચો તું જુઠા અમો. બીજુ નેહુર બીજુ જાલ, અડધો હાર આપ્યો તતકાળ; વીકાને તો સાચો કહ્યો, તે વણજારો જુઠો થયો. દોહરો.—જીતરંગ વીકો થયો, હાડે વાધ્યુદેત; વણજારો હોડે હા-રીયો, પોઠ ગુંણ સમેત. કહે વીકો છે તુજ કને, શણવી જેનુ નામ; દ્રષ્ટે પાડો માહરી, એ થાય તમારું કામ. આચો શણવી એળખ્યો, હરખ જેઠને યાય; પરસ પેરે મન હરખીયાં, આનંદ અંગ ન માય. ચોપાઈ.—કરણા દ્રષ્ટે વીકો કહે, લક્ષણ વણજારો તે લહે; પાછી પોઠ આ-કુધું તને, એ શણવી જો આપો મને. ઉલટ વણજારાને થતો, આટલા દીવસ ક્યાં શણવી હતો; પાયે પડ્યો વણજારો નમી, એતો વાત માહારે મન ગમી. લાખેણી શણવી જે લીધ, પોઠ ગુંણ સહ પાછી દીધ; રાજા કહે ચોથ માયુ હું, કપમ શણવી લેઈ જાઈશ તું, નેહુર જાલ આબુશણ હતુ. રાજા આગળ કીધુ જીતુ; ચોથ માહે તે આપ્યો માલ, ગામ માહે તે ગયો ભુપાળ. પછી વ-ણજારે લીધો પંથ, ચતુર પુરશ ચેતાવ્યા અંત. એક એક વીતી કહી હશ્યા, માળવ બણી ધરમવંતા ધશ્યા; ભેટ્યા ભેઠ બીડીને ભાત, વરસ બાર વીતી કહી વાત. ભરથરી રાજ કરે છે ભુપ, અલ-ખત પામ્યો અધીક અનુપ; અસ્ત્રીયો પરણ્યો સાત હજાર, અનગલ સેન્યા સહું સરદાર. એક દી-વસ હું મેડે ચડ્યો, થોડો વાંક અમારો પડ્યો; મુજને દેશવટો તો દીધ, તેણે કામ થયું છે સીધ. તુંતો મુજને મારગ મળ્યો, શોક સંતાપ તે રણનો ટળ્યો, મળી વાત બાવે બાવીયા; ઉજેણી નગ-રી આવીયા નીરમળ ગંગા જેવાં નીર, ત્રવેણી જેવી ક્ષીપ્રા તીર; શુભ શુકન થયા છે ત્યાંહ, મોલ્યો શણવી માહા સુખ માહે. પુરવ દશા વાધુ વાય છે, વનચરના શુકન યાય છે; બાવંતા પામી-શુ ભાગ, વાહાલાં તણો કાંઈ છે વીજોગ. સુખ સાગર જેવું છે સુખ, વીજોગ વાહાલાંને એ દુઃખ; રમે ભરથરી હોયે પડ્યા, કેહે કો દોશી દુશમન નડ્યા. હજ દેવની કીરપા ધણી, દસે દીશા કેહેવણી ધણી; આંણ ભરતખંડ જંબુદ્વિપ, આલ્યા ઉજેણી સમીપ. હકોતેર પરીયા તારણા, મોટા દુષ્ટોને મારણા; વીકો કહે સાંભળે. વીર, હું રાજા તો તુંય વજરે. લો કોલ આપુધું અમો, હું પુર-થતી પ્રધાનજ તમો; દીપક દેશ્વરી તું માહરો, નામ બટારક તનુ તાહરો. અને સેરગર જોઉ અ-મેદ; રાજપાટ ચલાવજો તમો. મનસુખા મન ધીરજ ધર, સંકટ સરવ લોકોનાં હર, ભરથરીની સુ-સાતા પડે, ત્યાર પછી મજને સુજ પડે; પરમારથના જીવજ એહ, ગાજે જેમ અસાડો મેહ. વિ-ચાર કરીએ મોહોટો મરમ, ઈશ્વર સહુનો રામે ધરમ; મોહોટુ ગાંધ્રુ માહા મશાણ, રાક્ષસી બુ-તાવળનું રાણ. માહા કાળેશ્વર છે માહા વીર, નિરમળ વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર; આકાશ દેવ્યા બાવે બમે, બાવન વીર રાજસ ગુણ ગમે, અષ્ટ જૈરવ જાણીતા જતી, નવ કોટી શકત સાકણ સતી; નવ નાય ચોરણી વીર, ગાંધરવ કોઠી પંચાયણ ધીર. વનચર એચરને ડગ ડેહ, કેહેતાં સીધવડ ઉપર હેહ; છપન કરોડ ચામુંડા ચાહ, હરસીધ માત રાજેશ્વરી રાયા બાવન વીર આદિ વહતાળ, વીકટ વાહ છે વીખની જાલ; સઉની સાહક હરસીધ માત, જેની માય. વિધ વીખ્યાત, સરજે પાળે બાંજે ધડે, સાજને સાહક નરતાં નડે; નાંધારાની વાહારે ચડે, બાટ દોશી દુશમનનો નડે. નવે ખંડ જેની નામના, પુરે સેવકની મન કામના; વેદ પુરાણ શસ્ત્ર જે કહી, જળ થળ માહે બાપી રહી. અષ્ટ કરતા સહુ એથી યયા, વીર જોગેશ્વરે કો લલા; પંચમા ભુત તત્વ છે જેહ, આદ્ય શકતની રૂપજ એહ. મારણ પાળણ પોણણ નામ, કરતા અષ્ટી તેનું કામ; પુરશ પ્રકૃતી કાહાવે એક, અ-નેક એક તે એકની અનેક. ત્રીયુણ રૂપ તેનાં છે રૂપ, ભેદ ન જાણે બ્રહ્મા ભુપ; વેદ શાસ્ત્ર અષ્ટિતે

શકત, પાંચ પદારથ ભુક્તિ મુક્ત, ઝાઝૂ માન વસે છે જ્યાંહ, તે ખે વીર પધારથા ત્યાંહ; નીરમળ છાયા નીરમળ નીર, ભોજન કાજ નોતરથા ખે વીર. મશાણુ સુઆ પરસ્તને કરે; ખે કરે તે નિશ્ચે મરે. ગયો ભટારક ગાંમજ માંહ, હરી રહ્યો વીકો જતી ત્યાંહ; પુરણુ નવ ગ્રહ છે પરસન, માહા ભવાનક છે તે વન. માનવી જાત રહે નહી કોય, હોડે જાયે તેલો મરે, જીવતો કોય પાછો નવ કરે; જેનો આવરદા પુરો થાય, તે નર તે ઢેકાણે જાય; હરસીધ રૂપ પોતાનું ધરી, ત્યાંહાં આઆં ત્રીપુ રા મુંદરી. ઉજ્જવળ વરણુ અલોકીક અંગ, સેવક સાથ નથી કોઈ સંગ; આમુશણુ અંગે અપાર, આપે રૂપ તણો અવતાર. ચરણાં ચોળી મુઘાં મુલ, કરમાં ગ્રહુ કમળનુ કુલ; રંભા રૂપ છે જીવન વેશ, શીશ મુરંગી છુટા કેશ. રમત્રમ કરતાં લાલ વીલાસ, પધારથાં પોતે વીકાની પાસ; માનવી માહારા મોહલાં માંહ, કયમ આઆં તું એકલો આંહ. જે આઆં તો બલે તું આવ, માહા રૂ દાણુ માયુ તે લાવ; એવાં વચન સાંભળીયાં કરણુ, ચતુર નર લાગ્યો જઈ ચરણુ. માતા જે માગોછાં તમો, તે દાણુ રાજનું આપો અમો; હું નહીં મેહલુ માહાર પત, સાચુ માનજો સાચો શકત; હરસીધ કહે હવડાં તો જમો, ધડી ખે ચારેક રંગે રમો; કોલજ સો પરીયાનો દીધ, હરખ ધરી આલ્યાં હરસીધ, પછે વચન માહાર થાપજો, ધટે દાણુ તેતો આપજો; ગયાં પ્રેમદા પોતા ઘેર, પ છે શી થઈ તેની પેર. જગતંયા ગયાં જોડલે, તરત પ્રભવ આઆં તેડલે; કરી રસોઈ જીગતે જમ્યા, ધડી ખે ચારેક રંગે રમ્યાં. વીર ગયો વાસણુ આપવા, આઆં હરસીધ કષ્ટ કાપવા, અલ્યા પૃથી મુજ પાસે આય, પરચું છે તે લેખે લાવ; વીકો કહે જે ખસે દાણુ; માગો માતા ચતુર મુજણુ. હરસીધ કહે સાચુ કહે ધીર, કેટલુ તે વાવરીયું નીર; પાણી પીયું કહે નહીં કોઈ, પાણી સાટે આપો લોહી. તે વાવરીયું જળ જોડલુ, તાહાર રૂધીર માયુ તેડલુ; આપે તો તો આશીશ દેઉ, ના આપે તો જીવજ લેઉ, ઉઠો ઉઠો સોગ્રજ થામો, પાણી પરમાણુ રૂધીર પામો; ત્રપ કરે જે મન માહર, તો ધરમ ધીરજ થાયે તાહર, પુરણુ પેટ ભરે નહીં પાપ, તેનો પુજને દેઉ આપ; કદાચ કોપ જો હપડે ધર, ખાળી ભરમ એક ક્ષણમાં કર. હરખ્યો વીર કાહાડીછિ છરી, આપે જીજા ઉપર ધરી; સોશ્યું રૂધીર મજે નહીં ટાંક, વીકાનો તો પડીયો વાંક. પગ પીંડી માંડી કાપવા હરસીધને રૂધીર આપવા; લાવ લાવ ભુખ્યાછુ અમો, શીદ વચન રીધુ છે તમો. રૂધીર તણું બાંધુ નહીં એક, થયો આકળો વીર વીશિક; પછે હાથની કાપી બાંહ, રૂધીર રેખ નખ આંબું ત્યાંહ. રૂધીર આપ કે કહે મુખ નાય, વાળુની વેળા વહી જાય; વિક્રમસેન્યે બુધ જે ધરી, આપ કાળજે ધાલી છરી. કાહાડી કાળજે ધીરજ ધર, રૂધીર ટીપુ નવ નીસરયું. પછે મનમાં આણી રીસ, છેદવા માંડયું પોતે શીશ; લેજો મા ભવાની ભોગ, વચન ઓશીકલ ટાળજો રોગ. શુભ વચન બોલ્યો તે સાથ, માંમાં કહીને બોલ્યો હાય; માગ માગ હું પરસન થઈ, તાહારા મનની ચીંતા ગઈ. હુંજ નવ રાખીશ તાહારે રહે, મન ગમે તે વાણી વહે; અમરત દ્રષ્ટે વરચ્યો મેહ, દેવીએ કીધા દેવાંથી દેહ. હરસીધે હાય ફેરવ્યો શીશ, પરસન થયાં શ્રી ઉમીયા ધશ; માતાજી મન રૂકુ તુને, હેત કરીને આપો મુને. તું પૃથ્વીપતી રાજ થજો, તાહારા ગાંજ્યા સહુકો જજો; કરજો પુન્ય પરમારથ કામ, નવખંડે તાહાર નીજ નામ. કોટી કલ્પે નાશજ થશે, તુજથી દુઃખ લોકનાં જશે; ધીક વીર તું સાહાસીકજ હોય, તુજ સાથે જીતે નહીં કોય. ભીડ પડે સંભારે મુને, રક્ષણુ કર તે વેળા તુને; માહારો તાહારે શીર છે હાય, અહરનીશ તાહારે હુ સાથ; વિક્રમને આપ્યું વરદાન, આદ્ય શકત થઈ અંતરધ્યાન.

છપો.—જે શેવે શીવ શકત, જગત વશ તેને હોયે, જે શેવે શીવ શકત, ગાંજી શકે નહીં કોયે; જે શેવે શીવ શકત, અજમા સીધ નવનીધ પામે; જે શેવે શીવ શકત, વેદના સધળી વામે; સાચે દસે શેવે શકતને, અકળામણુ તેને નહીં કથી; શામળભટ કહે જીગ જીતીયો, વિશંભરી જેને મન વશી. || ૧ || હરસીધ હજારાં હાય, સહસ્ત્ર શીશે સોહંતી; બ્રહ્મા વિશ્નુ ને ઇંદ્ર, માન મહીમા મોહંતી; પુરાદ રૂપ વેક, પુરશ પ્રકૃતી પોતે; પૃથ અજ મંડાણુ, સ્વાદ ઈંદ્રિ જીગ જોતે, પરસન થયાં પર

મેથરી, મેહર મહીમા સુખ મોટ છે; શામળ કહે શીવ શક્ત પરસન થયાં, કાણુ માત્રમાં તેને શી ખોટ છે. દોહરો.—એટલે શણવી આવીયો, તેહ નવ જાણે વાત; શમણાની પેરે થયું, મહીમા કીધી માત. ખાન પાન તરતીય તર, સમરો ઇષ્ટ શીવ શામ; શુકવ બાંધીને સંચરયા, ગુણ ઉજેણી ગામ. માહાકાળેશ્વરે માહાપ્રભુ, આત્મા તેની લીધ; પરસન પરસન પરસન છું, દીવ્ય વરદાન જુગ દીધ. ગયા ગામમાં ગુણનીધી, ભુમીમાં નહી બાર; ઉદવસ્ત સરખુ ગામડુ, વિક્રમે કર્યો વિચાર. નુરે નથી એ નગરમાં, રમયતમાં નહી નુર; લીલા લેહરે જોઈએ ઘણી, બ્યાં ભરથરી સરખો ભુપ. શકે ભરથરી ભુમી પડ્યો, શકે હુટાણા લોક; શકે પાપી પેદા થયો, શેહરમાં દાંસે શોક. સત સહજ પીસે વશા, બીધન થયુંછે વસ્ત; કેહે કુણુ નરપતિ નડ્યો, મહીપતી પાખ્યો મરત. કુણે કાહાડી મુકીઓ, કે મુખ્યો મિત્ર બ્રહ્મ; વીમાસણ વીકિ કરી, ધારણુ નહી એ ધરમ. દેશવટો મુજને દીધો, કાહાડી મુક્યો ખાહાર; માનવીના મહીપત માણ્યુ, એતો નહી વેહેવાર. વનીતાએ ઘણું વશ કર્યો, રાએ કીધી રીસ; તમારો રહે રમે, હેદાવે મુજ શીશ. છપો—રાજાનો વિશ્વાસ, કરે વણ મોતે મરણ; રાજાનો વિશ્વાસ, કરે તે હેતજ હરણ; રાજાનો વિશ્વાસ, કરે તો રામજ રૂંધ્યો; રાજાનો વિશ્વાસ, કરે તો કાળજ ખુટ્યો; રાજાને શતર જાણ્યો. કોણ કાહાપણુ તેનું કથી, શામળ કહે સહ સાંભળો, મહીપતી મિત્ર કોનો નથી. દોહરો.—ધરે નેહ ને નારને, મહિપત જાણે મિત્ર; તેને મુરખ જાણુજો, કાગને જાણે પક્ષિત્ર. છાનો રહુ એ ગામમાં, ચરઆ જોઉં હું મંત; જો રેહેવું તો અહીં રહુ, નહીતર જશુ પંથ. ચોપાઈ.—પોતે વિચારી મનમાં પેર, ગયા પ્રજાપતિને પેર; વાસો રહેવા દો એક રાત, પંચ જશુ પોહોડે પરભાત. કરી હામ તે વાસો રજા, સુવા કારણુ સુખીયા થયા; પ્રજાપત શું કીધી પ્રીત, ગામ બધાની પુછી રીત, કુણુ રાયને કુણુ પ્રધાન, રૈયતને કેવાં દે માન; પાન કુલમાં પરાક્રમ પુર, દીસંતા દવાંશી બે મુર; રાણા રાવ સરીખા દીસંત, દેખી મન હરખી હીસંત. દોહરો.—જેને ધેર વાસો રજા, તેને દુઃખ અપાર; રદન કરે હઠકુ હણે. કલ્પાંત કરે કુંભાર. અતિ દુઃખ પામે આકળાં, રાખી નવ શકે કોય; વિક્રમ ખેડો વાસમાં, તેતો દ્રષ્ટે જોય. હાય જોડીને પુછીયું, માતા કેહે તુજને દુઃખ; સંકટ ભાગે તાહર, શીવજી કરશે સુખ. માહરે ધેર તો એકજે, લાડકવાયો પુત્ર; તેને તેડુ રાખનું, ભાગેછે ધરમુત્ર. દુઃખ મોહાટું છે દેશમાં, દુષ્ટજે વિરે વધતાળ; મારે માણસ નિત્ય એક કતાંત સરીખો કાળ. એ દુઃખજે ગામમાં, દષ્ટ્ય માણસને ખાય; કર કરી આખ્યો તેહને, વારા ફરતી જાય. આજ વારો મુજ પુત્રનો, તેની મુજને દાઝ; કાલ રાતે એને હણે, આખ્યો દહાડો રાજ. વીકો કહેછે વાત સુંણ, કોણુ નરપતીનું નામ; કુણુ પ્રધાન કુણુ પાટવી, ઉદવસ્ત થયુ સહ ગામ. મુકયાં વાડી વનજીતી, લક્ષ્મી ગયાં કયા લોક; ક્યમ દેશ દેહવટ થયો, સહુને પડીઓ શોક. નખળો કુણુજે નરપતી, પાપી કુણુ પ્રધાન; શાહાજી નથી કો શેડીઓ, નથી દયા કે દાન. કાનું રાજ કોનું ચલણ, કુણુ મદકુણુમુર; રંજડે રૈયત રાંકને, નરપતિમાં નહી નુર. સુભમુ ફરબસ દેશમાં, દાહાડી દુઃખજે ધોર; લંડ હરામી દંડ દે, કેહે ચાડીયા કે ચોર. વનીતા કેહેછે વીર સુંણ, કહુ પુર કેરી પેર; દુઃખ સાંભળી દુઃખીયા થશે, આચ્યા દુઃખીઆને ધેર. ભરથરી ભુપ ભુમી તણો, નવખંડ નરપતી નામ; જોવા દસરથનો દીકરો, રાજ કરે શ્રી રામ. સુખ સાગર રૈયત સુખી, અધીપતી જોવા ઈંદ્ર; ભરથરી શાખ્યો ભુપમાં, તારા મંડળમાં ચંદ્ર. પુરપતી પરણ્યો પ્રેમદા, અદકી તેમાં એક; ચરણ તે ચતુરા તણુ, નરપતી સાથે નેક. નીચ નમેરી નાર તે, અક્કલ હીણુ તે આંક; કોણુ જાણે તે શા પડ્યો, વજર તણે શીર નાંક. વજરનું નામ વીકો હતો, ઉતરયું રાખનું હેજ; તેને વનમાં કાહાડીયો, તે સાથે ગયું તેજ. વનીતા વચન વવેકધી, ભરથરી તણ્યો ભાગ; રાખ આળી રણમાં ગયો, જસવંતે લીધો જોગ. હસ્તી ઘોડા માલ ધન, નીગમુ ચકવે રાજ; તપ કરવા તિરથ ગયો, સાધન કરવા કાજ. ધેર પ્રધાન એક ધરડીઓ, રાજ ચલાવે રીત; નેક

વાંક નથી તેહનો, પ્રજા ઉપર પ્રીત. બળવંત રાય બહિર ગયો, ચતુર ચાતુર મુજાણ; રાક્ષસ એક પેદા થયો, પ્રજાના લેવા પ્રાણ. આવે અચાનક એકલો, અંતરીક્ષ ઉડી જાય; સો ખસે દસ વીસને, ખાતે ફુટ તે ખાય, જીવ નીચ નર નારને, કાં રાય કાં રાંક; ભુંડે બક્ષ કરેલા ધણાં, વાળ્યો આડો આંક. કોઈ પરદેશ પરવરનાં, કોઈ નાઠા નરનાર; શાણા થયા સહુ એકઠા, મનમાં કર્યો વિચાર. સ્નેહ દહિસ સાથે કર્યો, વસવા દે એ ગામ; નિત્ય માણસ એક આપણ, ઠરી રહે એક ઠામ. નારી નહી બાળક નહી, નહી વરધ વચેક; વાઝે જરૂર જવાનને, નિત્યે માણસ એક. પ્રાતઃકાળે પરવરે, રીધ ભાગવે રાજ; રાક્ષસ આવે રાતમાં, તન કરેછે તાજ. કાલ વારો છે માહરો, પોહિડો જાણે પુત્ર; એથી દુઃખ બીજુ કીધું, બાગેછે ધર સુત. પંથી કહે સુંણ પ્રેમદા, ખાતે સમ હું ખાઉં; સાટે તાહારા પુત્રને, જરૂરપણે હું જાઉં. દુઃખ તાહાં તુ તાજ કરે, કાળજી ધીર રાખ; એ વાતે ધીર આંણે, સુરજ ચંદ્ર જે સાખ. કાહાડુ બાવટ ગામની, ચિત્તામાં એ હું ચાહું; માર પાપી ફુટને, એને જીવતો સાઉં. પ્રજાપતને પ્રીછ્યો, પુરણ કીધી પ્રીત; મંદિરમાં મોળે કરો; ચિંતા ન ધરજા ચિત. પુરો પરણવા નેટલો, હરખ ધણેરો હાય; વીઝી વાટ જીએ તીહ, શે તેડવા ન આનું કોય. એટલે તેડુ આવીયું, તેડેછે પ્રધાન; વિક્રમ સાથે અક્ષીયો, આવીને મુખ પાન. પરણવા કારણ પરવરે, જેમ દીપેછે વદન; હસતો રમતો સંચર્યો, બીક નહી કાંઈ મન. ગયો રીજથી રાજમાં, ઉડી સરવ સભાય; શીંહાસન સોના તણું, ત્યાં મેઢા જઈ રાય. અચરત પામ્યા સરવડો, દીકો દેવાંથી દેહ; કોઈ પુરુષ એ કારમો, માણસ અમરત મેહ. આજ દિવસ રાજ તમો, કોહો મન ગમતી વાત; રાત સુધી રહીએ અમો, પોહિડું દુઃખ પરભાત. દુઃખ કાહાડુ બધા દેશનું, માર શત્રુ ઠામ; આધુ પાપી જીવતો, તો શીવ શેવક નામ. ચોપાઈ.—કહે વીઝો સળહુ અમો, કહુ તે કષ્ટલ કરોને તમો; મધ તણા ભરાવો માટ, મુકાવી દો ઘાટે ઘાટ. બળ બાકળા વડાં ને ખીર, સાકર સરખાત કરાં નિર; દ્રાક્ષ ચારોળી 'મેવા પકવાન, ખાંડ ગોળ હગલે હગ ધાન. પેચર પેડા મુખડી સાર, અતિ કીધા તેનો અંચાર; કરતુરી કેરા કરદમ કર્યા, બંડારે બધા મેવાના ભર્યા. કરતુરી કેરા મેહેક બરાસ, લીલા લેહેર વાઝે વીલાસ; દરવાજેથી દીપક આળ, એક ઉઘાડી રાખી પોળ. બાંધ્યાં ચંદરવા ચોપાસ, વીવીધ શોભા કીધી વાસ; ચંદન કેસરે છાંટ્યાં છાંટણાં, કનકાસન માંડ્યાં માંડણાં. વેર્યાં પુષ્પ પારજાતિક ધણાં, કુમ કુમ રોળ કીધાં તે તણાં; મોતીએ પુરામ્યા એક, અજવાળાં યુણ મેડી ગોખ. ધંદ્રાસન સરખુ છે નામ, એમ શણગાર્યું છે સહિ ગામ; એક સંવતસર સુધી ખાય, બરી મીઠાઈ તે મારગ માંહ. કંઠ્યાં દુધ સાકરાયાં કરી, મુક્યાં મારગમાં તે ભરી; પચ મુધાંત પાકાં તે તેલ, રાએ કીધી રંગતી રેલ. પાન ફાફળ બીડી બરાસ, લવીંગ એળચીનો મુખવાસ; મુખડી શીખંડ દહીના મઠા, સાકર સરખદ રૂડા રઠા. આદ્ય પોળ દરવાજા બાહાર, કીધા એક જોજન વિસ્તાર; ત્યાંહાં સુધી શોભા માહા મચી, ચંદન કુમકુમ રૂડે રચી. મહીસ મીઠાઈ બહિર બાંધીયાં, સહજ અજા શોભીત માંધીયાં; વાક લક્ષી બાર કળશી તણા, બક્ષ ભાજન માંહી નહી મણા. ધીર વીર પોતે ધડ થયો, આલી ખડગ અગોચર રહ્યો; રાત ગઈ પુરો એક પોહિર, ગયા લોક તે ઠોરેઠોર. એટલે આબો વીર વધતાજ, અજા મહીસનો કરતો કાળ; પીપ્પ મદીરા ખાધો સીચ, રૂદયામાં આણી બહુ રીજ. જેમ જેમ પગલાં ભરતો જાય, અમરત મેવા ખાતો જાય; આવે પાનને ચોળે તેલ, કરે કલોલ રાજી થઈ રેલ. બળ બાકળા આહારજ કરે, તેમ તેમ હૃદય એનું ઠરે; આજના રાજ ગુજને ધન, તમ કર્યું તે માહાં મન. સાકર રસ સોપારી ખાય, રંગ મોહાલમાં આપે જાય. દોહરો.—

હસતો રમતો ત્યાંહાં ગયો, જ્યાં રાજ દરબાર; માણસ કોઈ દીકો નહી, શોભા ઠારોઠાર. આવ રાજ તું આજના, કંઈ ગુજને હું નાહાલ; માગ માગ બર મુજ કેને, વપુથી અદકો વાહાલ. નીચે ગુજને નહી હલ્કુ, સત્ય વચનનો કોલ; તરતીજ જોતાં તાહરી, યુધ વિચારી મોલ. પરીયા સાત

હજારની, ખાલ કોલ બહો બાપ્પ; ધાત કંઈ ને તાહરી, શીવ સુરની સાપ્પ. ચોપાઈ.—નર-
પતી આવી પાપ્પે નમ્પો, જુહાર કર્યો તે મનમાં ગમ્પો; તમ પાસે જોરજ કેટલુ, માયુ તમ પાસે
તેટલું. તમારે તે શું છે નામ, શાં શાં નિપજે તમથી કામ; માહાર નામછે વીર વ્રજતાજ, કોષ
બર્યો કતાંતજ કાળ. મન ચીતવ્યાં માહા કામજ કર, શરગ અત્યુ પાતાળે સંચર; બાવન વીર
તણો સીરદાર, માહારાં પરાક્રમ અપરમપાર, શકિત હરસીધનો માયે હાય. તેથી સરવ સરજ
તમ કાળ; ઈંદ્રાસન બ્રહ્માસન જાઉ, નાહાલ કંઈ ને પરસન થાઉ. કોપ કર તો લેઉ પ્રાણ,
અદ્રષ્ટ વિદ્યા ગુણ તે જાણ; લજ્જ લાધવી વિદ્યા કર, પલક એકમાં પશ્વી ફર. જુલ્લ કરતામાં
નવ હારીએ, જોર કર તેને મારીએ; એવું જાણીને તું માગ, પ્રીત ખરી તું પાપ્પે લાગ. વંકો કહે
વચન મુજ આપ, કોડે કષ્ટ અમારાં કાપ. વચને બાંધી લીધો વીર, સતવાદીઓ તે સાહસ ધીર;
વચન ભ્રષ્ટ ને કોઈ થાય, તેને માત હરસીધી આય.

કુહા.—પ્રથમ તો તુજને કહુ, મન વિચારી જોય; વરસ માસ દીન ઘડી પળ, મુજ આયુંશ
કેટલુ હોય. આવરદા ને માહરો, કોહો તે સાચુ સત્ય, તો વિશ્વાસ આવે મને, શ્વર્ગ મુખી તુજ
મત. વાયુ વેગે સંચર્યો, બ્રહ્મા સદન છે જ્યાંહ; કર જોડી ઉભી રહ્યો, માહારાજ ખેડા છે ત્યાહ.
વીકો નામે માનવી, હેતથ પાડી હોડ; આયુશ તેનું કેટલુ, કોહો તો પોહોએ કોડ. વરસ એકસો પાં
તરી, ઉપર મહીના સાત; દસ દીવસ પંદર ઘડી, જઈ કહે તેને વાત. કમળ પુજ કરશે કોડથી,
શીવ શકિત પરસન સાર; ફરી આવરદા ભાગવે, વરસ સત અગીઆર. વદન નામ્યુ વિશ્વપતીને,
પ્રીછી સઘળી પેર; એક પલકમાં આવીયો, ઘણા હેતથી પેર. માંડી વાત કહી તેહને, વરસ માસ
ને દીન; અધીક એાધુ એમાં નથી, માનજો સાચુ મન. મહીપત કહે મે માંનીયું, કોલ ઓશીંગલ
થાઓ; એક દીવસ વધારવા, પાછા ફરી ત્યાં જાઓ. આવરદા એક દીનનો. વધારી આવો મુજ;
તો તે માગ્યું આપીયું. સાચો તે જાણું તુજ. વચને બાંધ્યો વીર ગયો, જ્યાં છે પુરુષ પુરાણ; કર
જોડી ઉભી રહ્યો, વીસ લાખ કર્યાં વખાણ. માહારાજ મુજને તમ કહેા, વિક્રમ ને માનવી જ
ન; તેનું આયુશ વધારીએ, અદકો એકજ દીન. લાખ વસા મુજને કર્યા, પુરી માહારી આશ; એ
ક દીવસ તેનો વધે, પામુ મુખ વીલાસ. ગોવંદ કહે પેલો થયો, મોહરો એતો મરમ; વધે ઘટે નહી
કો થકી, જેહ લખાણુ કરમ. આઓ વીર નિરખજ થઈ, સાંભળ રૂડા રાય, માગ કાંઈ બીજુ અ-
વનવુ. ને ઈચ્છા પુરી થાય. ચોપાઈ.—કહે વીકો તમ પાછા જાઓ, અપાયું વચન ઓશીંગલ
થાઓ; વચન કરો ને થાશે લોપ, કરશે માત હરસીધી કોપ. વધે નહી તો કર્યો વવેક, ઘટાડી લા
વો દાહાડો એક; વીર ઓશીયાળો ઝાંખો થયો, પાછો ફરી તે સ્થાનક ગયો. તમ પાસે મહેનત મા-
ગીએ, તમને ધાણું પાપ્પે લાગીએ; વધતાની પુરો નહી આશ, ઘટાડો એક દીવસ કે માસ. સાં-
ભળી વાત જોવા મી હરી, મુરખ શું પુછેછે ફરી; લખ્યો ને વીધાતાએ લખ, ઘટે વધે નહી તે
માં રેખ. બોંદુ પડ્યુ જનુની પેટ, છડે દીવસ લખાણુ ઠેઠ; સુખ દુઃખ હાણુ વરસ ને હોય, મટા
વી નવ શેકે તે કોય. લક્ષ્મણ ધન ફરજે આડી, આયુંશ ન વધે એકજ ઘડી; બ્રહ્મ હતા નિત્ય પાપી
રટે, ઘડી આયુશ તેનું નવ ઘટે. સાર કરનાર સારાં જોગવે, ભુંકુ કરનાર ભુંકુ ભાગવે; લખ્યું વિ-
ધાત્રીએ તે સહી, ઘટયા વધ્યાની અખજ નહી. છપો.—લખ્યો ચીત્ર વિચીત્ર, ચરીત્ર ચાર કર
દેખો; મંત્ર જંત્ર તર તેત્ર, વજ્ર લજ્જન કર લેખો; સંચ પરસંચ સયાન, પ્રયાન કરો પરદેશે; બાકર
ણુ વિદ્યા વેદ, વેદ વાણી વર વેશે; ચુકા ધેહેબરમાં રહે, કહે કો રણ મારગ રટે; શામળ કહે રેખા
કરમની, જવ ભાર વધે નહી તલ ઘટે. ॥ ૧ ॥ અંત તાણું ને તોલ, વજને પાયે પાણી; હીડિ ચા
લે ચરણ, વેદ વદને ને વાણી; ઉતમ ધામ કત કરમ, આહાર નીહાર નર નારી; જાત્રત સ્વપ્ન
સુખ દુઃખ, ધરમ કરમ ધન ધારી; એ સરવે સહ લખ્યા થકી, અધીક નુચ માહે નહી મટે; શા
મળ કહે રેખા કરમની, જવ ભાર વધે નહી તલ ઘટે. કોહરો.—કોડ ઉખામ આવે કરે, પર

પંચ બુધ ને ભેદ; કરચું નવ થાય કો તાણું, વાણી બોલે વેદ. ઝાહાપણ શાણપણ કળ વીકળ, વિદ્યા વવેક જુગ જાણ; મુરખ જાણે ને કરે, પુરણ લખ્યું પરમાણ. અંન તો પાણી વજન, નેત્ર પલકારાં જેહ; શ્વાસો શ્વાસ દમો દમી, સરવ લખ્યા વશ એહ, નીંદ્રા જાગ્રત શ્વપ્ન સુખ, ધરમ કરમ પરિવાર; લખ્યા વશ સહુ ભાગવે, શું કહુ વારંવાર. જપ તપ ને પુન્ય પરાક્રમી, અસત્ય અન્યા ને આપ; અધરમ અન્યા આચરે, તેતો લખ્યા પરતાપ. છપો.—વીર રહે જે ચંદ્ર, ઇંદ્ર ઇંદ્રાસન ડોલે; ડગે દસ દીગપાળ, આળ સત્યવાદી બોલે; ચળે અવની ધ્રુવ મેર, ફેર અટ્ટી મંડાણી; વેહે ઉલટી જે ગંગા, જતી સતી વરત ખંડાણી; અનીલ મન બાધા રહે, કોઈ કાળે વંચા ફળે; શામળ કહે રેખા કરમની, તેતો ટાળી નવ ટળે. ચોપાઈ.—કરમ રેખાની હકીકત લહી, વધતાળે વિક્રમ આગળ કહી; બીજુ મૈત્ર ને મુજથી મળે, લખ્યો લેખ ટાળ્યો નહી ટળે, કેહે વિક્રમ તાહાં શું જોરે, વચને બાંધ્યો માહારો ચોરે; ધણી ચોટલે ડાહ્યો તે શીશ, કાહાડ્યુ ખડગ છેદવાને શીશ. ધણાક લોક હણ્યાં છે તમો, તેનું પાપ પરકામુ અમો; તુજ ઉપર રક્ષા છે ધણી, સંભાળ તાર છેડુ શીશ. ધણાક દીવસનું પ્રગટ્યુ પાપ, તેતો તાહાં ભાગવ આપ; કાળ માણસ નો તું કાહાવીયો, તે દાહાડો તાહારો આવીયો. તું તો મને ન મારી શકે, મુજ આવરદા ખુટ્યા પખે; એકસો પાંત્રીસમાં પંદર ગયાં, બાકી ભાગવવાનાં રચ્યાં. વચન આપ્યું તે તુજ ગયું, જીવનું જે ખમ તાર થયું; કોલ આપ્યો તે નવ અપાય, તે મુજથી તે ક્યમ જતાય. સંભારે તું હરસીધી માત, કર્યું તાહારી દેહની ધાત; કોટી ઉપાયે નહી મુકીએ, ચોટ ચઢ્યો તે ક્યમ મુકીએ. શામ દામ કરશો બહુ ભેદ, નહી જીવતો મુકુ વેદ; વધતાળ કહે સીંધુ સાંભળો, માહારો ઉસ્તાદ તું મોહોટો મળ્યો, સાચો તું શતરનો શક્ષ, મલ ને તુંતો મળ્યો પ્રતીમલ્લ; આપ્યો કોલ દલ હેતેથી હાથ, હું વેચાણ છું તાહારે સાથ. ઉગારે જીવ તું માહારો, ચાકર રાખ હું છું તાહારો; ચિતમાં આવે તો ચાકર રાખ, મુરજ ચંદ્ર ખે આપુ સાખ. છપો.—ભાળો થાય શતર સાથ, તેહ રહેમાં રહે; શતરને જાય શરણ, જીવ પોતાનો ખુવે; દેખાડે દુશ્મનને ઠામ, ઠામ ડોકાણું જાણે; શતરનો વિધાસ, કરે તે ખતા ખાણે; અજાણ્યાને જે ગુણ કરે, દયા આણે જે દેહમાં, શામળ કહે દુઃખ પામણે, નર અજાણ્યાણુ નેહમાં. ચોપાઈ.—વીર કહે છે તું છે વીર, સોધી જે તું આપ શરીર; મુજ સરખો ભાગ્યો નહી મળે, ભુપતી તાહાં ભાગ્યજ બળે. લાગ્યો પાય નેહશુ નમી, તેતો વાત વીકાને ગમી; તાહારી કાંઈ પ્રતિષ્ઠા સેઉ, તારે તુજને મુકી દેઉ. પાય નર્મને બોલ્યો વીર, સોંપુ તુજને સરવ શરીર; મુજ સરખો તમને નહી મળે, માહાર કારણ કો નહી કળે. અહરનીચ તમ પાસે રહુ, કરે કામ ને મુખથી કહુ; વિક્રમ કહે શત્રુ શકિતનો તું, હરસીધનો હજુરી હું. એહ માતને વચમાં આંણુ, પોતાનો ઉગરો પ્રાણુ; માહાર વચન કરે નહી લોપ, કો વેળા ચડાવે કોપ. જ્યારે સમર તારે પાસ, મુજ ખરીદી લીધો દાસ. હવડાં ખાર મનમાં નવ ધરે, અજીત કામ કહુ તે કરે; પરછાયાની પેરે પળે, રાત દીવસ રહે મુજ તળે. કેહે વધતાળ સાંભળરે ભુપ, તું દીસે છે કારણ રૂપ; હીંમત તારી ચિતમાં ચઢે, બીજી કુણ મુજ સાથે વઢે. તુજ સરખાને હું ધરિછતો, પુન્યવંત પરાક્રમી પ્રીછતો; માણસ એક તે મારવું પડે, તેની હત્યા માથે ચઢે. તોયે આહાર પુરો નવ થાય, ચિતમાં મોહોટી ચિંતા થાય; એક દીવસ નવ ભાગે ભુખ, તેનું માહારો દેહમાં દુઃખ. તમ ઉપાશીક મુજને કરો, ભારે પેટ અમાર બરો. કરે પ્રતિષ્ઠા તે સે જોઈ, તાહાર ચુંક ત્યાં માહાર લોહી; વાગે તુજને ત્યાં વાંસો ધર, તે વાતે નહી સંસા કર. તાહારો મનનાં પાણુ લાડ, તુજ શતરનાં બાણુ હાડ; આ પો આહાર સુખે તેડે, ધરી ધુસર ખાંતે ખેડે. ભાગ આપતાં કરશો શૈક, તે દાહાડે સઉ લોકો ભાગ આપતાં મુકી જશો, તે દહાડે દેહ દુખીઆ થશો. કર ઉપર બીજી કરે કરી, વચમાં આણ્યા બવ બ્રહ્મ હરી; વચમાં આણ્યા અધીપતી ઇંદ્ર, સાક્ષી રાખ્યા મુરજ ચંદ્ર. વચમાં આણ્યા શીવને શકત, દેવ શાસ્ત્રની વાણી વત; વચમાં આણ્યા હરસીધ માવડી, સમ ખાધા પ્રજા માવડી.

સુખ સાગર રાજસની રીત, અરસપરસ કીધી બેઉ પ્રીત; એક જોર હરસીધ હાથમાં, બીજી વરે બાંધ્યો બાથમાં; માહાકાગેશ્વર પરસન થયા, દેવાધીએ કીધી દયા. સાત મણુ ખીચ ને ત્રણુ મણુ તેલ, થઈ સહુને રંગની રેલ; બારમણુ બાકળા ખટ મણુ ખીર, વિકે સંતોષ્યો માહાવીર. પંદર મણુ કુરે દસ મણુ દાળ, ધૂત અઢી મણુ શેભીત સાળ; સવા મણુ શેભીત સુખડી, ભાગે નીત તેની બુખડી. મધ માંસ તજ્જબ્યું તરત, જીવ હંસા મુકાવી વરત; કરેયું પુજન નવ કરેયું પાપ, તેની વેદ પુરાણે છાપ. માણસનાં તે બાળવા પાપ, કરી પ્રતિષ્ઠા અદકી આપ; પાપીને કરાવ્યું પુણ્ય, નીમેષ માત્ર નવ રાખી નુય. જીવ્યો વીર તે કીધુ કામ, વિક્રમાજીત વીકાનું નામ; ત્રીલોક નાથ તેને ત્રહીઓ, અમરત ધન વેગે ઉઠીઓ.

દોહરો—વીરજીત વિક્રમ હવો, પરાક્રમ બાધુ પુર; જગીર વાગ્યાં જીતનાં, શીર ઉગમીયો સુર. મંગળ ઓછવ ધેર ધેર, ચાલી વાત ચોપાસ; વીકા જીત્યો વીરને, પોણીની મનની આશ. અરણુવ ઉલટો હરખનો, ગુણુ જ્ય ક્યો ગામ; જીત્યો વીર પુણ્ય કરાક્રમે, ડરેયું વિક્રમારક નામ. ધોર દદામા ગરગડે, પુરણુ શેભા પેર; દુધે ઉમરા ઘોઘયા, તોરણુ બાંધ્યા ધેર ધેર. કુમ કુમ છડા દેરાવીયા, કોડે દીવાળી દીસ; અમરત ધન ઉજ્જેણમાં, પરસન ઉમીયા ધસ. મરણુ ઘાત સહુને ટળી, એથી કેવો હરખ; ધશ્વરથી એતો અધીક, કાહાવો કલ્પનો વૃક્ષ જીત્યો કતાંતજ કાળને, માણસ તણો જ કાળ; એથી તે ઓછવ કીયો, વાધો વીર વહતાળ. કો પુજન કરે વિપ્રનાં, કોઈક પુજે દેવ; વેરે પુષ્પ કો વાટમાં, કરે સતગુરની સેવ. કુમ કુમ રોળ રંગે રમે, ગાયે ગોવંદનાં ગીત; કોઈક દે વધા-મણાં, પરોષ્વલ્લ ઉપર પ્રીત. કો ઓછવ અદકો કરે, ધરે આબુશણુ અંગ; કો નાચે કો ઉછળે, કો કરે રાગને રંગ. વંઝા પામે પુત્રને, નિરધન પામે ધન; તેમ સહુને ઉલટ હવો, મહીપત જોવા મન. ટોળે ટોળાં નરે નારનાં, રાજ દરબારે જાય; તલ પડે તેટલી જગ્યા નહી, સુરની શેભા થાય. કાંશી ત્રાંશી નવ ફેરવી, ચોખુટે ચોવાટ; વરણુ અઢાર આદિ સહુ, વખાણે ચારણુ ભાટ. વાજાં વાગે વીધ વીધે, માહાદલ રડો રંગ; કેસર કરતુરી કુમકુમા શેભા સુંદર સંગ. નીરખે રાજ વીરને, જ્ય જ્ય શબ્દ બોલાય; અંદણુ કેરાં છાંટણાં, ઓછવ મંગળ ગાય. વિપ્ર આશ વદે ઘણી, બલે બલેરા ભાટ; ચારણુ ચાતુરી ચાળવે, નાધડ ગુણુના ઘાટ. સ્ત્રીઓ કરે ઓવારણાં, પુજે પ્રેમે પાય; ધન ધન સહુકો કરે, આનંદ અંગ ન માય. પઠા ભીશિક પ્રીતે કરે, શીર સોનાનું છત્ર; દેવાનંદી ડાહરા, લખીને આપ્યાં પત્ર. મોતી વધાવ્યાં નેદની, રત્ન અમુલ્ય કોડ; કોટીક લાખ બેડો કરે, હીરા માણેક હોડ. તોળે નીર અરણુવ તણો, ખગતરા ગણાય; તે થાનક શેભા હવી, કવીએ કળી ન જાય. ગરથ ખજાનો માલ ધન, લક્ષ્મી યઈ લક્ષ લાખ; અગણીત અલખત અયુતાં ગમે, શાસ્ત્રજ પુરે શાખ. આનંદ ક્યો અતી ઘણો, સીધાં સહુનાં કાજ; માળવ સુખ ઉજ્જેણનું વિક્રમ પામ્યો રાજ. નગર ભોજન ભાવે કરે, સપનામાં નહી શોક; રાત પડી રળીયાતમાં, ધેર ગયા સહુ લોક. તુરંગ તેજ વાંકડા, મદ ઝરતા માતંગ; ગડગડે નાદ નીશાનના, અધીપતી કુલ્યો અંગ. સુખાસન શુભ મોકલ્યાં, જ્યાં પોતાની માત; રખી સહીત મઠિ તેડીયાં, કહી સુખ દુઃખની વાત. તણે માતને પુત્ર બે, ભાવંતા પામ્યા ભોગ; ખપર પામ્યા સહુકો પરી, ભરયરીએ લીધો જોગ. વિક્રમસેન મળવા જશે, જ્યાં છે ભરથરી બાત; સંદેહ આગળ ભાગશે, કેહેવાશે બીજી વાત. રડો જ્ય રખી તણો, પુરણુ હરસીધ પરતાપ; પામ્યા રાજ પૃથ્વી તણું, ઇષ્ટ કીરપાથી આપ. પુર પ્રધાન પેહેલા હતા, ધરમ કામે કરેલા ધીર; દીપક દસોદી સહુ થકી, કીધો વડો વજીર. અનંગસેન્યાને જઈ મળી, પ્રીતે પરણામી પાય; એ પ્રતાપ સહુ તાહરો, જીગતી આપી જાગ. વિચાર કરી મન વિક્રમે, સ્કિત પ્રતાપે સુખ; રાજ ચલાવું રામનું, દુખીઆનાં બાગુ દુઃખ. ધન જોબન છે કારમાં, જોમ આવે તેમ જાય; જોના જીગમાં જથ રહ્યા, ધન ધન તેની માય. ધન હરીચંદ્ર રામ;

જી, કરેણુ યુધીષ્ઠર જાણુ; એવાં નામ જીગમાં રહે, તો જીવતર પરમાણુ. છપો. ભલે જાયા જે જન, દુઃખ દુનીઆનું વામા; ભલે જાયા જે જન, જેથી સુખ સહુકો પામ્યા; ભલે જાયા જે જન, દાન દાત્ર કહેવાણા; ભલે જાયા જે જન, ગુણ લક્ષણ લેહેવાણા; જનુનીએ ભલે જે જન જણ્યા, સુર પુર દાતા ભગત; શામળ કહે ભલે જનમીયા, જેથી સુખ પામ્યા જગત.

॥ ૧ ॥ ધીકાર કામની કુખ, કરે ચોરીને આડી; ધીકાર કામની કુખ, અફલ ફેરવે આડી; ધીકાર કામની કુખ, દુનીઆમાં જે દુખેતા; પાપે ભરતા પેટ, અપજ્ઞ લક્ષ ગમાં લેતા; શામળ કહે શીદ જનમીયા, જે વાત ભુંડી ભાવે ભણ્યા; વનીતા કાં ન રહી વાંઝણી, જે લપોડસંખ જીગમાં ધણા.

ચોપાઈ.—એમ વિચાર્યું વિક્રમ વીર, ધરમવંત ધોરંધર ધોર; રાતઅડધીક જ્યારે ગઈ, લોક સહુ સુતા સુખીઆં થઈ. સુતા પાયક સુતા પરધાન, જાગે રૂડો વિક્રમ રાજન; આજ હરખ છે સહુને સુખ, જોકે કોની દેહમાં છે દુઃખ. ચરચા જોવા ગામજ તણી, ઉઠ્યો આપ ઉજેણી ધણી; વાળી ઘાટડી કાપા કથી, ધાયો ધરમ જોવાને ધથી. ખડગ ચોધાર હાથે ધરે, ગલી કુંચીઆ જોતો ફરે; નવતેરી નગરીનર ઘાટ, દસે દીશાની જોઈ વાટ. પેલે દીવસ જ્યાં વાસો રહ્યા, તે કુંભારને મંદીર ગયા; મા દીકરો જાગે છે નેટ, કરે રૂદનને કુટે પેટ, વિક્રમાજીત ત્યાં જોવા રહ્યો, ત્યાં તો એક તમાસો થયો; રહ્યો પંથી આપણે ધેર, જોજો કરમ કરી તે પેર. સદૃશ કુંચો તેને જીગદીશ, રાજ છત્ર ધરણ્યું શીશ; પુત્ર કહે મા તાહારો વાંક, તેતો મુજને કીધો રાંક. માહારે ડાંચે એ મરવા ગયો, અધીપતી ઉજેણનો થયો; જીત્યો એણે વીર વધતાળ, અસંખ અલેખે પામ્યો માલ. જો તું મુજને જાવા દેત, લાખો માલ હું સરવે લેત; વધતાળને પમાડત મરત, બંધીખાને નાંખત તરત. ત્યારે ધન સહુ કહેતજ મને, પનોતી પનોતી કહેતજ તને; તે સરવેની ઉડી વાટ, મુજને જાવા ન દીધો એ માટ. જીવતરમાં તો ઉડી વેક, એમ કહીને કુટે પેટ; શીશ કુટેને ઘાડે રોય, તેતો રાજ દ્રષ્ટે જોય. એ પંથીનું માકુ થજો, માહારે ધન લીધુ તે જજો; માહારે ધન ને માહારે રાજ, ભોગવણે તેની મુજને દાજ. મા દીકરે કરી મન રીસ, ભુંડી ગાળો દીધી દસ વીસ; આપ કરકડા ખાધ્યા ધણા, અવગુણ ગાયા અધીપતી તણા. કેહે પુત્ર મરજો તમ માત, વારત નહી તો હું ત્યાં જાત; હું ખાવા આપત એહને, સંતોષત દુષ્ટની દેહને. પ્રસન થાત ને ટળતી દાજ, માલ ખજાનો પામત રાજ. ભુંડી રાંડ વણસાડ્યો અરય, ગયો હાથથી ગુણ જશ ગરય; માત તને માર ને મર, એ દુઃખ ક્યમ હમડે ધર. રાજ બાહાર હમડામાં હશ્યો, મરમ ખોલ રૂદેમાં વશ્યો; સુખ દેવાને સાદજ કર્યો, રોતો રોતો બહાર નિસર્યો. કોણે ભાઈ દુખીઆ છું અમો, મારતા હોય તો મારો તમો; તાકતા હશે માલ વશિક, પુંજમાં છે ધંધો એક. કામ હોય તો તે લેજ જાઓ, માટલાં દસવીશિક કરમાં સાઓ; આંચે અમે મરીએ છે આજ, તું મારે તો થાએ કાજ. કેહે નરપતી નહી મારે કોય, સાચુ ખોલ મુજ સાચુ જોય; સાચુ ખોલજો વીગત વાણ, જીએ તો ઈશ્વરની આણ. કેહે કુંભારે સાંભળ તું ચોર, ધણું દુઃખ છે માહારે ધોર; પંથી એક રહ્યો માહારે ધેર, તે પાપીની રૂડી પેર. કપટી કુડો લંપટ લંડ, દુખ દીધું તેણે મુજ દંડ; માહારે સાટે તેતો ગયો, અધીપતી ઉજેણીનો થયો. ધણો અલેખે પામ્યો ગરય, માહારો ન સર્યો એકે અરય; તે માટે દુઃખ હમડે ધર, આપઘાત કરીને મર. મા દીકરો મરીશું આપ, એ હતા પુરપતીને પાપ; આંચે મરી રહ્યા છીએ જીવ, જીવ કાહાડતાં શાંતું દુઃખ. કેહે રાજ સાંભળજો તમો, તાહારે ધેર રહ્યાતા અમો; સાચા સમ દીધાં એધાણ, ઓળખ્યો રાજ અગુર સુજાણ. સમરથ પામ્યો નવ રહીનુન્ય, તે સરવે ભાઈ તાહારે પુન્ય; તાહારો મનની ભાગ્ય દાજ, આવ ભાઈ ખેસાર રાજ. કોડ વાર સાચુ કહુ કથી, ધધર આણ જો જીકું નથી; કુંભાર પ્રીતે લાગ્યો પાય, માહારાંજ રાજ મુજથી

કચમ થાય. અધાનો હું ચારણહાર, તે શું બાણું રાજ વિચાર; ખેડો માટલાં મોહાટાં ઘડુ, તે હાથી ઘોડે કચમ ચડુ. વિક્રમ કહે સાચો કહુ વાત, રોતીતી ઘરમાં તાહારી માત; મરવા ઉપર તાહાઈ મન, સેત પુછુ પોતે રાજન.

કુહા.—કેહે કુંભાર સાચુ કહુ, નથી રાજનો અરથ; મરતો તે માટે હતો, માહારે જાંઘએ ગરથ. રીઝી ખાંઘએ રોટલા, કુખડુ કરીએ તાજ; ઘણું નાચુ ઘેર નાલીએ, રીઘ વીધ પામ્યા રાજ. મા ડી ચુંથવી નવ પડે, રહે નાતમાં નામ; સમ દીધે સાચુ કહુ, માહારે દામનું કામ. રૂડી વાતે રી ઝીધો, વિક્રમે કર્યો વિચાર; પ્રાતઃકાળે તેડીઓ, દલ રૂડે દરબાર. સરવ માલ સમરપીઓ, અગ છોત ટકા કુંઈ કોડ; કુખડુ ફીટીને સુખ થયું, ગયો ઘેર મોડા મોડ. ધીર વીર દાતાર દલ, પર કુખડુ ભંજન હાર; નથી થયો અવની વિશે, સોધતે સંસાર. ઓળખ્યો નગર ઉલ્લેખમાં, પેહેલો એ પરધાન; આદ્ય રાજ છે એહનું, મહીમા મોહાટો માન. દાતારનું દલ રીઝશે, કુડાને મન કોપ; સતવાદીને સોહામણુ, લેડ તણે મન લોપ. પારકાં કુખડુ એ ભાગશે, રામના સરખુ રાજ; અવ ની કરશે અવનવી, લાખેણી વધશે લાજ, મહીપતનો મહીમા સાંભળે, ભાવંતા પામશે ભાગ; બ્યા ધો શોક બ્યાપે નહી, રેખ રહે નહી રોગ. વળિગ નહી રહે વાહાલાં તણે. નીરમળ રેહે મન; ધીરજ ન હોય ધંધલ હણે, દાતા ગણ દન દન. સાર કરે સીતાપતી, હેત હરીશુ હોય; ભુત પ્રેત પી ડે નહી, ગ્રહ ગંજે નહી કોય. પુન્ય કરે પરમારથી, લક્ષ કોટીયા થાય; પરીયા છકોતેર સત તરે, પાં એ પાતીક જાય. માતર પ્રગણે મહીમા ઘણો, સહજ શીરોમણુ ગામ; મનજી સુત મહીપત વસે, રખીદાસજી નામ. ભાવ રૂડો ભરતખંડમાં, જંજુલિપ સમીપ; વાસવ વસે અંસપત, કાપુજી કુલ દીપ, શામળજી સુત સલક્ષણો, પ્રતાપકુંવેણી પુત્ર; ઘણા ઘણા કવી થઈ ગયા, ઘણું શોભીત ઘર સુત. શુદ્રજ તણી શોભા ઘણી, બ્યાંહાં વિશ્વેશ્વર માહાદેવ; મન વાંછીત ફળ દેયણા, સદગુર કે રી સેવ, રખીયલ સેવક, એહનો, ચઉદ લોકનો નાથ; પરીખલ પરસન તેહને, હેત હજારાં હાથ. તેણે તેડુ મોકલ્યું, તેડાઓ કવીરાજ; જેને ધૃષ્ટિ અંત પુરણા, લક્ષ કોટીયા લાજ. ઓગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, દેવ સહુનો દાસ; ગુણવંત ગુજર દેશમાં, વેગનપુરમાં વાસ. સુત શ્રી વીરેશ્વર તણો, લાધાજીનો ભાત; પીતાપુરજાનમ તણો, વીશ્વ માહે વિખ્યાત. પ્રભુ પ્રતાપે પુરણુ કર્યો, ગ્રંથ પ રમારથ એક; વિક્રમ ચરીત તો વરણવું, નાચટ સાવટ નેક. રામ કથા રૂડી કરી, રૂડો દેવા અંડ; શીવ પુરાણ સુંદર કર્યાં, ટાળતા જમ ફુત ડંડ. એવું સાંભળી આપશે, અંત વચ્ચ દક્ષણા દાન; આ લોકે સુખ પામશે, પરલોકે પ્રભુ માન. કેહે પુતળી ભાજ સુંણ, કથા સાંભળો કરણ; એવાં પરાક્રમ જો કરો, ચાતુર ધરજો ચરણ, એમ કહીને ઉતપતી, આપે ગઈ આકાશ, એહ કથા પુરણ હવી, કેહે કવી શામળદાસ. ઓતા વક્તા સમજતા, કેહે કવિતા કર જોડ; શામળ ભટ કેહે બોલજો, જય જય શ્રી રણછોડ.

ઈતી શ્રી ગરધવજેનની વારતા સમાપ્ત.

વારતા ૧૧ મી. કળસની.

બાળા નામની અગીઆરમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ દોહરો.—વાક વાદની વરણવું. પુણુ ગણપત પાય; કેર દ્રષ્ટ અવીલોકતાં, બુદ્ધ પ્રજ્વલીત થાય. શુધ બુદ્ધિ ખે, સ્ત્રીઓ, લક્ષ લાભ ખે તન; વેપાર કા સ કરનાર છે, મોહાટું તેનું મન. અષ્ટ સાધ નવનીધ તે, રતના ગરીએ વાસ; મન વાંછીત ફળ

દેવણી, પુરે સરવે આશ. પીતા જેનો માહદિવજી, પારવતી એની માઆ; મોહાટો એતો વિશ્વમાં, સરવ પેહેલો પુત્રવ. નૈવેદ જેને મોદકા, સઘળી વરતમાં સાર; પ્રથમ નામ તો એહનું, દેવ વડો દાતાર. સરવ સમરધ એને ઘણી, અલખતનો નહી પાર; પરથમ પુત્ર એહની કરે, સહુકો નરને નાર. થુભ કામે લે એહનું. નીરમળ રૂડ નામ; સંકટ હરે એ સરવનાં, કરે મન વાંછીત કામ. વ રણવું વિક્રમસેનને, રાખો માહારી લાજ; કરૂણા કરો કરૂણા નીધો, બટુક ભૈરવ માહારાજ. આ ઘ શકત તું હશ્વરી, સલખનપુરમાં વાસ; બહુચર બાળા સુંદરી, તે રાખો મુજ દાસ. કળયુગમાં પરગટ સદા, તેજ પુત્ર પરકાશ; તેતો માતા બહુચરી, પુરે માહારી આશ. ધારા નગરનો રાજાએ, ભાજ રાજ માહા સુરે; ચતુર શીરોમણ આગળો, નારાયણનું નુર. શીંહાસન થુભ સજ કર્યું, ભાજન કરાવ્યું ગામ; સાર મુહરત જોઈ કરી, ખેસણ ધાલી હામ. મળી અસંખે મેદની, જીએ ખલક તે સાર; આનંદ આજીવ અતી ઘણા, અપરમપાર અપાર, પંડીત પરધાનજ સહુ મળ્યા, કઉતક જીએ સહુ કોય; વાળં વાળે અતી ઘણાં, આનંદ અદ્ધોલેય. કુમ કુમ છડા દેવરાવીઆ, વેરમાં પુષ્પ ઓપાસ; કુધે જિમર ક્ષિવરાવીઆ, રંગ્યા મોહાલ અવાસ. ઝંગોદક જળે સુધ કર્યું, ચંદન અક્ષત લીધ; પુષ્પ પારી જાતક તણાં, પુત્ર બહુ વીધ કીધ. પ્રણામ પ્રદક્ષણા કરી, ધરે શીંહાસન પાય, બોલી બાળા પુતળી, રેહે રેહે વેગળો રાય. આ શીંહાસન ઈંદ્રનું, આંબું વિક્રમ હાથ; એવાં પરાક્રમ જે કરે, સ્પર્શ કરે એ સાથ. બીજી બેથી નવ શકે, વિક્રમ વીના નહી કોય; ભાજ રાય બેશીશમાં વિક્રમ જેવા નર હોય. રેહે વેગળો તું રાયજી, નહી મેડાનું કામ; પગ માં ધર પ્રીતે કહુ, બેડો વિક્રમ એક ગામ.

ચોષાઈ.—એતો રાજા ભાજ મુજાણ, રહ્યો ઉભો જોડી બે પાણ; વિક્રમ મહીમા સાંભળ આજ, તોતો રેહેશ માહારી લાજ. પુતળી પગે લાગુછુ તને, વિક્રમ ચરિત્ર સંભળાવો મને; તેવો થાઉ તો પગજ ધર, નહી તો એની પુત્ર કર. બાળા કહે સાંભળ નર નાય, ખેસો હેઠા જોડી હાથ; કહુ વાત તે સાંભળો અરજ, જો હોય સાંભળવાની ગરજ. સનમુખ હુંકારો દીજીએ, વખાણ વિક્રમનાં કીજીએ; સભા સહુ સાંભળવા રહી, બુદ્ધ વિચારી બાળાએ કહી. બાળા તેતો વાતજ કરે, ભાજરાય રૂદમાં ધરે; પુર પુન્ય પ્રગટે છે ઘણું, મુણે વિખ્યાણ જે વિક્રમ તાણું. માળવ મુખ જીજેણી ગામ, વિક્રમાજીત રાજનું નામ; આઘ સુર નાયકનો એસ, અલ્પ લોક માનવનો વંશ દીસે દેવતા ટેરી જોડ, પુરે સઉના મનના કોડ; માહા દુખીઆનાં ટાળે દુઃખ, પ્રજા ઘણું પામિછે સુખ. ધન એહની માની કુખ, કઈ ભીક્ષિકની બાગી જુખ; સકળ વારતા ચાલી ઘણી, ચક્રે આંણુ ફરે તે તણી. ભરે આણુ ફરે ભરેતખંડ, દેઈ ન શકે કો કોને દંડ; સુખ પામે છે સરવે લોક, કોઈને નહી બાધી કે શોક. કોઈના જીવને નહી સંતાપ, આનંદ સૌકો મનમાં આપ; કુલે વનસ્પતી બારે માસ, વરતે પુન્ય પ્રજાને પાસ. સતવાદી સહુકોની દેહ, મનના માગ્યા વરસે મેહ; સોંધાં અંન ને સોંધાં ધાન, માગણુ તો પામે બહુ માન. સઘળા દેશ માંહે છે સુખ, ફુનીઆમાં નવ વાપે દુઃખ; પશુ પક્ષીને મારે નવ માર, પોરી ઉપર ના ભરે ભાર. વિપ્ર કોકોને નવ કરે, સઘળે આણુ ધરમની ફરે; મહીપત હરસીધ મન ભાવીયો. પંચડંડ જીતી લાવીયો. જેવો અવ. નવો હોએ ઈંદ્ર, શુકલ પક્ષનો શામે ચંદ્ર; પ્રધાન રાજ પોતાનું કરે, પોતે પરદુઃખ ખોતો ફરે. એક સમે પડીછે રાત, રાયે વિચાર્યું રૂદ્યા સાથ; સુતાં માનવ જાતો જાત, મહા ભયાનક દીસે રાત. અંધકાર દીસે ધનધોર, કોઈનું નવ ચાલે ત્યાં જોર; ભય કોનો મનમાં નવ ગણે, વાધ વર બોલે તે મુંણે. નીશ ચરચા જોવા નીકળ્યો, પાળે પંથ આપે એકલો; બીજી સાથે છે નહી કોય, જુખ તરસતે સર્વ ખોય. બીલ વેશ પોતાનો કરી, ચાલ્યો કરમાં આબુદ ધરી; અંગ ઘાટડી વાળી ઘણી, પરવરચો આપ અવંતી ઘણી. માથા ઉપર બાંધ્યા મોજ, ફરે શરીરને પોળે પોળ; નગર થકા તે આબા બાહાર, ત્યાંમાં બેઠા દીઠા જણુ ચાર. તેતો પણ જાતે છે ચોર, વિક્રમે જાણ

કળસની વારતા.

અંકાર; તે જીવન ઉભા રહ્યા, ઠેકાણું મેલેલી નવ ગયા. અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે ધીરજ ધરી; વાતો ચારે ઉલટમાં કરે, વિક્રમાશ્રુત મન માંહે ધરે. કોહો આપણું શું શું આપણું કરશું કાળ; આપણે જોઈએ ધણેરો ગરથ, ચારે જણ છઠ્ઠાએ ગરથ તો થાએ કામ, આજ લાવીએ આપણે દામ; એક ઉપાય આપણ કીજીએ, ધન લીજીએ. જેમાં જેટલી વિદ્યા હોય, તે છાની રાખોમાં કોય; પ્રકાશ કરો આ જે જોઈ કામ આપણું થાય. ચારે મળીને કર્યો વિચાર, આપણે જોવા ભારે ભંડાર; એક રેહેશે લાજ, વીકટ રાય વિક્રમનું રાજ. બીજે કહે સુની દેહથુ, નગર માંહેથી ધન લેઈથુ, કહે કરે હું કામ. લેઈ ના શકે કો આપણું નામ. ચોથો કહે હુતો નવ બીહુ, રાખુ બળ અ તીહુ; જેમાં જેટલી વિદ્યા હોય, તે છાની રાખોમાં કોય. પ્રકાશ કરો આ પંચજ માંહે, કામ જે જોઈ થાય; એક કહે મારો એ હવાલ, બાળુ ધરતી ધાલ્યો માલ. રહુ વેગળો દેખાડો ઢામ, એ ટણુ મુજથી થાશે કામ; બીજે કહે વિદ્યા મુજ સેહેલ, ફાડુ વજર મોહોડા મેહેલ. ખાતર પાડી ધરમાં જાઉ, એ વિદ્યા ઓશીકલ થાઉ; ત્રીજે કહે વિદ્યા મુજ તણી, ધોરણ નીંદ્રા મુકુ ધણી. તેને નીંદ્રા મુકુ અંગ, બોલી ના શકે આપણું સંગ; ધર સુધાં લેઈ જઈથુ જર, તમ સામુ નવ બોલે તાર. ચોકીરાજ કરી જેહ, જન્મ મારીને રેહેશે તેહ; ચોથો કહે વિદ્યા હું કહુ, વનચર પંખી બોલી લહુ. બોલતાં પેહેલાં પામુ પાર, સંભાળી બહુ વવેક વીચાર; વિચાર કરાંને નગરમાં ગયા, નરપત તેની કેડે થયા. રાજને નવ દેએ કોય, અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે હોય; આજતો માહારે એછે કામ, પેઠા પાંચ ઉજેણી ગામ. આગળ ચોર ને પાછળ રાય, દડબલ દડબલ ચાલ્યા જાય; મોઢે મોવટ બાંધ્યા ધણા, નવ ઓળખ્યાં રૂપ તેહજ તણાં. પોળે પેસતાં મંદીર ધણાં, તેતો દીસે બ્રાહ્મણ તણાં; બ્રાહ્મણ ધનનો ન કીજે સંગ, રગત પીત ગળે તે અંગ, બ્રાહ્મણ ધન ખાતરીઓ ખાય, જડામુળ વંશ તેનો જાય; બ્રાહ્મણને તો અદકો લોભ, ધન માંન માટે અતિ કોધ. આખો દીવસ ભટકતા ફરે, ત્યારે પેટ પોતાનું ભરે; કોશરીઓ કાઠો કેહેવાય, ચોરે વિચાર્યું દલ માંય. એમ કહી આઘા નીસરયા, દીઠા વણીક તે ધનના ભરયા; કોશર કરીને જોડે ગરથ, એ સાર તો ના સરે અરથ. દરીઆ માંહે મુકે વાહાણ, કરે પારકો પોતાનો પ્રાણ; બદામ બદામ લેખુ ગણે, રંક જાત જુદું નવ ભણે. મુકે નીસાસો ધન જાય, તેની વાતે પ્રાયશ્ચિત થાય; હાથેથી નવ છુટે દામ, કરે મેહેનત તે ઝાંઝે ગામ. પેટ ભરી ના ખાએ અંન, વણીક જાત કેરે એ મન; એનું ધન તે કોણજ લે, છાના ગુંજે ગાળો દે. એમ કહીને આઘા જાય, કાંઈને ન ગણે લેખા માંહે; પ્રીતે આખા પોળની પાસ, વારે ગુણકાનો દીઠો વાસ. નાચે ગાય ને જોડે ગરથ, એ સાર સરે નહી અરથ; પોતાનું દેખાડે અંગ, નાચે કુદને કરે રંગ. અતી ધણો તે મજરો કરે, ફેર કુદડી ઝાઝી ફરે; કરે મચકારા આંખના જેમ, ખોલી લે પછશા તે તેમ. એમ કહી ચાલ્યા તે વાટ, વસતા દીઠા ભારે ભાટ; માય ખાપ કહી ભાટ એમ બણે, કપોળ વીખાણે શોભા સણે. અદકી તે જમાંની કરે, એમ કરીને પેટજ ભરે, ખાપો ખાપો કહીને બોલ, ભાટ તણા તો એ છે તોલ. એ દ્રવ્યનો કરે જે નેહ, તેની કુષ્ટા થાએ દેહ; બીજા જોયા સોની સાર, સાંનું ચોરે અપરમપાર. પોત પોતાનો કસબજ કરે, એણી રીતે પેટજ ભરે; સોનીનો તો માહા વિશ્વાસ, એને ખેસે નહી કો પાસ. એના વિશ્વાસમાં ભાર નવ હોય, તેતો શાણામાં નહી કોય; ચારણનાં જોયાં છે ધર; તે માથે એકે નહી કર. ગીત રૂપક કરેછે ધણાં, ભણે વિદ્યા તેમાં નહી મણા; ધન રળવાને તે સોહલાં, ધર નહી તેની દોહલાં. ત્યાંથી જોયાં ધર સુતાર, કાજજ વેહેરે છે તે સાર; આખો દીવસ કરે છે કામ, એમ કરીને જોડે દામ. દીઠા રાંક જાત કેરાં દાર, એ દ્રવ્યનો નવ પામુ પાર; વાત કરતા ચાલ્યા સેહેલ, દીઠા મહી-પત કેરા મેહેલ. વિક્રમ કરો દીઠો વાસ, આખા તશ્કર તેણી પાસ; નરપતીનું મોહોડું છે નામ, સરે આપણું એથી કામ. કોહો એમાં હશે ક્યાં ધન, વિદ્યાવંત વિચારે મન; ઠેઠી આપો એહનો

કળસની વારતા.

માણી વાહાલ. સરખા સરખી આપણ લેખશુ, મોહોટા જન દાવો દેખશુઃ
 ૧૪ આજ, એનું ધન લીધે શી લાજ. છુટી લોકનું એકડું કરે, નિત જઈ ભંડારે
 ૧ દેહે માર, એનું ધન લીધે વહેવાર. તસ્કર તેનું ધન જો હરે, એનાં છધયાં બુએ
 ૧૧ મેહેલમાં અદકુ ધન, શીદ જઈએ બીજે ભાવન. અનરગળ ધન હોએ બ્યાંહ
 ૧૨ તર પાડુ ત્યાંહ; મારવો તો હસ્તી છે સાર, છુટવો તો રાજ ભંડાર. વઢવું તો બળી-
 ૧૩ થ. કરવું પુન્ય તો જમણે હાય; મરવું તો ગંગાની તીર, નાહાવું તો નરમદાનું નીર. કાશી
 ૧૪ રવો વાસ, સજન સહોદર રેહેવું પાસ; કરવું તો તે પુન્યનું કામ, લેવું તો શ્રી રામનું નામ.
 ૧૫ સના તો આપે ઈશ, નમવું તો સજનને શીશ; લેવું તો રાજનું ધન, જેનું મોહોટું હોય મન.
 ૧૬ કનું ધન લેવું તે એક, ઉતારો થઈ માલજોડક.

દોહરો.—પ્રથમ તાકુવો લાગતે, ડાભી પાસે સેજ; એણે ખાતર ખોદવું, આણી અદકુ એજ.
 રાજ વિક્રમ બ્યાં સુવે, પલંગ પાછઆ હેડ; કળસ ચાર છે નાંગલાં, ત્યાં પોહોઆડુ ઠેઠ. પક્ષગ
 તજે છે ભોંયર, ઉપર વાળી છાટ; માં રાખ્યું પાછઆ તજે, ઉપર મેહેલે ખાટ. પાછઆ અ-
 રાપરા કરી, કરે છે દરસન; વિક્રમ રાયના હેજના, થાય મન પરસન. અલેખે માલ અગણીત
 છે, કોઈ ના જાણે મરમ; તે આવે જો હાયમાં, તો ફરે આપણું કરમ. હાય ગાંઠડી રાયની,
 જે છાતીનું જોર; પરધાન પુત્રી જાણે નહી, તે ચિત ધરીયું ચોર. પેહેલે માણે ઢોઢીઓ, બીજે
 પાડ્યું ખાત; ત્રીજે ધોરણ મુકીયું, જીંઘ્યા પ્રાણી માત. ઓપાઈ.—પેઠા બ્યારે તસ્કર માંહ,
 વિક્રમ રાય જીવે છે ત્યાંહ; જોડે એમાં શું છે જોર, ધન કાહાડી લઈ જાય ચોર. જોડે એથી
 શું પ્રથમ થયે, મુજ આગળ ક્યાં લેઈ જશે; જોડે કેટલું કરે છે જોર, કીએ વાસ વસેછે ચોર.
 ક્યાં વાસ વસે ક્યાં રહે, તસ્કર જાત એ કોની દેહે; ચારે એ તસ્કરની જાત, ધન લીધાની કરે
 વાત. કષક લોકને મગાવી ભીખ, આજ દેહ હું એને શીખ; મુની સેજ્યા રાજની ખરી, ઉ-
 પાડીને મેહેલી પરી. ચારે પાછઆ કીધા પરા, ત્યાંહાં હેઠાં દીઠાં ભોંયરાં; કળસ નાંગલા દીઠક
 ચાર, માલ અનરગળ છે બહુ ભાર. છનુ કરોડ ટકાની મણી, ભર્યા અલેખે તેમાં મણી; રાજ
 દ્વારની સમરથ જેહ, કળસ ચારમાં ભરી છે તેહ. અકેક કળસ છનુ કરોડ, કળસ એમાં જોડક
 જોડ; અંધારે અજવાળ થાય, તે જાણે એક પોતે રાય. મણી માંહે ઝાઝો મહીમાય, અકળીત
 ધન કોએ ન કળાય; એક રાયનું જાણે મન, બીજુ કોઈ ન જાણે અન્ય. ચારે કળસે સરખુ છે
 ધન, ધરમાં રાખ્યું કરી જતન; ધરતીમાં સોપ્યું તે ધોર, પોતે રાજ વિક્રમ વીર. તે એકલા જ-
 ધને લહે, બીજે ભાવને તે રહે; સાક્ષાતકાર માહાલક્ષ્મી જેહ, વસે કળસ ચારેમાં તેહ. ચારે
 કળસ લીધા શોર ચાર, આખા મોહોલ મધિથી બાહાર; ચારે કામ કરેયુ માહા ધોર, લઈ કળ-
 સને ચાલ્યા ચોર. હેત પ્રીતને ઉલટ ભેર, જ્યા માંડ્યું પોતાને ઘેર; રાજ કહે જોડે એનો હામ,
 ચોર વસેછે કુણે ગામ. માહારો ક્યાં જાએછે હામ, રાત અરધ ગઈ છે જામ; એ તસ્કર માહા
 જોરજ કરે. સત આંણ માહારી શી ફરે. એટલે બોલ્યાં વનચર શીયાળ, તસ્કરે તો ચંભાવ્યો માલ;
 કેહે ભાઈ એ બોલે છે શું, વનચર ભોલી જાણે છે તું. કહુ એ વનચરની રીત, આપણ ઉપર
 અદકી પ્રીત; કેહે છે લોહો સમરથ ધણી, દેખે છે પોતાનો ધણી. આંણને મનમાં અદકો ડર,
 કોઈને ન દેખાડશે ધર; જોરાવર કેરો છે માલ, કરશે ભુંડા એહ હવાલ. એ મોહોકમ જોરાવર
 ધણો, એ દ્રવ્ય લેશે આપણો; એ સરવે ખુંચોને લેય, આપણને તો શિક્ષા દેય. એવું જાણી
 જાણી તો ડરો, માલ ત્રીજે ઢેકાણે ધરો; ત્યારે તેમણે કર્યો વિચાર, આખા નગર થકી તે બાહાર.
 પરવતમાં ગુફા સમરથ, જોડો ખોદી ધાલો ગરથ; ટાડુ પડે તો પેદા થયું, કળસ અકેકો લેઈ જશુ.
 મંદીરમાં એ આવે માલ, તોતો થઈએ આપણ નાહાલ; ત્યારે મુધી નહી જઈએ ઘેર, ડાહ્યા થઈ

કળસની વારતા.

વિચારો પેર. કદાચ કોઈ જન જોતો હશે, તો તે આપણી પુંડે થશે; પુંડે આપણી તો કેડે નહીં થાય. ચારે વાટે જુજુઆ જાય, પાચ દીન પુંડે પેદા આપો જન, તેવું વિક્રમ કેરે ધન. કાચી ખાવી છે હડતાળ, તેવો છે ચોરીનો મ. બન્ને જેમ કાળ, એવો વિક્રમ રાયનો માલ. કુષ્ટ પાપીમાં હોય ન માલ, એવો વિક્રમ ગાણા આગળ જેવી ગાળ, તેવો વિક્રમ રાયનો માલ. કુડાં ચડાવેજ શીરે આળ, રાયનો માલ; અગ્નિ કેરી જેવી ઝાળ, તેવો વિક્રમ રાયનો માલ. જન્મ મારો રેહેશે જ્યાં પણ પેદા થઈશું ત્યારે; પાસે દેખ્યો નવ ટુકડો, જેવો બેલેચરનો કુકડો. જીવતી માખ સહુ ધણી, પણ લક્ષ્મી ન પચે ચોરી તણી; આપણે લેવું એતો ધન, છેતરવો રૂડો રા. ચારે સાચી જુજુવા થયા, જ્યાં જેને ગમ્યું ત્યાં ગયા; વાળી મુકી નાશી ગયા, અધીપતી આંખો ચોળી રહ્યા. વિક્રમે વિચાર્યું તહીં, સુનો માલ તો મુકુ નહીં; કદાચ એકની કેડે જાઉં, ખોડ માલ ને કુખીઓ થાઉં. રહ્યો એકલો રણમાં રાય, વિચાર કર્યો છે મનની માંહ; પ્રથમ ચુક્યો તે ઝાંખો નહીં, માલ સુનો હવે મુકુ નહીં. હવે દ્રવ્ય મને મળશે ક્યાંહાં, હું બેસી રહું અહીંયા; નવ ઝોળખ્યા ને નવ ઝાલીઆ, જતાં નવ દ્રષ્ટે ધાલીઆ. મોહોટા મોહોટા ખાંધ્યા એહ, નવ ઝોળખ્યા તેની દેહ; બલે ગયા તો જાવા દેઉં, માલ માહારો સંભાળી લેઉં. એટલી વાત તે રણમાં હતી, થયું અજવાળુ ઉગ્યો રવી; રાજ આવી સુતો ધેર, શી થઈ પ્રભાતે તેની પેર. રખવાળ સહુકો જાગીઆ, મન માંહે બીહીવા લાગીઆ; ખાતર પડ્યું દીકુ જેટલે, પડ્યો ખાસકો તેને તેટલે. પડી જીમ થયો બહુ સોર, અહીં આબ્યા દીસે છે ચોર; ફાડ્યા બેલેલને લીધો માલ, તેનો શો કરવો હવાલ. આબ્યા પ્રધાન તેહ ખેડીઆ, પુર તણા પગી તેડીઆ; પગ કાહાડો સરે જેમ અરથ, નહીતર ધેરથી આપો ગરથ. અરાપરા અથડાયા ધણું, પગલુ નવ જડુ તે તાણું; ઉઠી રાય સભામાં ગયા, સમાચાર વજરે કહ્યા. આજ રાતે જે ખાતર થયું, જોવરાવો જે શું શું ગયું; સંભાળો પોતે ધર માંહ, ચોર આબ્યાતા આપે આંહ. તરકર ન જડે તો દંડજ દેઉં, માલ ચોકી પાસેથી લેઉં; રાજ કહે જુઓ દરબાર, કળસ ગયા ધરમાંથી ચાર. વજર આગળ વાણી કહી, બીજી સમરધ ધરમાં ન રહી; ધરબાર સરવ વેચે તાહર, પૂરે ધન થાએ માહર. વેચે હસ્તી ઘોડા સરવ, તોએ એટલો ન મળે દ્રવ્ય; માલ અનગળ ગયોછે ધણો, તેનો લેઈ ગયા આપણો. આપણા ધરમાં આબ્યા ચોર, નવ જાણ્યો તેનો અંકોર; માટે તરકર પેદા કરો, પ્રધાનવટુ નીકર પરહરો. થયો નગરમાં હાહાકાર, ન જડે તરકર કેરો ઠાર; સોધ કરાવી બાધે ગામ, નવ જાણ્યો તેનો કો ઠામ. કુટી મુઆ બધુ સહુ ગામ, ન જડ્યું પગલુ તરકરનું નામ; રાજ ડંડ જાણો તે દોય, સમરધ સરવ લુટી લોય. કરમ આપણામાં જો હશે, કોકજ દાહાડો પેદા થશે, હવડાં અમથી ન થયું કામ; જાણો તો મારોજ ઠામ. અમથી ચોર પેદા નવ થયા, લેઈને કાણુ જાણુ ક્યાં ગયા; જો ગમે તો મારજ દો, જો ગમે તો લુટી લો. એમ કરતાં દીન ચારજ ગયા, તરકર તો પેદા નવ થયા; રાજ કહે એ સરવે કોક, પુછી જોયા સરવે લોક. કોઈથી કામ એકે નવ થયું, ડાહ્યા પણ સહુનું વેહેવું ગયું; દીવસ પાચમે પડી રાત, સુતા માનવી જાતો જાત. જોડી વેહેલ પોતે પરવર્યો, ગુફા છે ત્યાંતો સંચર્યો; નહીં સાથે કો તેને સાહે, તે વેળા એકલો છે રાય. મહા ભયાનક છે તે વન, ત્યાંહાં ચાલ્યો પોતે રાજન; કાહાડ્યા કળસ ધરણીમાંથી ચાર, બરેચો ગાડીએ ભારે ભાર. લેઈ આવતા રસ્તા માંહ, વાટે કઉતક બીજી થાય; આવતા દીડા જણુ ચાર, જે નર ને તેમાં જે નાર. નવણાં તેનાં ટીપે ચુવે, માઝમ રાતે અદકુ રવે; દુઃખ વતા રવે નહીં કોય, તેતોરા જ નજરે જોય. જે વૃધ જે જોબન વેશ, ધર મુકી જાએ પરદેશ; નગર થકી આબ્યાં બારણે, માહા દુખ સંકટને કારણે. દ્રવ્ય લેઈ રાજજી વળે, એટલે પેલાં સામાં મળે; નીકટ સમીપ આબ્યાં

કળસની વારતા.

નમ્મે ઝાલી બાંહ. મધ રાત નીશા છે ધોર, ક્યમ ચારે આબ્યાં કો ચોર; લંપટ મુત, કોના મોકલ્યા આઝા ફુત. વ્યંતર ખેચર કે ડાકણ, જામ શીકાતર કે સાક મનમાં કાજ, વીકટ રાવ વિક્રમનું રાજ. સાચાનો યુનો સાંખ્યે, જુઠાને મારી નાં પીચુ કહેને આંહ. નાશી રાતે જાઓ ક્યાંહ. તે સાચુ ખોલો આ દીસ, નહી તો સઉ ડું નાશીને નહી જાવા દેઉ, ડુંડ તમો ચારેને દેઉ. સાચુ ખોલે વાસુ વાંણ, જુઠું ખોલે જાશે પુંડું ખોલે અનરથ થશે. જુઠું ખોલે જીવજ જશે. જુઠું ખોલે થાશે હાણ, જુઠું ખોલે થાશે જુઠું ખોલે થાશે જાન, જુઠું ખોલે થાશે અપમાન. જુઠું ખોલે કજ્જ પડે, જુઠું ખોલે સંકટ સ્તેસ વાત જો ન કહેા આપ, બ્રહ્મહત્યાદીક ચારેને પાપ.

* દોહરો — રાજ પ્રતે ખોલીઆ, મન મુકીને વાણ; તુજને પાગે લાગીએ, જો લેતો હોય પ્રાણ. ધન દાહડો વેળા ધડી, જો તું મારે આજ; ધર મેહેલી અમને જતાં, અધીક આપે છે લાજ. દળીદ્ર થકી મરવું બહુ, જાણે એનું સુખ; મનુશ મુસ્ત નીરધન થયો, જીબાનું માહા દુઃખ.

ઓપાર્ધ.—રાજ કહે એવડુ શું દુઃખ, ઇશ્વર તાહારી ભાગે ભુખ; મન મેહેલી વાતો કીજીએ, અમો પાર તેનો લીજીએ. તમારા દુઃખની કરોને વાત, તેથી તાહાર સરથે કાજ; મુજથી થાય તો સેવા કર, નહી તો તમ સાથે સંચરું. દુખીઆ કહે માહાર દુઃખ ધોર, તું દુખીઓ દીસે છે ચોર; અરધી રાતે આબ્યાં એકલો, વણ સાથી દીસે પેખલો. દુઃખ સાંભળ્યાનો શો છે લાહ, જે કામિ આબ્યા ત્યાં જાઓ; વિક્રમ રાયની ચોકી ફરે, તરકર લંડ હરામી મરે. છાનો છપનો આવે આપ, મારે હામ એવો છે તાપ; રાતે નીકળી ન શકે કોય, એવો ડર વિક્રમનો જોય. વિક્રમ છો જે દુઃખ ભાજસો, આપ ગજા સાર જાજશે; ધરમાં પોહ્યા હશે તે સુખી, મજ સરખો દીસે છે દુઃખી. મધ રાત માહા વનમાં હોય, દુખીઆ વીનાના આવે કોય; દુઃખ સાંભળી શું નાહાલજ થશે, મુખ મરે ડીને નાશી જશે. જે કામિ આબ્યા ત્યાં જાઓ, જેવું કરમે લખ્યું તે ખાઓ; અમને તું જાવા દે પંથ, શી અમારી તમને ચંત. નહી કહુ તુજ આગળ વાત, જો જાણો તો કરજો ધાત; મોત ભાગા નવ બીજીએ, સહજ માંહે જાવા દોજીએ. પ્રભુ પાસે ગોહાતજ માગીએ, તારે તો પાગે લાગીએ; બીક નથી અમારે મન, રોતો રોતો આબ્યાંહું વન. દોહરો.—રાજ રથથી ઉતરચા, લાગ્યા ન મનિ પાગ; હું નરપત આ દેશનો, મન ગમે તે માગ. હું સેવક હરસીધનો, વિક્રમ માહાર નામ; ચરચા જોવા નીસરચો, આબ્યાં આણે હામ. માજમ રાતે નીસરચો, આબ્યાં હું હું આંય; કરમ તમારે હું મળ્યો, કોહો જાઓ છો ક્યાંય. સોરઠો, સરજ સંકટ દુઃખ, સત વચન માહાર સહી; જાજે સંકટ ઇશ્વર એવો બીજો કો નહી. મનાવું તાહાર મન, દુઃખ તમારે દેહવટ કર; જો સાચુ ખોલીશ દુઃખ તાહાર પ્રાજે કરું.

ઓપાર્ધ.—હરખ ધરીને ખોલ્યો તેહ, માહારે દુધે ઉક્યા મેહ; સાંભળ જો માહારાજ મન, જુઠું તો નહી ખોલુ અન. પુછોછો તો મુંણુને કરણ, જાતે તો હું બ્રાહ્મણ વરણ; અજાચીક રાખુ અહંકાર, કરમ હીણો હું અપરમપાર. કરમ વીના નીરભાગી રહ્યો, દામ તણો સંચો નવ થયો; વસુ વાસ તમારે દેશ, નાહાનો બંધવ જોખન વેશ. વ્રધ માતા ને ત્રીજી નાર, ચોથો આપ હું રાજ ચાર; લધુ બાંધવ ડુંવારો હોય, ગણે ન ધરમાં તેને કોય. તેને વરસ થયા છે ત્રીસ, તેણે જઈ ઉપાખ્યા ઇશ; તેને આપ સદાશીવ કૃપ્યા, રૂડે હામિ વીવા મળ્યા. હોમતરો ખીને હાતો કહી, મળી સહોદર કીધા સહી; લગ્ન આગે મસવાડા ચાર, ત્યાં સુધી ધરનો છે ભાર. લીધુ લગન તે વરસ વચક, નહી નીશાની ધરમાં એક; માહારે કામ વીવાની ગરજ, ન જડ્યુ કોહો તું કાહાડુ કરજ. ઉધારે કો નાપે ગરથ. ત્યારે સરે કેમ આપણા અરથ; નાચુ સગુ સહોદર કામ, અમો અથડાયા બાધુ ગામ. હળવાં થયાં જોમ પીપળ પાન, માનવી નવ દે કોઈ માન; ન જડ્યુ ઉછીતુ ઉધાર, ખોયો અમે અમારો ભાર. જોતે ન જડ્યો કો જજમાન, માગ્યાં ન આપ્યાં

કળસની વારતા.

કોએ દાન; છાની વાતો કરે છે લોક, વીવા થાવા માંડ્યો ફોક. નાત જાતમાં ના
ખાલ્યું નવ થયું; એના ઘરમાં ન મળે માલ, શા થાયે એના હવાલ. લગન આ
આપ ઘરમાં કર્યો વિચાર; સહુ મળીને વાતો કરે, એનો વીવા પાછો ફરે. તમો ત
ને ઘેર, હું કહ પરણ્યાની પેર; મેલેણાં લોકનાં નવ ખવાય, નાત જાતમાં નવ રેહેવા
અદકુ સોપે સોય, પુંડે ખાલે છે સહુકાય; કામની કહે સાંભળે કંથ, હું તો સાથે આહુ
એકલી રહી શું કર, સાથે નવ તેડો તો મર; જ્યાં જ્યાંએ ત્યાંહાં આપણુ ઘરે, કોનો નવ રાખ
નાહાનો અંધવ કહે સુંણુ ભાત, તમ આગળ કહુ સાચી વાત; સગાં સંબંધી નાવે સાથ, ક
કહે જોડી એ હાથ. માહારે તો છે જોખન વેશ, હું પુંડે આણું પરદેશ; મેલે નવ રેહેવાયે ગામ
ખોટાઈ કર નહી કામમાં. ભાઈ અંધવમાં હજવો થયો. કરમ હીણું કુંવારો રહ્યો; બીજી કો પર
કન્યાય, તે દ્રષ્ટે જોયું ક્યમ જાવ. માહારે દુઃખ એ સાગર તણું, થાડામાં કહું ઘણું; માટે હું આ
હું તમ સાથ, અમારે બીજી શી આશ. સત વસા એ સાચુ કહુ, લક્ષણવંતે સાચુ લહુ; વળતી
ખાલી ઘરડી માત, હું તો કર દેહનો ઘાત. વૃદ્ધપણે એકલી કેમ રહુ, પાણી વીના વાહાણુ કોને ક
હુ; બુખી તરશીની ખખર કુણ જુવે, દુઃખ માહારે તે કુણજ ખુવે. તમ વીના વાહાણુ કોણુ આ
જ. રેહેતાં એકલાં આવે લાજ; માટે સાથે તેડો તમો, નીકરે હત્યા આપીશુ અમો. વિચાર કરી
ચારે નીસરેમાં, સગાં સહોદરે સહુ વીસરેમાં; દેહ માંડેથી જેમ જાએ પ્રાણ, તેથી અદકી અમને
હાણ. માટે અમો નીકળીયા રાત, જાણે નહી કો માનવ જાત; દાણો પાણી હથે ત્યાંહાં જથ, સુ
ખીઆં કે પછે દુઃખીઆં થથ. કુટુંબ સહુ ભુંકુ ખાલશે, તે દુખે ડુંગર ડોલશે; કેલેશે જેવાં હતાં
તેવાં થયાં, ઘરખાર મુકીને ગયાં. કો કેલેશે ખાવા ન મળયું અંત, દેશ મુકીને ચાલ્યાં વન; ભુંડાથ મા
થે મેલેલશે ઘણાં, સગાં સહોદરે તે આપણાં. દોખી દુશ્મન ખાલે મન ગમે, તે દુઃખ માહારે દ
હને દમે; દ્રવ્ય વીના દુખીઆં થાઉછુ, ઘરખાર મુકી જાઉછું. શીવ આત્મા સાચુ ખાલ્યા અમો,
અકલ બુજે તે કરજે તમો.

ફુહા. વિક્રમ વાણી ખોલીઆ, જેમ સરે તમારો અરથ; કળથ ઉઘાડી દાખવું, તેમાંથી આપું
ગરથ. જેટલું ધન જોઇએ તમારડે, જેટલું લોને આજ; ઉણમ કાંઈ નજ રાખશો, સરે તમારે
કાજ. જેટલે ધને કન્યા વરો, થાય નાત જાતમાં નામ; ધન આપું હું તેટલું, જેટલુ તમારે
કામ. કોસરાઈ રમે કરો તમો, ન કરશો જાજો લોભ; જોઇએ તેટલુ માગજો, કાલુ ન
રાખશો ખોભ. કળથ ઉઘાડી મુકીઆ, મોહો આગળ તે ચાર; વિચાર કરી વાણી કહો, જેવો પળે
વેહેવાર. ઉણમ રાખો વેહેવારમાં, તો જલ્દા હત્યાદીક પાપ; આણું અદકું ખોલશે, યુનો તમારો
માફ. જોઇએ તેટલું માગજો, મન ના ધરશો લાજ; આપું માહારે હાથે કરી, જેટલું હોએ કાજ.
રૂડો સહસ્ત વીવા કરે, પોહાયે મનની આશ; તેટલું માગી લીજીએ, પ્રીતિ માહારે પાસ. ચોપાઈ
ચારે જણુ એકઠાં તે મળ્યાં, દ્રવ્ય દેખે મન ચિતેથી ટળ્યાં; વેહેલુ વીત્યું તે નવ મહું, મન તો આ
ધુ આધુ ગયું. બમણું લીજોમાં કીજો આજ, વધારીએ લાખેણી લાજ; કસબી વાધા કાંડે કરી,
શણુગાર રૂડો સુંદરી. પોહાયે કાંડ વીવા કીજીએ, દાન તો ઝાઝાં દીજીએ; ધન આપી કરીએ વીવા
કાજ, સમરધ હોય તો કરીએ રાજ. ઘોરક ધન વીવા કીજીએ, ધન આપણુ દેખી રીઝીએ; નવાં
કરાવીએ આપણાં ઘર, ઘણો ખરચીએ આપણે જર. એક ધન અદકેરો હર, તો ઘરમાં મેઠો
અલખત કર; વધતું લેઉ તો કરશું વેહેવાર, સંગર તો થાએ શણુગાર. લેખાવટી અદકુ લેઉ,
નાત જાતમાં લાહાણું દેઉ; દાન દક્ષણા આપુ ઘણી, નાતો જમાડુ ખાલણુ તણી. પકવાન ક
રાવીએ અપરમપાર, ઘેબર જલેખી અતી સાર; સાત વાંતાંની કરાવું સુખડી, બાચુ બિજુકની
જાખડી. ઘણું લેઉ તો ઘોડે ચડુ, વધતો વેહેરી સાથે વડુ; ઘરમાં હોયે ઝાઝો ગરથ, ખાહાર સોવ-

કળસની વારતા.

૧૧૧ મંદીર માળીઆં, સમરાવું ગોખ જળીઆં; કરાવું સોના સાંકળાં, બાજુ
 આ. હાથે સોભાવું સુંદર કડાં, હીરા ઝવેરને માણિક જડ્યાં; ઝાઝુ લેઉ જગન કા-
 હસ્તી ખારણે. ધરમાં જે આવે માલ, રડા રાખ ખારણે રખવાળ; આવે ધન તો
 જજમાનને જાચવા શીદ જાઉં. બાંધુ ધન બીજી નારી વર, માનીતી અણમાનીતી
 વળને લાવું બીજી વહુ, સંતોષુ સજ્જન તે સહુ. સંધર ધન લાગી એ શીખ, પદર પરીઆ
 ૧૧૨ બીખ; નાત ષટલીઆ થાઉં ધણું, ઠાલું નોતર તડવી તણું. નવાણ ખોદાવું અવાશીએ,
 ૧૧૩ ડાડી સંધ જાવું કાશીએ; વાચ કુવા કરાવું ધણા, ખરચ્યામાં નવ રાખ મણા. અલખતભા
 ૧૧૪ નીએ ઘેર આપણુ ધણી, સઘળી સમરધના યધએ ધણી; માહારદ્ર અતીરદ્ર કીજીએ, લા-
 ૧૧૫ ખેણા લાવો લીજીએ. તોલું માત રૂપયા સાથ, કનક કડાં ધાલું હું હાથ; બાંધુ ધન સદાવત
 ૧૧૬ કારણે, માતી તોરણ બાંધુ ખારણે. મનની લેહેર ચાલે છે ધણી, યધ એકો ચારેનો ધણી; તૃમાપુ-
 ૧૧૭ રી કેમે નવ યવાય, માઆહાંની નવ જીતાય; લેતાં નહી મન તરપત ડેક, ના કેહેતા અંત ભરાયે
 ૧૧૮ પેટ; એવો વિચાર કરે મન વીએ, વિક્રમ આગળ કહી ન શકે. રાજા કહે ખોટી થાગીધું, હું મહારે
 ૧૧૯ મંદીર જાગીધું; સાચું બોલો માહારી સાથ, કેટલું ધન આપું તમ હાથ. મહીપતનાં વચન સાંભ-
 ૧૨૦ ણી, બ્રાહ્મણ બળતો બોલ્યો ફરી; કપરા સમ દીધા છે તમો, તે માટે સાચુ બોલું અમો. કળસ
 ૧૨૧ ચારમાં જેટલું ગરથ, બધાનો માહારેએ અરથ; લોભ સમુદ્રમાં હુંતો પડ્યો, તે માટે તમથું આવી
 ૧૨૨ અડ્યો. પેટ ભરીને આપો આ વાર, નજર કળસ લીધાની ચાર; થોડુક આપો તો હૃદય ચક્ર,
 ૧૨૩ ઉજ્જણી જે વાટેથી જકુ. પડ્યું જડ્યું પરઆવે આભ, જે જડ્યું તે માહાર લાભ; જે આપો તે
 ૧૨૪ ભાગ્યજ બધું, માહારા કર્મમાં હતું તે મધું. નાસતા જુતનો કેસજ બલો, સત કહું છોળે એકલો;
 ૧૨૫ પેટ ભરો તો ચારે આલ, નીકરે બંડારમાં જધને ધાલ. આપો તો એશીકલ થાએ, નહી તો
 ૧૨૬ ધરમાં લેઈ જાએ; આમાં ધન અમારે નથી, શું તમ આગળ કહીએ કથી; મારવો તો હસ્તી માહા
 ૧૨૭ સાર, હુટવો તો રાયનો બંડાર; જાચીક જનને દુઃખજ ધણાં, એહેન થાયે મરવા તણાં. મોહોત
 ૧૨૮ રૂક મનમાં આણળે, માગ્યું તો મીઠુ જાણળે; કરપણને કેહેવો કરણ, બીખવાથી તો ભલેર મ-
 ૧૨૯ રણ. સોમને તો કેહેવો દાતાર, ભુંડાનો તો રાખવો ભાર; રોક જનને કેહેવા રાય, અકરમીના
 ૧૩૦ તો ગુણજ ગાય. કાયરને તો કેહેવો સુર, નીરમાલનું તો વખાણવું નુર; અકરમીને કેહેવો ઇંદ્ર,
 ૧૩૧ કરપવાને કેહેવા ચંદ્ર. બીખારીને કેહેવા બુપ, ગુણ હીણને કેહેવા રૂપ; પાપીને કેહેવો પુન્યવંત,
 ૧૩૨ અધરમીને કેહેવા સતવંત. પેલાને તો ડાહ્યા કહે, લોભિતો નવ લક્ષણ લહે; કંકાસણી છે દનને રાત,
 ૧૩૩ તેને તો કેહેવી રળીયાત. જેને રહેવાને નહી વતન, તેને કેહેવી પડ્યે રતન. નામ નહાની ને મોટી
 ૧૩૪ કહે, લક્ષણ ભુંડાં સરવે લહે; કાળીને કહે કંકુ લોળ, તુંતો કરેછે રેતાને રોળ; ગાંડી પેલીને કેહેવી
 ૧૩૫ ડાહી, એમ કરીને લેવું વહી; પાપણીને કેહેવી પુન્યવંત, કઈ જાણના લીધાએ અંત. સંખણીને દેવાં
 ૧૩૬ માન, ગુણ હીણને કેહેવી ગાએ ગાન; અભાગણીને ભાગ્યવંતી કહે, કરમહીણને લક્ષણવંત લહે.
 ૧૩૭ અમે માગવું હૃદયે ધરે, શા માટે કોથરજ કરે; તમ સરખો દાતારજ મળ્યો, માહારા મનનો
 ૧૩૮ સંદેહ ઠપ્યો. બીજાને જાચવા કેમ જાઉં, સો પરીઆં મુધી તે ખાઉં; માગતાં કોથર કરે તે મા-
 ૧૩૯ હારે જાય, તારે કોથર કરે માહારે બલાય. પારખુ દાતાનું કીજીએ, જેવો દાતા તેવું લીજીએ;
 ૧૪૦ કમોદ મળી મારગ જેહેને, શીદ કુશકા પોએ દેહેને; પદમણી પરણે જે ઠામ, ત્યાં સંખણીનું શુંછે
 ૧૪૧ કાજ; જ્યાં મળ્યાં ગંગા નરમદા તીરે, કુપ તળાવનાં શાં તીરે; જ્યાં મળી કામધનુ ગાય, બકરીને
 ૧૪૨ તે કોણ ચાહાય; સાકરે ખાંડના શીરા જમે, મઠ બાજરી તેને કેમ ગમે. દક્ષણાવંત જે ચિતમાં
 ૧૪૩ ધરે, લપોડસંખ તે શું કરે; મોહોટા મોહલમાં વાસજ કરે, તે ખુપડાં ચીતે કેમ ધરે. અધરાવત
 ૧૪૪ જેને ઘેર અડે, તે નર ખર વાહન થાને ચડે; જેને ખાણ કંચન ઘેર મણી, છીપો સંખલા સોપી

કળસની વારતા.

શીદ બહુ. ઝવેર મોતી જેને અતી ધીર, તે પેહેરે કેમ કથીર; જેને ધેર ઉઠ
શા માટે તરત. કસબી વાઘા મળે જેહને, ચુંયરાં શીદ ધરે દેહને; સોના રૂપાને
પતરાળી કેમ ગમે. મળ્યો મહીપત મોહોટો મરમ, એક વાર રાખો સહુનો ધરમ;
મારૂં કરમ, પરમેશ્વરે રાખી છે સરમ. કોથર અમો શાને કીજીએ, મનુશ તેવું મ.
કુખેર સમ ભંડારી તમો, શાને એાધું માગુ અમો. કામધેનુ મળી બ્યાહરે, પછે નુન્ય થ
ગંગોદક વત મળીઆ આપ, દળીદર દુઃખ રહે કેમ પાપ. ધરમાં આવાને ભુખ્યો રહે,
પાપી તો તેને કહે; જેના ધરમાં ગંગા નીર, તેણે શુદ્ધ ન કર્યાં શરીર. કોઠી થાયે જેની દેહ,
કરી ના ખેસે તેહ; રણયુગતેશ્વર મુજને મલો, સાત જનમના રણધી ટલો. દાતાર મોહોટા છો
હારાજ, તેવું મેં નથી માગ્યું આજ; માગનારની છે દુરબળ દેહ, આપનાર તમો મહીપત મે.
માહારે મન સાગરનું પુર, એક બુંદ તારે મન નુર.

દોહરો.—હરખો રાય હઠડા વિએ, બોલ્યો બ્રાહ્મણ સાથ; કશ્મારપણ કરી આપીઆ, હુંશ
ધરીને હાથ. વિક્રમ રાય આણુંદીયો, કઠના પુરવા કોડ; દુઃખ ભાગ્યું બ્રાહ્મણ તણું, હરખ ધણેયા
હોડ. ઉલટ આપ રૂદે થકી, કળસ આઆ તે ચાર; બ્રાહ્મણ સુખ પમાડીઓ, ક્ષણ ન લાગી
વાર. ગાડી હાંકી લાવીયો, બ્રાહ્મણ કેરે ધેર; કળસ ચાર ઉતારીયા, કોઈ ના જાણે ધેર. વેહેલ
હાંકી ઉતાવળી, લાવ્યા બ્રાહ્મણ ધેર; ધન સરવે ઉતારીયું, કોઈ ના જાણે ધેર. મંદીરે આઓ મ-
હીપતી, કોઈ ના જાણે વાત; બીજે દીવસ શું નીપન્યું, પેહે કાઠ્યો પરબાત. ચારે બ્રાહ્મણ તે સમે,
હરખ્યા છે ધણું મન; ધન નીરખી રીબ્યા ધણું, જોઈને ઝામુ ધન. આનંદ તેને ઉપન્યો, મદ ધ-
ણેરો હોય; અનગળ ધન ત્યાં આવીયું, ત્રમ થયા સઉ કોય. સગાં સહેદર નોતરવાં, સહુને દીધી
આશ; નીત્ય ભોજન તમો કરો, ખરા પુરા ખટ માસ. અચરત પામ્યા સરવકો, ધન આજુનો
દીસ; ચિંતા બાગી અમ તણી, પ્રસન થયા છે ધય. ચોપાઈ.—કરી નોતરાં આબ્યા ધેર,
પોતે મન વિચારી ધેર; આજ છે વતીપાતનો દન, કળસ થકી નહી કાહાડુ ધન. વાહાણે યાજે
પ્રાતુસકાળ, કાઠીશુ તે અનગળ માલ; ધન ચારે દીસા વેડ્યું, સગાં સહેદરને તેડ્યું. ચાર દીશાના
બ્રાહ્મણ જેહ, તેવડ કરી તેડાવે તેહ; ચારે દીશ બ્રાહ્મણ નોતરો, સીધાના તો ઠીંબા કરો. માગવો
ગોળ ધીને ધહુ, શાક પાક સામગ્રી સહુ; ધન વટાવી લેશુ ધાન, મળશે સજન દેશુ માન. આદર
બાવ તો પુરણ કરો, ગાલેયા સુંદર પાથરો; આજ મંગળ છે આપણે ધેર, રાખો રાજ રીતીની
ધેર. રાખો રાજ ચુણની રીત, પુરણ રાખો સહુથી પ્રીત; એમ કરતાં તે રાતજ પડી. વાતો કરતાં
વીતી ધડી. બ્રાહ્મણ સુતા નીચીત થઈ, હરખ ઉલટમાં રાતજ ગઈ; સુખ સાગર માંહે જે વહી,
રૂડી રાત કાહાડે છે તહી. થઈ નીશા અંધારી ધોર, મળ્યા એકઠા ચારે ચોર; મળ્યા ચાર જોયું
છે ચિત, લો સઉ ઉતમ રૂડી રીત. આપણું ધન કહો ક્યાં ગયું, કળસ ચારે ડાઘા શું થયું; ભામ
ખણી દીઠીતે તણી, તેની ચીંતા બાપી બહુ. જોયું તો કાલો છે કામ, નહી કળસ એકેનું નામ;
કહો બાઈઓ તે શું થયું, આપણું ધન કહો ક્યાં ગયું. બોઈએ જીવ પણ લેખએ ગરથ, બાંધો
હીમત સરસે અરથ; કરીએ પરાક્રમ અપરમપાર, તારે જડશે કળસજ ચાર. આપણી વિદ્યા
કીજીએ, મેલ્યો હોય ત્યાંહાંથી લીજીએ; તાહારી વિદ્યા બતાવે નું, તોતો આતર પાકું હું. ૪
કહે હું ધારણ દેઉ, મોથો કહે હું માથે લેઉ, સાધી વિદ્યા રૂડી ધેર, કળસ ગયા બ્રાહ્મણને
બ્રાહ્મણ કરારે સુતા બ્યાંહ, તશ્કર ચારે આબ્યા તાહ; ધરી ધીરજને તે આવીયા,
વિદ્યાનું લાવીયા. ધરમાં બ્રાહ્મણ જીવે ધોર, ત્યાંહાં આબ્યા છે ચારે ચોર; દીધુ આતર ન
વાર, કાહાડ્યા કળસ ધરમાંથી ચાર. કાહાડ પડ્યું તે ધારણ ધણું, ધન હરયું તે બ્ર-
બ્રાહ્મણ બાઈ કરે શું કથી, હવે વાહાર જુમ એની નથી. તશ્કર ચારે કળસ લઈ

કળસની વારતા.

રહ્યા; નીચીતપણે શું પોહોડા તેહ, શીતળ કરી પોતાની દેહ. પ્રાતુસકાળ થયો
 ૧. ઉઠ્યા તાહેર; હરખે સુતા ઉઠ્યા સરવ, કાહોડો કળસ ધરમાંથી દ્રવ્ય. ધન
 ૨. બહુ, તેડો સગાં સહેલર સહુ; નાત સઉકોને નોતરો, આઘણુને કહી ભાજન
 ૩. તારણી કીન્ને ઘણી, એમ વિચારે ધરનો ઘણી; એમ ઉઠ્યાં તે ઉલટભર, આતર
 ૪. ધેર. થયાં નીરાશ પડી છે ફાળ, ગયો સરવ ધરમાંથી માલ; અરૂ પડેને આધુ નેય,
 ૫. નજી નહી કોય. ધરમાંથી ઉઠ્યાં જણુ ચાર, વિપ્રે મનમાં કર્યો વિચાર: આપણે
 ૬. જાઓ તહી, શરમે ના કેહેવાણી નહી. દાન આપીને દાતા થયો, આતર પડાવી લેઈ તે
 ૭. ; ફળેત આપણે કીધા ઘણા, દીધાં નોતરાં નાતો તણાં. મોહોટો થાવાને કારણે, દાનજ આપે
 ૮. આરણે; રાજ સાથે માંડો રાડ, કળસ લેઈ ગયો તે કાહાડ. રાજથી રાડે હારીએ. આપ પંડ
 ૯. પાળી મારીએ; આપણું કાંઈ ન ચાલે જ્ઞેર, આપણુતો શીદ કરીએ તોર. આપણુ બીજુ શું
 ૧૦. કીજીએ, પાપીને હતા દીજીએ; ઝાલી પાળીએ ચાલ્યા ચાર, બ્યાંહાં છે રાજનો દરબાર. રાજ
 ૧૧. બેઠો દાતણુ કરે, અદકી હેંશ મનમાં ધરે; દાતણુ દેવાને કારણે, હરતી જુલે છે આરણે. ઘોડા
 ૧૨. બાંધ્યા છે ઘોડાર, ત્યાંહાં શામિ છે અપરમપાર; કચ્છી મુલતાની કેકાણુ નેય, કુતલ ઘણા અ-
 ૧૩. દકેરા હેાય. પલાણે જડ્યાં છે નંગ, સારી શાભા સુંદર રંગ; મોયડે મોતી ઝવેર જડાવ, હીરા
 ૧૪. રતન તો શુભ ખનાવ. પંચડંડ શીર છત્રજ કરે, કલ્યાણુવત પ્રભાતી કરે; રાગાંગી કરેછે રાગ,
 ૧૫. વસંતના કઈ ખોલે ફાગ. અતલીબળ નેધાએ અતી, સામા ઉભા સેનાપતી; પ્રધાન પાસે બેઠા
 ૧૬. ઘણા, આશા વજીરે તો પોતા તણા. જાઓક ચાલી આવે વાટ, વખાણુ કરે ચારણુને ભાટ;
 ૧૭. આઘણુ ઉભા છે આંગણે, આરણે આવે બીજા માગણે. ગુણુ ગાંધરવ કવીજન ગાય, પંચમા
 ૧૮. રાગ પ્રતાતી થાય; બીજા ગુણીજન ગાયે ગીત, પંડીત ઉપર છે બહુ પ્રીત. વાળે ચંગ ઉપાંગ
 ૧૯. મરદંગ, થઈ રહીંછે નાટારંગ; તાલરવાજ વાળે છે સાર, થઈ રહ્યો ઝાંઝરે ઝમકાર. બેઠો જોતીક
 ૨૦. શુભ સાયમાં, કનક લેખ ટીપણું હાથમાં; લક્ષ્મી તાંહાં આવેછે કવી, નઉતમ વાતો લાવે નવી.
 ૨૧. સહસ્ત્ર સાત પાસે વેદીયા, ભારે વાતોના ભેદીઆ; કંઈ પંડીત વાંચે પુરાણુ, કઈ જણુ પામે
 ૨૨. અદકા લાહાણુ. પંડીત પાસે છે સેહે પાંચ, સાચી વાતો થાએ સાંચ; કા સાથે નવ ખોલે જીહ,
 ૨૩. રંક પર રહે નહી રૂઠ. સાચી વાત રાજને ગમે, દોષી દુશ્મનને અદકુ દમે; સહસ્ત્ર સવહી
 ૨૪. શામિ ગાય, દાન નીત પ્રભાતે થાય. બેઠો પુન્ય કરેછે પુર, તે તેજે ઝાંખો છે સુર; ઉજેશ નેવો
 ૨૫. શામિ ઇંદ્ર, તારામાં શામિએ ચંદ્ર. દીપક જોતેછે ઝાક ઝમાળ, કોને નવ દે જીહી આળ; દીસે કરણુ
 ૨૬. થકી અવનવો, ચંદ્ર ઇંદ્ર હેશકો હવો. સેન માંહે શામિ જમ ગજ, જ્ઞેને શીર ફરેકે ધજ; સભા
 ૨૭. મધે શામિ છે રાય, ધશી વિપ્રને પાસે જાય. એવો મહીપત બેઠો બ્યાંહ, આઘણુ ચારે આવ્યા
 ૨૮. ત્યાંહ; ફટ ફટરે પાપી ચંડાળ, ઘણીક દીધી મુખથી ગાળ. જીવ ઉપર જે આદર કરે, તે રાજથી
 ૨૯. શાને ડરે; લઠા લેઈ ચાકર ધાધયા, હાં હાં કરી રાએ સાહીયા. પગે લાગીને પુછી વાત, શા માટે
 ૩૦. દુઃખ પામ્યા માત; અલ્યા વિચારી જ્ઞેને મન, શાને કાળે આપ્યું ધન. કીધાં અમને દાનજ પાત,
 ૩૧. પોતે રાતે પડાણું ખાત; કળસ લેવરાવી ધેરજ ગયો, અગ આગળ માહા દાતા થયો. અમો ભાઈ
 ૩૨. શે જાત, ફળેત આવડો હું નવ થાત, દીધાં નોતરાં નાતે રહ્યાં, જીહાં જીહાં લોકે કહ્યાં.
 ૩૩. દેઉ તમને આપ, અમ ચારે હતાનું પાપ; સધ્યાએ તો થીકુ લેત, તો તુજને આશીશજ દેત.
 ૩૪. ૧૦૮ વીખાણે લોક, પરદુઃખભંજન તેવો ફોક; નહોતી ફોજ હમારી પાસ, તો તે શાને દીધો
 ૩૫. જે તુજને જાએ અજણુ, નિશ્ચે લે તું તેના પ્રાણુ; તાહારી આશા કરશે અંશ, તે ખોશ
 ૩૬. વંશ. વચન કહી એવાં તે ઠેક, પાળી મારવા માંડી પેટ; સભા સહુકો દ્રષ્ટે જોય, તે
 ૩૭. નહી કોય. જોઈ રહ્યો છે સધળો સાય, રાએ હશોને આલ્યો હાય; પરણામ ૧૩

કળસની વારતા.

પાગે લાગીઓ, માગી માન મેહેનત માગીઓ. હું સેવક તમારો રાંક, ક્ષમા શું વીતગ થયું છે રાત, દુઃખ પામ્યા આઘ્યા પરભાત. શાથી કુદતા આઘ્યા તો માહારા સમ; વિપ્ર કહે જાણોછો તમો, ભરી સભામાં શું કહું અમો. પેહેલે દ બીજે દીવસે થયા ચોર; પોહોડ્યાં ઘરમાં સાંકળ દેઈ, કળસ ચારે ગયા છો લેઈ. તાહારાં કામ, બીજી કોઈ નવ જાણે હામ; માટે હતા ત્યાં મુકી જાઓ, દોષ તુજ ૨ રાજાજીને નક્કી થયું, નિશ્ચયે નીરબળનું ધન ગયું; જય તેનું ઇમાનજ જય, એને ભરૂં થાય. લેઈ ગયો કોઈ આડે આંક, શ્રી ગરીબ પ્રાદાણનો વાંક; માહારાજ ધન બીજી વાર કામ વીવા કીજીએ. ભંડાર ઉઘાડી આપુ અમો, ખપ હોય તેટલું ખરચો તમે; માહ દ્રવ્ય લેઈને વળો, ધેર વીવાને કામ બળો; કોડે કારજ રૂકું કરો, ધન આપુ તે ઘરમાં ભરો; પ્રાદાણ શું બોલે આજ, બીજી ધન આપે તે આજ. એક વાર તો કીધી હાણ, બીજી વાર તો દ તું પ્રાણ; હવે જીવ અમારો જય, કાયાની તો ઘાતજ થાય. તે કળસ આપો તો જાઉં, નહીતર ચારે હયા દેઉં; મુક્યા કળસ જઈ ઘરમાં જમ, બીજી ધન તુંતો લે તેમ. લાવો કળસ મુક્યા છે ક્યાંહ, ભરી સભામાં લાવો આંહ; અજાણ મુરખ સમજવો જઈ, મુજશુ જીવન નહીં સહુ દેખતાં તસ્કર થાએ, લાવો કળસ સભાએ જ્યાંહ; તસ્કર કહે તું તાહારે મોહ, જો કળસ તે લીધા હોય. તોતો દાતા જાણું ધણો, જાગે સંદેહ માહારા મન તણો; તેના તે જ કળસજ ચારે, લાવ સભામાં આણે હાર. આપોતો છે તમ વેહેવાર; સરવ સભામાં રાખો ભાર; સહુ દેખતાં સાચો થઈ લેઉં, નહીં તો ચારે હયા દેઉં. એમાં સાચુ જાણો જો, કરો સીંચ રાજાજી તેહ; જો ગમે તો કળસજ દે, નહીતર માહારી હયા લે.

દોહરો—મહીપત મન વિચારીયું, એને થઈ છે હાણ; વાંક કાહાડુ જો વિપ્રનો, નિશ્ચયે છંડે પ્રાણ. દુઃખે થાએ આક્રજો, સંકટ એને ધેર; કળસ ચારે ચોરી ગયા, પેલા ચારે ચોર. ટાઢા મીઠા કીજીએ, દીજીએ ધારણ ધીર; જોળા પાથરો કરગરે, પોતે વિક્રમ વીર. માહારાજ તમારો ચોરે હું, લીધા કળસ મેં ચાર; તે યુનો બક્ષો મુને, આપુ આણે હાર. કાહાડ્યા હેમ ભંડારથી, લક્ષ ટકા તાંહાં રોક; આઓ પીઓ ને વાવરો, શાંત પમાડો શોક. વીવા કામ વેગે કરો, નવ લગાડો વાર; કળસ ચાર આપુ અમો, વાટ જીઓ દન બાર. પેદા કરે દન બારમાં, મનાવું હું તમ મન; ત્યાર પછી મુખમાં ધર, આપે જળ ને અંન. લક્ષ મોહાર તમો લેઈ વળો, પ્રાદાણ આઘ્યા ધેર; વીવા કામ સજ થયા, પ્રીત ધરી બહુ પેર. બાર દીવસ પુરા થયા, માલ અમારો જોશ; તાહારે કરશો વાયદો, હું આવીશ તમ દેશ. ચોપાઈ—ગયા વિપ્ર પોતાને ધેર, પ્રોછો સહ રાજાની પેર; અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે કરી, ચરચા જોઈ ગામમાં ફરી. બહુ મુખ્યા બોલેછે લોક, સાંભળી વાત સમાવ્યા શોક; ટોળે ટોળાં મળ્યાં છે ઘણાં; વીખાણ કરે છે વિક્રમ તણા. એક કહે સતવાદી ભુપ, ધન ધીરજ ધન એનું રૂપ; છે અમુલક કળસજ ચાર, તે આપતાં નવ લાગી વાર. ચોરી ગયા કો ભુંડા ચોર, ઉપર આપી લક્ષજ મોહાર; કળસ તણો કરચો વાયદો, પ્રાદાણને થયો ફાયદો. બીજી કહે તું નથી જાણતો, હજીએ જ્ઞાન નથી આણતો; પ્રાદાણે દીઠો ભંડાર, લોભે માગ્યા કળસજ ચાર. ના કહી શક્યો નહીં રાય, કંઈ કરોડ કેમ આપ્યા જય; રાજદ્વારની સમરધ જો, કેમ આપે પ્રાદાણને તે કહેતાંશું કહેવાઈ ગયું, આપ્યા કળસ મોહા જનજ થયું; મોહાની વાતો છે ઘણી, રાતે પેર તે તણી. રાજાએ વિચાર્યું અસુ, કીડી મુખમાં કોણ કશું; એક દુઃખને બીજી હસુ, ના પ્રાદાણ પાસે કશુ. પ્રાદાણ પોહોડ્યા રૂડી પેર, કળસ ગયા પોતાને ધેર; બીજે દીવસે સાખ, આપી મોહાર ગણીને લાખ. એક કહે એ દાતા થયો, બીજી કહે ધન લેઈ ગયો કો એ નિશ્ચયે એમ, નહીતર કળસ જાએ કેમ. વીતી જશે દાહાડા દસવીસ, પ્રાદા

કળસની વારતા.

જાણે મન, પાંચમો કહે તન્યું છે અંન. છઠો કહે કોશર શીદ કરે, બંડાર સાતમો કહે છે સરવે ફોક, બહુ મુખી એમ બોલે લોક. રાજા તે સાંભળે છે. જો હોએ પાન; લોકાપવાદ બેઠો છે શીશ, હવે શું કાહાવું જગદીશ; હીંમત મેં લે, જીવીતા ચોર કોણ પેદા કરે. ઉતારવા મુજ શીરની ગાળ, સાંપુ બ્રાહ્મણને એ માલ; માહારું નામ, કાહાડુ ચોર દેખે જેમ ગામ; ગંગોદક શુભ કાયા કરી, કનક થાળમાં શીવ પુજન શુભ રીતે કર્યું, રૂદે ધ્યાન હરસાધનું ધર્યું; માહાકાળે ચરે કર્યું પુજન, તપ વિક્રમ રાજન. પંચાત્રત ઉપર પચ ધાર, પુષ્પ વળી તાંહાં બાર અઢાર; તીલ ને બીલી પત્ર, રત્ન જડીત સમરખ્યાં છત્ર. સંકટ હરણ કરણ શુભ કાજ, સદા રાખે કની લાજ; સદા ગુણ હું તાહારા ગાઉ, પરકુઃખ ભંજન હું કેહેવાઉં. એવી મ્હુતી શીવની રી, આબો મહીપત પાછો ફરી; દીવસ બીજી થયો જ્યાહરે, સભા બરી બેઠો તાહરે. પ્રથમ પુછી જોયું પ્રધાન, પાસે ખેસારી દીધાં માન; આદર બાવ અદકરો કરી, હાઈડા મહિ હેતજ ધરી. કોહી બાઈ વીચારજ કરો, બુધ પોતાની મનમાં ધરો; પેદા કરો માહારો માલ, તેનો શો કરવો હવાલ. નહીં મુકુંડું કોઇનો ખ્યાલ, પેદા કરો નહીંતો ખુટ્યો કાળ; હેતે પ્રધાને જોડ્યા હાથ, ડાહ્યા છો પૃથ્વીપત નાથ. દાતા સતવાદી દીસો દેહ, તમ ડાહ્યા કે પેલો તેહ; કોહી તો ડંડ ચોકીને દેહ, કોહીતો લોકનું હુટી લેહ. કોહી તો કોટવાળને દેહ શીખ, કઈક જણને દેખાડું બીક; કોહીતો કંઈને દેશું માર, કોરડા કેરો કર પ્રહાર. કોહીતો પગ કડાવું ઘણ, માર તો કોકીલ માલ વણ; કોહીતો કંઈને પ્રાણ કર, કોહીતો કંઈકની લક્ષ્મી હર. પરાક્રમ અતીસે કીજીએ, દેશવટો કોને દીજીએ; બીજી દીન બેઠા માહારાજ, તેજા પોતાના નજર બાજ. દાહાડી બેઠા મહીના હરો, તરકર માહારા પેદા કરો; મનુશનો પારખુ જાણું તુને, જો તરકર દેખાડો મુને. તેમાં પ્રાક્રમ છે જેટલુ, કુટી મુવા કીધુ તેટલુ; ચોથે દીવસે તેજા ચોર, કોકીલ જાત હરામી ખાર. તેને તેની સેઠ ધજ કરી, ગરજ સાથે બાલ્યા ફરી; અમારી જાતમાં નથી એ ધન, નિશ્ચ મહીપત માનો મન. મુજમાં નીસરે તમારો ખેલ, તો પીલીને કાહાડો તેલ; પેર પેરના પુછ્યા સાથ, તેથી કળસ ના આબ્યા હાથ. તેજા પાંચમે દીવસે તેહ, મદીરા પાન પીનારા જેહ; તમ સહુક્રમાં પાણી મરે, પુછી માલ જે પેદા કરે. તેણે એપ કીધીએ ઘણો, પુછ્યો તાયફે પોતા તણો; રાજા તમને કહીએ કથી, અમમાં પાણી મરતું નથી. જાણે દંડ અમને આજળે, મદીરા બાઠીમાં ધાલજે. પુછી લીધો તેનો પાર, નવ આબો ત્યાંથી બંડાર. કંઈ રૂડા શાણા તેડીઆ, હલકારા પંથે ખેડીયા; બીજા તાયફા પુછ્યા સહુ, પોસ્તો વ્યસની ભંગી બહુ. કોહીડા થાએ કુડા નવ થાય, વીચાર કરો આપે મન માંય; રાજા લો ભંગીનું નામ, એતો નહીં અમારાં કામ. તમ પ્રતાપે આનંદ કીજીએ, બેઠા કે પાણી પીજીએ; અસો બલાઈ છે તમ તણી, વાત ના જાણું ચોરના તણી. પુછી પાર લીધો તે દન, ના આબું હાથમાં તે ધન; કેટલાએકને દીધા આંચ, કેટલાએકને દીધી લાંચ. કેટલા જુઠા બાલ્યા બોલ, કેટલાએકને દીધા કોલ; કેટલાએક મોરખાધ્યા કર્યા, કેટલા જોવા વન સંચર્યા. નીશ ચર્યા જોઈ બહુ રાત, મધ્યાન સાંજ સવારે મધ રાત; પુછી જોયું બધુ ગામ, લવલેશ જજો નહીં ઠામ. વિપ્ર આથ અઢારે વરણ, પુછી વાત સુણી સહ કરણ; વાત કરાવી ગામિ ઘણી, ચોરી જણાઈ માલજ તણી. જેટલી બુધ પોતાની હતી, તેટલી સહુમાં કીધી હતી; અગીઆર થયા કરતાં દન, અધીપતીએ તણ્યું છે અંન. રાજા તેની સોચના કરે, હાઈ હરખ પોતે નવ ખેનો ચોર કેમ પેદા થાય, વિચારે મનમાં કરે છે રાય. રહ્યો આજનો એકજ દીસ, સુણો અમારી ઈશિ; તો તો માહાર કામજ થશે, નીકરે બ્રહ્મહત્યા ખેસશે. કેહેશે લોક મુને જુઠો બંજન જાશે વરત; પ્રભાતે રાજા આબ્યા તાંહ, બરી સભા બેઠી તે માંહ. કંઈ

